

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

**TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL
VERİLERİN KORUNMASI VE
UYGULANACAK HUKUK**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan

Ozan Barış YILMAZ

İstanbul, 2022

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

**TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL
VERİLERİN KORUNMASI VE
UYGULANACAK HUKUK**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan

Ozan Barış YILMAZ

1955018007

0000-0002-3851-2488

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Cahit AĞAOĞLU

İstanbul, 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Kişisel Verilerin Korunması ve Uygulanacak Hukuk**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 09/02/2022

Ozan Barış YILMAZ

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

9.2.2022

Enstitümüz *Hukuk* Anabilim Dalı *Kamu Hukuku* Programı Yüksek Lisans öğrencilerinden **1955018007** numaralı **Ozan Barış YILMAZ**'ın "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak Enstitümüze teslim ettiği "*Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Kişisel Verilerin Korunması ve Uygulanacak Hukuk*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 14/12/2021 tarih ve 2021/43 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince 45 dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "**OYBİRLİĞİ**" ile "**KABUL**" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Ca*** AĞ*****
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Te*** ME***
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi De*** De*** KI*** AY*****
(Sakarya Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Ozan Barış YILMAZ
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Cahit AĞAOĞLU
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans Tezi, 2022
Alanı : Özel Hukuk
Anahtar Kelimeler : Kişisel Veri, Kişisel Verilerin Korunması, Gizlilik, KVKK, GDPR, Milletlerarası Özel Hukuk, Türkiye, Avrupa Birliği

ÖZ

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI VE UYGULANACAK HUKUK

Çalışmanın temel amacı Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki kişisel verilerin korunması ile ilgili düzenlemeleri karşılaştırmak ve mevzuatlar arasındaki benzerlikler ile farklılıkları ortaya koymaktır. Özellikle Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün bölgesel kapsam maddesi doğrultusundaki sınır ötesi etkisinin milletlerarası özel hukuk kuralları kapsamında Türkiye'deki mevzuatı ve pratik hayatı ne kadar etkilediğini araştırmaktır.

Çalışma, kişisel veri kavramı ve tarihçesini detaylı bir şekilde verdikten sonra Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki güncel mevzuatı irdelemiş, milletlerarası özel hukuk kuralları kapsamında kişisel verilerden kaynaklı çıkan uyuşmazlıkların nasıl çözümlenmesi gerektiğini ve hangi hukukun uygulanması gerektiği konularında yol gösterici olmuştur. Çalışma, Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün sınır ötesi etkisinin olası sonuçları ile ilgili görüşleri ortaya koymuş ve milletlerarası usul hukuku kuralları doğrultusunda Türk mahkemelerinin yetkisi ve yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konularına değinmiştir. Teorideki ve uygulamadaki kişisel verilerin korunması konseptini birtakım belirli yargı kararları ile beraber aydınlatmıştır.

Name and Surname : Ozan Barış YILMAZ
Supervisor : Dr. Lecturer Cahit AĞAOĞLU
Degree and Date : Master's Degree Thesis, 2022
Major : Private Law
Key Words : Personal Data, Protection of Personal Data, Privacy, KVKK, GDPR, International Private Law, Turkey, European Union

ABSTRACT

PROTECTION OF PERSONAL DATA AND APPLICABLE LAW IN TURKEY AND THE EUROPEAN UNION

The main purpose of this study is to compare the regulations on the protection of personal data in Turkey and the European Union and to reveal the similarities and differences between the regulations. In particular, in line with the regional scope article of the General Data Protection Regulation, it is to investigate how much the cross-border effect affects the legislation and practical life in Turkey within the scope of international private law rules.

After giving the concept and history of personal data in detail, the study examined the current legislation in Turkey and the European Union, provided guidance on how to resolve disputes arising from personal data within the scope of international private law rules and which law should be applied. The study put forward the views on the possible consequences of the cross-border effect of the General Data Protection Regulation and touched upon the jurisdiction of Turkish courts and the recognition of foreign court decisions in line with the rules of international procedural law. It has illuminated the concept of protection of personal data in theory and practice, together with some specific judicial decisions.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

KISALTMALAR xii

SÖZLÜK..... xv

GİRİŞ..... 1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

I. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE TARİHİ 3

A. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, TANIMI VE UNSURLARI..... 3

1. Tanımı 3

2. Unsurları..... 4

a. Genel Olarak 4

b. Her Tür Bilgi 5

c. İlgili Olma Durumu 5

d. Kimliği Belirli ya da Belirlenebilir Olması 5

e. Bilginin Gerçek Bir Kişiyeye Ait Olması 6

B. KİŞİSEL VERİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ 6

1. Genel Olarak 6

2. Mülkiyet Hakkı Doğrultusunda Değerlendirilmesi 7

3. Fikri Hak Doğrultusunda Değerlendirilmesi 7

4. Kişilik Hakkı Doğrultusunda Değerlendirilmesi 8

C. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN

DÜZENLEMELER VE TARİHSEL GELİŞİM 9

1. Tarihsel Gelişim 9

a. Genel Olarak 9

b. İlk Düzenlemeler 9

c. İnsan Hakları Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması 11

2. Ulusal Düzenlemeler 12

a. Genel Olarak	12
b. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	12
c. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu	13
d. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	14
e. 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun	15
f. Yardımcı Mevzuat.....	16
3. Uluslararası Düzenlemeler	16
a. Genel Olarak	16
b. Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı İlkeleri.....	17
c. Birleşmiş Milletler	17
d. Avrupa Konseyi	18
e. Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme.....	18
f. 95/46/AT Sayılı Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi	20
g. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	21
h. 2016/679 Sayılı General Data Protection Regulation	22
II. TÜRKİYE’DE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI.....	23
A. ANAYASAL ÇERÇEVEDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI..	23
1. Genel olarak	23
2. Anayasanın İlgili Hükümleri	23
B. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU.....	24
1. Genel olarak	24
2. KVKK’nın Uygulama Çerçevesi ve İlgili Temel Tanımlar.....	25
a. Amaç	25
b. Kişisel Veri.....	25
c. Özel Nitelikli Kişisel Veri.....	26
d. Kişisel Verilerin İşlenmesi	28
e. İlgili Kişi	28
f. Açık Rıza.....	29
g. Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen	30
3. KVKK’nın Temel İlkeleri	31
a. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma	32

b. Doğru ve Gerekğinde Güncel Olma	32
c. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar için İşlenme	33
d. İşlendikleri Amaçla, Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olma.....	33
e. İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme	33
4. KVKK'nın Kişisel Veri İşleme Şartları	33
a. Genel Olarak	33
b. Kanunlarda Açıkça Öngörülmesi	34
c. Fiili İmkânsızlık Nedeniyle Rızasını Açıklayamayacak Durumda Bulunan veya Rızasına Hukuki Geçerlilik Tanınmayan Kişinin Kendisinin ya da Bir Başkasının Hayatı veya Beden Bütünlüğünün Korunması İçin Zorunlu Olması	35
d. Bir Sözleşmenin Kurulması veya İfasıyla Doğrudan Doğruya İlgili Olması Kaydıyla, Sözleşmenin Taraflarına Ait Kişisel Verilerin İşlenmesinin Gerekli Olması.....	35
e. Veri Sorumlusunun Hukuki Yükümlülüğünü Yerine Getirebilmesi İçin Zorunlu Olması	36
f. İlgili Kişinin Kendisi Tarafından Alenileştirilmiş Olması.....	36
g. Bir Hakkın Tesisi, Kullanılması veya Korunması İçin Veri İşlemenin Zorunlu Olması.....	36
h. İlgili Kişinin Temel Hak ve Özgürlüklerine Zarar Vermemek Kaydıyla, Veri Sorumlusunun Meşru Menfaatleri İçin Veri İşlenmesinin Zorunlu Olması	37
5. KVKK'nın İlgili Kişi Hakları	37
6. KVKK'da Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi, Anonim Hale Getirilmesi	38
7. KVKK'da Kişisel Veri Transferi.....	39
8. KVKK'da Teknik ve İdari Tedbirler.....	40
9. KVKK'da Denetim ve Yaptırım Sistemi	41
10. KVKK'da İstisna Haller	42
a. Genel Olarak	42
b. İlgili Konular	42

C. KVKK KAPSAMINDA SIKÇA KARŞILAŞILAN DURUMLAR.....	46
1. Genel Olarak	46
2. Dijital ve Elektronik Ortamlarda Kişisel Verilerin Korunması.....	47
3. İşçi ve İşveren Arasında Kişisel Verilerin Korunması	50
4. KVKK ile İlgili Suçlar ve Kamu Kurumları Nezdinde İşlenen Kişisel Verilerin Korunması	51
III. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	58
A. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI VE YASAL DÜZENLEMELER.....	58
1. Genel olarak	58
2. Kişisel Veriler ile İlgili AB Kurumları.....	61
a. Avrupa Veri Koruma Otoritesi.....	61
b. 29. Madde Veri Koruma Grubu ve Avrupa Veri Koruma Kurulu.....	62
c. Avrupa Veri Koruma Kurulu	62
3. GDPR ile İlgili Yardımcı Yasal Düzenlemeler.....	63
a. Genel Olarak	63
b. 2002/58/AT Sayılı Özel Yaşamın ve Elektronik İletişimin Korunması Direktifi	63
c. 2016/680 Sayılı Kişisel Verilerin Yetkili Makamlarca Korunması Amacıyla; Ceza Gerektiren Suçların Önlenmesi, Soruşturulması, Tespiti veya Kovuşturulması veya Cezai Yaptırımların Uygulanması ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımı Hakkında Direktif	65
d. 2006/24/AT Sayılı İletişim Trafik Verilerinin Saklanması Direktifi .	66
e. 2018/1725 Sayılı Birlik Kurumları, Organları, Ofisleri ve Ajansları Tarafından Kişisel Verilerin İşlenmesi Bakımından Gerçek Kişilerin Korunması ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımı Hakkında Tüzük	67
f. 2000/31/AT Sayılı Elektronik Ticaret Direktifi	67
B. GDPR.....	68
1. Genel olarak	68
2. GDPR'ın Uygulama Çerçevesi ve İlgili Temel Tanımlar	69
a. Amaç ve Kapsam	69
b. Kişisel Veri.....	70

c. Özel Nitelikli Kişisel Veri.....	71
d. Kişisel Verilerin İşlenmesi	73
e. İlgili Kişi	73
f. Rıza ve Açık Rıza.....	73
g. Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen	74
3. GDPR’ın Temel İlkeleri	75
a. Genel Olarak	75
b. Hukuka Uygunluk, Adalet ve Şeffaflık.....	75
c. Amacın Sınırlandırılması	76
d. Verilerin En Az Seviyeye İndirilmesi	76
e. Doğruluk	76
f. Saklama Süresinin Sınırlandırılması	77
g. Bütünlük ve Gizlilik.....	77
h. Hesap Verebilirlik	77
4. GDPR’da Kişisel Veri İşleme Şartları	78
a. Genel Olarak	78
b. İlgili Kişinin Bir ya da Daha Fazla Sayıda Spesifik Amaca Yönelik Olarak Kişisel Verilerinin İşlenmesine Rıza Vermesi	78
c. İlgili Kişinin Taraf Olduğu Bir Sözleşmenin Uygulanması veya Bir Sözleşme Yapılmadan Önce İlgili Kişinin Talebiyle Adımlar Atılması için İşleme Faaliyetinin Gerekli Olması.....	79
d. Veri Sorumlusunun Tabi Olduğu Bir Yasal Yükümlülüğe Uygunluk Sağlanması Amacı ile İşleme Faaliyetinin Gerekli Olması	79
e. İlgili Kişinin veya Başka Bir Gerçek Kişinin Hayati Menfaatlerinin Korunması Amacı ile İşleme Faaliyetinin Gerekli Olması	79
f. Kamu Yararına Gerçekleştirilen Bir Görevin Yerine Getirilmesi veya Veri Sorumlusuna Verilen Resmi Bir Yetkinin Uygulanması Hususunda İşleme Faaliyetinin Gerekli Olması.....	79
g. Veri Sorumlusu veya Üçüncü Bir Kişi Tarafından İzlenen Meşru Menfaatler İçin İşlemenin Gerekli Olması.....	80
5. GDPR’da İlgili Kişi Hakları	80
a. Genel Olarak	80

b. İlgili Kişinin Haklarının Kullanımına Yönelik Şeffaf Bilgi, İletişim ve Usuller	81
c. Veri Sahibinin Erişim Hakkı	81
d. Düzeltme Hakkı	81
e. Silme Hakkı.....	82
f. İşlemi Kısıtlama Hakkı	82
g. Veri Taşınabilirliği Hakkı	83
h. İtiraz Hakkı.....	83
6. GDPR’da Kişisel Verilerin Silinmesi	83
7. GDPR’da Kişisel Veri Transferi.....	84
8. GDPR’da Teknik ve İdari Tedbirler.....	86
9. GDPR’da Denetim ve Yaptırım Sistemi	86
10. GDPR’da İstisna Haller	88
a. Madde 2 Kapsamında GDPR’ın Uygulanmayacağı Haller	88
b. Madde 23 Kapsamında GDPR’daki Özel Haller	88
c. Madde 49 Kapsamında GDPR’daki Özel Haller	89
d. İşleme ve İfade ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Kapsamında GDPR’ın Uygulanmayacağı Haller (m. 85)	90
e. İşleme ve Halkın Resmî Belgelere Erişimi (m. 86)	90
f. Ulusal Kimlik Numarasının İşlenmesi (m. 87)	90
g. İş Hukuku Bağlamındaki İşleme (m. 88)	91
h. Kamu Yararına Arşivleme Amaçları, Bilimsel veya Tarihi Araştırma Amaçları ya da İstatistiki Amaçlar Doğrultusunda İşleme Faaliyetine İlişkin Güvenceler ve Derogasyonlar (m. 89)	91
i. Gizlilik Yükümlülükleri (m. 90)	91
j. Kiliseler ve Dini Cemiyetlerin Mevcut Veri Koruma Kuralları (m. 91).....	92
C. GDPR KAPSAMINDA SIKÇA KARŞILAŞILAN DURUMLAR	92
1. İşçi ve İşveren İlişkileri.....	92
a. Genel olarak	92
b. Çalışanların Kişisel Verisi.....	92
c. Çalışanların Özel Nitelikli Kişisel Verisi.....	93

d. İşyerinin İzlenilmesi ve Takip Edilmesi	94
e. İşverenin Sorumlulukları	95
2. İzleme ve Takip Aktiviteleri.....	96
a. Genel olarak	96
b. İletişim Verisi ve Kayıt Sistemleri	96
c. Video Kayıt Sistemleri	97
d. Lokasyon Verisi	98
e. Biyometrik Veri	99
3. Direkt Pazarlama Aktiviteleri	99
a. Genel olarak	99
b. Posta Yoluyla Pazarlama Aktiviteleri	99
c. Telefon Yoluyla Pazarlama Aktiviteleri	100
d. E-mail ve SMS Bazlı Pazarlama Aktiviteleri.....	101
e. Fax Yoluyla Pazarlama Aktiviteleri.....	101
f. Lokasyon Bazlı Pazarlama Aktiviteleri	102
g. Çevrimiçi Platformlarda Davranış Analizi Yoluyla Pazarlama Aktiviteleri	102
4. İnternet Teknolojileri ve İletişimleri	103
a. Genel olarak	103
b. Bulut Sistemleri.....	104
c. Çerez Sistemleri	104
d. Arama Motorları.....	105
e. Nesnelerin İnterneti	106
f. Mobil Uygulamalar	107

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK ALANINDA KİŞİSEL VERİLER İLE İLGİLİ UYUŞMAZLIKLARDA UYGULANACAK HUKUK

I. YABANCI UNSURLU SÖZLEŞMELERDE KİŞİSEL VERİLER İLE İLGİLİ ORTAYA ÇIKAN UYUŞMAZLIKLARA UYGULANACAK HUKUK	109
A. GENEL OLARAK.....	109

B. UYGULANACAK KANUNLAR İHTİLAFI KURALLARI VE	
UNSURLARI	110
1. Genel Olarak	110
2. Bağlama Noktaları	111
a. Genel Olarak	111
b. Vatandaşlık	113
c. İkametgâh	114
d. Mutad Mesken	115
e. Diğer Bağlama Noktaları	117
f. Bağlama Noktalarının Vasıflandırılması	118
C. KİŞİSEL VERİLER İLE İLGİLİ UYUŞMAZLIKLARDA	
SÖZLEŞMESEL SORUMLULUĞA UYGULANACAK HUKUKUN	
TESPİTİ	119
D. MÖHUK M. 24 KAPSAMINA GİREN KİŞİSEL VERİLER İLE	
İLGİLİ SÖZLEŞMELERE UYGULANACAK HUKUKUN	
TESPİTİ	120
1. Genel Olarak	120
2. Yetkili Hukukun Belirlenmesi	121
3. Yetkili Hukuk Seçimi Yapılmayan Haller	121
E. MÖHUK M. 26 KAPSAMINA GİREN TÜKETİCİ	
SÖZLEŞMELERİNE UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ	122
1. Genel Olarak	122
2. Tüketici Sözleşmesi Kavramı ve Vasıflandırma	124
3. Yetkili Hukukun Belirlenmesi	125
4. Yetkili Hukuk Seçimi Yapılmayan Haller	126
5. MÖHUK m. 26 Kapsamına Girmeyen Tüketici Sözleşmeleri	127
F. MÖHUK M. 27 KAPSAMINA GİREN İŞ SÖZLEŞMELERİNE	
UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ	128
1. Genel Olarak	128
2. Yetkili Hukukun Belirlenmesi	129
3. Yetkili Hukuk Seçimi Yapılmayan Haller	130

G. SÖZLEŞMEYE UYGULANACAK HUKUKUN UYGULANMASINI	
ENGELLEYEN HALLER.....	131
1. Genel Olarak	131
2. Kamu Düzeni	131
3. Doğrudan Uygulanan Kurallar	134
a. Genel Olarak	134
b. Türkiye'nin Doğrudan Uygulanan Kuralları.....	135
c. Üçüncü Bir Devletin Doğrudan Uygulanan Kuralları.....	136
H. MİLLETLERARASI YETKİ SÖZLEŞMELERİ	137
1. Genel Olarak	137
2. Türk Mahkemelerin Seçilmesi.....	138
3. Yabancı Mahkemelerin Seçilmesi	138
II. SÖZLEŞME DIŞINDAKİ BORÇ İLİŞKİLERİ.....	139
A. HAKSIZ FİİLER VE ÖZEL HAKSIZ FİİLLER	139
B. MEDYA VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI YOLUYLA VEYA	
KİŞİSEL VERİLER ÜZERİNDEN GERÇEKLEŞEN KİŞİLİK	
HAKKI İHLALLERİNE UYGULANACAK HUKUK	139
1. Genel Olarak	139
2. Kişisel Verilerin İşlenmesi veya Kişisel Veriler Hakkında Bilgi Alma	
Hakkının Sınırlandırılması Yolu ile Kişiliğin İhlal Edilmesi.....	142
III. GDPR NEZDİNDE UYGULANACAK HUKUKUN	
DEĞERLENDİRİLMESİ	144
A. BÖLGESEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ.....	144
B. AVRUPA BİRLİĞİ SINIRLARI İÇERİSİNDE ETKİSİ.....	147
C. GDPR'IN UYGULANABİLİRLİĞİ VE SONUÇLARI	148
D. SINIR ÖTESİ ETKİNİN HUKUKİ TEMELLERİ.....	151
1. Bölgesellik İlkesi.....	151
2. Etki Doktrini.....	152
3. Vatandaşlık İlkesi.....	158
4. Koruyucu İlke.....	160
5. Evrensellik İlkesi.....	160

E. SINIR ÖTESİ KİŞİSEL VERİLERE UYGULANACAK HUKUK İLE YARGI YETKİSİ ARASINDA DEĞERLENDİRME	161
1. Genel Olarak	161
2. Yasama Yetkisi.....	163
3. Yürütme Yetkisi.....	165
4. Yargı Yetkisi.....	166
F. MÖHUK KAPSAMINDA DEĞERLENDİRME	167
1. Genel Olarak Değerlendirme.....	167
2. Uluslararası Anlaşmalar Perspektifinde Değerlendirme	169
IV. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN MİLLETLERARASI USUL HUKUKU	171
A. MİLLETLERARASI USUL HUKUKU KAVRAMI VE İÇERİĞİ ...	171
B. VASIFLANDIRMA VE LEX FORİ PRENSİBİ	171
C. TÜRK MAHKEMELERİNİN GENEL OLARAK YARGI YETKİSİ VE MİLLETLERARASI YETKİSİ	172
D. MİLLETLERARASI YETKİ SİSTEMİ	172
1. Genel Olarak	172
2. MÖHUK'taki Genel Yetki Kuralı.....	173
3. MÖHUK'taki Özel Yetki Kuralı	174
V. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ..	175
A. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİNDE ARANAN KOŞULLAR.....	175
1. MÖHUK'a Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi.....	175
2. Ön Koşullar	176
a. Genel Olarak	176
b. Yabancı Bir Devletin Mahkemesi Tarafından Verilmiş Bir Kararın Bulunması	177
c. Yabancı Mahkeme Kararının Hukuk Davalarına İlişkin Olması.....	178
d. Kararın Kesinleşmiş Olması	178
3. Esas Koşullar	180
a. Genel Olarak	180

b. Kararın Verildiği Ülke ile Türkiye Arasında Karşılıklılık Bulunması	180
c. Kararın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Giren Bir Konuda Verilmemiş Olması ve Yabancı Mahkeme'nin Kendisini Aşırı Yetkili Görmemiş Olması	181
d. Kararın Türk Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması	182
e. Davalının Savunma Haklarına Uygun Olarak Verilmiş Olması	183
4. Yabancı Mahkeme veya Makamlarca Verilen Kararların Milletlerarası Sözleşmelere Göre Tanınması ve Tenfizi.....	184
a. Kişisel Verilere İlişkin Olarak Değerlendirme	184
b. Milletlerarası Sözleşmelere Göre Değerlendirme	184
B. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASINA VE TENFİZİNE ENGEL SEBEPLER	185
1. MÖHUK'a Göre Tanıma veya Tenfize Engel Sebepler	185
2. Doğrudan Uygulanan Kuralların Tanıma ve Tenfize Etkisi	186
SONUÇ	187
KAYNAKÇA.....	191

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	: Avrupa Konseyi
AP	: Avrupa Parlamentosu
b.	: Bent
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
B.N.	: Başvuru Numarası
B2B	: Business to Business
B2C	: Business to Consumer
C.	: Cilt
CCTV	: Closed-Circuit Television
CD	: Ceza Dairesi
COVID19	: Coronavirus Disease 2019
E.	: Esas
ENISA	: The European Union Agency for Cybersecurity
ePrivacy	: The Privacy and Electronic Communications Directive
E.T.	: Erişim Tarihi
f.	: Fıkra
GDPR	: The General Data Protection Regulation
GPS	: Global Positioning System

HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HTTP	: Hypertext Transfer Protocol
I.	: Issue
ICO	: The Information Commissioner's Office
IP	: Internet Protocol
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
İK	: İş Kanunu
K.	: Karar
K.T.	: Karar Tarihi
KVKK	: Kişisel Verilerin Koruması Kanunu
LEDPD	: The Law Enforcement Data Protection Directive
m.	: Madde
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MMS	: Multimedia Messaging Service
No.	: Number
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
PCIJ	: Permanent Court of International Justice
RG.	: Resmî Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SMS	: Short Message Service
SNS	: Social Networking Service
T	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu

TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TFEU	: Treaty on the Functioning of the European Union
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
vb.	: ve benzeri
VERBİS	: Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi
Vol.	: Volume
WP29	: Working Party 29

SÖZLÜK

Kişisel Veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade eder.

Özel Nitelikli Kişisel Veri: Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir.

Kişisel Veri İşlenmesi: Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi ifade eder.

Kişisel Veri İşleme İlkeleri: Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma, doğru ve gerektiğinde güncel olma, belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma, ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkelerini ifade eder.

İlgili Kişi: Kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi ifade eder.

Veri Sorumlusu: Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder.

Veri İşleyen: Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder.

Açık Rıza: Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı ifade eder.

Sınır Ötesi Etki: Bir ülkenin mevcut hukuk kurallarının diğer ülkelere etki etmesini ifade eder.

GİRİŞ

Kişisel veriler, gizlilik ve mahremiyet kavramları günümüzde önemli bir yer edinmeye başlamış yeni ve popüler kavramlardır. Aslında bu kavramların geçmişi gayet eski olsa da bilgisayar ve internet teknolojilerinin kapsamlı bir şekilde gelişmesiyle beraber bu kavramların mahiyetleri daha da ortaya çıkmış, dünya çapındaki çeşitli mevzuatlar ile kişisel verilerin yansıttığı maddi ve manevi değerler dengesi kurulmaya çalışılmıştır.

Teknolojinin amansız ve durdurulamayan gelişimi ile ilerleyen toplum ve küreselleşen yapılar, aslında her daim iç içe yaşamakta ve birbirlerine bağlı olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Tam da bu döngü içerisinde bulunan tarafların menfaat dengelerinin kurulması oldukça zor ve çetrefilli bir misyondur.

Nitekim kişisel veri kavramı tam da bu misyonun odak noktasına yerleşmiş, hem bir maddi değeri olduğu için hep elde tutulmak istenmiş hem de direkt olarak kişileri ve toplumları ilgilendirdiği için kavramın temel hak ve hürriyetlere dokunan manevi değerinin korunması hedeflenmiştir.

Yazılı olmasa bile kişisel veri kavramının geçmişi her ne kadar çok eskilere dayansa da bu alandaki esas yasal düzenlemeler ise genelde olduğu gibi ilk önce teknolojik gelişmelerin oluşmasını beklemiş, bu gelişmeler neticesinde ortaya çıkan sorunlara çözüm olması amacıyla sonradan somut ve ciddi bir yapıya ulaşmıştır.

Bu çalışma ile artık somut ve keskin bir yapıya bürünmüş olan kişisel veri kavramının genel bir tanımı ile tarihi hakkında bilgi verilecek, akabinde yıllar içerisinde Türkiye ve Avrupa Birliği bünyesinde kişisel verilere ilişkin olan gelişmeler, düzenlemeler ve ilgili yardımcı tüm konular, pratik hayatta karşımıza çıkma ihtimali yüksek konu başlıkları ile beraber milletlerarası özel hukuk kuralları kapsamında ele alınacak ve okuyucu da temel bir kişisel veri perspektifi oluşturulmaya çalışılacaktır.

Tezimizin ilk bölümünde kişisel veri kavramını daha iyi anlayabilmek ve değerlendirebilmek için genel olarak kavramın tanımı, hukuki niteliği ve tarihi ele alındıktan sonra Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki kişisel verilerin korunması kanunlarına ve uygulamalarına değinilmiştir. Bu kapsamda, tanımı ve unsurları hakkında genel olarak bilgi verilirken, hukuki niteliği hakkında görüşler belirtilmiştir. Özellikle kavramın geçmişi ve tarihsel gelişimi konusunda ayrıntılı bilgiler verilerek hem ulusal hem de uluslararası düzenlemelere değinilmiştir.

Ardından tezimizin ikinci bölümünde milletlerarası özel hukuk kuralları çerçevesinde kişisel veriler ile ilgili ortaya çıkan uyumsuzluklar hakkında detaylı bilgilendirmeler yapılmıştır. Bununla birlikte yabancı unsurlu sözleşmeler ile sözleşme dışı borç ilişkilerinde kişisel verilerden ortaya çıkan durumlar da irdelenmiş, özellikle Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Avrupa Birliği'ni aşan sınır ötesi etkisi değerlendirilmiştir.

Devamında ise milletlerarası usul hukuku kapsamında kişisel veriler ile ilgili mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi konularına değinilmiş, Türk mahkemelerinin ve yabancı mahkemelerin yetkilendirilmesi konuları irdelenmiştir. Belirtilen tüm bu konular hakkında detaylı bilgi verilirken Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de kişisel verilerin korunması ile ilgili mevcut bulunan yargı kararlarından oluşan birçok örnek incelenmiştir.

Çalışmanın tamamında ilk amaç, kişisel verilerin korunması ile ilgili genel bir yaklaşım oluşturmak olup akabinde milletlerarası özel hukuk kuralları çerçevesinde kişisel verilerin nasıl değerlendirilmesi gerektiği ve hangi çerçeveden bakılması gerektiği konusunda yol göstermek hedeflenmiştir.

Ek olarak bu çalışma, pratik hayatta karşımıza çıkabilecek kişisel verilere ilişkin konularda ilgililere yardımcı olmayı hedeflerken, bir yandan da teorik bilgileri vermeyi ihmal etmemiş, bunu sağlamak için konular ile ilgili ayrıntılara olabildiğince gönderme yapılırken, çalışmanın tamamındaki bütünsel yaklaşım muhafaza edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

I. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE TARİHİ

A. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI, TANIMI VE UNSURLARI

1. Tanımı

Kişisel verilerin korunması amacının gerçekleştirilebilmesi için öncelikle kişisel veri kavramının tanımını eksiksiz bir şekilde yapmak gerekmektedir. Burada kelimelerin tanımı oldukça önemlidir. Kişisel kavramının tanımı, kişi ile ilgili, kişiye ilişkin¹ veya şahsi şeklinde yapılmıştır. Veri kavramı ise bilgi² veya konuya ilişkin done şeklinde tanımlanmaktadır. Buradan anlaşılabacağı üzere kişisel veri konusu bir kişi ile ilgili olan bir bilgiyi belirtmektedir. Kişisel veriden bahsedebilmek için dikkat edilmesi gereken kilit nokta, verinin bir kişiye ilişkin olması ve bu verinin bir kişiyi işaret etmesi gerektiğidir.³

Kişisel veri, kişisel bilgi vb. isimlerde karşımıza çıkacak bu tanımlar, çalışmanın devamında karışıklık yaratmaması adına aynı anlamları ifade edeceklerdir. Lakin terimler arasındaki teknik farklar mevcuttur ve yer yer aynı konuları karşılamadığı da bir gerçektir.⁴

Kişisel verilerin korunması hakkının asıl amacı, bireylerin özel hayatının gizliliğini sağlamak ve korunmasını sağlamak yoluyla kişiyi korumaktır ve bireyin, unutulma hakkı kapsamında, geçmişte yaşadığı bir olayın geleceğini kötü etkilememesi ve bilgilerin geleceğini belirleme hakkı kapsamında, kişisel verileri

¹ Türk Dil Kurumu ("TDK"), Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr>, (E.T.: 11.06.2021).

² TDK, <https://sozluk.gov.tr>, (E.T.: 11.06.2021).

³ Elif Küzeci, Kişisel Verilerin Korunması, 3. Baskı, Ankara, 2019, s. 9.

⁴ Elif Küzeci, s. 9-12; Türkay Henkoğlu, Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, 2015, s. 25-26.

üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesi ve geleceğe dönük olarak plan yapabilmesi özgürlüğünün sağlanabilmesi gerekmektedir.⁵

Kişisel veriler kavramının tanımladığı ve çerçevesini çizdiği konsept gereği kişisel veri tanımı kişisel verilerin korunması hukukun tam ortasında yer alır ve geniş bir kapsama sahiptir.⁶ Burada dikkat edilmesi gereken unsur bunun dört ana kurucu unsurunun bulunduğudır. Bu kurucu unsurlar, 4/2007 numaralı 29. Madde Veri Koruma Kurulu (Working Party 29, WP29) kararına göre; her tür bilgi, bu bilginin ilgili olması durumu, kimliği belirli ya da belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilgili olması ve bilginin gerçek bir kişiyle ilgili olması unsurlarıdır.⁷ Bu unsurlar hem Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü çerçevesinde hem de ondan öncesinde yürürlükte olan Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi'nde karşımıza çıkan kişisel veri tanımının içerisinde yer almaktadır. Ülkemizdeki kişisel verilerin tanımı da bu doğrultuda yapılmaktadır.

2. Unsurları

a. Genel Olarak

Kişisel veri kavramının unsurlarından bahsederken ulusal ve uluslararası düzenlemelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlara göre kişisel veri tanımında; bir bilginin, gerçek bir kişiyle alakalı olması ve bu kişinin kimliği belirli ya da belirlenebilir biri olması gerekmektedir. İşlenen kişisel verinin belirli bir amacı gerçekleştirilmesi için işlenmesi, belirli amaç dışında, ihtiyaç duyulmayan kişisel verilerin işlenmesinden kaçınmak gerekmektedir.⁸

Bu şartlar sağlandığı takdirde kişisel veri işleme unsurlarının yerine getirildiğinden söz edilebilir. Aksi halde unsurlar arasındaki bağlantı sağlanamazsa, kişisel veriden de söz etmek mümkün olmayacaktır.

⁵ Yargıtay, HGK., E. 2014/56 K. 2015/1679 T. 17.6.2015, Lexpera, (E.T.: 04.05.2021).

⁶ Eduardo Ustaran, European Data Protection Law and Practice, Portsmouth, 2018, s. 67.

⁷ Ustaran, s. 68.

⁸ Ferman Kaya, E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları, Ankara, 2016, s. 149.

b. Her Tür Bilgi

Buradaki her tür bilgi (any information) tanımı gerçek bir kişiyi tanımlamada kullanılacak her türlü veriyi kastetmektedir. Hem ulusal hem uluslararası düzenlemeler öngörüldüğünde “any information” tanımının kapsamı oldukça geniş gözüktüğü de ancak gerçek bir kişiyle birleştiğinde anlam kazanır.⁹ Örnek verecek olursak kimliği belirli ya da belirlenebilen bir gerçek kişiye ait olan isim, soy isim, yaş, adres, doğum yeri, telefon numarası gibi onu tanımlayabilecek birçok bilgi otomatik olarak bu tanımın içerisinde yer alacaktır.

c. İlgili Olma Durumu

Kişisel verilerin dünyasında karşımıza gelecek birçok farklı türde bilgi ve data bütünü mevcuttur. Bunların hepsini kişisel veri olarak tanımlayabilmemiz için burada bahsedilen unsurlardan bir tanesi olan ilgili olma durumunun (relating to) mevcut olması gerekir. Bu bağlamda anlatılmak istenen söz konusu kişisel verinin bir gerçek kişiyi işaret etmesi onunla ilgili olmasıdır. Aksi halde rastgele edinilen ve bir kişiyle ilgili olmayan bilgi ve data bütünlerinin kişisel veri olarak isimlendirilmesi hatalı sonuçlara yol açacaktır. Örneğin; sarı saçlı insanlar, mavi gözlü erkekler gibi kelimeler tek başına kişisel veri olarak tanımlanamaz veya çok kullanılan bir isim tek başına kişisel veri olarak tanımlanamaz, bu ismin kişisel veri olarak tanımlanabilmesi için mevcuttaki gerçek bir kişiyle ilgili olması gerekmektedir.¹⁰

d. Kimliği Belirli ya da Belirlenebilir Olması

Kimliği belirli ya da belirlenebilir (an identified or identifiable) gerçek bir kişi tanımı burada kilit bir önem taşımaktadır. Kişisel verinin varlığından söz edebilmemiz için elimizdeki veri bütünü bir gerçek kişiyi tanımlaması gerekmektedir. Bu kişinin kimliğinin belirli veya belirlenebilir olması ise ön şartlardan bir tanesidir. Kimliğini belirleyemediğimiz veya kimliği belirli olmayan kişiler hakkında kişisel verilerden söz edebilmek mümkün değildir. Sonuçta kişisel verilerinin bir gerçek kişiyi işaret etmesi

⁹ Ustaran, s. 68.

¹⁰ Küzeci, s. 9.

gerekmektedir. Gerçek bir kişinin varlığını tespit edemediğimiz hallerde, kişisel veri unsurlarından en önemlisi eksik kalmış olacağından kişisel veri tanımlamasının yapılması da mümkün olamayacaktır.

e. Bilginin Gerçek Bir Kişiye Ait Olması

Önceki iki başlıkta da bahsettiğimiz üzere kişisel veri tanımının yapılabilmesi için ilgili bilgilerin kimliği belirli ya da belirlenebilir gerçek bir kişiye (a natural person) ait olması gerekmektedir. Gerçek kişi tanımı burada çok önemlidir. Kişisel verilerden bahsedebilmemiz için gerçek bir kişinin varlığı gerekmektedir. Information Commissioner's Office'e göre kamu ve özel hukuk tüzel kişiliklerinin, vefat etmiş kişilerin ve kimin olduğu tespit edilemeyen anonim verilerin kişisel veri olarak kabul edilmesi mümkün değildir.¹¹

Bilindiği üzere tüzel kişilikler temsil ettikleri oluşumların niteliği gereği kişisel veriye haiz olamazlar. Lakin tüzel kişilik bünyesindeki gerçek kişilerin kişisel verisinin işlenmesi ve transferi söz konusu olduğu durumlarda kişisel veri kavramından söz edebilmek gayet mümkündür.

B. KİŞİSEL VERİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ

1. Genel Olarak

Kişisel verilerin hukuki niteliğinin tanımlaması yapılırken belli başlı parametreleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bunlar, kişisel veri kavramının mevcut hukuki sistemindeki soyut varlığı ve ek olarak pratikteki somut varlığıdır. Farklı hukuki düşünceler doğrultusunda soyut olarak değerlendirme yapılırken, kişisel verilerin maddi olarak da bir değeri olduğu düşüncesi asla unutulmamalıdır.

Nitekim bir kişisel verinin yansıttığı değerler bütünü içerisinde her zaman bir maddi değer bütünü de var olacaktır. Günümüzde kişisel veri setlerini içerisinde barındıran big dataların soyut bir değer yansıtmasının yanında büyük çapta bir maddi değer, yani parasal değer karşılığı da mevcuttur. Bir araya gelen bu büyük veri setleri,

¹¹ Ayrıca bkz. <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/key-definitions/what-is-personal-data/>, (E.T.: 04.05.2021).

artık kişilerin davranış şekilleri, kişinin değerleri, politik tutumları ve benzeri birçok maddi ve manevi değeri bir araya getirebilecek bir noktaya gelinmesini sağlanmış, adeta bireylere karşı algoritmalar veya bireyler için algoritmalar dünyası oluşmaya başlamıştır.¹²

Burada karşımıza çıkacak olan belli başlı değerlendirme metotları mevcuttur. Bu değerlendirme metotları haliyle kişisel verilerin insan ile ilgili olarak ekonomik, cismani, maddi ve manevi her türlü değerın kabul edilmesiyle ortaya çıkmıştır.¹³

Aşağıda belirtilen değerlendirme şekillerinin yanı sıra birçok detaylı değerlendirme mevcuttur. Lakin burada temel ve genel olan değerlendirme metotları baz alınarak, genel bir perspektif oluşturulmaya çalışılacaktır.

2. Mülkiyet Hakkı Doğrultusunda Değerlendirilmesi

Bu değerlendirme metodunun ve fikrinin çıkış noktası Amerika Birleşik Devletleri'dir ve kural olarak kişisel verinin eşya hukukundaki “şey” kavramı ile özdeş olduğu belirtilir.¹⁴ Malik olan kişi mülkiyet hakkını nasıl sahip olduğu şeylerde kullanabiliyorsa, kişisel veri sahibi ilgili kişi için de sahip olduğu kişisel veri üzerindeki hakları aynı değerdedir.

3. Fikri Hak Doğrultusunda Değerlendirilmesi

Bir diğer değerlendirme metodu ise, buradaki temel hakkın, fikri mülkiyet hakkı kapsamında karşımıza çıkması ve tıpkı eser sahipliğinde olduğu gibi kişisel verilerin bir sözleşmeye konu edilmesini sağlayarak kullanımının karşı tarafa verilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.¹⁵ Bu görüşün de çıkış noktası Amerikan doktrini olup, mülkiyet hakkı kapsamında korunmasına benzer bir özellik ifade

¹² Hürol Çankaya, Cengiz Ekiz, Biyopolitik Açından Kişisel Verilerin Korunması, Memleket Siyaset Yönetim (MSY), C. 13, S. 29, 2018, s. 152.

¹³ Sinan Sami Akkurt, Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış, Kişisel Verilerin Korunması Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, 2020, s. 21.

¹⁴ Akkurt, s. 22.

¹⁵ Sinem Göçmen Uyarer, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, 2019, s. 28.

etmektedir.¹⁶ Buradaki temel mantalite, nasıl bir eserin telif hakkı kapsamında sahipliği sahibindeyken kullanım hakkı başkalarına devredilebiliyorsa, kişisel verilerin de her zaman manevi olarak bir sahibinin bulunduğunu fakat kullanımını başkalarına devredebileceğini ifade etmektedir.

4. Kişilik Hakkı Doğrultusunda Değerlendirilmesi

Kişisel verilerin kişilik hakkı doğrultusunda değerlendirilmesinin temelinde Anayasanın “Özel Hayatın Gizliliği” başlıklı 20. maddesinin 3. fıkrası bulunmaktadır. Söz konusu bu 20. maddeye kişisel verilerin korunmasına ilişkin fıkra 2010 yılında Anayasamıza eklenmiştir.¹⁷

Temelini Anayasamızdan alan kişilik hakkı, şahıslar üzerinde mutlak özel haklardanır.¹⁸ Bu nitelikleri gereği daha çok manevi çıkarları ve hakları koruma doğrultusunda mevcudiyetini devam ettiren haklardır. Örnek verecek olursak; kişinin bedeni, sağlığı, şerefi, sırları, görsel-işitsel öğeleri, adı gibi kavramlar kişinin kişilik haklarını belirtecek, bu itibarla kişisel veriler üzerindeki koruma hakkının da kişilik hakkı olarak değerlendirilmesi gerekecektir.¹⁹ Bu kapsamda daha çok; kişinin onuru, bireysel özerkliği ve kendisine ilişkin bilgilerin geleceğini kendisinin belirlemesi gerektiği konuları ön plana çıkmaktadır.

Kanımızca da kişisel verilerin korunması hakkının kişilik hakkı doğrultusunda değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Her ne kadar kişisel veriler farklı çerçevelerde değerlendirilebilse de kişisel verinin esasından gelen niteliği onu, kişiyle ve özel hayatıyla bağladığı için bu hakkın kişilik hakkı kapsamında değerlendirilmesi daha verimli olacak ve uygulamada işleyişin daha rahat bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır.

¹⁶ Uyarer, s. 28.

¹⁷ Bülent Tanör, Necmi Yüzbaşıoğlu, 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, 13. Bası, İstanbul, 2013, s. 170.

¹⁸ Metin Turan, Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması, 2. Baskı, Ankara, 2019, s. 47.

¹⁹ Turan, s. 47.

C. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER VE TARİHSEL GELİŞİM

1. Tarihsel Gelişim

a. Genel Olarak

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin olan ilkeler aslında uzun süredir dünya genelinde kabul görmektedir. Lakin yine de kişisel verilerin, günümüzde kabul ettiğimiz şekli ile oluşan bu yeni hali halen çok gençtir ve hızla gelişip yayılmaktadır.²⁰

Temeli daha eskiye dayanmasına karşın özellikle 1990 yılı sonrasında hızla gelişen bilgisayar teknolojisi, mobil teknoloji ve internet yapılarının artan kullanımı, kişisel verilerin eskisine nazaran çok rahat bir şekilde işlenmesi, paylaşılması, depolanması ve analiz edilmesini kolaylaştırmış, haliyle bu yeni teknolojik akımla birlikte birtakım teknik, idari ve hukuki güvenlik önlemlerinin alınması elzem hale gelmiştir.²¹

b. İlk Düzenlemeler

1950 ve 1960 yılları arasında bilgisayar ve internet teknolojisinin dünyaya kendini tanıtmaya başlaması sonucunda kişisel veriler dünyası da birtakım düzenlemeler ile birlikte oluşmaya başladı.

Özellikle Avrupa, bu erken dönemde yasal düzenlemeler anlamında karşımıza etkili bir şekilde çıkmaktadır. Örnek olarak; kişisel verilere ilişkin olarak ilk yasal düzenleme 1970 yılında Almanya Hessen eyaletinde hazırlanmıştır.²² Ondan sonra ise 1973 yılında ilk defa İsveç, ulusal anlamda efektif olacak şekilde, ilk Veri Yasası'nı (The Data Act) oluşturmuştur.²³

²⁰ Küzeci, s.101.

²¹ Önder Kutlu, Selçuk Kahraman, Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması Politikasının Analizi, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, C. 5, S. 4, 2017, s. 47.

²² Küzeci, s. 103.

²³ Ustaran, s. 19.

Devletlerin bu erken dönemdeki kişisel veri konseptine yaklaşımı dengeleyici ve aşırıya kaçmayan bir şekilde olmuştur. Nitekim kişisel verilerin manevi çerçevedeki niteliği ve mahremiyetin korunması gerekliliği yanı sıra, otomatik yollarla hızla işlenmesi ve büyük bir veri yoğunluğunun (big data) oluşması sonucunda bu durumların oluşturduğu ekonomik gücün de dengelenmesi gerekliliği öngörülmüştür.

Burada mahremiyet kavramı, kültürden kültüre farklılık gösterebilse de genel olarak temel bir insan hakkı olarak karşımıza çıktığı için insan onurunu ve özel hayatını çevreleyen ve direkt olarak kişisel veri temasıyla iç içe bir kavramdır.²⁴ Dijital dünya ve dijital yaşam ilerledikçe kişisel veri ve mahremiyet kavramlarının da önemi gitgide artmaktadır.

Big data kavramı ise, birbiriyle bağlantı olan ve kendine başına değersiz, önemsiz gözüken kişisel veri bütünlerinin algoritmalar ve otomatik sistemler vasıtasıyla örneklendirilip birleştirilmesi ve sentezlenerek kullanılmasında karşımıza çıkmaktadır.²⁵ Bu da ciddi bir seviyede ekonomik bir değer oluşturmakta ve buna sahip olan şirketlerin, işletmelerin ve kişilerin rakiplerine göre ekonomik ve finansal anlamda daha avantajlı bir durum içerisinde olmasını sağlamaktadır.²⁶

Sonuçta veriyi elinde tutan toplulukların hem ekonomik anlamda avantajı yüksek olacak hem de birçok kişinin mahremiyeti söz konusu olacağı için daha temkinli veri işlenmesi gerektirir. Devletler de bu doğrultuda düzenlemeler gerçekleştirmiş ve veri işleyen ve verisi işlenenler arasındaki mahremiyet ile kişisel veriden kaynaklı ekonomik avantajların dengesini sağlamaya çalışmıştır.

²⁴ Şahika Eroğlu, Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C. 35, S. 2, 2018 s. 132.

²⁵ Muammer Ketizmen, Aslıhan Kart, Kişisel Veri ve Rekabet Hukuku Kapsamında “Big data”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 1, 2019, s. 66.

²⁶ Hilal Kılıç, Emine Atalay, Ahmet Esad Yurtsever, Büyük Veri (Big data) ve Müşteri İlişkileri Yönetimi (CRM) İşbirliğinin Pazarlama İletişimi Stratejilerindeki Rolü: Büyük Ölçekli Özel Bir Banka Örneği, Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 3, S. 2, 2019, s. 291.

Temel hak ve özgürlükler konusunda titiz, geliştirmeye yönelik ve her zaman korumacı davranan Avrupa ve bilakis Avrupa Birliği, tarihsel gelişimin devamında da öncü olmuş ve başta üye devletler olmak üzere diğer ülkeleri de bu konudaki düzenlemelere teşvik etmiştir.²⁷

c. İnsan Hakları Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması

İnsan hakları kapsamında kişisel verileri değerlendireceğimiz zaman önceden de bahsettiğimiz üzere kişisel verilerin direkt olarak mahremiyet ve özel hayat ile ilişkili olması ve bunun kişi bazında korunması gerekliliği önümüze çıkar. Kişisel mahremiyetin kapsamında kişinin zihinsel ve bedensel bütünlüğüne dair her türlü bilginin ifade edilmesi yanı sıra direkt kişi ile alakalı olan her türlü eşya, evrak, telefon görüşmeleri, e-posta kayıtları vs. gibi verilerin kullanımı da bu kapsamın dahilindedir.²⁸

İnsan hakkı tanımı, sadece insan olunduğu için tanınan birtakım temel hakları ifade eder.²⁹ Özel hayat kavramı ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS, 8. Madde) ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB, 12. Madde)'de karşımıza çıkmaktadır. Bu öyle bir haktır ki; kişinin özel hayatı kendi kontrolündedir ve başkalarının müdahalesine, ilgili kişi rıza göstermedikçe açık değildir.³⁰

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ise kişisel veriden daha çok, özel hayat verisi tanımı üzerinde durmaya çalışmış, özel hayat verilerinin sınırlı olamayacağını belirtmiş ve kararlarında, kişinin kimliğini belirten veya belirlenebilir

²⁷ Vahap Atilla Oğuşgil, AB'ye Üye Devletlerde Veri Koruma ve Denetleme Kurumlarının Bağımsızlığı ve Olası Türkiye Örneği, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 14, S. 2, 2014, s. 204.

²⁸ Kamil Kenan Büke, İnsan Hakları Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Önerisi, Journal of Health and Sport Sciences (JHSS), C. 3, S. 1, 2020, s. 21.

²⁹ Ali Korkmaz, İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16, S. 1, 2014, s. 99.

³⁰ Korkmaz, s. 99.

kılan her türlü özel hayat verisini kişisel veri olacağı şeklinde yorumlamıştır.³¹ Dolayısıyla özel hayat kavramının ortasında ise pek tabii kişisel veriler bulunmaktadır.

Buradan anlaşılacağı üzere, kişisel veri kavramının insanların temel hak ve özgürlükler ile benzer felsefeye ve çıkış noktasına sahip olmasından ötürü, temel insan haklarını ve özgürlüklerini baz alan bazı kavramların içerisinde aslında kişisel veri kavramı da bulunmakta, bu kişisel veri kavramı yer yer özel hayatın gizliliği gibi benzer kavramların içerisinde anılmaktayken yer yer de tek başına bağımsız bir hak olarak düzenlenmektedir.³²

2. Ulusal Düzenlemeler

a. Genel Olarak

Kişisel veriler alanında ulusal alanda hazırlanan düzenlemeler hızlı bir şekilde dünyaya adapte olmuş, günlük hayatın ve hukuk sisteminin gerekliliklerine göre olabildiğince kapsamlı bir şekilde oluşturulmuştur.

Bu başlık altında sırasıyla değinilen konular Türkiye’de mevcut düzenlemeler hakkında fikir vermek amacıyla belirtilmiş olup detayları Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması başlığı kapsamında irdelenecektir.

b. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Kişisel verilerin korunması ile ilgili süreç, 2010 yılında Anayasanın 20. maddesine ilgili kısmın eklenmesi ile başlamıştır. İlgili bu fıkra eklenerek KVKK’ya ilişkin haklar anayasal bir temele dayandırılmış, böylece insanların kişisel verilere ilişkin olan mevcut hakları güçlü bir hal almıştır.

Söz konusu fıkra; herkesin kendisiyle alakalı kişisel verilerin korunmasına talep hakkı olduğunu belirtir ve bu talep hakkının detaylarını devamında net bir şekilde

³¹ Muhammet Sefa Mutlu, Kişisel Verilerin Soruşturma Evresinde İşlenmesi ve İnsan Hakları Kapsamında Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, 2019, s. 53.

³² Murat Volkan Dülger, İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, 2018, s. 136-137.

belirterek, kişilerin kişisel verilerinin işlenmesinin ancak açık rıza ile olması veya kanunlarda belirtilen şekillerde olması gerektiğini ortaya koymaktadır. İlgili maddede bu halde belirtilmesi bizce de verimli bir metot olup, kişilere kişisel verilerinin korunması ile ilgili olarak kapsamlı bir hak bütünü ve bilgi verilmektedir.

Buradan anlaşılacağı üzere özel hayatın gizliliği ve korunması hakkında kapsamı belirtilen kişisel verilerin korunması teması artık anayasal bir güvenceye kavuşmuştur ve artık söz konusu düzenlemenin niteliği gereği Anayasa metni içerisinde yer alması, normlar hiyerarşisi uyarınca kanun ve diğer düzenleyici işlemlerin Anayasaya aykırı olmayacağı konusunu bize hatırlatacaktır.³³

Bu hak kanun ile geçersiz kılınamayacak, anayasal bu hakka aykırı bir kanun varsa Anayasa Mahkemesi tarafından, idarenin aykırı bir işlemi varsa Danıştay ve diğer idari yargı mercileri tarafından iptal edilecek, sınırlanması ise ancak kanun ile, Anayasada belirtilen özel sınırlama sebeplerine bağlı olarak, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet gereklerine aykırı olmadan, ölçülülük ilkesine uygun ve hakkın ve hürriyetin özüne dokunmadan yapılması gerekecektir.³⁴

Yine de bu yeni düzenleme, bu hakkın hangi hallerde sınırlanabileceği konusunun çok net olmaması ve bağımsız denetim organının belirtilmemesi gibi birtakım konu başlıklarıyla eleştiriler almıştır.³⁵

c. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Ülkemizde de kişisel verileri yasal bir düzeneğe oturtma ihtiyacı dünyadaki teknolojik gelişmelerin paralelinde ortaya çıkmıştır. Lakin bu esas nedenin yanı sıra özellikle birtakım hukuki, siyasi ve ekonomik diğer nedenler de mevcuttur. Örneğin geçmişte; Türkiye'nin AB uyum sürecinde olduğu dönemde Türkiye'deki mevzuatın

³³ İntizar Sultanlı, Anayasal Bir Hak Olan Kişisel Verilerin Korunması Hakkı ve Mahremiyet ile İlişkisi, Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, C. 4, S. 1, 2021, s. 29-30.

³⁴ Sultanlı, s. 30-33.

³⁵ Berrak Yılmaz, Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2019, s. 198-200.

AB ile uyumlu olmadığı belirtilmiştir. Kişisel verilerin korunması alanında Türkiye’de gerçekleşen gelişmelerin, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun oluşturulmasının ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun kurulmasının bir diğer nedeni de aslında AB uyum sürecinde ilgili eksikliklerin giderilmesi amacıdır.³⁶

Bu sebeplerle paralel olarak 24 Mart 2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilen 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) 7 Nisan 2016 tarihinde 29677 sayılı Resmî Gazete ’de (RG) yayımlanmıştır.³⁷ Kanun, iki yıllık bir geçiş süreci öngörmüştür. Buna göre 7 Nisan 2018 tarihinden sonra ise tüm kişisel veri işleme faaliyetlerinin Kanuna tam anlamıyla uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

d. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Kişisel veriler ile ilgili olan suçlar Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) özel hükümlerin düzenlendiği ikinci kitaptaki m. 135 ile 140 arasında bulunmaktadır. TCK’nın 135. ile 140. maddeleri arasında kişisel verilerin kaydedilmesi, verilerin başkasına verilmesi veya ele geçirilmesi, verilerin yok edilmemesi gibi konular düzenlenmektedir. KVKK’nın “Suçlar ve Kabahatler” başlıklı bölümündeki m. 17/1’e göre ise TCK’nın ilgili maddelerine gönderme yapılmış ve bu maddelerin uygulanacağı belirtilmiş, bu sayede kişisel verilere ilişkin suç tipleri ile ilgili olarak direkt olarak TCK’ya atıf yapılmış ve KVKK ile TCK arasında doğrudan bir bağ sağlanmıştır.³⁸

Bunlar haricinde TCK içerisinde kişisel verileri dolaylı yönden koruyan ve düzenleyen suç tipleri de mevcuttur. Haberleşme ve iletişim ile ilgili olarak gizliliğin korunamaması ve ihlali, kişiler arasında gerçekleşen konuşmaların kaydedilmesi veya

³⁶ Esin Gürsel, Fatih Düğmeci, Yapısal Anlamda Türkiye Kişisel Verileri Koruma Kurumu’na İlişkin Bir Değerlendirme, R&S - Research Studies Anatolia Journal, C. 1, S. 2, 2018, s. 321.

³⁷ Bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2075/Kurumsal-Tarihce>, (E.T.: 25.07.2021).

³⁸ Murat Volkan Dülger, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 2, 2016, s. 119-120.

başkaları tarafından dinlenilmesi, kişilerin özel hayatlarına ilişkin bilgilerin ifşa edilmesi ile oluşan suçlar örnek olarak verilebilecek suç tiplerindendir.³⁹ Bu tarz suç tipleri haliyle içerisinde kişisel verileri de barındırdığı için suçlara ilişkin değerlendirmenin buna göre yapılması gerekmektedir. Bunlar haricinde de kişilerin mesleklerinden kaynaklı olarak işledikleri kişisel verilere ilişkin suç tipleri için birçok farklı örnek mevcuttur.

e. 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun

Aslında elektronik platformlardaki ticaret faaliyetlerinin ve ilgililerin sorumluluklarının düzenlenmesini amaçlayan ilgili bu kanun, konu bakımından kişisel veriler ile alakalı gözüküyor olsa bile birçok noktada kişisel veriler ile ilişkin hususlara değinmektedir.

Sonuçta, günlük hayatta elektronik ticaretin gereklilikleri sağlanırken, konu ile ilgili olarak birçok farklı kişisel veri işlenebilmekte dolayısıyla kişisel verilerin korunması teması gündeme gelmektedir. Örneğin, Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun (ETK) kapsamında belirtilen ticari elektronik iletilerin gönderilmesindeki kişiden alınan onay kavramı, KVKK'daki açık rıza ile ilişkilendirilir. Ticari elektronik iletinin ilgili kişilere yollanabilmesi için açık rızalarının alınması gerekmektedir.

Bir başka örnek olarak ise; ETK m. 10 direkt olarak kişisel verilerin korunması başlığı ile hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcılarının sorumluluklarını belirtir. Burada ilgililerin, ETK kapsamında yapılan işlemler doğrultusunda elde edilen kişisel verilerin muhafazasından ve güvenliğinden sorumlu olduğu belirtilmiştir. İlgililerin, ETK kapsamındaki kişisel veriye dokunan faaliyetleri ile ilgili olarak KVKK sorumlulukları her zaman devam edecektir. Bunun haricindeki diğer ETK ile ilgili işlemlerde de kişisel veriler ile ilgili konular ve genel ilkeler göz önünde bulundurularak hareket edilmelidir.

³⁹ Metin Çokmutlu, Türk Ceza Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2014, s. 145-157.

f. Yardımcı Mevzuat

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girdikten sonra zamanla, yanında birtakım destekleyici mevzuat oluşturulmuştur. İdari teşkilat ile ilgili mevzuatın yanı sıra pratikte birçok metodu belirleyen birtakım yardımcı mevzuat hazırlanmıştır. Bunlar, kurumun internet sitesinde⁴⁰ detaylı bir şekilde belirtilmiş olup KVKK'nın yanı sıra efektif mevzuatlardır. KVKK'nın değinmediği veya değinip detaylandırmadığı birtakım konular, bu mevzuatlar sayesinde daha rahat bir şekilde idrak edilebilmektedir. Özellikle uygulamada karşımıza çıkan birtakım pratik sorunlar bu mevzuatların yardımıyla beraber sonuca ulaştırılmaktadır. Dolayısıyla KVKK ve ilgili kurallar inceleneceği zaman söz konusu mevzuat ile uyumlu hale gelebilmek için yardımcı mevzuatı da muhakkak irdelemek ve anlamak gerekmektedir. Kapsamlı değerlendirilmediği zaman kişisel verilere ilişkin uygulamalar her zaman eksik kalacaktır.

Bunların yanında Kişisel Verileri Koruma Kurumu gerek kendi internet sitesinden yapmış olduğu duyurular ile gerek oluşturduğu eğitim materyalleri ile gerekse kurul kararları ve özetleri ile kişisel verilerin korunması ile ilgili mevzuatı geliştirmekte ve ileriye taşımaktadır.

3. Uluslararası Düzenlemeler

a. Genel Olarak

Tarihsel gelişim kısmında da belirttiğimiz gibi uluslararası düzenlemeler göz önünde bulundurulduğunda özellikle Avrupa - Batı Avrupa, kişisel veriler dünyasına öncü olmuş, Almanların ileri sürdüğü “datenschutz” yani *veri koruma*⁴¹ formülünü kullanarak ulusal ve uluslararası düzenlemeleri buna göre geliştirmişlerdir.⁴²

⁴⁰ Bkz. <https://mevzuat.gov.tr>, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5257/Yonetmelikler>, (E.T.: 20.07.2021).

⁴¹ Langenscheidt Almanca Türkçe Sözlük, <https://tr.langenscheidt.com/almanca-turkce/datenschutz>, (E.T.: 12.06.2021).

⁴² Engin Dinç, Kişisel Verilerin Korunmasında Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye'nin Durumu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, 2006, s. 26.

b. Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı İlkeleri

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) 23 Eylül 1980 tarihinde kabul ettiği Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Dolaşımının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler (OECD Guidelines) ile kişisel verilerin korunması anlamında uluslararası alanda ilk adımı atan bir organizasyon olmuştur.⁴³ Bu ilkeler bağlayıcı nitelikte değil tavsiye niteliğindedir ve dolayısıyla doğrudan bir bağlayıcılığı olmasa da ilgili ülkelerin benimsemesi üzerine temel bir kaynak haline gelmiştir.⁴⁴

Kişisel verilere ilişkin olarak kabul edilen rehber ilkeler uzun bir süre boyunca ülkelere yol göstermiş ve temel olmuştur. Ülkeler kendi mevzuatları bünyesindeki değişiklikleri bu ilkeler doğrultusunda belirlemiştir. Böylece her ne kadar bağlayıcı olmasa da ülkeler üzerinde güçlü bir etki yaratmıştır. Bu ilkeler daha çok verilerin toplanması, amacı, niteliği ve veri güvenliği gibi konulara değinmektedir.

c. Birleşmiş Milletler

II. Dünya savaşı sonrasındaki oluşan hüznün ve yıkım ortamının önüne geçilmesi ve bir daha benzer olayların yaşanmaması adına 1945'te Birleşmiş Milletler Örgütü (BM - United Nations) kurulmuş, kurulduktan kısa bir süre sonra ise BM tarafından Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi (Universal Declaration of Human Rights) yayınlanmıştır.⁴⁵ Bildirgenin 12. maddesi özel yaşama değinmiş dolayısıyla bir nevi kişisel verilerin korunması konseptinin temeli olabilecek bir niteliğe bürünmüştür.⁴⁶

Bu maddeye göre; kimsenin özel yaşamı ve ailesi ile ilgili olarak kendisine keyfi bir şekilde karışamaz ve şerefine ve/veya adına hareket vs. gibi bir saldırı yapılamaz. Bunun sonucunda da herkesin bu tarz müdahale ve durumlara karşı olarak ilgili kanunlar ve hukuk ile korunma hakkı olduğu belirtilir.

⁴³ Murat Volkan Dülger, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması, Yaşar Hukuk Dergisi, C.1, S.2, 2019, s. 74.

⁴⁴ Dülger, s. 74.

⁴⁵ Ustaran, s. 4.

⁴⁶ BM Bildirgesi'nin İngilizce tam metni için bkz. <https://www.un.org/en/about-us/universaldeclaration-of-human-rights>, (E.T.: 18.08.2021).

Bunların haricinde BM'nin insan haklarını düzenlediği belgelerin yanında birtakım farkı düzenlemeleri de mevcuttur. 1990 yılında kabul edilen “Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler” bu konudaki önemli bir örnektir.⁴⁷ Bu ilkeler her ne kadar rehber niteliğinde olsa da ülkeleri hem kişisel veri koruma yasaları çıkarmaya teşvik etmiş hem de uluslararası ilkeleri benimseterek kolektif bir hareket yaratmaya çalışmıştır.

d. Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi (AK), Avrupa bölgesinde insan hakları, demokrasi ve hukukun diğer gerekliliklerini muhafaza etmek hedefiyle 1949'da kurulan hükûmetler arası bir kuruluş olarak karşımıza çıkar. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise Avrupa Konseyi'ne bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bölgesel bir kuruluş olarak karşımıza çıkan Avrupa Konseyi, II. Dünya savaşı sonrası çıkan problemlere uluslararası perspektifte bir çözüm bulmak için kurulmuştur. Avrupa Konseyi (Council of Europe) yapısının, Avrupa Birliği Konseyi (Council of the European Union) ve AB liderlerinin birtakım kararlar almak için bir araya geldiği “European Council” ile karıştırılmaması gerekmektedir.⁴⁸

e. Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme

Avrupa Konseyi 1981 yılında, tarihteki ilk uluslararası ve bağlayıcı yasal metin olan Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşmeyi (108 No'lu Sözleşme - Convention 108) Strazburg'da imzaya sunmuştur.⁴⁹ Sadece üye devletler için olmayan bu sözleşme, sözleşmeye taraf AK dışındaki üçüncü ülkeler için de açıktır.⁵⁰ Avrupa Konseyi'nin 1973 ve 1974 tarihli kararlarının uygulanmasına birtakım sorunlar çıkması neticesinde

⁴⁷ Küzeci, s. 119.

⁴⁸ Bkz. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_en, (E.T.: 25.06. 2021), ayrıca Bkz. Ustaran, s. 31.

⁴⁹ Ustaran, s. 41.

⁵⁰ Küzeci, s. 126.

bu kararları bir araya getirip tekrar düzenleyen, kişisel verilerin korunmasının temel prensiplerini, serbest dolaşımını, transferini ve ortaklaşa çalışma gibi birtakım yenilenmiş kuralları içeren önemli bir belgedir.⁵¹ 2001 yılında imzalanan 181 No’lu Ek Protokol’ü ise birtakım teknik değişiklikler ile beraber imzalayan devletlerde kişisel veriler ile ilgili bağımsız bir denetim makamı kurulması gerektiğini belirtmektedir. Metnin bağlayıcı niteliğinden ötürü, imzalayan devletlerin, söz konusu ilkeleri kendi ulusal hukuk sistemine adapte etmesi gerekmektedir.

Kişisel veriler alanında imzalanan milletlerarası sözleşmelere örnek olarak; İnsan Hakları ve Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 108 No’lu Sözleşme ve 181 No’lu Ek Protokol verilebilir. Bu sözleşmeler kapsamında kişisel verilerin korunmasına ilişkin temeller uluslararası alanda güçlendirilmiş ve devletlerin söz konusu bu kurallara saygı duyması ve net bir şekilde uygulaması beklenmiştir. Nitekim devletler de uzun bir süre zarfı boyunca üzerine düşeni yapmış ve söz konusu milletlerarası sözleşmelerin olabildiğince hatasız bir şekilde uygulanması için çalışmışlardır.

108 No’lu Sözleşme ve Ek Protokol’e Türkiye imza atsa da uzun bir süre boyunca iç hukukuna dahil etmemiştir. Bu dahil edilme işlemi, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile beraber yapılmıştır. 17 Mart 2016’da 108 No’lu Sözleşme iç hukuka dahil edilmiş⁵², 7 Nisan 2016’da KVKK yürürlüğe girmiş, 5 Mayıs 2016’da ise 181 No’lu Ek Protokol Türk hukukuna dahil edilmiştir.⁵³

Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmeleri iç hukukuna dahil etme yöntemi, TBMM’nin ilgili milletlerarası sözleşmenin onaylanmasını uygun bulduğuna ilişkin bir kanun çıkarması ile mümkündür. Dolayısıyla bu dahil etme işlemleri de 108

⁵¹ Ustaran, s. 41-42.

⁵² Ayşe Melek Turhan, Kişiliğin Korunması ve Veri Koruma Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 81.

⁵³ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Korunması Alanında Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler, s. 1-2, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2030/Rehberler?&page=3>, (E.T.: 23.10.2021).

No’lu Sözleşme’nin ve Ek Protokol’ün uygun bulunduğuna dair kanunların yürürlüğe girmesi ile tamamlanmıştır.

Bu sözleşme gerek kişisel veri tanımını gerekse kişisel veri işlenirken uyulması gereken temel ilkeleri belirtmiş olup kişisel verilerin kamu ve özel sektörde otomatik yollarla işlenmesine ilişkin kuralları düzenlemiştir. Bu düzenlemenin amaçlarından biri kişisel verilere ilişkin ortak bir yaklaşım oluşturmak olup diğer amacı ise kişisel verilerin imzalayan ülkeler arasındaki serbest akışını sorunsuz bir şekilde sağlamaktır.

Buradaki temel ilkeler hem GDPR hem de KVKK’daki temel ilkeler ile paralel olup günümüzdeki kişisel veriler temasının kaynağını oluşturmaktadır. Ek olarak uluslararası kişisel veri transferlerinde otomatik işleme söz konusu olduğunda sınır ötesi transferler yasaklanamaz.

Yalnızca 108 No’lu Sözleşme m. 12 şartları kapsamındaki belli şartlar doğrultusunda belirli istisnalar getirilebilir. Bunlar transfer edilecek ülke ile transfer eden ülkelerin düzenlemeleri eşdeğer bir koruma içermiyorsa veya 3. bir başka taraf ülke kullanılarak o ülke mevzuatının boşlukları kullanılmaya çalışılıyorsa bu transferleri engellemek amacıyla belirli istisnalar yaratılabilir.

f. 95/46/AT Sayılı Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi

Avrupa Birliği bünyesindeki kişisel verilerin korunması ve kişisel verilerin serbest dolaşımının sağlanması konusundaki farkı yorumlar ve ulusal mevzuatların varlığı sonucunda AB ülkelerinde bu farklı yorumları minimuma indirmek ve AB bölgesinde yüksek koruma sağlayıp, kişisel veri dolaşımının sorunsuz ve dengeli bir şekilde gerçekleşmesi için OECD’nin sağlayamadığı somut adımların atılması adına 24 Ekim 1995 tarihinde Veri Koruma Direktifi (Data Protection Directive) onaylanmış, onaylanmasının ardından 3 yıl sonra ise yürürlüğe girmiştir.⁵⁴

⁵⁴ Ayşe Nur Akıncı, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, Çalışma Raporu 6, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı, 2017, s. 6.

g. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi⁵⁵ (European Convention on Human Rights) imzaya sunulduğu 1950 yılından günümüze kadar değerini koruyan en önemli kaynaklardan bir tanesidir. Burada da kişisel veri kavramı bağımsız olarak düzenlenmemiştir fakat Sözleşme'nin 8. maddesinde özel yaşamın gizliliği hakkı düzenlenerek kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel yaklaşma paralel bir yapının olduğu tespit edilebilecektir.⁵⁶ Buna göre; özel ve aile hayatının korunmasına ilişkin olarak herkes bu hakka sahiptir.

Bu belirtilen hakka bir müdahalenin olabilmesi için ancak ilgili maddenin devamındaki birtakım şartların sağlanması gerekmektedir. Bu müdahaleyi de ancak bir kamu otoritesi yapabilecek olup, toplumun geri kalanının refahı, düzeni veya sağlığı gibi konuların ön planda bulunması gerekmektedir.

Burada 8. madde gizlilik ve mahremiyet konularına değinirken madde 10'da ise ifade özgürlüğü ve bilgi paylaşımı konuları yer almaktadır. Buna göre; yine herkes ifade özgürlüğüne sahiptir ve bu hakkını kullanabilir. Bu hakkına müdahale olmaksızın haber ve görüş alma özgürlüğünü de bu kapsamda kullanabilir.

Fakat bu konular belirli başlı konular kapsamında sınırlanabilmektedir. İlgili maddenin devamında belirtildiği üzere, özellikle kamu güvenliği, sağlığı, ahlakı gibi konular yine burada ön plana çıkmakta olup bu kurallar çerçevesinde kişilerin ifade özgürlüklerine belirli başlı sınırlamalar veya bu gibi durumların olası sonuçları için birtakım farklı yaptırımlar getirilebilir.

Madde 10'dan da anlaşılacağı üzere kişilerin ifade özgürlüğü başlığı altında kişisel verilerin korunması ve gizli bilgilerin korunması konuları, dolaylı yoldan kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel yaklaşımı göstermektedir.

⁵⁵ Sözleşmenin Türkçe tam hali için bkz. https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf, (E.T.: 25.06.2021).

⁵⁶ Ustaran, s. 5.

h. 2016/679 Sayılı General Data Protection Regulation

95/46/AT sayılı Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi her ne kadar AB sınırları içerisinde veri koruma düzenini sağlamayı hedeflediyse de uzun bir süre bu hedefi tam olarak gerçekleştiremediği anlaşılmış, üye devletlerin direktife yönelik hazırladıkları yerel veri koruma yasaları arasında farklar olduğu ve birbiriyle uyuşmadığı tespit edilmiştir.

Dolayısıyla AB içerisinde yeni bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu konuşulmaya başlanmış bu yeni düzenlemenin yine bir direktif şeklinde mi yoksa tüm ülkelerde yürürlük gücüne sahip yeni bir düzenleme mi olması gerektiği tartışılmıştır.⁵⁷

Bu tartışmaların sonucunda üye devletlerin kişisel verilere yaklaşımdaki uyum eksikliği sonucu Avrupa Birliği Komisyonu 2009 yılında mevcut yasal düzenlemeler hakkında bir inceleme başlatmış ve yeni bir kişisel veri düzenlemeleri için 2010 yılında stratejiyi belirlemiştir.⁵⁸

Yıllar içerisindeki çalışmalar sonucunda hazırlanan metinler üzerinde en nihayetinde Avrupa Birliği Komisyonu (European Commission), Avrupa Birliği Parlamentosu (European Parliament) ve Avrupa Birliği Konseyi (Council of the European Union) anlaşmaya varmış ve yeni bir tüzük oluşturmuştur.⁵⁹ 2016/679 sayılı General Data Protection Regulation (GDPR) Türkçe ismiyle Genel Veri Koruma Tüzüğü, böylece 24 Mayıs 2016 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 25 Mayıs 2018 tarihinde ise tamamen efektif hale gelmiştir.⁶⁰

Bu tüzük AB'nin son yıllardaki en geniş etkili düzenlemesi olarak kabul edilmiş, birtakım yeni kavramlar ile birlikte sadece AB'de değil AB dışında da kapsamlı bir etki alanı bulmuş, artık bir direktif olmaması ve tüzük olması niteliği bile

⁵⁷ Nilgün Başalp, Avrupa Birliği Veri Koruması Genel Regülasyonu'nun Temel Yenilikleri, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 21, S.1, 2015, s. 82-83.

⁵⁸ Ustaran, s. 16.

⁵⁹ Ustaran, s. 16-17.

⁶⁰ Bkz. https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/data-protection-eu_en, <https://gdpr-info.eu/art-99-gdpr/>, (E.T.: 31.08.2021).

alışıl gelmedik bir mevzuat olduğunu ve buna göre analiz edilmesi gerektiğini gözler önüne sermiştir.⁶¹

II. TÜRKİYE’DE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

A. ANAYASAL ÇERÇEVEDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

1. Genel olarak

Önceden de belirttiğimiz üzere, kişisel verilerin korunması konusu ilk olarak Anayasamızda özel hayatın gizliliği maddesi içerisinde yer bulmuştur. Burada bahsedilen ilgili konu, Anayasa madde 20’de belirtilen söz konusu özel hayatın gizliliği başlığına 2010 yılında dahil edilmiştir. Bu madde içerisinde yer alarak kişisel veri kavramının Anayasada da belli bir karşılığı oluşmuş, dayanağını Anayasadan da alabilen önemli bir kavram haline gelmiştir.

Tekrardan belirtmek gerekir ki özel hayatın gizliliği hakkı, herkesin kendisi, ailesi, mesleği ile alakalı olan ve başkaları tarafından bilinmesinin istenilmediği bilgilerin gizliliğini tanımlayacak şekilde anayasal güvenceye alınmış, mutlak bir haktır ve dolayısıyla hukuk devleti niteliğinin bir gerekliliği olarak devlet, kişilerin onurunu, şerefini ve dolayısıyla özel hayatını ilgilendirebilecek konularda kişileri korumak ve gerektiği alanlarda gizliliği mutlak surette sağlamakla yükümlüdür.⁶²

2. Anayasanın İlgili Hükümleri

Bu çalışmanın Ulusal Düzenlemeler bölümünde de bahsettiğimiz Anayasa’nın söz konusu 20. maddesini biraz daha irdelleyecek olursak “*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir.*” cümlesi aslında açık bir şekilde kişilerin kişisel verilerinin korunmasına ilişkin talebinin olabileceğini ifade etmektedir, fakat yine de bu durumun belli başlı istisnaları mevcuttur.

⁶¹ Ruth Boardman, James Mullock, Ariane Mole, Bird & Bird Guide to the General Data Protection Regulation, 2017, s. 1-3.

⁶² Yeşim Çelik, Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 8, S. 32, 2017, s. 392.

Örneğin, kişinin açık rızasının bulunması veya kanunlarda açıkça öngörülen bir işleme faaliyeti olması durumlarında kişinin talepte bulunabileceği konuların çerçevesi de haliyle daralmaktadır.⁶³

Hakkın kullanılma kapsamı birtakım farklı şekillerde karşımıza çıkmakta, silinmesi, düzeltilmesi veya talep doğrultusunda kullanıldığının öğrenilmesi bunların arasında yer almaktadır. İlgili maddenin devamında karşımıza çıkan bu tanım kişinin hangi çerçevede hakkını kullanabileceği hakkında bize yol göstermektedir. Nitekim KVKK ve yardımcı mevzuat ile beraber bu kapsamın ayrıntıları daha da netleşmiş, metot herkesçe anlaşılabilir şekilde daha pratik bir hale gelmiştir.

Örnek verecek olursak; KVKK ile beraber kişisel verilerin yasal ve doğru bir şekilde işlenmesi, toplanması, yalnızca amaçla orantılı olması, verinin tutulacağı sürenin amaçla orantılı olması, verisi işlenen ilgili kişinin öğrenme, değiştirme, silme gibi haklarının ele alınmasıyla birlikte kişisel veri konseptinin çerçevesi daha net çizilmiştir.⁶⁴

Maddenin sonunda yer alan bölüm ise kanundaki haller ve rıza kavramlarına değinmekte olup bu ilgili kısımda ise açık rıza kavramına ve kişisel verilere ilişkin değişikliklerin ancak kanunla yapılabileceğine değinilmiştir. Açık Rıza kavramına 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu başlığında daha detaylı değinilecektir.

B. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU

1. Genel olarak

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu⁶⁵ 07.04.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve ilgililere 2 yıllık bir uyum süreci öngörmüştür. Ek olarak, kişisel verilerin

⁶³ Elif Küzeci, Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması, Bilişim Dergisi, S. 128, 2011, s. 146.

⁶⁴ Doğan Kılınç, Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 61, S. 3, 2012, s. 1145.

⁶⁵ KVKK tam metni için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (E.T.: 01.07.2021).

Türkiye’deki denetiminden ve uygulamasından sorumlu kurum olan, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari özerkliğe sahip ve Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı’na bağlı Kişisel Verileri Koruma Kurumu ise 2017 yılında kurulmuştur.

Sonradan takip eden yardımcı mevzuat ile beraber kanun genel çerçevesi itibariyle kişisel veriler dünyası ile alakalı olabildiğince her konuya değinmiştir. KVKK’nın, AB ülkelerinde uygulama alanı bulan GDPR ile paralel bir yoldan ilerleyip benzer bir mantalite yürütmesi kritik bir karardır.

Türkiye’nin kişisel veriler alanında dünya ile olan kalibrasyonunun sağlıklı bir şekilde devam etmesinde mevcut yerel mevzuatımız önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim dünyanın farklı bölgelerindeki ülkelerde de daha çok GDPR yapısına uygun mevzuatlar hazırlanmakta ve uygulanmaktadır.

2. KVKK’nın Uygulama Çerçevesi ve İlgili Temel Tanımlar

a. Amaç

Kanun’un amacı KVKK m. 1’de belirtilmektedir. Buna göre, kişisel veriler ile ilgili konularda kişilerin özel hayatları göz önünde bulundurularak söz konusu ilgili verilerin ve özel hayatına ilişkin bilgilerin korunması konusu belirtilmekte ve ilgili bu veriler işlenirken uyulması gereken kurallar ortaya konmaktadır.

Görüldüğü üzere KVKK, Anayasanın çizdiği çerçeve doğrultusunda amacını belirtmiş, temel hak ve özgürlüklerin korunmasından bahsetmiştir.⁶⁶ Ek olarak, bu maddenin gerekçesinde kişinin gizliliği ve bilgi güvenliği de bu kapsamda değerlendirilmektedir.⁶⁷

b. Kişisel Veri

Çalışmanın başında yaptığımız kişisel veri tanımı bu sefer KVKK m. 3’te *“Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi”* ifade eder

⁶⁶ Oğulcan Özkan, Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2020, s. 85.

⁶⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Madde ve Gereği ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, Ankara, 2019, s. 7.

şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Daha önce belirttiğimiz üzere kişisel veri, kimliği belirli ya da belirlenebilir gerçek bir kişi ile ilgili olmalıdır. Bu denklemi sağlayamayan veri türlerine direkt olarak kişisel veri demek mümkün olamayacaktır. Kişiye ilişkin bilgilerin kapsamına ise numerik, grafiksel, fotoğraflık, geometrik, biyometrik ve işitsel her biçimdeki veri tipi girmektedir.⁶⁸

c. Özel Nitelikli Kişisel Veri

Özel nitelikli kişisel veriler; hassas veriler, özel kategorili kişisel veriler, özel olarak korunmaya muhtaç kişisel veriler ve buna benzer tanımlamalar ile karşımıza çıkmaktadır.⁶⁹ Bu kişisel veriler, ilgili kişi için farklı bir mahremi değeri olan, öğrenildiği takdirde sahibini toplum önünde istenmeyen durumlarda bırakabilecek, maddi ve manevi birtakım farklı değer yargılarını temsil eden özel bir kişisel veri tipidir. KVKK m. 6 ile belirtilen bu tipteki kişisel veriler kanunda tek tek sayılmıştır. Birkaç örnek verecek olursak; kişilerin ırkı, etnik kökeni, dini, siyasi ve felsefi düşünceleri, sağlığı, dernek ve vakıf üyelikleri gibi konular kişilerin özel nitelikli verileri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özel nitelikli kişisel veriler yukarıda bahsettiğimiz bu özelliklerinden ötürü diğer kişisel veri tiplerine göre daha komplike bir şekilde, birtakım teknik ve idari tedbirler ile korunmalıdır. Hassas verilerin daha kapsamlı ve dikkatli korunması düşüncesi özünde kişi için mahremiyet seviyesi daha yüksek ve hassas olan verilerin daha temkinli işlenmesi ve daha sıkı denetime tutulması gerekliliği inancı oluşturmaktadır.⁷⁰

⁶⁸ Abdullah Ömeroğlu, Kişilik Haklarının Alkaya-Türkiye Davası Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Hukukuna Göre İncelenmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 8, S. 15, 2020, s. 325.

⁶⁹ Cemil Kaya, Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 69, S. 1-2, 2011, s. 318.

⁷⁰ Murat Volkan Dülger, Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, 2015, s. 51.

Bunun haricinde özel nitelikli kişisel veriler ile ilgili aykırı işlem yapan kişiler KVKK hükümleri doğrultusunda TCK hükümleri ile cezalandırılacak, özel nitelikli veri ile ilgili olduğu için ceza oranlarında belirli artırımlar⁷¹ gerçekleşecektir.⁷²

Günümüzde bu sayılan kişisel veriler arasında mahremiyetin korunması gerekliliği en çok sağlık alanında karşımıza çıkmaktadır. Kişinin sağlık verileri içerisinde tanı, tedavi, sağlık raporu, sağlık yönetimi ve sağlık harcamaları gibi konular ve ilgili hizmetler de dahildir.⁷³ Sağlık kurumlarında çalışan hekim, hemşire, ebe, hasta kayıt çalışanları ve güvenlik görevlileri gibi çalışanların kişisel veriler ile ilgili ihlal durumlarında büyük sorumlulukları mevcuttur.⁷⁴ Kişilerin sağlığı ile ilgili durumların ve bilgilerin hekimin kontrolü altında kalması ve hekimin sır saklama yükümlülüğünü yerine getirmesi, toplumun da sağlık konularında nispeten diğer konulara kıyasen daha temkinli davranması bunun bir sosyolojik kanıtı niteliğindedir.⁷⁵ Kişisel Verileri Koruma Kurumu da yayınladığı bir karar⁷⁶ ile kişisel sağlık verileri konusundaki titizliğini net bir şekilde göstermiştir. Bu kararda, kişinin babasının sağlık verisine ilişkin birtakım bilgiler bir gazetede kişileri bilgilendirmeden ve rızalarını almadan paylaşılmıştır. Devamında ise kişinin şikayet etmesi ve Kurum'un yüksek tutarda bir idari para cezası vermesi ile sonuçlanmıştır.

⁷¹ Bkz. TCK M. 135, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, (E.T.: 01.07.2021).

⁷² Beşir Orak, Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2019, s. 74.

⁷³ Nüket Örnek Büken, Çağrı Zeybek Ünsal, Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Biyomedikal Alana Yansımaları Açısından Değerlendirilmesi, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 2, 2017, s. 40.

⁷⁴ Selma Bezirgan Gözmener, Selmin Şenol, Şeyda Seren İntepeler, Hemşirelik Öğrencileri İçin Kişisel Sağlık Verilerinin Kayıt ve Korunması Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, C. 12, S. 1, 2019, s. 22.

⁷⁵ M. Cumhur İzgi, Mahremiyet Kavramı Bağlamında Kişisel Sağlık Verileri, Türkiye Biyoetik Dergisi, C. 1, S. 1, 2014, s. 32.

⁷⁶ Kurum'un 09/12/2019 tarihli ve 2019/372 sayılı kararı için bkz: <https://kvkk.gov.tr/Icerik/6663/2019-372>, (E.T.: 02.07.2021).

Nitekim Sağlık Bakanlığı'nın hazırladığı Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik, KVKK kapsamındaki ilkeler doğrultusunda, sağlık verilerinin, kişinin mahremiyetini koruyacak ve kişisel verilerin işlenmesi ilkeleri doğrultusunda işlenmesini hedeflemiş ve birtakım ek konuları ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir.⁷⁷

d. Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kanunda belirtildiği üzere kişisel verilerin işlenmesi KVKK m. 3/1 (e)'de detaylı bir şekilde tanımlanmıştır. Buna göre aslında kişisel verilerin işlenmesi kavramı kişisel verilerin toplandığı andan yok edildiği ana kadar olan süreçteki aktif veya pasif birçok faaliyet bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Birkaç örnek olarak; aktarmak, depolamak, silmek ve düzenlemek verilebilir.

Buradan anlaşılacağı üzere kişisel verilerin toplanılmasından yani elde edilışinden, hiçbir surette ulaşılamayacak, geri döndürülemeyecek ve tekrar kullanılmayacak halde silinmesine veya alternatif olarak anonimleştirilip yok edilmesine kadar olan tüm bu süreçteki yapılan faaliyetler, işleme faaliyeti olarak kabul edilecektir.⁷⁸

e. İlgili Kişi

İlgili kişi tanımı KVKK m. 3/1(ç)'de “*Kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi*” ifade eder şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere ilgili kişi sadece gerçek bir kişi olabilir. Dolayısıyla sadece gerçek bir kişinin kişisel verileri bulunabilir.

Buradan anlaşılacağı üzere tüzel kişilerin kişisel verileri bulunamaz fakat tüzel kişi yapılarında görevli olan gerçek kişilerin işleri gereği veya kanun kaynaklı olarak pek ala kişisel verileri işlenebilmektedir.

⁷⁷ Emre Olca, Özgü Can, Ulusal ve Uluslararası Yönetmeliklerde Kişisel Sağlık Verisi Mahremiyetinin Korunması, Konferans Notları, Uluslararası Bilgi Güvenliği ve Kriptoloji Konferansı, Amerika, 2014, s. 4.

⁷⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Rehberi, Ankara, 2018, s. 6-9.

f. Açık Rıza

Açık rıza tanımı KVKK m. 3 kapsamında karşımıza çıkmaktadır. Buna göre; *“Açık rıza: Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı”* tanımlamaktadır. Burada üzerinde durulması gereken unsurlar; açık rızanın belirli bir konuya ilişkin olması, kişinin rıza verdiği konu hakkında bilgi sahibi olması ve kişinin herhangi bir baskı altında kalmadan kendi isteği ve özgür iradesiyle rızasını açıklamasıdır.⁷⁹ Rıza, açık veya örtülü şekilde gerçekleşebilir ve açık rıza verildiğinde, kişinin rızasına ilişkin olarak hiçbir karışıklığa ve yoruma sebep olmayacak şekilde doğrudan doğruya ve net bir şekilde niyeti anlaşılmalıdır.⁸⁰

Açık rızanın belirli bir konu ile ilgili olması ve kişinin rıza verdiği konu hakkında bilgilendirilerek bilgi sahibi olması ilgili kişinin kişisel verilerinin hangi çerçevede kullanılacağından emin bir şekilde vicdanı rahat hareket etmesini sağlaması açısından çok önemlidir.⁸¹ İlgili kişi, verdiği açık rıza ile beraber rıza verdiği ilgili konunun hukuki sonuçlarını kavramış ve kabul etmiş olarak sayılacaktır.⁸²

Ayrıca ilgili kişi verdiği açık rızayı istediği zaman geri çekebilecek, o zamana kadar yapılan işleme faaliyetleri geçerli olurken sonrası için artık açık rıza yasal sebebine bağlı olarak işleme faaliyeti gerçekleştirilemeyecektir.

Açık rıza, uluslararası kaynaklarda da yer edinmiş önemli bir kavramdır. Özellikle GDPR’da rıza ve açık rıza kavramlarına değinilmiş fakat sadece rıza

⁷⁹ Göksu Hazar Erdiñ, Ölçölülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 2, S. 1, 2020, s. 14.

⁸⁰ Salih Polater, Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 1, 2019, s. 8.

⁸¹ Uyarer, s. 109.

⁸² Kemal Atasoy, Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016, s. 290.

kavramının tanımı yapılmıştır.⁸³ Çalışmanın devamında GDPR'daki açık rıza kavramı daha detaylı incelenecektir.

g. Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen

Veri sorumlusu tanımı KVKK'da kişisel verilerin işlenmesi metotlarını ve hedeflerini belirleyen gerçek veya tüzel kişi olacak şekilde yapılmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken konu hem tüzel kişi hem gerçek kişi olabileceği konusudur.

Veri işleyen ise veri sorumlusunun verdiği görevlendirme ve yetkiye dayanarak, kendi sorumlulukları da aynı şekilde devam eden bir yapı olarak ifade edilmektedir.

Buradan anlaşılaçağı üzere veri sorumlusu esas sorumlu olarak karşımıza çıkmaktadır ve veri işleyenin veriyi nasıl, hangi şartlarda, ne kadar süreyle işleyeceği gibi konuların çerçevesini çizen gerçek veya tüzel kişidir. Veri sorumlusu, kişisel verilerin işlenmesi, toplanması, toplama yöntemi, hangi amaçlarla işleneceğı, paylaşılması, imhası, kimlerin erişebileceğı ve kişisel verilerin ne kadar süre saklanabileceğı gibi konularda kimin karar verdiğıne bakılarak tespit edilir.⁸⁴

Veri işleyen ise aldığı bu talimatlar ve veri sorumlusunun menfaati ile sınırlı kalmak kaydıyla veri sorumlusu adına kişisel veri işleyen gerçek veya tüzel kişi olarak karşımıza çıkar. Veri sorumlusu ve veri işleyen arasında gerçekleşecek olan bu ilişki haliyle aralarında akdedilen atipik bir sözleşme niteliğinde olan kişisel veri işleme sözleşmesiyle somut hale gelir.⁸⁵ Bu sözleşmenin içerisinde kişisel verilerin toplanması için hangi yolların ve teknolojilerin kullanılacağı, hangi yöntemle saklanacağı, kişisel verilerin korunması için alınacak güvenlik önemlerinin detayları, aktarım yapılacaksa hangi yollar ile yapılacağı, kişisel verilerin saklanma sürelerinin

⁸³ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza Rehberi, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/2030/Rehberler>, (E.T.: 01.07.2021).

⁸⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Sıkça Sorulan Sorular, Ankara, 2019, s. 31-32.

⁸⁵ Gamze Turan Başara, Kişisel Veri İşleme Sözleşmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 8, S. 16, 2020, s. 58.

detayları ve kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi ve anonim hale getirilmesi yöntemleri belirtilmelidir.⁸⁶

Veri sorumluların kişisel veri işleme faaliyetlerini, kanunlardaki geçerli sebeplere dayandırması, KVKK ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirmesi, aydınlatma yükümlülüklerini yerine getirmesi, açık rıza ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmesi, topladığı verinin idari ve teknik tedbirler çerçevesinde güvenliğini sağlama, ilgili kişi taleplerini yerine getirmesi ve veri ihlali bildirimlerini gerçekleştirmesi⁸⁷ gibi birtakım sorumlulukları mevcuttur. Özellikle aydınlatma yükümlülüğü, ilgili kişilerin veri işleme faaliyeti hakkında açık, net ve detaylı bilgiyi veri sorumlusundan öğrenmesini ifade eden veri sorumluları için önemli bir yükümlülüktür.⁸⁸ Aydınlatma en geç verileri elde edilmesi sırasında veri sorumlusu veya yetkilendirdiği ilgili kişilerce yapılmalıdır.⁸⁹

3. KVKK'nın Temel İlkeleri

Kişisel verilerin korunmasının temel ilkeleri KVKK m. 4/2 ile karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun, doğru ve gerektiğinde güncel olmayı kapsar. Ayrıca belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olmalıdır. Ek olarak, söz konusu kurallarda öngörülen veya işlendikleri hedef için gerekli olan süre kadar da korunmalıdır. İşlenen her bir veri bu ilkeler doğrultusunda ele alınmalıdır.⁹⁰ Bu ilkelerin her biri genel

⁸⁶ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, Ankara, 2019, s. 57-58.

⁸⁷ Veri ihlali bildirimleri ve en kısa süre ifadesinin 72 saat olması hakkında ayrıca bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5362/Veri-Ihlali-Bildirimi>, (E.T.: 09.09.2021).

⁸⁸ Şehriban İpek Aşıkoğlu, Veri Sorumlularının Aydınlatma Yükümlülüğü -Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda-, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 2, 2019, s. 42.

⁸⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi, Ankara, 2019, s. 9.

⁹⁰ Miray Özer Deniz, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Arabuluculuğa Hâkim Gizlilik İlkesinin Birlikte Değerlendirilmesi, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 2, S. 1, 2020, s. 64.

çerçeveyi belirlerken, Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü ile de aynı yolda ilerlemektedir.

a. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma

Hukuk sisteminin ruhuna ve mevcut mevzuat kurallarına aykırı olmayacak şekilde kişisel verilerin işlenmesi ilkesine ek olarak dürüstlük kuralından anlayacağımız tanım, kişisel verilerin korunması sorumluluğuna uygun davranılacağı yani verisi işlenen ilgili kişilerin beklentilerinin karşılanacağı ve güvenin kötüye kullanılmayacağı şeklinde olacaktır.⁹¹

Bir başka tanımla dürüstlük kuralı, bir kimseden, namuslu ve dürüst bir davranışı belirtmektedir.⁹² Söz konusu bu davranışın bu özelliklere sahip olması şartı, toplumda kabul görmüş ilgili bütün manevi ölçütlere göre tayin edilir.⁹³ Dürüstlük kuralındaki motivasyon, o toplumun geçmişten bugüne devam eden genel algısıdır. Bu algı doğrultusunda ticari ve sosyal hayatta önemini koruyan dürüstlük kuralının etkisi geniş bir perspektifte değerlendirilmelidir.⁹⁴

b. Doğru ve Gerekliğinde Güncel Olma

Doğru ve gerektiğinde güncel olma ilkesiyle anlatılmak istenilen kişisel verilerin gerçeği yansıtması, gerçeklere uygun olarak işlenmesi ve gerektiğinde ilgili kişisel verinin güncel şartlarını ve niteliklerini belirtiyor olmasıdır.⁹⁵ Dolayısıyla bu ilkeye göre ilgili kişilerin işlenen kişisel verilerin güncel olup olmadığını ve doğruluğunun teyidini talep etme hakları mevcuttur.

⁹¹ Nafiye Yücedağ, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 1, 2019, s. 50.

⁹² Oğuzman M. Kemal, Barlas Nami, Medeni Hukuk, 19. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 253.

⁹³ Oğuzman, Barlas, s. 253.

⁹⁴ Uzunallı Sevilay, Genel İşlem Şartlarının Haksız Rekabet Hükümleriyle Denetlenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 415.

⁹⁵ Sefer Oğuz, Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, C. 13, S. 2, 2018, s. 133.

c. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar için İşlenme

Veri sorumlusu veri işlemeye başlamadan önce amacını açık bir şekilde belirlemeli ve ancak yasal yani meşru amaçlar için kullanılmalıdır. Meşruluk, toplanan kişisel verinin kişisel veri işleme amacıyla dengeli ve mevcut hukuki düzenlemelere göre uygun olmasını gözetir.⁹⁶

d. İşlendikleri Amaçla, Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olma

İşlenilen amaç ile bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olunması ilkesi gereğince amaç dışında kişisel veri işlenilmemesi, dolaylı yoldan başka amaçlar için kişisel verinin kullanılmaması ve esas amacın sınırlarının ötesine çıkılmadan ölçülü olunması gerekmektedir.

e. İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme

Kişisel verilerin amaç için gerekli olan süre zarfında muhafaza edilmesi ilkesi kişisel veri konseptinin olmazsa olmaz temel bir parçasıdır. Dünya'nın her yerindeki kişisel veri düzenlemelerinin esas amaçlarından bir tanesi de kişisel verilerin süresiz şekillerde tutulmasının önüne geçmek ve bir veri monopolü veya hegemonyasının oluşmasının engellenmesidir. Zaten kişisel verilerin saklandığı ve işlendiği her süre zarfında teknik olarak büyük bir risk potansiyeli vardır.⁹⁷ Bu risk potansiyelini minimuma indirmek için söz konusu ilke keskin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

4. KVKK'nın Kişisel Veri İşleme Şartları

a. Genel Olarak

Kişisel veri işleme şartları KVKK m. 5 ile karşımıza çıkmaktadır. Buna göre temel kurala göre kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez. Fakat bunun birtakım istisnaları mevcuttur.

⁹⁶ Habip Bozkurt, Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, 2019, s. 90.

⁹⁷ Küzeci, Kişisel Verilerin Korunması, s. 215.

Buradaki istisnalardan pratik alanda karşımıza en çok çıkacak olanları; kanunlarda açıkça öngörülmesi, sözleşme ile ilgili olması ve taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesi, hukuki yükümlülüğün yerine getirilebilmesi için zorunlu olması ve veri sahibi ilgili kişi tarafından kişisel verilerin alenileştirilmiş olması durumlarıdır.

Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartı ise m. 6/3 ile karşımıza çıkar; normalde açık rıza şartına bağlı olarak işlenebilen özel nitelikli kişisel verilerden sağlık ve cinsel hayata ilişkin olarak belirli başlı birtakım istisnalar mevcut olup maddenin devamında bu durumlar belirtilmiştir.

Lakin günümüzde sağlık ve cinsel verilerin işlenmesine ilişkin olan şart COVID-19⁹⁸ pandemi dönemi ile bir anda tüm dünyada aktif hale gelmiş, kamu sağlığının korunması amacıyla pandemi dönemi içerisinde belirli bir zaman aralığı, başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere birçok kurum ve kuruluş tarafından geliştirilen hizmetler, uygulamalar ve yöntemler ile birçok vatandaşın sağlık verisi istisna maddeye değinilerek ve dolayısıyla açık rızaları alınmayarak işlenmiştir.⁹⁹

b. Kanunlarda Açıkça Öngörülmesi

İlgili kişisel veri işleme faaliyetinin gerçekleştirilmesi nedeni olan kanunlarda açıkça belirtilmesi konusu ise ilgili kişisel veri işleme faaliyeti için başka bir yasal nedenlendirmeye ihtiyaç olmaması durumudur. Buradaki kanun sadece KVKK değil, Türk hukukunun tamamını kapsamaktadır.

⁹⁸ Dünya Sağlık Örgütü araştırmaları çerçevesinde COVID-19 ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1, (E.T.:11.06.2021).

⁹⁹ Sinan Sami Akkurt, Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesine ve COVID-19 Pandemisi Sürecinde Mobil Uygulamalarla Paylaşılmasına Hukukî Bir Bakış, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Hukuk Özel Sayısı Yıl:19 Sayı:38, 2020, s. 151.

c. Fiili İmkânsızlık Nedeniyle Rızasını Açıklayamayacak Durumda Bulunan veya Rızasına Hukuki Geçerlilik Tanınmayan Kişinin Kendisinin ya da Bir Başkasının Hayatı veya Beden Bütünlüğünün Korunması İçin Zorunlu Olması

Fiili imkânsızlık, somut olarak meydana gelen engellerin bütünü şeklinde tanımlanmaktadır¹⁰⁰ ve başlıktan da anlaşılacağı üzere fiili imkânsızlık nedeniyle veya rızasının hukuki geçerliliği olmayan kişinin kendisi veya bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğü tehlikedeyse ve korunması için veri işleme faaliyeti gerekiyorsa burada başka bir yasal nedenlendirmeye ihtiyaç yoktur.

d. Bir Sözleşmenin Kurulması veya İfasıyla Doğrudan Doğruya İlgili Olması Kaydıyla, Sözleşmenin Taraflarına Ait Kişisel Verilerin İşlenmesinin Gerekli Olması

Bilindiği üzere günlük hayatta birçok işlem artık sözleşmeler yoluyla yapılmaktadır. Sözleşmenin tanımı Borçlar Kanunu m. 1'e göre; *“tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanı ile oluşan hukuki işlemdir”* şeklindedir. Sözleşme deyimi burada genel olarak hem taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi hem de taraflar arasındaki hukuki işlemleri kastetmek için kullanılabilir.¹⁰¹

Bu sözleşmelerin kurulması veya ifasıyla doğrudan ilgili olan ve tarafların birbiri arasında paylaşmak durumunda olduğu kişisel veriler direkt olarak bu yasal neden ile temellendirilmektedir. Aksi halde kişisel verilerin paylaşılmadığı sözleşmeler ya tam anlamıyla kurulamayacak ya da ifasında kişisel veri transferi ihtiyacı olduğundan, gereğini gerçekleştiremeyecektir.

¹⁰⁰ Ahmet Yayla, Fiili veya Hukuki İmkansızlığın İdari İşleme Etkisi Üzerine Bir Deneme, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 2, 2015, s. 246.

¹⁰¹ M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt – 1, 12. Baskı, İstanbul, 2014, s. 43.

e. Veri Sorumlusunun Hukuki Yükümlülüğünü Yerine Getirebilmesi İçin Zorunlu Olması

Buradaki hukuki yükümlülük, kanunlarda açıkça öngörülmesin başlığına benzeyebilir lakin temelde farklı bir fonksiyonu mevcuttur. Hukuki yükümlülükler farklı nedenlerden ötürü de oluşabilir burada veri sorumlusu haliyle yükümlülükleri yerine getirirken eğer kişisel veri işlerse burada bu yasal neden temel alınacaktır.

f. İlgili Kişinin Kendisi Tarafından Alenileştirilmiş Olması

Gerçek kişiler gerek dijital ortamlarda gerekse sosyal ortamlarda birtakım kişisel verilerini alenileştirebilirler. Alenileştirme kavramı, kişinin, kişisel verisini toplum nezdinde paylaşması anlamına gelmektedir.¹⁰²

Burada dikkat edilmesi gereken husus kişisel verilerin alenileştirildiği sebebe bağlı kalmaktır. Yani eğer bir kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verisini kullanacaksanız, yalnızca o kişinin o kişisel veriyi alenileştirdiği sebeplere dayanarak o kişisel verileri işleyebilirsiniz.

Örnek verecek olursak bir avukatın, mesleği ile ilgili konularda kendisine ulaşılması için dijital ortamda paylaştığı cep telefonu numarasını, başka üçüncü bir şirket pazarlama faaliyeti yapmak için müşteri portföyüne eklememelidir. Bu hem KVKK'daki hem de GDPR'daki birtakım ilkelere ters bir uygulama olarak kabul edilir.

g. Bir Hakkın Tesisi, Kullanılması veya Korunması İçin Veri İşlemenin Zorunlu Olması

Gerçek veya tüzel bir kişinin mevcuttaki hakkını kanunun belirttiği çerçevede kullanabilmesi ve bu hakka zarar gelmemesini sağlamak yani korumak için kişisel veri işlenmesi gerekiyorsa, bu yasal nedenlendirmeye dayanarak kişisel veri işlenebilir.

¹⁰² Faruk Bilir, Kişisel Verilerin Korunması Kişinin Kendisinin Korunmasıdır, Röportaj, TRT Akademi, C. 6, S. 11, 2021 s. 179.

h. İlgili Kişinin Temel Hak ve Özgürlüklerine Zarar Vermemek Kaydıyla, Veri Sorumlusunun Meşru Menfaatleri İçin Veri İşlenmesinin Zorunlu Olması

Burada veri sorumlusunun meşru menfaati kavramı öne çıkmaktadır. Eğer o kişisel veriyi işlemek için diğer yasal sebepler mevcut değilse fakat veri sorumlusunun ciddi bir meşru menfaati bulunuyorsa o veri işlenebilir.

Buradaki temel problem, meşru menfaat ile kişisel verileri işlenecek ilgili kişilerin temel hak ve hürriyetleri arasında dengenin kurulmasıdır. Eğer kişisel verisi işlenen ilgili kişilerin hakları ve menfaatleri burada ağır basıyorsa, veri sorumlusunun meşru menfaat nedeni ile kişisel veri işlemesi geçerli bir yasal sebebe dayanmıyor kabul edilebilir.

5. KVKK'nın İlgili Kişi Hakları

KVKK m. 11 ile karşımıza çıkan ilgili kişi hakları özünde kişisel verileri işlenen ilgili kişilerin kanun kapsamındaki kabiliyetlerini ifade etmektedir. Herkes kişisel verileri hakkında veri sorumlusuna başvurabilir.

İlgili kişiler, kendileri ile alakalı olan kişisel verilerin nasıl kullanılıp, kullanılmadığını, nereye aktarıldığını, doğruluğunu, eksikliğini, silinmesi gerektiğini, kişinin aleyhine çıkan konularda itiraz ve zararın giderilmesi talepleri gibi birtakım haklara sahiptirler ve bunu pratikte efektif bir şekilde kullanabilirler.

Özellikle gündelik hayatta, birçok kurum ve kuruluş kişilerin kişisel verilerini işlerken yasal bir dayanaktan yoksun bir şekilde kişisel veri işlemekte dolayısıyla bu tür ilgili kişi taleplerine karşı tatmin edici bir cevap verememektedir.

KVKK m. 13'e göre bu başvurular en geç otuz gün içerisinde veri sorumlusu tarafından yerine getirilir. Süresi içerisinde yerine getirilmeyen taleplere ilişkin olarak ilgili kişiler başvuru cevabını öğrendiği tarihten itibaren otuz, her halde başvuru tarihinden itibaren altmış gün içinde Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na şikâyet edebilirler.

6. KVKK'da Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi, Anonim Hale Getirilmesi

Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi konusu KVKK m. 7'de karşımıza çıkar. Bu maddeye göre eğer ilgili kişinin talebi mevcutsa kişisel verilerin silinmesine ilişkin metotlar uygulanmalıdır. Ek olarak, kanun ve ilgili mevzuat gerekçeleri ortadan kalktıysa söz konusu veriler resen, kanundaki metotlar ile imha edilecektir. Buradaki temel mantık, kişisel verilere olan ihtiyacın bittiği noktada yasalar da el veriyorsa söz konusu verilerin silinmesi gerektirir.

Diğer kanunlarda belirtilen hükümler saklı olmak koşuluyla, verilerin silinmesi ve benzeri işlemlerle imha edilmesi gibi konulara ilişkin usul ve esaslar ise ilgili yönetmelik ile düzenlenir.

Silinme işlemi, söz konusu verilerin ilgili kullanıcı ve kişiler için hiçbir alternatif yol ile erişilemez şekle dönüştürülmesi ve bir daha kullanılamayacak şekle getirilmesidir.¹⁰³ Yok etmek ise hiç kimse tarafından bir daha asla erişilemez ve geri getirilemez şekle dönüştürülmesi ve tekrardan kullanılacak hale getirilememesi işlemidir.¹⁰⁴ Yok edilme için, kişisel verilerin mevcut olduğu bütün kopyaların mevcut olduğu sistemlerin belirlenmesi ve bunların tek tek yok edilmesi gerekmektedir.¹⁰⁵

Anonimleştirme ise uygun tekniklerin kullanılmasıyla beraber o veri seti ile gerçek kişinin kurduğu bağın kopartılmasını sağlayarak verilerin kişisel veri niteliğini ortadan kaldırmayı amaçlar.¹⁰⁶ Dolayısıyla anonim veriler, KVKK kapsamında kişisel veri olarak değerlendirilmez.

¹⁰³ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, 100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Ankara, 2019, s. 45.

¹⁰⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Rehberi, s. 9.

¹⁰⁵ H. Ercüment Erdem, Hukuk Postası 2017, 1. Baskı, İstanbul, 2017, s. 314.

¹⁰⁶ Dilan Şerife Şişkin, Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması: Ankara'daki Üniversite Kütüphanelerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

7. KVKK’da Kişisel Veri Transferi

Kişisel verilerin transferi veya aktarılması konuları KVKK’da m. 8 ve 9 ile karşımıza çıkmaktadır. Buna göre KVKK m. 8 kişisel verilerin aktarılmasını düzenlerken KVKK m. 9 ise yurt dışına aktarılmasını düzenler.

Madde 8’e göre “*Kişisel veriler, ilgili kişinin açık rızası olmaksızın aktarılamaz.*” Lakin Veri İşleme Şartları başlığında bahsettiğimiz KVKK m. 5/2 ‘deki mevcut yasal nedenlerden veya özel nitelikli kişisel veri işlenecekse açık rıza haricindeki yasal nedenlerden birinin mevcut olması durumunda aktarılması için rıza aranmaz.¹⁰⁷

Madde 9’a göre kişisel veriler bu sefer açık rıza olmadan yurt dışına aktarılamaz. Lakin Veri İşleme Şartları başlığında bahsettiğimiz KVKK m. 5/2’deki mevcut yasal nedenlerden veya özel nitelikli kişisel veri işlenecekse açık rıza haricindeki yasal nedenlerden birinin mevcut olması durumunda, aktarılacak yabancı ülkede yeterli koruma bulunuyorsa, kişisel veriler yurt dışına aktarılabilir. Yeterli korumanın bulunmadığı hallerde m. 9/2(b)’de belirtildiği gibi Kurul’un daha önceden verdiği bir izin¹⁰⁸ veya verilerin aktarılacağı o ülkenin korumayı taahhüt etmesi gerekmektedir.

Kişisel verilerin aktarılmasında pek tabi KVKK’da belirtilen temel ilkeler göz önünde bulundurulacak, aktarılacak verinin dürüstlük kurallarına uygun bir şekilde, sahibinin aktarmanın her aşaması hakkında bilgilendirildiği, aktarılan verinin doğru ve güncel olduğu, veri aktarımının belirli, açık ve meşru amaçlar doğrultusunda gerçekleştiği, aktarım güvenliğinin sağlandığı, aktarılan verilerin sadece o amaç ile

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2020, s. 48-49.

¹⁰⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması Rehberi, <https://kvkk.gov.tr/Icerik/2030/Rehberler>, (E.T.: 01.07.2021).

¹⁰⁸ Kurul’un izni ve yeterli koruma bulunan ülkelerin belirlenmesi konusu için ayrıca bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6828/YURTDISINA-VERI-AKTARIMI-KAMUOYU-DUYURUSU>, (E.T.: 01.07.2021).

sınırlı aktarılması ve aktarma tamamlandıktan sonra da gerektiği süre ile muhafaza edilmesi konularına kesin surette dikkat edilecektir.¹⁰⁹

8. KVKK'da Teknik ve İdari Tedbirler

Kişisel verilere ilişkin bir diğer önemli konusu ise bu bilgilerin güvenliğinin sağlanması, bilginin elde edilişinden imhasına kadar olan tüm süreçte aktif bir şekilde rolü olan sorumluların da içerisinde bulunduğu bir güvenlik zinciri yaratılmasıdır.¹¹⁰ Bilişim teknolojilerinde yaşanan birçok gelişme günümüzde bize büyük kolaylık ve imkanlar sağlasa da bir yandan da ciddi güvenlik açıklarının oluşması ihtimaline karşı güvenlik tedbirlerinin alınması ve artırılması gerekliliğine yol açmıştır.¹¹¹

İşte tam da burada teknik ve idari tedbirler konusu KVKK'da m. 12 Veri Güvenliğine İlişkin Yükümlülükler başlığında karşımıza çıkmaktadır. Buna göre m. 12/1'de, veri sorumlularının kişisel verilere ilişkin olarak teknik ve idari tedbirler kapsamında her türlü güvenlik düzeyini sağlamakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

Buradaki teknik ve idari tedbirlerin tanımı ile ilgili mevzuatta bir düzenleme bulunmasa da¹¹² Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun rehber niteliğindeki yayınları yardımıyla bu tedbirlerin tanımı oldukça geniş bir şekilde yapılmaya çalışılmıştır.

Teknik tedbirler belirtilecek olan konularla sınırlı kalmamak koşuluyla sırasıyla; yetki matrisi, kontrolü, erişim logları, güvenlik duvarları, sızma, saldırı ve

¹⁰⁹ Sevgi Erarslan, Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması Sorunu: Açık Rıza Kapsamında Bir Değerlendirme, Kırıkkale Hukuk Mecmuası, C.1, S.1, 2021, s. 90-97.

¹¹⁰ Türkay Henkoğlu, Kişisel Verileriniz Ne Kadar Güvende? Bilgi Güvenliği Kapsamında Bir Değerlendirme, Arşiv Dünyası Dergisi, S. 17-18, 2017, s. 47.

¹¹¹ Hakan Çetin, Kişisel Veri Güvenliği ve Kullanıcıların Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, C. 14, S. 29, 2014, s. 90.

¹¹² Türkay Henkoğlu, Hassas Bilgi Varlıklarının ve Kişisel Verilerin Hukuksal Düzenlemeler ile Korunması ve Bu Kapsamda Üniversiteler İçin Bilgi Güvenliği Politikasının Geliştirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2015, s. 93-94.

önleme çalışmaları, anti-virüs programları ve diğer birtakım güvenlik önlemleri olarak belirtilebilir.¹¹³

İdari tedbirler ise belirtilecek olan konularla sınırlı kalmamak koşuluyla; envanter hazırlanması, politikaların hazırlanması, sözleşmelerin hazırlanması, gizliliğe ilişkin taahhütnamelerin hazırlanması, kurumların kendi iç denetimleri, risk analizlerinin yapılması, disipline ilişkin kuralların hazırlanması, kurumlar içi iletişim ile ilgili yönlendirmelerin yapılması, personelin eğitimi ve bilgilendirilmesi faaliyetleri, veri sorumlularının birtakım mevzuatsal diğer yükümlülüklerini yerine getirmesine ilişkin konular gibi ana başlıkları içermektedir.¹¹⁴

9. KVKK'da Denetim ve Yaptırım Sistemi

KVKK'nın öngördüğü en önemli konulardan biri de denetim ve yaptırım sistemleridir. Nitekim, Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan Kişisel Verilerin Korunması Kurumu özellikle bu denetim ve yaptırım sistemlerinin fonksiyonel olarak çalışmasından sorumlu olan bir kamu kurumudur. Bu kurumun denetim fonksiyonu hem yerinde hem dijital inceleme olarak farklı şekillerde karşımıza çıkarken yaptırım yöntemleri ise özellikle idari para cezaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suç, ceza kanununun olumlu veya olumsuz bir emrinin ihlalden ibarettir.¹¹⁵ Kişisel verilerin korunması alanında işlenen suçlara ilişkin olarak TCK'da düzenlenen ilgili maddeler doğrultusunda ilgili suçların işlenmesi ve ilgili ihlallerin gerçekleştirilmesi ihtimalinde hem kurum nezdinde idari para cezaları ortaya çıkacak hem de TCK nezdinde ilgili suçu işleyen kişiler hakkında ceza kanunu kapsamında yaptırımlara gidilecektir.

Bunların haricinde ilgililer, kişisel veri kaynaklı çıkabilecek uyuşmazlıklarda birbirlerine karşı her zaman maddi tazminat davası açabileceği gibi ayrıca klasik yargı

¹¹³ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Veri Güvenliği Rehberi (Teknik ve İdari Tedbirler), Ankara, 2018, s. 28.

¹¹⁴ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, s. 29.

¹¹⁵ Hamide Zafer, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, İstanbul, 2013, s. 133.

yolları haricinde, tahkim¹¹⁶ yolu ile uyuşmazlığın çözülmesi gibi farklı yöntemleri de belirleyebilmektedirler.

Yaptırım sisteminin somut örnekleri olarak ise; Türkiye’de, Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun idari para cezasına karar verdiği en popüler örneklerden ikisi, 2020 yılında verdiği Amazon Turkey ile ilgili kararı¹¹⁷ ve 2021 yılında verdiği Whatsapp ile ilgili kararıdır¹¹⁸. Bunlara göre; Amazon’a 1.100.000 TL, Whatsapp’a ise 1.950.000 TL idari para cezası verilmiştir.

10. KVKK’da İstisna Haller

a. Genel Olarak

KVKK m. 28 ile karşımıza çıkan istisna haller özünde KVKK’nın uygulanamayacağı veya kısmen uygulanabileceği alanları ifade etmektedir. Madde 28/1 tamamen uygulanamayan halleri ifade ederken, m. 28/2 temel ilkelerine uygun ve orantılı olmak kaydıyla belirli başlı KVKK maddelerinin uygulanamayacağını belirtmektedir.

b. İlgili Konular

- Aile, içinde yaşamakta olduğumuz en küçük sosyal ünite ve toplumu oluşturan temel bir yapı taşıdır.¹¹⁹ Aile içerisinde kişisel verilerin KVKK kapsamı

¹¹⁶ Tahkim yargılama biçimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Cahit Ağaoğlu, Arbitration in Merger and Acquisition Transactions, Ankara, 2016; Müge Değirmencioğlu, Milletlerarası Ticari Tahkimde Patolojik Tahkim Anlaşmaları ve Hibrit Tahkim Anlaşmaları, İstanbul, 2021; Ebru Şensöz Malkoç / Müge Değirmencioğlu, Milletlerarası Ticari Tahkimde Hibrit Tahkim Kızların Geçerliliği, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 27 (2021): 593-641.

¹¹⁷ Amazon Turkey ile ilgili kararın detayları için ayrıca bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6739/2020-173>, (E.T.: 11.09.2021).

¹¹⁸ Whatsapp ile ilgili kararın detayları için ayrıca bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7045/WHATSAPP-UYGULAMASI-HAKKINDA-YURUTULEN-RESEN-INCELEMAYE-ILISKIN-KAMUOYU-DUYURUSU>, (E.T.: 11.09.2021).

¹¹⁹ Turgut Akıntürk, Derya Ateş Karaman, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku İkinci Cilt, 15. Baskı, İstanbul, 2013, s. 3.

haricinde tutulması oldukça tutarlıdır. Zaten, aile içindeki bireylerin, aile içerisindeki faaliyetlerindeki kişisel verilerinin KVKK kapsamına alınsaydı, pratik olmayan ve uygulanmasının mümkün olamayacağı bir sonuç ortaya çıkarırdı.

- Resmi istatistikler ve anonim hale getirilen araştırma planlama ve istatistik faaliyetleri KVKK kapsamı dışındadır. Zaten anonim hale gelmiş veri, önceki ilgili başlıkta da bahsettiğimiz üzere KVKK kapsamı dışına çıkacaktır.
- Belirtilen şartları ihlal etmemek kaydıyla sanat, tarih, edebiyat ve bilimsel amaçlar doğrultusunda veya ifade özgürlüğü kapsamında işlenen kişisel veriler istisna olarak kabul edilecek ve KVKK hükümleri uygulanmayacaktır. Burada özellikle karşımıza çıkan konu bilimsel amaçlarla ve ifade özgürlüğü kapsamında kişisel verilerin işlenmesidir.
- Kamu kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu faaliyetler ve istihbarat faaliyetleri, kamu güvenliğinden milli güvenliğe kadar birçok önemli konuda devlet adına bilgi toplanmasını sağlar. Buradaki devletin menfaati üst düzey olacağı için işlenen kişisel verilerin, KVKK kapsamı dışında tutulması gayet kabul edilebilir bir düzenleme olmuştur.¹²⁰
- Suç haberinin alınmasıyla başlayan yazılı ve gizli gerçekleştirilen bir dizi adli nitelikteki faaliyete soruşturma, iddianamenin kabulüyle başlayıp iddia ve savunma doğrultusunda yargılama neticesinde sona eren evreye kovuşturma denir.¹²¹ Soruşturma, kovuşturma, yargılama ve infaz işlemleri bir devletin asayişini ve yargılama sisteminin parçalarını oluşturur ve haliyle bu işlemler

¹²⁰ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Madde ve Gerekçesi İle Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, Ankara, 2019, s. 98.

¹²¹ Bahri Öztürk, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara, 2016, s. 582 ve 611.

içerisinde birçok gerçek kişinin kişisel verileri işlenir. KVKK m. 28/1(d) ile “*Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi*” istisna maddeler kapsamında belirtilmiş ve KVKK maddelerinin uygulanamayacağı belirtilmiştir. Nitekim bu istisna maddesinin temellendirmesi birçok farklı amaç ile paralellik gösterir ve makul görülmesi gerekmektedir. Örnek verecek olursak; “*Uzun süren ve makul sürede tamamlanamayan yargılamalar, Türk Hukuku’nun en önemli sorunudur.*”¹²² Özellikle hukukun sağlıklı işleyebilmesi için bu evrelerin ve yargılamaların süratle sonuçlanabilmesi için KVKK gibi daha özel mevzuatların esas hukuk sistemine yardımcı olacak ve devletin pratikliğini engellemeyecek şekilde düzenlenmesi gerekir. Spesifik olarak örnek verecek olursak; bir davada, davacı ve davalı taraflar gerçek ve tüzel kişilerden oluşabilmekte, mecburi veya ihtiyari dava arkadaşlığı durumunda ise birden çok gerçek veya tüzel kişi bir araya gelebilmektedir.¹²³ Yargılamanın sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için yargılamanın konusuna bağlı olarak kişilerin isimlerinden, ev adreslerine kadar olan birçok farklı kişisel veri yargılama sürecinde kullanılabilir. Burada, tarafların kanuni haklarını kullanarak açtıkları davada, dolaylı veya direkt olarak hem kendi kişisel verilerinin hem de karşı tarafın kişisel verilerinin işlenmesi KVKK kapsamı dışında tutulmuştur.

- Suç işlenmesinin önlenmesi ve suç soruşturması için gerekli olduğu durumlarda kamu içerisinde güvenin hızlıca sağlanabilmesi için sadece KVKK’daki m. 10, 11 ve 16’daki ilgili kurallar uygulanmayacaktır. Böylece pratikteki sorunlar bir nebze giderilecek ve KVKK, ilgili konularda gündelik işleyişin sağlanabilmesi için söz konusu makamların ve kişilerin görevini yapmasına engel olmayacaktır.

¹²² Ersan Şen, Ceza Yargılaması Süreci, TBB Dergisi, S. 97, 2011, s. 299.

¹²³ Ali Cem Budak, Varol Karaaslan, Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2018, s. 92.

- İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilen kişisel verilere ilişkin olarak sadece KVKK'daki m. 10, 11 ve 16'daki ilgili kurallar uygulanmayacaktır. Böylece pratikteki sorunlar bir nebze giderilecek ve kişinin kendisi tarafından alenileştirilen kişisel veriler ile ilgili işleme faaliyetlerinde minimum seviyede sorun yaşanacaktır. Temel mantık basittir; kişinin kendi kendine alenileştirdiği kişisel verileri o konuyla sınırla olarak işleyecekseniz, kişiye karşı aydınlatma yükümlülüğünüz bulunmaz, ilgili kişi haklarının muhatabı olamayacağı için geçerli olmaz, sadece bu veriyi amacı doğrultusunda işlerseniz, veri sorumluları siciline kaydolmaya gerek yoktur.
- Pratikte kamu kurum ve kuruluşları ve bu nitelikteki meslek kuruluşlarınca gerçekleştirilen denetleme, düzenleme, disiplin soruşturmaları ve kovuşturmaları ile ilgili kişisel veri işleme faaliyetlerinde sadece KVKK'daki m. 10, 11 ve 16'daki ilgili kurallar uygulanmayacaktır. Böylece pratikteki sorunlar bir nebze giderilecek ve KVKK, ilgili konularda gündelik işleyişin sağlanabilmesi için söz konusu makamların ve kişilerin görevini yapmasına engel olmayacaktır. Bu faaliyetlerin temel niteliği gereği devlet kurumlarındaki iç organizasyon sağlanabilmesi açısından aksaklık olmaması ve işleyişin devamlı olması için istisna maddeleri kapsamına alınmıştır.
- Bir başka istisna konusu ise vergi ve mali durumlar ile ilgili konularda karşımıza çıkar. Devletler ekonomik çıkarları gereği toplum üzerinde birtakım sorumluluklar oluştururlar. *“Kamu giderlerini karşılamak üzere herkes mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür”* ve vergiler devlet tarafından kamu gereksinimlerini karşılamak hedefiyle belirli bir hizmet veya başka bir neden olmaksızın sadece kanuna dayanarak kişi ve kurumlardan zorunlu olarak tahsil edilir.¹²⁴ Bu vergi işlemleri ile beraber o ülkedeki vatandaşların çok büyük bir

¹²⁴ Vildan Karaçay, Türk Vergi Yargısında Kanun Yolları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991, s. 5.

bölümünün kişisel verileri devamlı olarak işlenmektedir. İkinci tip olan bu istisna maddesine sadece KVKK'daki m. 10, 11 ve 16'daki ilgili kurallar uygulanmayacaktır. Böylece pratikteki sorunlar bir nebze giderilecek ve KVKK, ilgili konularda gündelik işleyişin sağlanabilmesi için söz konusu makamların ve kişilerin görevini yapmasına engel olmayacaktır.

Sırayla belirtilen bu konularda görüldüğü üzere kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak birçok istisna hal bulunmaktadır. Bu istisna hallerin varlığı aslında gayet normal olup pratik hayat ile teorinin çelişmesinin engellenmesi amaçlanmaktadır.

Sonuçta kişisel verilere ilişkin mevzuat ülkemizde yeni yeni gelişmekte olup devletin ilgili birimlerinin işleyişini, insanların yaşayış şeklini hayatın olağan akışını ve genel olarak hukuk kurallarının uygulanabilirliği konularında pratik hayatı engellememesi gerekmektedir.

Eğer söz konusu kurallar devletin ve toplumun belirtilen bu özelliklerini gözetmeden yasalaştırılsaydı ve uygulamaya bu şekilde konsaydı, çok büyük ihtimalle pratik hayat ile çelişen bir kişisel veri dünyası oluşacak, ya kanun ve yardımcı mevzuat uygulanmayan bir mevzuat bütününe dönüşecek ya da pratik hayattaki kişisel verilere ilişkin konular çözümlenemeyerek kilit bir durum oluşturacaktı.

Nitekim devletin ilgili birimlerinin, kişisel veriler ile ilgili mevzuatı oluştururken pratik hayatın gerekliliklerini, ticari hayatın aksamamasını ve kişisel veriler ile ilgili olan bütün yapıların ve aksamalarının verimli bir şekilde çalışmasını öngörmesi neticesinde günümüzdeki mevzuat karşımıza çıkmış olup olabildiğince günümüzün teknolojik ve pratik gerekliliklerini karşılamaktadır.

C. KVKK KAPSAMINDA SIKÇA KARŞILAŞILAN DURUMLAR

1. Genel Olarak

Kişisel veriler, nitelikleri gereği hayatın her yerinde karşımıza çıkabilecek olan bilgilerden oluşmaktadır. Haliyle uygulamada hem özel hukuk çerçevesinde hem de kamu hukuku çerçevesinde birçok yerde kişisel veri konusu karşımıza gelecektir.

Her meslek dalının gerek gündelik rutin işlerinde olsun gerekse daha kompleks ve detaylı profesyonel işlerinde olsun kişisel veriler ile karşılaşması kaçınılmazdır. Hangi alanda karşımıza çıkarsa çıksın kişisel veriler, mahiyetleri gereği kişisel

verilerin korunmasında mihenk taşı olmuş ilklere doğrultusunda muhafaza edilmeli ve ilgili faaliyetler bunlara göre yapılmalıdır.

Bu bölümde başlıktan da anlaşılacağı üzere çok genel bir alanı kapsamasına karşın günlük hayatımızda en sık karşımıza çıkan kişisel verilerin korunması durumları değerlendirilecek ve buna göre bilgi verilecektir.

Belirttiğimiz üzere burada kişisel verilerin niteliği gereği hem özel hukuk hem de kamu hukuk uyumsuzlukları irdelenecektir. Bunun temel nedeni ise kişisel verilerin her hukuk dalına hitap etmesi gerek ayrıntıları gerekse pratik hayattaki uygulamalar gereği birçok farklı alanda karşımıza çıkmasıdır.

Zaten günümüzde her alana özgü profesyonelleşmiş hukukçular kişisel veriler ile karşı karşıya gelmekte dolayısıyla sorunların çözümleri için farklı yorumlar ortaya koymaktadırlar.

2. Dijital ve Elektronik Ortamlarda Kişisel Verilerin Korunması

Dijital ve elektronik ortamlardaki kişisel veri işleme faaliyetlerinin sayısı teknolojinin devamlı ilerlemesinden ötürü gün geçtikçe artmakta ve bununla beraber bu kişisel verilerin korunması konuları da daha fazla önem kazanmaktadır.

Burada elektronik ortam tanımı; sayısallaştırılmış veriler üzerine kaydedilip saklanan genel bir ortamı ifade etmekte, internet ortamı, fiziksel olarak bilgisayarlar, telefonlar, tabletler, flash diskler ve benzeri bütün bilgisayar tabanlı sistemleri ifade etmektedir.¹²⁵

Dijital veriler ise her türlü uygun ortam depolama özelliğine sahip olan ilk dijital icatlardan günümüzün bilgisayar, telefon, tablet vb. uygulamalarına, bulut teknolojisine ve hatta blokzincir teknolojisine kadar olan teknolojik depolama

¹²⁵ Habip Oğuz, Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 0, S, 3, 2013, s. 3.

sistemleri içerisinde yer edinmiş veri tipleridir.¹²⁶ Dijitalleşen veri ekosisteminde kişisel verilerin muhafazası ve aktarımları konuları ön plana çıkması gayet normaldir.

Her ne kadar dijital, elektronik ortam tanımı çok geniş bir alanı kapsasa da belirli bazı örnekler üzerinden konuyu genişletmek daha verimli olacaktır.

Günümüzde en çok karşımıza çıkan örnek elektronik haberleşme alanında kişisel veriler konusudur. Daha önceden telekomünikasyon kavramı olarak karşımıza çıkan bu terim teknolojik gelişmeler ile bu hali almıştır.¹²⁷ Sonuçta her türlü teknolojik alet artık iletişim kurmamızı sağlayabilmekte dolayısıyla bu yolla aktarılan kişisel verilerin muhafazası ve transferi gibi konuların net bir çerçeveye oturtulması gerekmektedir. Ülkemizde, bu konunun düzenlenmesi için Elektronik Haberleşme Kanunu ve genel olarak elektronik haberleşmede kişisel verilerin korunmasına ilişkin konuları düzenleyen ilgili yönetmelik gibi birtakım yardımcı mevzuat mevcuttur.

Bir başka önemli konu ise elektronik ticaret alanı olarak karşımıza çıkar. E-ticaret, bu iş içerisindeki gerçek ve tüzel kişilerin iş sistemlerini internet veya web tabanlı sistemlere entegre olmasını sağlayan, gelenekselleşmiş ticaret kavramının dijital dünyaya uyum sağlamış halidir.¹²⁸ 2016 yılı istatistikleriyle 7.4 milyara ulaşan dünya nüfusunun %46'sı yani neredeyse 3.4 milyar insan internet kullanıcısı haline gelmiştir dolayısıyla e-ticaretin günümüzdeki önemi hızla artmaktadır.¹²⁹ Ülkemizde ise Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve yardımcı mevzuat ile e-ticaret faaliyetlerinin güvenli ve şeffaf bir ortamda sağlanması amaçlanmış, ticari

¹²⁶ İlker Kara, Dijital Verilerin İmha Süreçlerinin Tanımlanması ve Uygulama Yönünden Değerlendirilmesi, Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi, C. 3, S. 2, 2019, s. 53.

¹²⁷ Ayşe Çiğdem Ayözger, Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2016, s. 3.

¹²⁸ Kaya, s. 31.

¹²⁹ Öget Kantarcı, Murat Özalp, Cenk Sezginsoy, Ozan Özaşkın, Cihan Cavlak, Dijitalleşen Dünyada Ekonominin İtici Gücü: E-Ticaret, TÜSİAD, 2017, s. 13-16.

hayatın doğası gereği şirketler ile şirketler arası veya tüketiciler ile şirketler arasındaki kişisel veri paylaşımlarının da bir düzene oturtulması hedeflenmiştir.¹³⁰

Günümüzde önem kazanan bir başka konusu ise Blokzincir (Blockchain) teknolojisidir. Bu sistem, özellikle karşılıklı olarak güveni temel alan finansal sistemin zaafalarının ve zayıflıklarının çok olduğu günümüzde, merkezi aracı kurumlarının fonksiyonlarına gerek kalmadan sistemin üyeleri arasında direkt olarak birbirleriyle etkileşim yaratmalarını sağlayan elektronik bir ödeme sistemi olarak tasarlanmıştır.¹³¹ Bu ödeme sistemi içerisinde belli başlı verilerin transferinin söz konusu olmasıyla beraber bazı durumlarda kişisel veri kavramının gündeme gelmesi kaçınılmazdır.¹³² Teknolojinin daha da ilerlemesiyle beraber Türkiye'deki ve Dünya'nın farklı ülkelerindeki yeni düzenlemeler bu konuyu daha ayrıntılı bir şekilde gözler önüne serecektir.

Bankacılık sektörü ise kişisel verilerin sıklıkla kullanıldığı bir diğer önemli alandır. Yıllar içerisinde kişisel verilerin en değerli kaynaklardan biri olduğunu fark eden finans sektörü ve bankalar, müşterilerinin kişisel verileri ve finans verilerinden oluşan büyük bir veri havuzuna sahip olmuş bununla beraber açık bankacılık kavramını geliştirmiştir.¹³³ Geline bu noktada bankaların KVKK'da belirtilen ilkeler ve metotlar ile aynı yoldan ilerlemesi ve teknolojik alt yapısını buna göre sağlaması kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³⁴

¹³⁰ Esra Hamamcıoğlu, Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 35, 2018, s. 45.

¹³¹ Osman Gazi Güçlütürk, Blokzincir Üzerinde Depolanan Verilerin Kişisel Veri Niteliği ve Silinemezlik, Yok Edilemezlik Sorunu, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 2, 2019, s. 31.

¹³² Ayrıca bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6962/Carsamba-Semineri-Blockchain-Teknolojisinin-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Bakimindan-Degerlendirilmesi>, (E.T.: 02.07.2021).

¹³³ Furkan Güven Taştan, Utku Saruhan, Açık Bankacılık: Kişisel Verilerin Korunmasına Bir Tehdit Mi?, <https://academia.edu>, 2020, s. 44.

¹³⁴ Mustafa Tefik Kartal, Kişisel Verilerin Korunması: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme, Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, C. 4, S. 1, 2018, s. 14.

3. İşçi ve İşveren Arasında Kişisel Verilerin Korunması

İş hukuku mevzuatımızda işçi, bir iş sözleşmesine dayalı olarak çalışan gerçek kişi olarak tanımlanırken işveren, bu iş sözleşmesine göre işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişilik veya tüzel kişiliği bulunmayan kurum ve kuruluşlar olarak nitelendirilir.¹³⁵ İş sözleşmesi, işçi ile işveren arasındaki güven ilişkisine dayanan bir sözleşme olması nedeniyle tarafların çıkarlarına zarar verecek her türlü aksiyondan kaçınılması doğrultusunda işverenin işçiyi gözetmesi, işçinin de işin gerekliliklerini hakkıyla yerine getirmesi gerekmektedir.¹³⁶ Bazen bu iş sözleşmeleri toplu iş sözleşmeleri yoluyla gerçekleştirilebilir ve bu toplu iş sözleşmeleri ile sözleşmenin uygulanmasını sağlayabilmek amacıyla kişisel verilerin işlenmesine ilişkin daha farklı hükümler getirilebilir.¹³⁷

Burada karşımıza çıkan konu ise işçinin kişisel verilerini işlenmesi durumudur. Genel olarak işçi, işveren ile eşit şartlar altında kabul etmek mümkün değildir. Örneğin; bir tarafın patron diğer tarafın çalışan olduğu bu sistemde, çalışanın kişisel verilere ilişkin olarak bir talebi olması ihtimalinde bunu, işimi kaybederim korkusuyla ileri sürmesi mümkün değildir. Bu dengenin işveren tarafından çok iyi sağlanması gerekmekte, işçi gözetilirken mevcut tüm hakları dengeli bir şekilde korunmalıdır.

Bir başka örnek olarak iş yerinin elektronik ortamlarca gözetilmesi konusu aslında bakıldığında zaman işverenin menfaatleri doğrultusunda haklı bir eylem gibi görülebilir. Lakin bu iş yeri izlemesinin birçok kişisel veriyi de toplayacağı bir gerçektir. Bu izleme faaliyetinin, genel olarak kanunlardaki istisnai hükümlerin varlığı

¹³⁵ Ercan Akyiğit, İş Hukuku, 11. Baskı, Ankara, 2016, s. 64 ve 66.

¹³⁶ A. Eda Manav, İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, S. 2, 2015, s. 110.

¹³⁷ Atila Erkal, Avrupa Genel Veri Koruma Düzenlemesi Bağlamında Memurların Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı, Anayasa Yargısı, C. 37, S. 2, 2020, s. 225.

haricinde KVKK ilkeleri doğrultusunda, amaca uygun, orantılı ve işçinin rızası alınarak yapılması gerektiği aşıkardır.¹³⁸

İş Hukuku kapsamında başka bir önemli örnek ise; çalışanların iş e-postaları konusudur. Buna göre örnek bir Anayasa Mahkemesi kararında; işçi, işverenin kurumsal e-postasını kendi özel işleri için kullanmış, bu fark edilip işten çıkarıldığı zaman ise kişisel verilerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, nitekim iş sözleşmesi incelendiğinde işçiye tahsis edilen kurumsal e-postanın sadece iş amaçlı olarak kullanılacağı ve bu e-postanın banka yönetimi tarafından haber vermeden denetlenebileceği ve işçinin itirazının olamayacağı konusu düzenlenmiştir ve sonucunda Anayasa Mahkemesi kararın sonunda özel hayata saygı kapsamında kişisel verilerin korunmasına ilişkin bir ihlal olmadığına karar vermiştir.¹³⁹

4. KVKK ile İlgili Suçlar ve Kamu Kurumları Nezdinde İşlenen Kişisel Verilerin Korunması

Bu çalışmanın Ulusal Düzenlemeler başlığında kısaca değindiğimiz üzere KVKK ile TCK arasında doğrudan bir bağ mevcuttur. Ceza Hukuku kapsamında karşımıza en çok çıkacak suç tipi TCK m. 135 Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu ve TCK m. 136 Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme, Yayma veya Ele Geçirme Suçu olacaktır. Kasten işlenebilecek bu suç tipleri, şikayete bağlı olup gerçek bir kişinin, kişisel verisinin hukuka aykırı yollar ile kaydedilmesi veya verme, yayma ve ele geçirme şeklinde işlenebilir.¹⁴⁰ TCK m. 136'daki kişisel verilerin ele geçirilmesinden anlayacağımızı; gizlenen bir şeyin sahibi olunması anlamında kabul etmek, verilmesinden veya yayılmasından anlayacağımızı ise ilgili kişisel veriyi

¹³⁸ C. Gökhan Erbaş, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında İşçinin Elektronik Ortamda Gözetlenmesi, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 2, 2017, s. 103-105.

¹³⁹ Anayasa Mahkemesi, B.N. 2018/31036, K.T. 12.01.2021, Lexpera, (E.T.: 04.05.2021).

¹⁴⁰ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (TCK m. 135), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C. 21, Özel S., 2019, s. 81.

birçok kişiye duyurmak olarak kabul etmek konuyu anlamamız açısından pratik bir yol olacaktır.¹⁴¹

Bu durumlara örnek olabilecek birkaç Yargıtay kararı paylaşmak konuyu bir nebze detaylandıracaktır. Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin E. 2018/8152, K. 2019/4886 sayılı 10 Nisan 2019 Künyeli Kararı'nda birlikte yaşayan iki kişiden sanık olanın, katılandan izinsiz bir şekilde onun cep telefonunu alarak arama kayıtlarına ve birtakım diğer kişisel verilerini erişmesi söz konusudur.¹⁴²

Haliyle bir kişinin cep telefonu, içerisinde birçok kişisel veri barındırmakta dolayısıyla kişinin cep telefonu ile ilgili bir işlem yapılacaksa muhakkak kişiden rıza alınması gerekmektedir.

İlk derece mahkemesi haberleşme gizliliği kapsamında konuyu değerlendirip beraat kararı vermiştir. Lakin söz konusu olay ilgili kişinin rızası dışında kişisel verilerinin işlenmesi ve ele geçirilmesi olduğu için TCK m. 136 kapsamında değerlendirilip kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçundan mahkûmiyet kararı verilmesi gerekmektedir.

Şu göz önünde bulundurulmalıdır ki TCK kapsamında işlenen suçlar da belli bir miktar kişisel veri işlenmesi ihtimali mevcuttur. Burada bu tarz olaylarda konunun özüne inip kişisel verilerin korunması hakkının hangi boyutta ihlal edildiği ortaya çıkarılmalı ve buna göre karar verilmelidir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin E. 2016/2970, K. 2017/8273 sayılı 13 Aralık 2017 tarihli Künyeli Kararı'nda ise eskiden karı koca olan tarafların boşanma davası sırasında bir tarafın diğerinin kimlik fotokopisi ile e-Devlet şifresini alması ve bu şifreyi alabilmek için taahhüt imzalaması söz konusudur.¹⁴³ Haliyle burada e-Devlet

¹⁴¹ Hasan Sınar, Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme, Yayma veya Ele Geçirme Suçu (TCK Md. 136), Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 2, S. 1, 2020, s. 44-46.

¹⁴² Bahri Öztürk, Elif Altınok Çalışkan, Serkan Seyhan, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı, Ankara, 2021, s. 218.

¹⁴³ Öztürk, Altınok-Çalışkan, Seyhan, s. 219.

şifresi alınan tarafın kişisel verileri, bilgisi ve rızası dışında toplanmış olmuş olup kişisel verilerin korunması hakkını ihlal ettiği belirtilmektedir.

Ek olarak kişinin bu eyleminin ceza yargılamasında da görüldüğü ve bu yargılamada fiilini kabul ettiği belirtilmektedir. Fiili ikrar ettiği için de karşı taraf bu eylemden ötürü zarara uğradığını belirterek manevi tazminat davası açmıştır. Fakat mahkeme burada ne gibi bir manevi zarara uğranıldığının net olmadığını belirterek davanın reddine karar vermiştir.

Yargıtay ise konunun ceza mahkemesi tarafından da kesinleşmiş olduğunu ortada bir kişisel veri ihlali olduğunu hukuka uygun olmayan bir şekilde verilerin ele geçirilip kullanıldığını belirtmiş ve verilen ilk derece mahkemesi kararını, uygun bir miktar manevi tazminat verilmesi gerektiğini ileri sürerek bozmuştur.

Bunların haricinde devletin önleyici, koruyucu ve istihbarat faaliyetleri kapsamında KVKK m. 28'deki birtakım istisnai haller ortaya çıkacaktır. Bunlar özetle; milli savunma, milli güvenlik, kamu güvenliği, kamu düzeni veya ekonomik güvenliğin sağlanması konularıdır ve bu konularda oluşabilecek ihlal durumlarında KVKK uygulanmayacak ve devletin bu bağlamda suç oluşturabilecek durumların önlenmesi hedefiyle gerçekleştirilecek faaliyetler de istisna çerçevesinde değerlendirilecektir.¹⁴⁴ Suçun önlenmesi tanımı ise TCK ve ilgili mevzuatta suç olarak belirlenmiş hareketlerin veya kabahatlerin, bunlar yapılmadan önce ilgili devlet birimleri tarafından önlenmesi olarak kabul görmüştür.¹⁴⁵ Kişisel verilerin devlet birimleri tarafından işlenmesine bir örnek verecek olursak; il ve ilçe emniyet müdürlüklerinde ve jandarma birimlerinde kişilerin vatandaşlık bilgileri, suç kayıtları, plaka bilgileri gibi birçok verinin birlikte olduğu bir veri tabanı kullanılmakta, emniyet genel müdürlüğü veri tabanı kendi içerisindeki birimlere açıkken , bazı sistemler en küçük karakollara dahi bu bilgileri verip kişisel veri işlemektedir.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Turan Atlı, Kişisel Verilerin Önleyici, Koruyucu ve İstihbari Faaliyetler Amacıyla İşlenmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, 2019, s. 11.

¹⁴⁵ Atlı, s. 11-12.

¹⁴⁶ Elif Çetli, Vahdet Özkoçak, Kayıt Altına Alınmış Kişisel Verilerin Adli Bilimlerde Kullanımı, Eurasian Academy of Sciences Eurasian Art & Humanities Journal, C. 10, 2018, s. 3.

Bir başka örnek ise kişisel veriler ile ilgili suçlarda şikayette bulunurken kişisel veri kavramının özellikle içinde bulunması gereken metinler hazırlanmalıdır. Nitekim tek başına veri, bilgi, data gibi kavramlar her zaman kişisel veri tanımını yansıtmayabilir.

*“Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarına göre iddianamede bir fiil anlatılır iken başka bir şeyden söz edilmiş olması o fiilden dava açılmış sayılması için yeterli kabul edilemez. Kuşkusuz, iddianamede sanığa yüklenen fiil açık, şüpheyi yer bırakmayacak ve doğrudan bir anlatımla ifade edilmelidir. Bu ilke, sanığın isnadı öğrenme hakkının zorunlu bir gereğidir.”*¹⁴⁷ Dolayısıyla eğer söz konusu suç ve ihlal kişisel veri ile ilgiliyse yargılamanın her aşamasında kişisel veri tanımının ve ilgili kişisel verilerin belirtilmesi faydalı olacaktır.

Günümüzde her alanda olduğu gibi kamu hizmetlerinin önemli bir kısmı elektronik ve dijital ortamlar üzerinden yürütülmekte, bunun bir sonucu olarak kamu idaresi içerisinde yer alan bütün kamu kurum ve kuruluşları, sorumlulukları gereği yürütmekte oldukları faaliyetlerde sürekli olarak kişisel veri işlemektedirler.¹⁴⁸

Temelde idarenin ve idari organların oluşturduğu kayıtlar üçe ayrılır. Bunlar; idari kayıtlar, haber alma (istihbarat) kayıtları ve istatistiki kayıtlarıdır. Haliyle her işlemde kişisel veriye dokunan bu alanlar, gücünü yer yer kanunlardaki yetkilerinden yer yer de kanunlarda belirtilen istisnai durumlardan almaktadır.¹⁴⁹

Burada idarenin ve bütün birimlerinin kişisel verileri işlerken Anayasa’daki ve KVKK’daki ilkeler doğrultusunda titiz ve dikkatli olması, kişilerin mahremiyeti ile devlet çıkarlarının dengesinin sağlanması gerekmektedir.

¹⁴⁷ Yargıtay, 19. CD., E. 2017/3325 K. 2018/11147 T. 31.10.2018, Lexpera, (E.T.: 11.09.2021).

¹⁴⁸ Yasin Aydoğdu, Kamu İdaresinde Kişisel Verilerin Korunması, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 1, 2021, s. 269.

¹⁴⁹ Aydın Akgül, Kişisel Verilerin Korunması Açısından İdarenin Hukuki Sorumluluğu ve Yargısal Denetimi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2013, s. 226.

İdari ve yargı organları kapsamında kişisel verilerin işlenmesi durumlarının nasıl değerlendirilmesi gerektiğine ilişkinse alttaki birtakım Anayasa Mahkemesi kararları konunun ayrıntılarını net bir şekilde önümüze serecektir.

E. 2014/19 K. 2014/151 sayılı 02 Ekim 2014 tarihli bu karardaki¹⁵⁰ konu özetle; internet trafik bilgilerinin Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) tarafından ilgili taraflardan herhangi bir hukuki inceleme veya süreç olmaksızın hâkim kararı ile bu bilginin ilgili mercilere verilmesi konusudur.

Burada TİB tarafından herhangi bir gerekçe veya yasa neden gösterilmeksizin internet trafik bilgilerinin toplanması hukuka aykırı bir durum oluşturmaktadır. Trafik bilgisi veya trafik verisi adı altında birçok diğer kategorideki kişisel veriler de gayet işlenmiş toplanmış veya transfer edilmiş olabilir. Bu kişisel veri işleme faaliyetlerinin gerçekleşmesi ancak ilgili kişinin bilgilendirilmesi ve açık rızası doğrultusunda yapılabilmektedir. Bu da kaynağını ilk önce Anayasanın 20. maddesinden yani bu maddeyle sağlanan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkından alır. Sonrasında ise KVKK ve ilgili mevzuat incelenecektir.

Anayasa ile güvence altına alınan birçok hakkı ilgilendiren trafik bilgilerinin, TİB tarafından herhangi bir sınırlamaya veya yasal düzenlemeye tabi olmadan bu şekilde işlenmesi temel hak ve hürriyetlerin doğrudan ihlaline sebep vermektedir.

Anayasanın 13. ve 20. maddesinde belirtilen bu güvencelere rağmen ilgili kişiler idari kurumlar karşısında savunmasız bırakılmış, kişisel verilerin işlenmesi, toplanması ve transfer edilmesi gibi konularda kendilerine danışılmadan hareket edilmesinin oluşturduğu sonuçlar doğrultusunda kişisel veri ihlalleri ortaya çıkmış, dolayısıyla dava konusunun Anayasanın 2. 13. ve 20. maddesine aykırılığı sebebiyle iptali gerekmiştir.

¹⁵⁰ Kararın Türkçe tam metni için ayrıca bkz. <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/RG801Y2015N29223S2014151>, (E.T.: 24.10.2021).

E.2017/16 K. 2019/64 sayılı 24 Temmuz 2019 tarihli bu karar¹⁵¹ özetle; kişisel verilerin korunması hakkının temel hak ve özgürlükler arasında mühim bir yere sahip olmasından ötürü ancak hangi şartlar altında sınırlanabileceğini belirtmektedir. Kişisel verilerin korunması hakkı sınırsız bir hak olmayıp anayasada güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerin korunması ve Anayasanın devlete yüklediği bir görev neticesinde milli güvenlik kamu düzeni ve kamu güvenliği gibi konuların gündeme gelmesi halinde sınırlanabileceği belirtilmektedir. Lakin bu sınırlama yapılırken Anayasanın 13. maddesi göz önünde bulundurulacaktır.

Mümkünse daha hafif sınırlama teşkil eden uygulamalara başvurulacak gerekmedikçe aşırı ve hakkın özüne dokunan uygulamalara fırsat verilmeyecektir. Eğer bir sınırlama koyulacaksa o sınırlama ile getirilen düzenin hedeflediği meşru amaç ve kamusal yarar ile ilgili kişilerin, kişisel verilerin korunmasından kaynaklanan anayasal hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Her zaman bu denge gözetilerek, meşru amacın niteliği göz önünde bulundurulmalıdır.

E. 2018/73 K. 2019/65 sayılı 24 Temmuz 2019 tarihli kararında¹⁵² ise karşımıza çıkan konu; devlet memurluğuna alımda yapılan güvenlik soruşturmaları ve arşiv araştırmalarıdır. Bunlar devlet memuru olmak isteyen kişilerin geçmekte olduğu zorunlu uygulamalar olup, içerisinde birçok kişisel veri barındırır ve belirtildiği üzere kişisel verilerin korunması hakkı Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenmiş olup herkes kendi ile alakalı kişisel verileri koruma isteme hakkına sahiptir.

Bu konuda da kamu görevine atanacak kişilerin arka plan faaliyetlerinin incelenmesi sırasında elde edilen kişisel veriler özel nitelikli olabileceği gibi, doğum tarihi, yaş ve türevi birçok kişisel veriyi kapsamaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin burada işaret ettiği asıl konu böylesine genel yapıda sürdürülen güvenlik soruşturmalarının ve arşiv araştırmalarının yapılması sırasında kişisel veri niteliğindeki bilgilerin de toplandığı göz önünde bulundurularak bu tarz uygulamaların

¹⁵¹ Kararın Türkçe tam metni için ayrıca bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/11/20191113-5.pdf>, (E.T.: 24.10.2021).

¹⁵² Kararın Türkçe tam metni için ayrıca bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/11/20191129-7.pdf>, (E.T.: 24.10.2021).

kanunla belirlenmesi gerektiğidir. Bu olayda kanunla belirlenen bir yöntem veya benzeri bir düzenleme olmadığı için Anayasa Mahkemesince ilgili maddeler doğrultusunda söz konusu uygulama ve kuralın iptal gerekmektedir.

2014/14189 sayılı ve 25.10.2017 tarihli B.K. bireysel başvurusundaki karar özünde medeni usul yargılamasındaki aleniyet kavramı ile ilgili olup duruşmaların herkese açık işlenmesi konusunda verilmiştir. Bilindiği üzere yargılamanın aleniyet ilkesi gereği adli mekanizmanın kamu denetimine açılması ve yargılamanın açık bir şekilde yapılması, yargılamanın saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemektir. Duruşmalar açık bir şekilde yapılması sonucunda insanlar ve kamu yargılamanın adil bir şekilde yapıldığına kolay bir şekilde tanık olacaktır.

Lakin bu başvuruda kişinin yedi seneyi geçen bir yargılaması mevcut olup dosya içerisindeki belgelerde göğüs bölgesini gösteren ameliyat öncesi ve sonrası fotoğrafları bulunmaktadır. Bu fotoğraflar hem ameliyatla ilgili olduğu için kişinin sağlık verilerini hem de görsel verilerini kapsamakta, dolayısıyla kritik bir seviyede kişisel veri barındırmaktadır. Başvuruda bulunan kişi haliyle kişisel verilerinin yargılama sürecinde ifşa olmasını istememiş, bu sebeple mahkemeden gizlilik kararı alma talebinde bulunmuştur. Fakat ilgili mahkeme gizlilik kararına yer olmadığını belirtmiş, duruşmaların aleni bir şekilde yapılması ilkesi gereğince bu talebi reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi ise bu şekilde karar veren ilk derece mahkemesinin kararını gerekçelendirmediği için gizlilik kararının neden verilemeyeceği konusunda tatminkâr bir açıklamada bulunmadığını belirtmiş, yedi yılı aşkın süredir kişisel verilerini bu yargılamanın ve kamu bilgisinin dışında tutmaya çalışan bir kişinin kamu ile bu şekilde yüz yüze bırakılmasını Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal ettiğini belirtmiştir.

III. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

A. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI VE YASAL DÜZENLEMELER

1. Genel olarak

Çalışmanın başında da belirttiğimiz gibi Avrupa ve bilakis Avrupa Birliği kişisel veriler alanında dünyaya öncü olan ve kendi içinde de devamlı olarak gelişmeye çalışarak mevcut kişisel veri konseptini geliştirmeye ve detaylandırmaya çalışan bir bölge olarak karşımıza çıkar. Kişisel veriler dünyasını AB nezdinde anlayabilmemiz için öncelikle AB kurumlarının yapısını, işleyişini ve mevcut yasal düzenlemelerini bilmek, akabinde bu düzenlemelerin detaylarına vakıf olmak gerekmektedir.

Avrupa Birliği (AB), kuruluşundan bu yana, kapsamı ve yapısı gelişmeye devam eden kendi kurumsal düzenlemeleri ile komplike bir yönetim sistemine dönüşmüştür.¹⁵³ Bu AB kurumlarının her biri, ancak, AB Antlaşmaları kapsamında kendilerine verilen yetkiler dahilinde hareket etmelidir.¹⁵⁴ Antlaşmalar, AB kurumlarını tanımlamaya başlamak için uygun bir yoldur; Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi, Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonu, AB Adalet Divanı, Avrupa Sayıştay ve Avrupa Merkez Bankası ilk olarak Avrupa Birliği Antlaşması (Treaty on European Union) içerisinde tanımlanmıştır.¹⁵⁵ Lisbon Antlaşması ile beraber bu çekirdek yapılar güçlendirilmiştir.¹⁵⁶

AB kurumlarının ve politikalarının ortaya çıkması ve gelişmesiyle beraber AB'ye üye devletlerdeki ulusal kurumlar ve politikalar bu durumdan etkilenmiş, bir

¹⁵³ Christine Arnold, Eliyahu V. Sapir, Galina Zapryanova, Trust In The Institutions of The European Union: A Cross-Country Examination, European Integration Online Papers, Special Mini-Issue 2, Vol. 16, 2012, s. 3

¹⁵⁴ Venelin Terziev, Marin Petkov, Dragomir Krastev, Sources Of European Union Law, International E-Journal of Advances in Social Sciences, Vol. VII, Issue 19, 2021, s. 348.

¹⁵⁵ Dermot Hodson, John Peterson, The Institutions of the European Union, Fourth Edition, Oxford, 2017, s. 3.

¹⁵⁶ Ustaran, s. 21.

nevi bütün üye devletlerdeki Avrupalılaşıma (Europeanization) kavramını pekiştirmiştir.¹⁵⁷

Bu kurumlardan biri olan ve kısaca Komisyon olarak isimlendirilen Avrupa Komisyonu (European Commision), AB içerisindeki sistemde öncelikli olarak yürütme görevini yürüten esas özelliğiyle devlet yapılanmalarındaki yürütmeyi anımsatmaktadır.¹⁵⁸ Komisyon, gerek işlevleri gerekse yapısı itibarıyla siyasi ve idari bir hibrit modeldir.¹⁵⁹ Halkın incelemesine veya yorumuna açık olmayan iç karar alım yapısından ötürü, idari olarak tek ve yekpare bir varlık olarak tasvir edilir.¹⁶⁰ Merkezi konumu göz önünde bulundurulduğu zaman, görevleri açısından, Komisyon'un, bir topluluk olarak Avrupa'nın çıkarlarını desteklemek için hem tarihsel olarak temellendirilmiş bir yapısı hem de resmi bir misyonu ve daha teknokratik ve idari nitelikteki bir dizi idari sorumluluğu vardır.¹⁶¹

Avrupa Konseyi (European Council) ise 1974'te gayri resmi bir organ olarak kurulmuştur.¹⁶² 1992'deki Maastricht Antlaşması'na (Avrupa Birliği Antlaşması) kadar resmi bir statü kazanmamış fakat antlaşma bu yapıyı devlet veya hükümet başkanlarının toplumu etkileyen konuları tartışabilecekleri bir forum olarak kullandığı bir yapı haline getirmiştir.¹⁶³ Sadece toplumu etkileyen spesifik olayların değil AB'nin geleneksel politikalarının da liderler tarafından tartışılıp, irdelediği bir yapı olarak

¹⁵⁷ Helen Wallace, Mark A. Pollack, Christilla Roederer-Rynning, Alasdair R. Young, Policy-Making in the European Union, Eighth Edition, Oxford, 2020, s. 37-38.

¹⁵⁸ Ahmet M. Güneş, Avrupa Birliği Hukukuna Giriş, 1. Baskı, İstanbul, 2013, s. 77.

¹⁵⁹ Neill Nugent, Mark Rhinard, The European Commision, Second Edition, London, 2015, s. 2.

¹⁶⁰ Neill Nugent, At The Heart of The Union: Studies of the European Commission, First Edition, London, 1997, s. 1-2.

¹⁶¹ Hussein Kassim, John Peterson, Michael W. Bauer, Sara Connolly, Renaud Dehousse, Liesbet Hooghe, Andrew Thompson, The European Commission of the Twenty-First Century, First Edition, Oxford, 2013, s. 1.

¹⁶² Philippe de Schoutheete, Helen Wallace, The European Council, Groupement D'etudes Et De Recherches Notre Europe, 2002, s. 3.

¹⁶³ Ustaran, s. 30.

kullanılmaktadır.¹⁶⁴ Avrupa Konseyi kararları genellikle oybirliği ile alınır; ancak anlaşmalar oybirliği veya nitelikli çoğunluk gibi alternatif mekanizmalar sağlayabilir.

Bir başka AB kurumu olan Avrupa Birliği Konseyi ise Bakanlar Konseyi veya Konsey (Council of the European Union), 1950'lerde AB'nin temellerini atan anlaşmalarla kurulmuştur ve Avrupa Konseyi ile karıştırılmaması gerekir. Konsey hem siyasi hem de yasama kararlarında merkezi bir role sahip olan AB'nin ana karar alma organıdır. Avrupa Parlamentosu ile ortaklaşa olarak yasama görevini gerçekleştirir.

Bir diğer kurum olan Avrupa Parlamentosu'nun (European Parliament) yetkileri üç temel alana ayrılır; AB bütçesiyle ilgili olarak önemli bir etkiye sahiptir; Komisyonu inceleme, atama ve görevden alma hakkına sahiptir ve AB yasa yapma bağlamında, Avrupa Parlamentosu (AP) ayrıca Komisyonun yasama önerilerini değiştirme ve reddetme hakkına sahiptir ve bu yetkiler, büyük ölçüde AP'nin anlaşma reformu süreciyle proaktif katılımının bir sonucu olarak son yıllarda muazzam bir şekilde genişlemiştir.¹⁶⁵ Bunların yanında AP'nin Komisyon başkanını seçme, AB Antlaşmasına göre, AP, AB genişlemelerinin gelecekteki turlarını veto etme, Avrupa Birliği Konseyi ile beraber yasama görevini gerçekleştirir.¹⁶⁶

Avrupa Birliği Adalet Divanı ise AB'nin ana yargı organıdır. Mahkemeler, herhangi bir demokratik siyasi ve yasal sistemde kilit aktörlerdir. Mahkemelerin hukuku nasıl uyguladığı ve bunu yaparken devlet düzeyinde siyaseti nasıl etkilediğini anlamak, her siyaset bilimi ve hukuk öğrencisi için çok önemlidir.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Wolfgang Wessels, The European Council, First Edition, London, 2016, s. 8.

¹⁶⁵ Michelle Cini, Nieves Pérez-Solórzano Borragán, European Union Politics, Fifth Edition, Oxford, 2016, s. 157-158.

¹⁶⁶ Wulf Reiners, Ebru Turhan, EU-Turkey Relations, Switzerland, 2021, s.241. Ayrıca bkz. Ustaran, s. 27.

¹⁶⁷ Sabine Saurugger, Fabien Terpan, The Court of Justice of the European Union and The Politics of Law, First Edition, London, 2017, s. 1.

Bazıları tarafından Avrupa entegrasyonunun amansız ve istikrarlı motoru olarak övülen ve diğerleri tarafından açıkça önyargılı bir kurum örneği olarak gösterilip saldırıya uğrayan, Adalet Divanı'nın kusurlarını tartışılırken belki de yıllar içinde diğer Avrupa Birliği kurumundan daha fazla mesai harcanmıştır.¹⁶⁸

Avrupa Birliği Adalet Divanı (Court of Justice of the European Union), AB'nin kurucu antlaşmalarda ortaya koyduğu hedefleri yerine getirmeye çalışan, AB ilke ve politikalarına tüm üye devletlerin uymasını sağlayan ve AB'deki hukuk denetimine ilişkin bu eksikliği gidermesi amacıyla kurulmuş AB'nin ana organlarından biridir.¹⁶⁹

2. Kişisel Veriler ile İlgili AB Kurumları

a. Avrupa Veri Koruma Otoritesi

Avrupa Veri Koruma Otoritesi (European Data Protection Supervisor), AB kurum ve organlarının veri işleme süreçlerini denetlemek ile görevli olan bağımsız bir organ olup, AB kurumlarındaki etkili olacak kişisel verilerin korunması politikaları geliştirir.¹⁷⁰

Avrupa Veri Koruma Otoritesi'nin;

- AB kurumları ve organlarının, bireylerin kişisel verilerini işlerken kişisel verilerin ve mahremiyetin korunmasını takip etmek ve denetlemek;
- Özellikle mevzuat, uluslararası antlaşmalar ve ayrıca veri koruma ve mahremiyet üzerinde etkisi olan uygulama ve yetki devrine ilişkin teklifler konusunda Avrupa Komisyonu tarafından bulunan taleplerde, AB kurumlarına ve organlarına, talep üzerine veya kendi inisiyatifiyle kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili tüm konularda tavsiyelerde bulunmak,
- Kişisel verilerin korunmasını etkileyebilecek yeni teknolojileri takip etmek;

¹⁶⁸ Anthony Arnall, Damian Chalmers, The Oxford Handbook of European Union Law, First Edition, Oxford, 2015, s. 153.

¹⁶⁹ Güneş, s. 112.

¹⁷⁰ Küzeci, s. 154.

- Veri koruma yasasını yorumlama konusunda uzman tavsiyesi sağlamak için AB Adalet Divanı'na yardımcı olmak, gerektiğinde müdahale etmek;
- Kişisel bilgilerin korunmasında tutarlılığı geliştirmek için ulusal denetim makamları ve diğer denetim organları ile iş birliği yapmak gibi görevleri bulunmaktadır.¹⁷¹

b. 29. Madde Veri Koruma Grubu ve Avrupa Veri Koruma Kurulu

29. Madde Veri Koruma Grubu ya da Çalışma Grubu 29 (Working Party 29), 25 Mayıs 2018 tarihine (GDPR'ın uygulamaya başlandığı tarihe) kadar gizlilik ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin konularla ilgilenen bağımsız bir Avrupa Çalışma Grubudur.¹⁷² Data Protection Directive dönemi boyunca teoride ve uygulama karşı karşıya kalınan boşlukları yorumlarıyla doldurarak, özellikle AB'de kişisel veriler konseptinin gelişmesinde önemli katkıları olmuştur.

c. Avrupa Veri Koruma Kurulu

GDPR'ın devreye girmesi ile beraber Çalışma Grubu'nun faaliyetlerine son verilmiş, yeni bir ad ile kurulan Avrupa Veri Koruma Kurulu (European Data Protection Board), daha kapsamlı bir şekilde sorumlulukları genişletilmiş olarak bu görevleri yapmakla sorumlu bir yapı olacak şekilde faaliyetlerine başlamıştır.¹⁷³

Avrupa Veri Koruma Kurulu niteliği itibarı ile AB bölgesindeki uygulamaları çözümlerse de GDPR'ın sınır ötesi etkisi göz önünde bulundurulduğunda genel olarak tüm dünyadaki uygulamalara öncü olmaktadır.

¹⁷¹ Bkz. https://edps.europa.eu/about-edps_en, (E.T.: 04.09.2021).

¹⁷² Bkz. https://edpb.europa.eu/about-edpb/more-about-edpb/article-29-working-party_en, (E.T.:04.09.2021).

¹⁷³ Küzeci, s. 154-155.

3. GDPR ile İlgili Yardımcı Yasal Düzenlemeler

a. Genel Olarak

Uluslararası Düzenlemeler başlığında da belirttiğimiz üzere birçok uluslararası düzenleme Avrupa Birliği bünyesinde oluşturulmuştur. Temelinde Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Convention 108), Veri Koruma Direktifi ve Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün oluşturduğu kişisel veri dünyasının AB bünyesinde destekleyici mevzuatları da mevcuttur.

Bunlara örnek verecek olursak; Kolluk Kuvvetleri Veri Koruma Direktifi (The Law Enforcement Data Protection Directive), Özel Yaşamın ve Elektronik İletişimin Korunması Direktifi (The Privacy and Electronic Communications Directive, ePrivacy Directive), Elektronik Ticaret Direktifi 2000 (Electronic Commerce Directive 2000), Veri Saklama Direktifi (The Data Retention Directive) gibi düzenlemeler verilebilir.

Çalışmanın devamında Genel Veri Koruma Tüzüğü ayrıntılı bir şekilde değerlendirileceği için bu kısımda mülga Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifine değinilmeyecek, kişisel veriler ilgili olan yardımcı diğer mevzuat hakkında bilgi verilecektir.

b. 2002/58/AT Sayılı Özel Yaşamın ve Elektronik İletişimin Korunması Direktifi

Özel Yaşamın ve Elektronik İletişimin Korunması Direktifi (ePrivacy Direktifi), özellikle elektronik ortamdaki iletişimlerde kişilerin mahremiyetini korumaya dönük olarak oluşturulmuştur ve GDPR ilkeleri doğrultusunda kişisel veriler hakkındaki konuları düzenler.

Madde 1 ile direktifin amacı belirtilmiştir buna göre, ePrivacy Direktifi elektronik iletişim sektöründe kişisel verilerin işlenmesiyle ilgili olarak temel hak ve özgürlüklerin ve özellikle özel hayatın gizliliği hakkının eşdeğer düzeyde korunmasını sağlamak ve serbest dolaşımı sağlamak için üye devletlerin kurallarını uyumlu hale getirmektedir. GDPR'dan farklı olarak gerçek kişilerin yanında tüzel kişilerini de

koruması kapsamına alan ePrivacy Direktifi, özel ağlardan ziyade kamusal ulaşılabilir elektronik araçlarla işlenen verilere uygulanacaktır.¹⁷⁴

Elektronik mail, telefon aramaları, otomatik aramalar, trafik verisi, konum verisi, sms ve mms gibi kavramlardaki iletişimin nasıl yapılacağını belirleyen bu regülasyon, özünde rızanın tanımını da AB Veri Koruma Direktifine göre yapmış, Veri Koruma Direktifi yerine GDPR devreye girince haliyle artık GDPR'daki ilkelere dayanarak uygulanmaya başlanmıştır.

Elektronik iletişimin içeriği, iletişimde yer alan son kullanıcılar hakkında son derece hassas bilgileri ortaya çıkarabilir ve benzer şekilde, elektronik iletişimlerden elde edilen meta veriler de Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından açıkça kabul edildiği üzere çok hassas ve kişisel bilgileri ortaya çıkarabilir.¹⁷⁵

Daha spesifik olarak, AB ePrivacy Direktifi, kullanıcıları bilgilendirme ve kullanıcıların cihazlarına yerleştirilecek çerez sistemleri için rıza alma sürecini standartlaştırmıştır ve ayrıca kuruluşların kullanıcılara çerezlerin kullanımı ve kullanıcı verilerinin kullanımı ve depolanması ile ilgili herhangi bir noktada bir hizmet sağlayıcıdan rıza verebilme ve rıza çekebilme seçeneği sunmasını zorunlu kılmıştır.¹⁷⁶ Özellikle internet ortamındaki direkt pazarlama aktiviteleri başlığında ePrivacy Direktifi'ne ayrıntılı bir şekilde değinilecektir.

Ayrıca Belirtmek gerekir ki 10 Ocak 2017'de Avrupa Komisyon'u, mevcut ePrivacy Direktifinin yerini alacak yeni bir ePrivacy Tüzüğü için bir yasama önerisi

¹⁷⁴ Küzeci, s.185.

¹⁷⁵ Mario Konecki, Irena Kedmenec, Abey Kuruvilla, Economic and Social Development, 47 th International Scientific Conference on Economic and Social Development, Book of Proceedings, 2019, s. 178.

¹⁷⁶ Anja Lambrecht, E-Privacy Provisions and Venture Capital Investments in the EU, Centre for European Policy Studies, 2017, s. 9, <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2017/10/E-Privacy%20Provisions%20and%20Venture%20Capital%20Investments%20in%20the%20EU.PDF>, (E.T.: 28.08. 2021).

yayınlamıştır. Taslak ePrivacy Tüzüğü'nün¹⁷⁷ üst düzey amacı, AB içinde elektronik iletişimle ilgili özel gizlilik çerçevesini uyumlu hale getirmek ve Genel Veri Koruma Tüzüğü ile tutarlılığı sağlamaktır.

c. 2016/680 Sayılı Kişisel Verilerin Yetkili Makamlarca Korunması Amacıyla; Ceza Gerektiren Suçların Önlenmesi, Soruşturulması, Tespiti veya Kovuşturulması veya Cezai Yaptırımların Uygulanması ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımı Hakkında Direktif

Kamu sektöründe veri korumanın ardındaki mantık, yetkililerin mahremiyeti kolayca ihlal edebileceği ve tüm idari sistemlerde yasal düzenlemelerle sınırlandırılması gereken bir veri toplama, saklama ve kullanma dürtüsü olduğu düşüncesidir.¹⁷⁸ Özellikle idari ve adli yapılarda bu mantalitenin kırılması ve kişilerin kişisel verilerin korunabilmesi için GDPR ile birlikte ilgili adımlar AB tarafından atılmıştır. İngilizce adıyla The Law Enforcement Data Protection Directive (LEDPD) tam da burada karşımıza çıkmaktadır.

LEDPD, kişisel verilerin korunmasına ve cezai konularda adli iş birliğine ilişkin özel kurallar da dahil olmak üzere diğer yasal mevzuat ile bir bütündür. GDPR'ı tamamladıktan sonra, Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu, polis, ceza ve adalet sektörü için, kişisel verilerin ceza kanun uygulayıcı makamları tarafından kullanıldığı her durumda vatandaşların temel veri koruma hakkını korumayı amaçlayan yeni bir AB Direktifi üzerinde anlaşmaya vararak LEDPD'yi oluşturmuşlardır.¹⁷⁹

Temel hedefler; kolluk kuvvetleri arasında daha iyi iş birliği, vatandaşların verilerinin daha iyi korunması ve uluslararası veri akışları için net kurallar belirlenmesidir.

¹⁷⁷ Taslağın İngilizce tam metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017PC0010>, (E.T.: 28.08.2021).

¹⁷⁸ Erik Claes, Antony Duff, Serge Gutwirth, Privacy and the Criminal Law, First Edition, Oxford, 2006, s. 77.

¹⁷⁹ Ustaran, s. 53.

d. 2006/24/AT Sayılı İletişim Trafik Verilerinin Saklanması Direktifi

Bir diğer adıyla Veri Saklama Direktifi (Data Retention Directive)¹⁸⁰, suç ve terörle mücadele amaçları için trafik ve konum verilerinin kullanılabilirliğini sağlamak amacıyla AB üye ülkeleri genelinde veri saklama kurallarını uyumlu hale getirmek üzere tasarlanmıştır.

Uluslararası terörizm tehdidiyle ilgili artan ulusal güvenlik endişelerinin ortasında tanıtılan bu regülasyonun kapsamı, algılanan tehdide ölçülü bir yanıt olup olmadığı konusunda önemli eleştirilerle karşı karşıya kalmıştır.

Yıllar içinde, AB üye ülkelerindeki bir dizi anayasa mahkemesi, Veri Saklama Direktifinin yerel uygulama yasalarını kendi ülkelerinde anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir. Ardından 2014 yılında, ABAD, kapsam bakımından orantısız olduğu ve AB temel haklar tüzüğü kapsamındaki gizlilik ve veri koruma haklarıyla bağdaşmadığı gerekçesiyle söz konusu direktifin geçersiz olduğuna karar vermiştir.¹⁸¹

Fakat yine de üye devletler, ePrivacy Direktifinin 15. maddesi uyarınca kendi ulusal veri saklama kanunlarını kabul etme ve uygulama yetkilerini elinde bulundursa da, artık Veri Saklama Direktifi, AB hukukunun bir parçası değildir.

Genel olarak veri saklama (data retention) teması ise GDPR ilkeleri doğrultusunda varlığını sürdürmektedir; özellikle kişisel veri işleyen şirketlerin ve diğer yapıların veri saklama politikası (data retention policy) belirlemesi ve verilerini bu kurallar çerçevesinde kullanması GDPR uyumluluğu için önemli bir yardımcıdır.

¹⁸⁰ Mülga Direktifin İngilizce tam metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0024&from=EN>, (E.T.: 07.09.2021).

¹⁸¹ Ustaran, s. 60.

e. 2018/1725 Sayılı Birlik Kurumları, Organları, Ofisleri ve Ajansları Tarafından Kişisel Verilerin İşlenmesi Bakımından Gerçek Kişilerin Korunması ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımı Hakkında Tüzük

Avrupa Birliği kurumlarında kişisel verilerin işlenmesi ve verilerin serbest dolaşımı hakkındaki bu tüzük¹⁸² oldukça net bir şekilde idari yapıdaki kişisel veri faaliyetlerini düzenlemektedir.

Avrupa Veri Koruma Otoritesi'nin AB içerisindeki kişisel veri faaliyetlerini takip ve denetleme görevinin dayanağı bu tüzüktür ve doğal olarak ilgili tüzük, GDPR'daki ilgili şartlar ve ilkeler doğrultusunda uygulanacaktır.¹⁸³

f. 2000/31/AT Sayılı Elektronik Ticaret Direktifi

E-ticaret, elektronik veri değişimi, elektronik posta, elektronik bülten panoları, elektronik fon transferi, dünya çapında web ve diğer ağ tabanlı teknolojileri kullanarak kağıtsız iş bilgisi alışverişini ifade eder ve işletmelerin ürün ve hizmetleri satın alma ve satma şeklini değiştiren bir devrim niteliğindedir.¹⁸⁴

Elektronik Ticaret Direktifi (Electronic Commerce Directive)¹⁸⁵ her ne kadar biraz konunun dışında gibi gözükse de aslında teknik olarak tam da merkezinde konumlanmıştır. Direktif, üye ülkeler arasında bilgi toplumuna ilişkin faaliyetlerin serbestçe hareketini sağlayarak iç pazarın verimli gidişatına pozitif anlamda bir etkiye bulunmayı öngörmektedir.

Bilgi toplumu hizmetleri (information society services) kavramı yani hizmet kavramı ise m. 2/a ile atıf yapılan 2015/1535 sayılı Bilgi Toplumu Hizmetleri

¹⁸² Tüzüğün İngilizce tam metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1725&from=en>, (E.T.:10.07.2021).

¹⁸³ Ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-17/>, (E.T.: 10.07.2021).

¹⁸⁴ Kamlesh K. Bajaj, Debjani Nag, Kamlesh K. Bajaj, E-Commerce, Second Edition, New Delhi, 2005, s. 14.

¹⁸⁵ Direktifin İngilizce tam metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031&from=EN>, (E.T.: 21.07.2021).

Direktifi¹⁸⁶’ndeki m. 1/b ile tanımlanmıştır. Özetle; bir mesafeden, elektronik yollar ile kişinin talebi üzerine veri akışı gerçekleşen hareketlere denir.

Günümüzde elektronik ticaret bünyesinde hizmet veya ürün alınımları fark etmeksizin veri akışlarının neredeyse tamamı bu şekilde gerçekleşmektedir ve bu verilerin içerisinde kişisel veriler de bulunmaktadır dolayısıyla söz konusu Direktifin koruduğu alanlar ve uygulama metotları GDPR ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.

B. GDPR

1. Genel olarak

Çalışmanın başlangıcında da bahsettiğimiz gibi yıllar içerisinde, mahremiyet ve kişisel veriler kavramı, modern bilgi ve iletişim teknolojisinin yol açtığı sosyal ve politik tehditler hakkındaki söylemlerde öne çıkmaktadır.¹⁸⁷

AB modeli ise dünyadaki en yaygın olarak benimsenen kişisel veri koruma modelidir ve bu modeli çoğu ülke kendi iç mevzuatlarında ilkelerini değişen ölçülerde uygulamaktadır.¹⁸⁸

General Data Protection Regulation (GDPR), 2016’dan beri varlığını sürdürmektedir ancak hükümlerinin uygulanabilir hale geldiği 2018 yılına kadar çoğu avukatın dikkatini çekmemiştir.¹⁸⁹ GDPR’ın tüzük olarak düzenlenmesi AB için kritik

¹⁸⁶ Direktifin İngilizce tam metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L1535&from=en>, (E.T.: 21.07.2021).

¹⁸⁷ Lee A. Bygrave, Privacy and Data Protection in an International Perspective (The article is an updated and extended version of the author’s earlier work on point: see Bygrave, L.A., Privacy Protection in a Global Context – A Comparative Overview, Scandinavian Studies in Law 2004, Vol. 47, p. 319–348.), 2010, s. 167.

¹⁸⁸ Clare Sullivan, EU GDPR or APEC CBPR? A Comparative Analysis of The Approach of The Eu and Apec To Cross Border Data Transfers And Protection of Personal Data in The Iot Era, Computer Law & Security Review, Vol. 35, 2019 s. 381.

¹⁸⁹ Chris Jay Hoofnagle, Bart van der Sloot, Frederik Zuiderveen Borgesius, The European Union General Data Protection Regulation: What it is And What it Means, Information & Communications Technology Law, Vol. 28, No. 1, 2019, s. 66.

ve sürpriz edici bir konudur ve bu düzenlemenin direktif olmaması tüm ekosistemde GDPR'ın yerini üst sıralara taşımıştır.¹⁹⁰ Veri Koruma Direktifi zamanında AB düzeyinde bu kurallar arasında çok az uyum vardı ve bazı üye devletler katı sınırlamalar ve prosedürler uygularken, diğer üye devletlerin hiçbir kuralı yoktu.¹⁹¹ GDPR ile birlikte, Veri Koruma Direktifi'nin AB bölgesinde yarattığı harmonizasyon sorunu ortadan kalkmaya başlamış, üye devletler yerel mevzuatlarını GDPR'a uygun hale getirmeye başlamıştır.¹⁹²

2. GDPR'ın Uygulama Çerçevesi ve İlgili Temel Tanımlar

a. Amaç ve Kapsam

Temelde GDPR'ın gerçekleştirmek istediği iki ana hedef vardır bunlardan ilki; AB'deki gerçek kişilerin haklarını, mahremiyetini ve özgürlüklerini korumak, ikincisi ise AB genelinde verilerin serbest dolaşımını kolaylaştırarak iş hayatının ve ticaretin önündeki engelleri azaltmaktır.¹⁹³

Bu yeni düzenleme, kişisel veri işlemenin yeri ne olursa olsun, tüm AB sakinlerinin kişisel verilerini kapsamaktadır ve kişisel verilerin geniş bölgesel kapsamı ve genişletilmiş tanımları, GDPR'ın önemli bir etkiye sahip olmasını sağlamaktadır.¹⁹⁴

GDPR m. 3/1'e göre işlemenin Avrupa Birliği kapsamında yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, Avrupa Birliği içerisindeki bir veri sahibi veya veri

¹⁹⁰ Paul De Hert, Vagelis Papakonstantinou, The Proposed Data Protection Regulation Replacing Directive 95/46/Ec: A Sound System For The Protection Of Individuals, Computer Law & Security Review, Vol. 28, 2012, s. 132.

¹⁹¹ Neil Robinson, Hans Graux, Maarten Botterman, Lorenzo Valeri, Review of the European Data Protection Directive, First Edition, California, 2019, s. 6.

¹⁹² Paul De Hert, Vagelis Papakonstantinou, The New General Data Protection Regulation: Still A Sound System For The Protection of Individuals?, Computer Law & Security Review, Vol. 32, 2016, s. 182.

¹⁹³ IT Governance Privacy Team, EU General Data Protection Regulation (GDPR) – An Implementation and Compliance Guide, Fourth Edition, 2020, s. 13.

¹⁹⁴ Michelle Goddard, The EU General Data Protection Regulation (GDPR): European Regulation That Has a Global Impact, International Journal of Market Research, Vol. 59, Issue 6, 2017, s. 703.

işleyen tarafından işletmesinin faaliyetleri bağlamında kişisel verilerin işlenmesi kapsamında sayılacaktır.

GDPR m. 3/2'ye göre, veri sorumlusu yapı veya veri işleyen de olabilir; AB içerisinde yerleşik olmasa dahi, AB içerisinde gerçekleştirdiği mal ve hizmet sunumları ile beraber, AB içindeki kişi davranışlarını izlemesi durumlarında bu kişisel veri işleme faaliyetleri GDPR kapsamında sayılacaktır.

GDPR m. 3/3'e göreyse tüzük, üye devlet hukukunun AB içerisinde olmayan ama uluslararası kamu hukuku vasıtasıyla uygulandığı bir yerde kurulu veri sorumlusu tarafından işlenmesinde de uygulanır.

b. Kişisel Veri

Kişisel veri (personal data), hem Veri Koruma Direktifi'nde hem de GDPR'ın maddi kapsamını belirleyen veri koruma yasasının temel kavramlarından biridir.¹⁹⁵ Ek olarak, kişisel veri veya gizlilik nispeten yeni bir yasal haktır ve sosyal normlarla karmaşık bir ilişkisi olan, yerden yere farklılık gösteren ve teknoloji ile dinamik bir ilişkisi mevcuttur.¹⁹⁶

Kişisel veri tanımı ise GDPR m. 4 ile karşımıza çıkar ve Veri Koruma Direktifi ile aynı tanım olan; kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişi (ilgili kişi) ile ilgili herhangi bir bilgi olarak tanımlanır.¹⁹⁷ Dolayısıyla tüzel kişiliklerin kişisel verisi bulunmaz ve ek olarak anonim verilerin kime ait olacağı bulunamayacağı için GDPR kapsamında kişisel veri olarak değerlendirilmez.

Başka bir tanımla; kişisel veriler, doğrudan veya dolaylı olarak bir bireyi tanımlayabilen ve özellikle IP adresleri, çerezler ve dijital parmak izi gibi çevrimiçi tanımlayıcıları ve bireyleri tanımlayabilecek konum verilerini içeren bilgilerdir.

¹⁹⁵ Nadezhda Purtova, The Law of Everything. Broad Concept Of Personal Data And Future of Eu Data Protection Law, Law, Innovation And Technology, 2018 Vol. 10, No. 1, 2018, s. 43.

¹⁹⁶ Michael D. Birnhack, The EU Data Protection Directive: An Engine Of a Global Regime, Computer Law & Security Review, 24, 2008, s. 509.

¹⁹⁷ Raphael Gellert, Serge Gutwirth, The Legal Construction of Privacy and Data Protection, Computer Law & Security Review, 29, 2013, s. 525.

c. Özel Nitelikli Kişisel Veri

Özel nitelikli kişisel veriler veya özel kategorili kişisel veriler (special categories of personal data) GDPR m. 9 ile karşımıza çıkmaktadır. Buna göre; bir gerçek kişinin, ırk, etnik köken, siyasi görüş, din, felsefi inanç, sendika üyeliğinin ifşa edildiği kişisel veriler, genetik veriler, biyometrik veriler, sağlık, cinsel yaşam ve cinsel eğilimine ilişkin olan kişisel verilerinin işlenmesi yasaktır. Ancak m. 9/2'de sayılan belirli şartlar¹⁹⁸ çerçevesinde bu veriler işlenebilir.

Bu şartların en önemlisi açık rıza kavramıdır. Veri sahibinin ilgili veri işleme faaliyetine açık bir şekilde rıza göstermesi halinde ilgili özel nitelikli kişisel verileri işlenebilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin özel nitelikli kişisel verilere ilişkin verdiği aşağıdaki birtakım kararlar konuyu daha net bir şekilde aydınlatacaktır. Bu kararlar özünde özel ve aile yaşamına saygı hakkının ihlal edilmesine dayandırılmaktadır.

L.H. ve Letonya arasındaki 52019/07 başvuru numaralı 29 Nisan 2014 tarihli söz konusu davada esas konu, Letonya'daki bir devlet kurumunun başvuran ile ilgili kişisel tıbbi verisini başvuranın rızası olmadan uzun bir zaman diliminde işlemesidir.¹⁹⁹ Önceden de bahsettiğimiz üzere sağlık verileri özel nitelikli veri yani hassas veri olarak kabul edildiği için işlenmesi ve korunması belli başlı sıkı şartlara bağlıdır. Bu şartların sağlanamadığı kişisel veri işleme faaliyetleri farklı türde uyumsuzluklar yaratacaktır.

Bu kararda verisi işlenen ilgili kişi, tıbbi verilerinin rızası dışında işlendiği ileri sürüp, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne özel hayatını ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Mahkeme olayı inceledikten sonra ilgili devlet kurumunun her ne kadar belirli mevzuat çerçevesinde yetkisi ve hareket alanı

¹⁹⁸ İlgili şartların İngilizce metni için bkz. <https://gdpr-info.eu/art-9-gdpr/>, (E.T.: 05.09.2021).

¹⁹⁹ Selman Karakul, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Sağlık Hakkı – I, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 2, 2016, s. 192.

olduğunu belirtse de bu mevzuat çerçevesinde kişisel veri işleme sınırlarının belirtilmediğini dolayısıyla başvuran ilgili kişinin kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak işlenerek özel hayatı ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

I ve Finlandiya arasındaki 20511/03 başvuru numaralı ve 17 Ekim 2008 tarihli başvuruda ilgili kişinin sağlık verilerinden oluşan kişisel verilerine yetkisiz kişilerce erişilmiştir.²⁰⁰ İlgili kişi sağlık verilerinin bu şekilde ifşa olmasının özel ve aile yaşamına saygı hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu kararında kamu kurumları ve devletin bu tarz verilerin gizliliğini sağlayabilmek için belli birtakım kuralları koymakla yükümlü olduğunu ifade etmiş ve sağlık verilerini saklamakta başarısız olunması ve bunları koruyacak sağlam bir güvenlik sisteminin kurulamamasını ileri sürerek, Finlandiya'nın özel hayatı ve aile hayatını koruma ve haberleşmeye saygı hakkını kapsayan madde sekizi ihlal ettiğini tespit etmiştir.

Gaughran ve Birleşik Krallık arasındaki 45245/15 başvuru numaralı 13 Şubat 2020 tarihli bu kararın konusu alkollü halde araç kullanan kişinin parmak izleri ve fotoğrafları gibi bir takım kişisel verilerinin belirsiz bir süre kapsamında muhafaza edilmesidir.²⁰¹ Mahkeme bu konuyu sözleşmenin 8. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş ve buna göre karar vermiştir.

Burada tespit edilen asıl konu, ilgili kişisel verilerin ne kadar süre tutulması gerektiği, hangi şartlar altında tutulması gerektiği, suçun mahiyeti ve benzeri konular göz önünde bulundurulmadan ilgili kişisel verilerin süresiz olarak tutulmasıdır. Mahkeme burada devletin kamu yararı ile kişilerin özel yararı arasında adil bir denge ve sistem kuramadan verileri işlediğini tespit etmiştir.

²⁰⁰ Kararın İngilizce tam metni için ayrıca bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87510>, (E.T.: 24.10.2021).

²⁰¹ Kararın İngilizce tam metni için ayrıca bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200817>, Türkçe özet çevirisi için ise ayrıca bkz. <https://anayasagundemi.com/2020/03/07/ihamin-gaughran-v-birlesik-krallik-kararinin-ozet-cevirisi-alkollu-halde-arac-kullanan-kisinin-dnasinin-parmak-izinin-ve-fotografinin-belirsiz-sureli-muhafaza-edilmesi-ozel-hayatin-ihlalidir/>, (E.T.: 24.10.2021).

d. Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kişisel veri işleme faaliyeti (processing); otomatik yöntemlerle olsun veya olmasın, Türkiye’deki tanımda da belirttiğimiz gibi kişisel veriler ile ilgili olarak herhangi bir işlem veya işlem dizisini ifade eder. Dolayısıyla kişisel veri ile ilgili yapılan neredeyse tüm faaliyetler işleme olarak kabul edilmektedir. Buradan tekrardan hatırlatmak gerekir ki birtakım pasif faaliyetler dahil kişisel verilerin işlenmesi olarak kabul edilecektir.

e. İlgili Kişi

Direkt olarak tanımlı GDPR’da bulunmayan ilgili kişi (bir diğer kullanım şekli “veri sahibi”), (data subject); bir veri sorumlusunun, o kişi hakkında kişisel verileri elinde bulundurduğu ve bu kişisel verilere atıfta bulunduğu, doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilen gerçek kişi olarak karşımıza çıkar.²⁰²

f. Rıza ve Açık Rıza

Açık rıza, ilgili kişinin söz konusu kişisel veri işleme faaliyeti ile ilgili onayını herhangi bir baskı altında kalmadan açık bir şekilde belirttiği göstergeye denir. İlgili kişi, açık rızasını istediği zaman geri çekebilmelidir.

Açık rıza kavramı ise GDPR’da tanımlanmamasına karşı m. 9 ve m. 22’de kullanılmıştır. Yine rıza kavramının gerekliliklerine sahip olan bu rıza şeklinin çok açık bir şekilde yazılı olmasına dikkat edilmeli, özellikle cümlelerin anlamlarında ve kelime seçimlerinde titiz davranılmalı, devrik veya aynı anda farklı anlamlara gelebilecek cümlelerden kaçınılmalıdır.²⁰³

²⁰² Bkz. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-107-5725?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-107-5725?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true), (E.T.: 05.09.2021).

²⁰³ Bkz. <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/consent/what-is-valid-consent/>, (E.T.: 03.07.2021).

GDPR’a göre çocukların rızasına dayalı olarak kişisel veri işlenmesinde²⁰⁴, söz konusu çocuk en az 16 yaşındaysa, veri işleme uygundur. Fakat çocuk 16 yaşından küçükse, ailesi veya velayeti bulunan kişinin onayı gerekmektedir. Avrupa Birliği üyesi devletler, bu yaş sınırını 13 yaş altında olmaması şartıyla kendilerince belirleyebilmektedirler. Örnek verecek olursak bir devlet, mevzuatı kapsamında bu sınırı 15 yaşına göre belirleyebilir.

g. Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen

Veri sorumlusu (controller); daha önceden de belirtildiği gibi kişisel verilere ilişkin olarak yalnız veya başkaları ile birlikte olarak, o kişisel veri setinin işlenmesine ilişkin kuralları belirleyen organdır. Gerçek veya tüzel kişi olabileceği gibi birtakım farklı yapılar şeklinde de karşımıza çıkar. İlgili bu kriterler üye devlet hukukuna göre belirlenebilir.²⁰⁵

Veri işleyen (processor) sıfatını taşıyan taraf ise veri sorumlusu adına kişisel verileri işleyen yapıdır.²⁰⁶ Yine bu sıfat, farklı hukuki kişilikler çerçevesinde karşımıza çıkabilir.

GDPR’ın tasarımda gizlilik (privacy by design) ve varsayılan olarak gizlilik (privacy by default) ilkeleri doğrultusunda , kişisel verileri işlemek ve tüm işleme faaliyetlerini kaydetmek için ciddi yapılara ihtiyaç olduğundan, veri sorumlusu ve veri işleyen rolündeki kuruluşların ve kişilerin, teknoloji platformları, çeşitli bilgi sistemleri ve web siteleri dahil olmak üzere buna ek olarak; hangi kişisel verilerin toplandığını ve kişisel verilerin nerede bulunduğunu daha iyi anlamak için veri tabanlarını ve veri işleme platformlarını gözden geçirerek, kapsamlı bir dahili değerlendirme yapması gerekecektir.²⁰⁷

²⁰⁴ Çocukların kişisel verilerinin işlenmesi ile ilgili gerekçe için ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-38/>, (E.T.: 09.09.2021).

²⁰⁵ Ustaran, s. 74-79.

²⁰⁶ Ustaran, s. 79-81.

²⁰⁷ He Li, Lu Yu, Wu He, The Impact of GDPR on Global Technology Development, Journal of Global Information Technology Management, Vol. 22, No. 1, 2019, s. 2.

GDPR'ın 7 numaralı gerekçesi (Recital 7)²⁰⁸ ilgili kişilerin kendileri ile alakalı kişisel verilerini yönetebilmesi gerektiğini belirtmektedir ve özerklik ilkesi, bilgilerin geleceğini belirleme hakkı ve ilgili rızaya odaklanma da onur ve mahremiyet kavramıyla açıkça bağlantılıdır.²⁰⁹

Veri sorumluların kişisel veri işleme faaliyetlerini, kanunlardaki geçerli sebeplere dayandırması, GDPR ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirmesi, aydınlatma yükümlülüklerini yerine getirmesi, açık rıza ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmesi, topladığı verinin idari ve teknik tedbirler çerçevesinde güvenliğini sağlaması, gerekirse veri koruma yetkilisi ataması, ilgili kişi taleplerini yerine getirmesi ve veri ihlali bildirimlerini gerçekleştirmesi²¹⁰ gibi birtakım sorumlulukları mevcuttur.

3. GDPR'ın Temel İlkeleri

a. Genel Olarak

Kişisel Veriler GDPR kapsamında kişisel veri olarak kabul edildikten sonra, 6. maddede belirtilen temel ilkelere göre işlenmesi gerekmektedir.²¹¹ Bu temel ilkeler sadece AB'de değil hemen hemen tüm dünyada etkili olmuş kişisel veri işleme ilkeleridir. Özellikle AB'nin örnek ve öncü olduğu ülkelerde benzer nitelikteki ilkelere rastlanacaktır.

b. Hukuka Uygunluk, Adalet ve Şeffaflık

Hukuka uygunluk (lawfulness), kişisel verilerin yalnızca veri sorumlularının verileri işlemek için yasal bir dayanağı olduğunda işlenmesi gerektiği anlamına gelir.

²⁰⁸ İngilizce metni için bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-7/>, (E.T.: 05.09.2021).

²⁰⁹ Yvonne McDermott, Conceptualising The Right to Data Protection in an Era Of Big Data, Big Data & Society 1–7, 2017, s. 3.

²¹⁰ Veri ihlali bildirimleri ve en kısa süre ifadesinin 72 saat olması hakkında ayrıca bkz. GDPR m. 33.

²¹¹ Mahsa Shabani, Pascal Borry, Rules For Processing Genetic Data For Research Purposes In View Of The New EU General Data Protection Regulation, European Journal of Human Genetics, 26, 2018, s. 150.

Bu nedenle yasallık, veri işlemenin yürürlükteki yasalar tarafından izin verilmesini ve bu sınırlar içinde yürütülmesini gerektirir.²¹²

İşleme faaliyeti; açık rıza, sözleşmenin ifası, yasal yükümlülük, bireylerin hayati menfaati, kamu menfaati, veri işleyenin meşru menfaatinden en az birine dayandığı kanıtlanabiliyorsa, yasal temellendirme sağlanmış demektir. KVKK'da da buradaki aynı şartlar doğrultusunda veri işleme faaliyeti geçerli kabul edilir.

İşlemenin adilliği (fairness), esas olarak, veri sahiplerinin, verilerin nasıl toplanacağı, saklanacağı ve kullanılacağı da dahil olmak üzere, kişisel verilerinin işleneceği gerçeğinin farkında olması gerektiği fikriyle bağlantılıdır.

Şeffaflık (transparency) ise direkt olarak adillik ile ilişkilidir, veri işleyenin açık ve anlaşılır olması gerekliliğini ifade eder.

c. Amacın Sınırlandırılması

Amacın sınırlandırılması (purpose limitation); kişisel verilerin yalnızca belirlenen spesifik bir amaç doğrultusunda işlenmesini ifade eder. Belli kişisel veri setlerinin farklı türdeki amaçlar için kullanılmaması sadece yasal dayanağı sağlanan amaç doğrultusunda toplanıp kullanılması gerekmektedir.

d. Verilerin En Az Seviyeye İndirilmesi

Verilerin en az seviyeye indirilmesi (data minimisation); amaç ile doğru orantılı olarak verilerin en az seviyede tutulmasını ve bu şekilde kullanılmasını ifade eder.

e. Doğruluk

Doğruluk (accuracy); amaç ile sınırlı olarak kullanılan kişisel verilerin doğru, tutarlı ve güncel olmasını belirtir.

²¹² Ustaran, 100.

f. Saklama Süresinin Sınırlandırılması

Saklama süresinin sınırlandırılması (storage limitation); amaç ile sınırlı olarak kişisel verilerin, amacın gerçekleştirilme sürecinde ve sonrasında bunlarla ve kanunla doğru orantılı olarak sınırlandırılmasını ifade eder.

g. Bütünlük ve Gizlilik

Bütünlük ve Gizlilik (integrity and confidentiality); amaç doğrultusunda işlenen kişisel veriler bir bütündür birbirlerinden ayrılamaz başka amaçlar için kullanılamazlar ve gizlilik esastır.

h. Hesap Verebilirlik

Hesap Verebilirlik (accountability); adı üstünde veri işleyen tarafların işleme faaliyetlerinin üye devletlerdeki bağımsız denetim makamları tarafından tespiti ve denetimini kolaylaştıran bir ilkedir. İçerisinde tasarımda gizlilik (privacy by design) ve varsayılan olarak gizlilik (privacy by default) ilkeleri, gizlilik etki değerlendirmesi (data protection impact assessment)²¹³, veri koruma sorumlusu (data protection officer), bağlayıcı şirket kuralları (binding corporate rules), davranış kuralları (codes of conduct) ve sertifikalandırma mekanizmaları (certification) gibi kavramları bulundurur.

Tasarımda gizlilik; bilişim teknolojileri sistemlerinin ve iş uygulamalarının tasarımında ve mimarisinde temel bir işlev olarak kabul edilir ve bu bağlam dikkate alınarak yaklaşım; bütünsel, tüm paydaşlara saygılı olarak bütünleştirici ve önceki tasarımları yeniden tanımlayacak kadar yaratıcı olmalıdır.²¹⁴ Avrupa Ağları ve Bilgi Güvenliği Ajansı'na (ENISA) göre tasarımda gizlilik kapsamında gizlilik gereksinimlerinin nasıl belirleneceği ve uygulanacağı konusunda geçmişte önemli

²¹³ AB'deki her ülkenin DPIA yapılmasını zorunlu tuttuğu konular için ayrıca bkz. <https://iapp.org/resources/article/eu-member-state-dpia-whitelists-and-blacklists/>, (E.T.: 21.06.2021).

²¹⁴ Christian Kurtz, Martin Semmann, Tilo Böhm, Privacy by Design to Comply with GDPR: A Review on Third-Party Data Processors, Twenty-fourth Americas Conference on Information Systems, New Orleans, 2018, s. 1.

miktarda araştırma yapılmış, GDPR ile beraber en faydalı metotlar uygulanmaya başlamıştır.²¹⁵

Gizlilik etki değerlendirmesi, öncelikle yeni sistemlerde ortaya çıkan gizlilik risklerini belirlemek ve azaltmak ve tasarımda gizlilik ilkelerini uygulamak ve vatandaşların/tüketicilerin güvenini artırmak için ortaya çıkmış bir risk yönetimi yaklaşımıdır.²¹⁶

4. GDPR’da Kişisel Veri İşleme Şartları

a. Genel Olarak

Kişisel verilerin işlenmesi, bilgi toplumundaki bilginin değeri ve ilgili çeşitli çıkarları dengelemektedir ve kişisel veri, kritik olarak verilerin erişilebilirliğine bağlı olan piyasa temelli bir ekonominin merkezinde yer almaktadır.²¹⁷ Dolayısıyla GDPR m. 6’da düzenlenen ve “işleme faaliyetlerinin hukuka uygunluğu” tanımlamasıyla da karşımıza çıkabilen kişisel verilerin işleme şartlarının kritik bir değeri mevcuttur.

b. İlgili Kişinin Bir ya da Daha Fazla Sayıda Spesifik Amaca Yönelik Olarak Kişisel Verilerinin İşlenmesine Rıza Vermesi

KVKK’daki Açık Rıza şartı ile benzerlik göstermektedir. Buna göre verisi işlenen ilgili kişi, bir ya da daha fazla sayıda amaca yönelik olarak kişisel verilerinin işlenmesi için rıza verirse bu işleme faaliyeti hukuka uygun kabul edilecektir.

²¹⁵ Damian A. Tamburri, Design Principles for The General Data Protection Regulation (GDPR): A Formal Concept Analysis And Its Evaluation, Information Systems, 91, 2020, s. 3.

²¹⁶ Konstantina Vemou, Maria Karyda, An Evaluation Framework for Privacy Impact Assessment Methods, The 12th Mediterranean Conference on Information Systems (MCIS), Corfu, Greece, 2018, s. 1.

²¹⁷ Lucas Bergkamp Hunton, Williams Brussels, Eu Data Protection Policy The Privacy Fallacy: Adverse Effects Of Europe’s Data Protection Policy In An Information-Driven Economy, Computer Law & Security Report, Vol. 18, No. 1, 2002, s. 34.

c. İlgili Kişinin Taraf Olduğu Bir Sözleşmenin Uygulanması veya Bir Sözleşme Yapılmadan Önce İlgili Kişinin Talebiyle Adımlar Atılması için İşleme Faaliyetinin Gerekli Olması

Burada da KVKK'daki sözleşmenin ifası ve sözleşme kurulması için gerekli veri işlenmesi şartına benzer bir tanım karşımıza çıkmaktadır. Temel mantık yine aynıdır; ilgili kişinin taraf olduğu bir sözleşmenin uygulanması veya sözleşme yapılması için gerekli olan kişisel veri işleme faaliyetleri belirtilir.

d. Veri Sorumlusunun Tabi Olduğu Bir Yasal Yükümlülüğe Uygunluk Sağlanması Amacı ile İşleme Faaliyetinin Gerekli Olması

Yine KVKK'da hukuki yükümlülüğün yerine getirilmesine benzer karşımıza çıkan bu başlıkta da eğer işleme faaliyeti bir yasal yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla yapılıyorsa veri işleme faaliyeti hukuka uygundur.

e. İlgili Kişinin veya Başka Bir Gerçek Kişinin Hayati Menfaatlerinin Korunması Amacı ile İşleme Faaliyetinin Gerekli Olması

İlgili kişinin veya başka bir gerçek kişinin hayati menfaatlerinin risk veya tehlike altında olması durumunda kişinin kişisel verilerinin işlenmesi faaliyeti hukuka uygundur.

f. Kamu Yararına Gerçekleştirilen Bir Görevin Yerine Getirilmesi veya Veri Sorumlusuna Verilen Resmi Bir Yetkinin Uygulanması Hususunda İşleme Faaliyetinin Gerekli Olması

Kamu yararı durumunda veya veri sorumlusuna devlet tarafından verilen bir yetkilendirme olması durumunda işlenen kişisel veriler hukuka uygun olarak işlenmiş kabul edilir. Sonuçta kamu yararı, bireylerin üstünde var olan toplumun varlığını sürdürebilmesi ve toplumdaki kurulu düzenin korunmasını hedeflemektedir.²¹⁸

²¹⁸ Nermin Tombaloğlu, Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Yararı Kavramı, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S.1, 2014 s. 364.

Dolayısıyla söz konusu kamu yararı veya resmi bir yetkinin kullanılması durumunda genel fayda adına işleme faaliyetleri uygun kabul edilir.

g. Veri Sorumlusu veya Üçüncü Bir Kişi Tarafından İzlenen Meşru Menfaatler İçin İşlemenin Gerekli Olması

Meşru menfaatlerin kanıtlanması doğrultusunda ilgili kişisel veriler işlenebilir ancak; bu meşru menfaatlerin, kişisel verilerin korunmasını gerektiren ilgili kişinin çıkarları veya temel hak ve özgürlüklerini ihlal etmemesi ve baskılamaması gerekir. Özellikle verisi işlenen ilgili kişi çocuksa daha da dikkat edilmesi gerekir, nitekim BM Çocuk Hakları Sözleşmesi²¹⁹ ile çocukların temel hakları ve özgürlüklerinin dayanağı çok kuvvetlidir ve bunların korunması gerekmektedir.²²⁰

5. GDPR’da İlgili Kişi Hakları

a. Genel Olarak

GDPR, ilgili kişilere, hakları ve bunları kullanma yöntemleri hakkında bilgi sağlanmasında şeffaflık gerektirir. Bu gereklilik, verilerin doğrudan ilgili kişiden mi yoksa dolaylı olarak bir üçüncü taraftan mı toplandığına bakılmaksızın geçerlidir ve GDPR kapsamında, verisi işlenen ilgili kişiler, Veri Koruma Direktifi kapsamında sahip oldukları haklardan yararlanmaya devam etmektedir.²²¹

GDPR ve destekleyici diğer mevzuat içerisinde, kişisel veriler ile ilgili olarak ilgili kişilere tanınan doğrudan veya dolaylı birçok hak bulunmaktadır.²²² Veri sorumlusuna bu taleplerden biri ulaşması durumunda GDPR m. 12’ye göre en geç bir ay içerisinde talebin gerekliliklerini ilgili kişiye sağlar, talep karmaşıksa iki ay daha

²¹⁹ BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ilgili ayrıca bkz. <https://www.unicef.org/turkey/media/7941/file/%C3%87HDS%20ve%20%C4%B0htiyari%20Protokoller,%20Usul%20Kurallar%C4%B1%20ile%20%C3%87ocuk%20Haklar%C4%B1%20Komitesi%20Genel%20Yorumlar%C4%B1.pdf>, (E.T.: 15.06.2021).

²²⁰ Murat Uçak, Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 3, S. 1, 2021, s. 46.

²²¹ W. Gregory Voss, European Union Data Privacy Law Reform: General Data Protection Regulation, Privacy Shield, and the Right to Delisting, The Business Lawyer , Vol. 72, No. 1, 2017, s. 225.

²²² İlgili kişi hakları ile ilgili maddeler için bkz. GDPR m. 12-23.

süre uzatılabilir. Yine de en geç bir ay içerisinde gecikme olacaksa bunun nedenleriyle beraber ilgili kişiyi bilgilendirmelidir. Bu bölümde belirtilecek olanlar, pratik en çok karşımıza çıkan ilgili kişi hakları olacaktır.

b. İlgili Kişinin Haklarının Kullanımına Yönelik Şeffaf Bilgi, İletişim ve Usuller

Veri sorumluları, ilgili kişilerin talepleri doğrultusunda ilgili mevzuatın ve fiziki şartların gerektirdiği ölçüde ilgili kişilere yardımcı olmalıdır. Bu yardımı ilgili kişinin hakları doğrultusunda şeffaf, iletişime dönük olarak gerçekleştirmelidirler.²²³

c. Veri Sahibinin Erişim Hakkı

Bazen ilgili kişi erişim hakkı (right of access) olarak adlandırılan bilgiye erişim hakkı, GDPR kapsamına giren veri işlemeyi gerçekleştiren veri sorumluları için geçerlidir ve veri sorumlularının, bireylere verilerine erişim sağlamasını ve verilerinin işlenmesiyle ilgili olarak öngörülen ek bilgileri sağlamasını zorunlu kılmaktadır.²²⁴

d. Düzeltme Hakkı

GDPR'ın 16. maddesi, kişilere kişisel verilerin yanlış veya eksik olması durumunda düzeltilmesini sağlar. Düzeltme hakkı (right to rectification), veri sorumlusunun GDPR m. 5/1(d) uyarınca kişisel verilerin doğru olmasını sağlamak için tüm makul adımları atma yükümlülüğüyle yakından bağlantılıdır.²²⁵

Buradaki düzeltme hakkı özünde kişisel verilerin doğruluğu, yanlışlığı, eksikliği veya güncelliği gibi konuları irdelemektedir. Yani ilgili kişiler, her zaman kişisel verileri ile ilgili olarak bu tür konularda güncellemeler ve düzeltmeler talep edebilmektedirler. Bu hak Türkiye’de de benzer nitelikte olup, GDPR kapsamında da temeli aynı olacak şekilde düzenlenmiştir.

²²³ Peter Carey, Data Protection - A Practical Guide to UK and EU Law, Fifth Edition, 2018, s. 123-125.

²²⁴ Carey, s. 126.

²²⁵ Carey, s. 139.

e. Silme Hakkı

Silme Hakkı ya da Unutulma Hakkı (right to erasure or right to be forgotten); bireyin geçmişte gerçekleştirilen belirli bir eylemin sonucu olarak sürekli veya periyodik olarak damgalanmadan, özellikle de bu tür eylemlerde bulunduğu zaman aralığında yaşamının gelişimini özerk bir şekilde belirlemesi temel ihtiyacına dayanmaktadır.²²⁶ Kişi ile ilgili olaylar yıllar önce meydana geldiğinden ve günümüz bağlamıyla hiçbir ilişkisi olmadığından kişi bu bilgilerin kullanılmamasını, görünmemesini, silinmesini gayet talep edebilmelidir.

Bazı uzmanlara göre Unutulma Hakkı ile ilgili olan GDPR'nın 17. maddesi, muhtemelen GDPR'nın en tartışmalı hükümlerinden biri olacaktır çünkü Veri Koruma Direktifi'nin 12. maddesinde de yer alan mevcut verilerin silinmesine ilişkin mevcut hakkın bir uzantısı gibi görünmektedir ve yeni bir ad altında yeni bir hak yaratmanın neden gerekli olduğu açık değildir.²²⁷

Yine de GDPR tarafından tanıtılan unutulma hakkı, AB'deki yapıların eski kişisel verilerin silinmesini kolaylaştırmakta ve böylece dijital hatırlamanın getirdiği zorluklara yanıt verme girişimini oluşturmaktadır.²²⁸

f. İşlemi Kısıtlama Hakkı

İşlemi kısıtlama hakkı (right to restriction of processing); GDPR, ilgili kişilere, belirli durumlarda veri sahiplerine, verilerini sınırlı bir şekilde işlemesini zorunlu kılma yetkisi verir. Hakkın geçerli olduğu durumlarda, veri sahipleri etkilenen kişisel

²²⁶ Alessandro Mantelero, The EU Proposal for a General Data Protection Regulation and the Roots Of The 'Right To Be Forgotten', Computer Law & Security Review, Vol. 29, 2013, s. 230.

²²⁷ Christopher Kuner, The European Commission's Proposed Data Protection Regulation: A Copernican Revolution in European Data Protection Law, Bloomberg BNA Privacy and Security Law Report, 2012, s. 11.

²²⁸ Eugenia Politou, Alexandra Michota, Efthimios Alepis, Matthias Pocs, Constantinos Patsakiss, Backups And The Right To Be Forgotten in The GDPR: An Uneasy Relationship, Computer Law & Security Review 34, 2018, s. 1248.

verileri saklayabilir, ancak bir muafiyet veya istisna uygulanmadıkça verileri veri sahibinin rızası olmadan hiçbir şekilde kullanamazlar.²²⁹

g. Veri Taşınabilirliği Hakkı

Veri taşınabilirliği hakkı (right to data portability); hem ilgili kişilere kontrol haklarının garanti edilmesi hem de veri koruma ile diğer alanların kesiştiği noktada bulunması açısından (rekabet hukuku, fikri mülkiyet hukuku, tüketici hukuku vb.) GDPR kapsamındaki en önemli yeniliklerden biridir.²³⁰

h. İtiraz Hakkı

GDPR'ın 21. maddesi, bireylere belirli bir dizi koşulda verilerinin işlenmesine itiraz etme hakkı (right to object) verir. Kişisel verilerin doğrudan pazarlama amacıyla işlendiği durumlarda hak mutlaktır; Verilerinin doğrudan pazarlama amaçları için kullanılmasına ilişkin olarak bireylerden bir itiraz alan veri sahiplerinin bu amaçlar için işlemeyi durdurmaları gerekir ve bu konuda hiçbir istisna yoktur.²³¹

Kişisel verilerin işlenmesini meşrulaştıran gerekçelerin, veri sorumlusunun meşru menfaatleri veya kamu yararına bir görevin yerine getirilmesi veya resmi yetkinin kullanılması için işlemenin gerekli olduğu durumlarda veya verilerin bilimsel veya tarihsel araştırma amaçlarıyla veya istatistiksel amaçlarla işlenmesi konularında kişilerin kişisel verilerinin işlenmesine karşı itiraz hakkı daha sınırlı kullanılabilir.

6. GDPR’da Kişisel Verilerin Silinmesi

Yeni düzenlemenin en zorlu yönlerinden biri, ister bir sözleşmenin veya sözleşmenin sona ermesi durumunda, isterse daha önce "unutulma hakkı" olarak bilinen "silme hakkı" talebinin bir parçası olarak verilerin silinmesidir.

²²⁹ Carey, s. 147.

²³⁰ Paul De Hert, Vagelis Papakonstantinou, Gianclaudio Malgieri, Laurent Beslay, Ignacio Sanchez, The Right To Data Portability in the GDPR: Towards User-Centric Interoperability of Digital Services, Computer Law & Security Review, 2018, s. 194.

²³¹ Carey, s. 140.

GDPR m. 17 kapsamında özetle; veri sorumluları ve işleyiciler, hizmetlerin sona ermesinden sonra veya bir sözleşme veya anlaşmanın sona ermesinden sonra, verilerin yasalarca saklanması gerekmedikçe, tüm kişisel verileri iade etmek veya silmekle yükümlüdür.²³²

7. GDPR’da Kişisel Veri Transferi

Kişisel verilerin üçüncü ülkelere veya uluslararası kuruluşlara veri aktarımını ele alan konular GDPR m. 44-50 arasında düzenlenmektedir. Özetle kişisel verinin transfer edileceği ülke AB dışındaysa bu ülke için bu verilerin aktarılabilmesi konusunda bir yeterlilik kararı bulunması gerekir Bir yeterlilik kararına dayalı olarak yapılan aktarımlarda Komisyon m. 45/2’ye göre hareket etmektedir.

Buna göre üçüncü ülkedeki koruma seviyesinin tespitinin sağlanabilmesi için ilgili ülkedeki kişisel verilerin korunması mevzuatı bir kenara, genel olarak insan hakları, özgürlükleri ve hukukun üstünlüğü gibi konuların mevcudiyeti değerlendirilir ve buna göre yeterlilik kararı oluşturulmasına karar verilebilir. Tabii ki bu konu çok daha detaylı olup sadece genel perspektif yeterli olmamaktadır.

İlgili ülkenin dahil olduğu uluslararası kuruluşlar, anlaşmalar ve ilgili diğer bütün taahhütler de bu konuda bağlayıcı olup kişisel verilerin aktarılacağı taraflarda ilgili bu temel yapıların ve taahhütlerin verilmiş olması gerekmektedir.

Kişisel verilerin aktarımına ilişkin konular ve GDPR’ın ilgili bütün maddeleri²³³ Türkiye nezdinde de değerlendirilmektedir. Türkiye’nin henüz yeterlilik kararı alınmış ülkeler arasında yer almaması da pratikte birtakım problemlere ve aksaklıklara neden olmaktadır.

²³² M. Palmirani, Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2018: The Thirty-first Annual Conference, Amsterdam, 2018, s. 84.

²³³ Avrupa Birliği Bakanlığı’nın GDPR taslak Türkçe çeviri metninin tam hali için bkz. <https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/mevzuat/avrupa-birligi-genel-veri-koruma-tuzugu-gdpr-turkce-ceviri/>, (E.T.: 05.06.2021).

Bunun haricinde uluslararası transfere bir diğer konu bağlayıcı şirket kurallarıdır. Bu kurallar çerçevesinde uluslararası aktarım yapan şirketler, şirket toplulukları GDPR m. 47'deki şartları sağlaması durumunda belirledikleri kurallar için denetim makamlarından onay alabilir ve bu onay doğrultusunda transferlerini başka şartlar aramadan yapabilir.

Veri sorumluları ve işleyenler için alınabilecek diğer uluslararası yeterli güvenlik önlemleri ise sırasıyla; kamu otoriteleri ile aralarındaki sözleşmeler, Komisyon tarafından kabul edilmiş standart kişisel veri koruma maddeleri,²³⁴ yerel denetim makamı tarafından kabul edilmiş standart kişisel veri koruma maddeleri, ilgili denetim makamı tarafından onaylanmış davranış kuralları ve gerekli denetim makamı tarafından onaylanmış sertifikalandırmalar ve transferin yapılacağı taraflar arasında kişisel veri korumaya ilişkin sözleşme ile belirlenebilecek maddeler şeklinde sayılabilir.²³⁵

Kişisel veri transferi konusunda en önemli sorunlardan biri de Alman Rekabet Otoritesi ile Facebook arasında gerçekleşmiştir. Bu kararda²³⁶ Alman Rekabet Otoritesi, Facebook Germany GmbH'nin Whatsapp ve Instagram gibi farklı diğer uygulamalarından kişilerin kişisel verilerini topladığını ve bunu kişilerin rızasını almadan hukuka uygun olmayan şekilde yaptığını belirterek, ilgili faaliyetleri direkt yasaklamış ve derhal bu tarz aktivitelerinin sonlandırılmasını emretmiştir. Bu durumun temel nedeni ise söz konusu faaliyetin pazarda hakim bir durum oluşturması ve rakiplerini baskılamasıdır.

²³⁴ 04.06.2021 tarihinde Komisyon tarafından yayınlanan yeni düzenleme için ayrıca bkz. https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/international-dimension-data-protection/standard-contractual-clauses-scc_en, (E.T.: 10.08.2021).

²³⁵ Ustaran, s. 223. Ayrıca Bkz. GDPR m. 40, 42, 45-50.

²³⁶ İlgili kararın İngilizce özeti için ayrıca bkz. https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Entscheidung/EN/Fallberichte/Missbrauchsaufsicht/2019/B6-22-16.pdf?__blob=publicationFile&v=4 (E.T.: 08.12.2021).

Kişisel verilerin aktarımlarında, benzer özelliklerdeki grup şirketleri arasında da olsa, aynı şirketin farklı uygulamaları arasında da olsa, verisi işlenen ilgili kişilerin aydınlatılması ve rızalarının toplanılması son derece önemlidir.

8. GDPR’da Teknik ve İdari Tedbirler

Çok miktarda para cezası ve yeni bir dizi gerekli faaliyet ve uygulama ile GDPR uyumluluğu, sektörde bir inovasyon büyümesini teşvik etti. Bu, GDPR uyumluluğuna yardımcı olmak için hem ticari hem de ticari olmayan çeşitli yaklaşımların ve araçların oluşturulmasına ve sunulmasına yol açmıştır. Bu yaklaşımlar ve araçlar oluşturulurken her zaman birtakım güvenlik önlemlerine ve teknik ve idari tedbirlere ihtiyaç olunmuştur.

Bunlar ile beraber işlenen kişisel verilerin korunması için ilgili birçok teknik ve idari tedbir ortaya çıkmış, siber güvenlikle fiziksel güvenlik önlemlerine kadar birçok metot bu amaçla kullanılmıştır.²³⁷

Hesap verebilirlik başlığında saydığımız GDPR’daki tasarımda gizlilik ve varsayılan olarak gizlilik ilkeleri, gizlilik etki değerlendirmesi, veri koruma sorumlusu, bağlayıcı şirket kuralları, davranış kuralları ve ek olarak sertifikalandırma mekanizmaları gibi kavramlar aynı zamanda teknik ve idari tedbirler kapsamında veri sorumluları ve veri işleyenlere yol göstermek için belirlenmiş maddelerdir.²³⁸

9. GDPR’da Denetim ve Yaptırım Sistemi

GDPR ve ilgili destekleyici mevzuat, kişisel veriler ile ilgili konuların denetlenmesi için üye devletlerde bağımsız statüde bir denetim makamı²³⁹ (supervisory authority) olması gerektiğini belirtir. Bu denetim makamları yapıları ve çalışma şekilleri gereği tam bir yardımlaşma içinde birlikte hareket ederler.²⁴⁰ Ek

²³⁷ Harshvardhan J. Pandit, Declan O’Sullivan, Dave Lewis, Queryable Provenance Metadata For GDPR Compliance, Procedia Computer Science, 137, 2018, s. 1.

²³⁸ Veri sorumlusu ve veri işleyen ile ilgili maddeler için bkz. GDPR m. 24-43.

²³⁹ Denetim makamları ile ilgili maddeler için bkz. GDPR m. 51-59.

²⁴⁰ Denetim makamları ve ilgili diğer makamların yapıları, çalışma şekilleri ve prosedürleri ile ilgili maddeler için ayrıca bkz. GDPR m. 60-76.

olarak denetim makamları GDPR'daki cezaları uygularken kendi yerel hukuk sistemindeki yaptırım ve uygulamaları da elbette gözetecektir.

GDPR m. 83 ile karşımıza çıkan idari para cezalarının oldukça geniştir. Madde 83/4'teki ilgili şartların gerçekleşmesi ihtimalinde hangisi yüksekse; 10.000.000 Euro'ya kadar veya bir şirket olma durumunda, önceki mali yılın dünya çapındaki toplam yıllık cirosunun %2'sine kadar idari para cezasına tabi olunacaktır. Madde 83/5'teki ilgili şartların gerçekleşmesi ihtimalinde hangisi yüksekse; 20.000.000 Euro'ya kadar veya bir şirket olma durumunda, önceki mali yılın dünya çapındaki toplam yıllık cirosunun %4'sine kadar idari para cezasına tabi olunacaktır.

Burada özellikle, yıllık cironun %4 varan ceza oranları büyük şirketler ve şirket toplulukları için korkutucu bir ihtimaldir.

Bu cezaların yanı sıra ülkeler de kendi nezdinde birtakım uygulamalar gerçekleştirmektedir. Fakat bu uygulamaların kişisel verilerin korunması konusunda ciddi bir denge sağlaması gerekmektedir.

Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Dimitri-Kazakov ve Bulgaristan arasındaki 11379/03 başvuru numaralı 10 Şubat 2011 tarihli kararda esas olay, ilgili kişinin bir tecavüz vakasıyla sorgulandıktan sonra sonucunda suçlama veya bir mahkeme kararı oluşmamasına rağmen, kişinin polis kayıtlarına ve sistemlerine suçlu olarak kaydedilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁴¹

Kişi ilgili adli ve idari sistemlere suçlu olarak kaydedildikten sonra birçok kez farklı tipte kontrollere tabi olmuş, rutin gündelik hayatında devamlı olarak polisler tarafından incelenen bir birey haline gelmiştir. En sonunda isminin kayıtlarına girmesinden rahatsız olan ilgili kişi farklı itiraz yolları denemiş fakat bunları da yerel hukukunda bulamamıştır.

Bu bilgiler üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlendiğini ileri sürerek, sözleşmenin madde sekizde yer alan özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğini tespit etmiş, ayrıca sözleşmenin 13.

²⁴¹ Öztürk, Altınok-Çalışkan, Seyhan, s. 184.

maddesindeki etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğini öne sürmüştür. Buradaki etkili başvuru hakkı ise kişinin kanunlardaki sınırlar çerçevesinde yaşadığı hukuksuzluklara itiraz edebilme hakkıdır. Polis sistemlerine karşı böyle bir talepte bulunamadığı için ve bulunamayacağı için etkili başvuru hakkının hiç olmaması dolayısıyla etkili başvuru hakkının ihlal edildiği tespit edilmiştir.

10. GDPR’da İstisna Haller

a. Madde 2 Kapsamında GDPR’ın Uygulanmayacağı Haller

GDPR m. 2²⁴² ile karşımıza çıkan maddi kapsam birtakım istisna durumları belirtmektedir buna göre; Birlik hukuku kapsamına girmeyen bir kişisel veri işleme faaliyeti, üye devletler tarafından AB Antlaşması’nın²⁴³ 5. başlığının 2. bölümü kapsamına giren kişisel veri işleme faaliyeti, tamamen kişisel veya ev faaliyeti esnasında bir gerçek kişi tarafından yapılan veri işleme faaliyeti²⁴⁴ veya kamu güvenliğine ilişkin konularda ve suçların soruşturmadan infaz kısmına kadar olan bölümlerinde yetkili otoritelerce uygulanmaz.

b. Madde 23 Kapsamında GDPR’daki Özel Haller

Ulusal Güvenlik, savunma, kamu güvenliği, ceza gerektiren suçların önlenmesi, soruşturulması, tespiti veya kovuşturulması veya kamu güvenliğine yönelik tehditlere karşı koruma ve tehditlerin önlenmesi de dahil olmak üzere cezai cezaların infazı, AB’nin veya bir üye bir devletin genel kamu çıkarının diğer önemli amaçları, özellikle AB’nin veya bir üye devletin önemli ekonomik veya mali çıkarları, para, bütçe ve vergi konuları, halk sağlığı ve sosyal güvenlik dahil olmak üzere, yargı bağımsızlığının ve yargı işlemlerinin korunması, düzenlenmiş meslekler için etik ihlallerin önlenmesi, soruşturulması, tespiti ve kovuşturulması, bazı durumlarda, ara sıra bile olsa, resmi otoritenin uygulanmasıyla bağlantılı bir izleme, teftiş veya

²⁴² 2. Madde’nin İngilizce tam metni için bkz. <https://gdpr-info.eu/art-2-gdpr/>, (E.T.: 10.09.2012).

²⁴³ AB Antlaşması’nın Türkçe tam metni için bkz. <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, (E.T.: 09.09.2021).

²⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-18/>, (E.T.: 10.09.2021).

düzenleyici işlev, veri sahibinin veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması, medeni hukuk iddialarının uygulanması gibi bazı durumlarda AB veya üye devlet hukuku; GDPR'ın m. 12-22, m. 34 ve m. 5'de belirtilen konuları zaman zaman kendi yasal düzenlemeleriyle sınırlandırabilir.²⁴⁵ Üye devletlerin bu konuyla alakalı uygulamada nasıl davranacağını ancak zaman gösterecektir.

c. Madde 49 Kapsamında GDPR'daki Özel Haller

Kişisel veri aktarımlarındaki özel hallere ilişkin düzenlenen m. 49'da²⁴⁶ özetle; Komisyon'un yeterlilik kararı²⁴⁷ olmadığı ve uygun güvenlik önlemlerinin²⁴⁸ veya bağlayıcı şirket kurallarının²⁴⁹ mevcut olmadığı üçüncü ülkelere veya uluslararası organizasyonlara yapılan aktarımlarda; ilgili kişinin, kişisel veri transferine açık bir şekilde rıza göstermesi, bir sözleşmenin ifası ile ilgili olması, kamu yararı gereklilikleri doğrultusunda yapılması, yasal iddiaların bulunması, kamuoyunun meşru bir menfaatinin Avrupa Birliği içerisinde belirgin olması hallerinde kişisel verilerin aktarılması hukuka uygun kabul edilmektedir.

Bu hususlar belirlenirken ilgili ülkenin mevcut şartları doğrultusunda kapsamlı bir inceleme yapılacaktır. Böylece ilgili konular neticesinde kişisel verilerin transferi mümkün olabilecektir. Yukarıda sayılan belirli hallerin varlığı ihtimalinde zaten bu haller baz alınacak ve kişisel verilerin işlenmesine ve aktarımına ilişkin olarak bu kurallar uygulanacaktır.

²⁴⁵ Ustaran, s. 166.

²⁴⁶ 49. Madde'nin İngilizce tam metni için bkz. <https://gdpr-info.eu/art-49-gdpr/>, (E.T.: 10.09.2021).

²⁴⁷ Komisyon yeterlilik kararı ve gerekçesi ile ilgili ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-104/>, (E.T.: 10.09.2021).

²⁴⁸ Uygun güvenlik önlemleri ve gerekçesi ile ilgili ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-108/>, (E.T.: 10.09.2021).

²⁴⁹ Bağlayıcı şirket kuralları ve gerekçesi ile ilgili ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-110/>, (E.T.: 10.09.2021).

d. İşleme ve İfade ve Bilgi Edinme Özgürlüğü Kapsamında GDPR’ın Uygulanmayacağı Haller (m. 85)

Gazetecilik, akademik veya sanatsal faaliyetler doğrultusunda gerçekleştirilen işleme faaliyeti açısından, üye devletler, gerekli olmaları durumunda bazı muafiyetler ve derogasyonlar sağlanabilir.²⁵⁰ Derogasyon kavramı, otoriteler tarafından belirli şartlar altında ve sınırları sabit meşru bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁵¹ AB kurumları hazırladıkları mevzuatlarda yer yer üye devletlere bazı konularda kendi düzenlemelerine uygun bir şekilde serbestlik ve manevra alanı tanımaktadır.

e. İşleme ve Halkın Resmî Belgelere Erişimi (m. 86)

Eğer kamu yararı için gerekli olan bir görevin gerçekleştirilmesi söz konusuysa, bir kamu kuruluşu veya kamu organı tarafından bu verilerin işlenmesi kanuna uygundur. O ilgili topluluğun resmî belgelere erişimi konusunda ilgili şartlar bunu gerektiriyorsa ilgili devlet veya birimleri tarafından bu bilgiler topluma açıklanabilir.²⁵²

Genel perspektifte değerlendirildiği zaman buradaki resmî belgelere erişim hakkı gayet doğal karşılanmalıdır. Bu tarz konulardaki veri işleme faaliyetleri işin doğası gereği gerekli olup ayrı bir şart altında tutulmaması gerekmektedir. Böylece bu konulara ilişkin olarak pratik hayat ile mevzuatlar arasındaki iş birliği sağlanmış olacak pratik hayatta hiçbir engele takılmadan kişisel veriler ile ilgili problemler çözülebilecektir.

f. Ulusal Kimlik Numarasının İşlenmesi (m. 87)

Veri sorumlusunun GDPR kapsamındaki sorumlulukları doğrultusunda ilgili kişilerin kimlik numaraları kullanılabilir. Ancak üye devletler bu konulara ilişkin olarak genel bir uygulama veya farklı şartlar tanımlayabilmektedirler.

²⁵⁰ İlgili maddenin gerekçesi için ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-153/>, (E.T.: 11.07.2021).

²⁵¹ Didem Buhari Gülmez, Diğdem Soyaltın Colella, Avrupa Bütünleşmesi Çalışmalarında Derogasyonlar Meselesi, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 2019, s. 445.

²⁵² İlgili maddenin gerekçesi için ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-154/>, (E.T.: 11.07.2021).

g. İş Hukuku Bağlamındaki İşleme (m. 88)

Üye devletler iş hukuku kapsamındaki tüm süreçlere ilişkin olarak birtakım farklı kurallar belirleyebilmektedirler. Temelinde iş hukukuna ilişkin olarak yapılan veri işleme faaliyetleri iş sözleşmesinin başlangıcından sonuna kadar tüm bu hakların kullanılmasına ilişkin olarak kanuna uygundur.²⁵³

Özellikle işçi ile işveren arasındaki iletişimin sağlıklı bir şekilde yerine getirilebilmesi ve iş akışının rasyonel bir şekilde sağlanabilmesi için bu ilişkide işlenen kişisel verilerin bu kapsamda değerlendirilmesi gayet uygun olup yine pratik ile mevzuatın olabildiğince çelişmemesini öngörmektedir.

h. Kamu Yararına Arşivleme Amaçları, Bilimsel veya Tarihi Araştırma Amaçları ya da İstatistiki Amaçlar Doğrultusunda İşleme Faaliyetine İlişkin Güvenceler ve Derogasyonlar (m. 89)

Kamu yararına ilişkin arşivleme ve ilgili diğer faaliyetler²⁵⁴ GDPR uyarınca ilgili kişinin hakları ve özgürlükleri kapsamında uygun birtakım korumalara tabidir.

Buradaki temel mantık her ne kadar kamu yararı olsa da aslında arşivleme, bilimsel veya tarih araştırmalar başlığı daha çok göze çarpmaktadır. Bu faaliyetler her şekilde kamu yararının ve ilgili devletin çıkarlarını koruyan genel faaliyetlerdir. Dolayısıyla ilgili faaliyetlerin hakkıyla yerine getirilebilmesi için söz konusu istisnalardan yararlanması gerekmekte, bu faaliyetler kapsamında işlenen kişisel verilerin olabildiğince bu amaçlar doğrultusunda değerlendirilmesi gerekmektedir.

i. Gizlilik Yükümlülükleri (m. 90)

Üye devletler, kişisel verilerin korunması hakkı ile gizlilik yükümlülüğünün yerine getirilmesi amacı doğrultusunda birtakım farklı kurallar belirleyebilmektedir. Bu kurallar doğrultusunda işlenen kişisel veriler, mesleki gizlilik yükümlülüklerinin

²⁵³ İlgili maddenin gerekçesi için ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-155/>, (E.T.: 11.07.2021).

²⁵⁴ İlgili konunun gerekçesi için ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-156/>, <https://gdpr-info.eu/recitals/no-157/>, <https://gdpr-info.eu/recitals/no-158/>, <https://gdpr-info.eu/recitals/no-159/>, <https://gdpr-info.eu/recitals/no-160/>, <https://gdpr-info.eu/recitals/no-162/>, (E.T.: 11.07.2021).

çerçevesinde değerlendirildiği takdirde belirli başlı istisnalardan yararlanabilmektedir. Lakin mesleki yükümlülüğün dışındaki kişisel veriler yine standart ilkeler ve kurallar doğrultusunda işlenebilecektir.

j. Kiliseler ve Dini Cemiyetlerin Mevcut Veri Koruma Kuralları (m. 91)

AB içerisindeki üye devletlerdeki kiliseler, dini cemiyetler veya ilgili diğer gruplar, GDPR'ın yürürlüğe giriş tarihinde, kişileri korumaya dönük olarak birtakım kurallar uyguladığı hallerde, bu kuralların GDPR ile uyumlu hale dönüştürülmesi koşuluyla, söz konusu bu ilgili kurallar varlığını ve uygulanmasını sürdürebilir.²⁵⁵

C. GDPR KAPSAMINDA SIKÇA KARŞILAŞILAN DURUMLAR

1. İşçi ve İşveren İlişkileri

a. Genel olarak

GDPR kapsamında değerlendirilmesi gereken önemli alanlardan birisi işçi-işveren arasındaki ilişkidir (employment relationships). KVKK kapsamında değerlendirdiğimiz iş hukuku alanında kişisel verilerin korunması konusu ile paralellik gösteren bu konu, bu sefer GDPR kapsamında değerlendirilecektir.

Orijinal mevzuattan ve destekleyici ikincil kaynaklardan çıkarılabilecek olan ilk amaç, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ortaya çıkan içtihadı sonucunda çalışanın mahremiyeti ve kişisel verilerin korunması temel hakkının korunmasıdır.²⁵⁶

b. Çalışanların Kişisel Verisi

İşverenler, işe alım, sosyal haklar, maaş, personel dosyaları, hastalık kayıtları, izleme ve değerlendirmeler, personel raporları ve kıdem tazminatı dahil olmak üzere çeşitli amaçlarla çalışanların potansiyel bilgilerini ve geçmişi hakkında kişisel veriler toplar ve kullanır ve işverenler, yerel iş kanunu kapsamındaki yükümlülöklere uymak ve çalışanları korumak için çalışan verilerini toplamak zorunda kalabilir.²⁵⁷

²⁵⁵ Gerekçe metni için ayrıca bkz. <https://gdpr-info.eu/recitals/no-165/>, (E.T.: 11.07.2021).

²⁵⁶ Zuzana Homer, The Employer's Control Mechanism and Its Implementation in The Workplace, Central European Journal of Labour Law and Personnel Management, Vol. , No, 2, 2020, s. 5.

²⁵⁷ Ustaran, s. 261.

İşverenler çalışanlarının kişisel verilerini işlerken temel şartlardan olan rıza, iş sözleşmenin ifası, yasal bir yükümlülüğü yerine getirmek veya işverenin meşru menfaati olması kapsamındaki konulardan en az birine dayanmalıdır.

c. Çalışanların Özel Nitelikli Kişisel Verisi

Çalışanların ırk veya etnik köken, siyasi görüş, dini veya felsefi inançlar, sendika üyeliği, genetik veriler, biyometrik veriler veya sağlık veya cinsel hayata ilişkin tamamı geniş yorumlanabilecek hassas kişisel verilerin toplanıp işlendiği durumlarda işveren, GDPR'ın 9. maddesinde belirtilen istisnalardan birine uymalıdır.

Özellikle işe alım esnasında çalışandan toplanacak kişisel verilere dikkat etmek gerekir. İşe alınmak isteyen çalışanın konumunu suistimal edebilecek nitelikte sorular sorulması, gereksiz kişisel veri ve özel nitelikli kişisel veri talepleri konularına dikkat edilmeli, mevzuat sınırlarının dışına çıkılmamalıdır. Örneğin; bir çalışanın bir sendikaya üyeliği, bir iş pozisyonu doldurma ile ilgili koşullardan hiçbirine tabi olmamalıdır.²⁵⁸

İşe alımda başka bir önemli konu ise LinkedIn, Instagram ve Facebook gibi “sosyal ağ, sosyal medya siteleri ve uygulamalarıdır” (SNS). Bu platformlarda toplanan kişisel veriler de alenileştirilen amaçlar doğrultusunda kullanılmalı, farklı bir amaç doğrultusunda kullanılmamalıdır. Önemli bir örnek olarak; Almanya Federal Gıda, Tarım ve Tüketiciyi Koruma Bakanlığı tarafından yapılan bir ankete göre, ankete katılan 500 şirketin dörtte birinden fazlası işe alım kararlarına yardımcı olmak için SNS'nin sunduğu olanakları kullanmıştır.²⁵⁹ Yine internet üzerinden aday araştırması yapan firmaların dörtte biri internetteki bilgilere göre aday takibi yapmamayı tercih etti ve işe alım kararlarında interneti kullanan katılımcıların %78'i bunu adayları mülakata davet etmeden önce gerçekleştirdi.²⁶⁰

²⁵⁸ Peter Mészáros, The Employer's Control Mechanism and Its Implementation in The Workplace, Central European Journal of Labour Law and Personnel Management, Vol. 3, No, 2, 2020, s. 32.

²⁵⁹ Malte Martensen, Kathrin Börgmann, Markus Bick, The Impact of Social Networking Sites on the Employer-Employee Relationship, 24th Bled eConference eFuture: Creating Solutions for the Individual, Organisations and Society June 12 - 15, Bled, Slovenia, 2011, s. 245.

²⁶⁰ Martensen, Börgmann, Bick, s. 245.

d. İşyerinin İzlenilmesi ve Takip Edilmesi

Çalışan, işyerinde mahremiyet ve gizlilik hakkını hiçbir surette kaybetmez. Avrupa Hukuku, bir çalışanın, işveren tarafından işyerindeki mahremiyet alanının korunduğunu kabul eder. Bununla birlikte, bu gizlilik hakkı, bir işverenin işini yürütme ve şirketi veya kuruluşu çalışanların her türlü kanuna uygun olmayan eyleminden koruma meşru haklarıyla dengelenir.²⁶¹

Bununla birlikte, işyerinin ve çalışanın izlenmesinde ortaya çıkan teknolojilerin kullanılması, çalışanların mahremiyet haklarının savunmasız olduğu endişelerini artırmakta ve işveren güvenlik hakları ile çalışan mahremiyeti konularını dengelemek daha zor hale gelmektedir, ve dolayısıyla çalışanların mahremiyet haklarının savunmasız olduğu ve işverenin güvenlik haklarını çalışan mahremiyet sorunları ile dengelemenin giderek daha zor hale gelmektedir.²⁶² Nitekim belli şartlar altında işyerinin izlenmesi mümkündür; izlenecek alan, izlenme nedeni ve türevi konularda çalışanları belli işaretler ve metinler ile aydınlatmak en geçerli yollardan bir tanesidir.

Bir örnek verecek olursak aşağıdaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı konuyu bir nebze aydınlatacaktır. Bu kararlar, daha çok Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 8 kapsamında Özel Hayata ve Aile Hayatına, Konuta ve Haberleşmeye Saygı Hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.²⁶³

Barbulescu ve Romanya arasındaki 61496/08 başvuru numaralı 12 Ocak 2016 tarihli söz konusu davada ilgili işçi, işverenin iş yerinde işçilerin kullanması adına tesis ettiği interneti kendi özel işleri için kullanmaktadır.²⁶⁴ Çalışma saatleri içinde daha çok bireysel amaçlarla kullanılan internet işveren tarafından fark edilince, iş veren

²⁶¹ Ustaran, s. 265.

²⁶² Mahmoud Moussa, Monitoring Employee Behavior Through the Use of Technology and Issues of Employee Privacy in America, SAGE Open, Vol. 5, No. 2, 2015, s. 1.

²⁶³ Ayrıca bkz. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8 Rehberi, Avrupa Konseyi / Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2019, s. 1-144.

²⁶⁴ Öztürk, Altınok-Çalışkan, Seyhan, s. 183.

tarafından bunun şirket yönetmeliğine ve iş sözleşmesine aykırı olduğu ileri sürülerek işçinin sözleşmesi feshedilmiştir.

İşçi, buradaki internet kullanımının takip edilmesinin özel hayatına ve haberleşme hürriyetine saygısızlık olduğunu ve bu haklarının ihlal edildiğini düşündüğünden ötürü mahkemeye başvurmuştur. Mahkeme en nihayetinde işverenin işçinin haberleşmesini izlenmesini bir disiplin işlemi bağlamında makul görmüş ve kişinin özel hayatına ve haberleşme hürriyeti haklarına saygısızlık yapılmadığını ve ihlal edilmediğine karar vermiştir.

e. İşverenin Sorumlulukları

İşverenin kişisel veriler alanındaki sorumlulukları işe alımdan, işin yapılışına, iş modellerinin uygulanışından, işin sonlandırılmasına kadar devam eder. İşverenlerin, elde edilen kişisel verilere dayanarak, kişisel verilerin korunmasını sağlamak amacıyla GDPR'a uyumu sağlamak için uygun tedbirleri alması, tedbirleri sürekli izlemesi, kişilerin hak ve özgürlükleri üzerindeki etkileri açısından değerlendirmesi ve gerekirse ilave tedbirleri alması gerekmektedir.²⁶⁵

Bir işveren işyerinde izleme yapmak isterse; izlemenin gerçekten gerekli olduğunu gösterebilmeli (Gereklilik), kişisel verileri toplamak ve kullanmak için yasal gerekçeleri olmalı ve uygunsa hassas kişisel veriler işlemekten kaçınmalı (Meşruiyet), gerçekleşen herhangi bir izleme, işverenin uğraştığı konuyla orantılı olmalı (Orantılılık) ve işveren, gerçekleştirilecek izleme konusunda çalışanlarını açıkça bilgilendirmelidir (Şeffaflık).²⁶⁶

²⁶⁵ Václav Kupec, Pavel Písař, The Employer's Control Mechanism and Its Implementation in The Workplace, Central European Journal of Labour Law and Personnel Management, Vol. 3, No. 2, 2020, s. 57.

²⁶⁶ Ustaran, s. 266-271.

2. İzleme ve Takip Aktiviteleri

a. Genel olarak

İzleme aktiviteleri (surveillance activities), takip ve gözetim teknolojileri geliştikçe artık uygulaması daha da kolaylaşmaktadır. İzleme için kullanılan ekipman daha ucuz ve daha karmaşık hale gelmekte, yazılım daha karmaşık analitiklere izin vermekte ve bireyler tarafından kullanılan teknoloji, bu ekipman tarafından yakalanıp analiz edilebilecek daha fazla veri üretmektedir.

İzleme, kamuoyunu ve devletleri çok büyük ölçüde ilgilendirmektedir. Özellikle ulusal güvenlik ve ticari çıkarlarla ilgili olarak izleme yapılması ihtiyacı ile bireyin mahremiyet hakkı arasındaki tartışma devam etmektedir. Doğru dengenin ne olması gerektiği, yanıtlanması çok zor bir sorudur.

b. İletişim Verisi ve Kayıt Sistemleri

İletişim verisinin izlenmesi, posta hizmetlerinin ele geçirilmesi ve insan casuslarının veya gözetim cihazlarının kullanımı gibi geleneksel gözetime atıfta bulunabilmektedir. Bununla birlikte, bu tür gözetimler, internet etkinliği de dahil olmak üzere telekomünikasyonun daha modern ve yüksek teknoloji gözetimini kapsamı altına almaktadır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Tele2 Sverige AB / Post-och Telestyrelsen ve İçişleri Bakanı, Tom Watson, Peter Brice, Geoffrey Lewis / Open Rights Group, Privacy International, The Law Society of England and Wales arasındaki C-203/15 VE C-698/15 numaralı ve 21 Aralık 2016 tarihli bu kararında ise özetle; elektronik iletişim hizmetleri kapsamında işlenen kişisel verilerin korunmasına ilişkindir.²⁶⁷ Buna göre her devlet bu tarz kişisel verilerin korunmasını ve güvenliğini en üst düzeyde sağlamalı verilerin tam bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamak için uygun teknik ve örgütsel tedbirler ile yüksek bir güvenlik ortamını garantilemelidir. Her durumda üye devletler bu tarz kişisel veri işleme faaliyetlerinin ve ilgili şartlarının AB hukuku ile uygun olarak sağlanmasını denetleyen bağımsız bir denetim makamına sahip

²⁶⁷ Öztürk, Altınok-Çalışkan, Seyhan, s. 190-191.

olmalıdır ve bu bağımsız denetim makamı ülkedeki uygulamaları ve mevzuatı proaktif olarak kontrol edip kişilerin kişisel verilerinin korunmasını her zaman göz etmesi gerekmektedir.

Eğer bu tarz bağımsız idari makamlar olmasaydı, ilgili ülkelerde işlenen kişisel verilerin hukuka uygun olup olmadığı aşırı olup olmadığı keyfi olup olmadığı gibi konuların tespiti mümkün olmazdı. İşin özünde kişisel veriler alanında ülkeleri temsil eden yapılar her ülke tarafından kurulmuş bu bağımsız denetim makamlarıdır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde görülen Breyer ve Almanya arasındaki 500001/12 başvuru numaralı 30 Ocak 2020 tarihli bu başvuruda ise ilgili kişi telekomünikasyon şirketlerinin sim kart kullanıcılarının isim ve adreslerini kullanması konusunu kişisel verilerin ihlali şeklinde değerlendirip Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmuştur.²⁶⁸

Mahkeme bu uygulamaların yasal sınırlar içerisinde olduğunu Almanya'nın söz konusu kanunu ve uygulamaları yerine getirirken takdir yetkisi sınırlarını aşmadığını ifade etmiş, bu nedenle sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

Buradaki ilgili kanunun, veri taleplerine karşı denetleme yapabilecek bağımsız organları işaret etmesi ve gerektiğinde hukuki başvuru yolları gibi bazı ek güvenceler sağlaması kararın verilmesinde etkili olmuştur.

c. Video Kayıt Sistemleri

İzleme ve takip aktiviteleri toplumsal alanlarda closed-circuit television (CCTV) gibi video gözetim uygulamalarını da içerir. CCTV kullanımındaki patlamanın arkasındaki en önemli itici güç, dünya çapında hırsızlık ve terörizmdeki artış ve personel ve varlıkları korumaya yönelik kaygı ve ihtiyaç olmuştur.²⁶⁹

²⁶⁸ Kararın İngilizce tam metni için ayrıca bkz. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200442>, (E.T.: 24.10.2021).

²⁶⁹ Herman Kruegle, CCTV Surveillance: Video Practices and Technology, Second Edition, Oxford, 2007, s. 1.

Kamusal alanlarda CCTV kameralarının yaygınlaşması, gözetleme toplumu kavramını, neredeyse her yerde olduğu için diğer herhangi bir gözetleme türünden daha fazla kanıtlamaktadır. Yüz tanıma yazılımı gibi dijital analitik araçlarının geliştirilmesi bu endişeleri artırmakta yine de CCTV gibi teknolojiler, kişisel verilerin korunması taraftarlarından ve kişisel veri regülatörlerinden büyük ilgi görmektedir.

CCTV gibi teknolojilerin aktif olduğu alanlarda kamuoyunu yani insanlar bilgilendirilmelidir. Bilginin görünür olması ve izlenen alandan makul bir mesafeye yerleştirilmesi gerekecektir ve etkili olması koşuluyla özet bir şekilde sağlanabilir. Örnek olarak daha fazla bilgi içeren ve belirgin bir kamera sembolü, kabul edilen bir yaklaşımdır. Çünkü kamusal alandaki CCTV sistemlerinin çoğunluğu açık kameralar kullanırken, kamera görünürlük derecesi önemli ölçüde değişebilir ve görünmeyen yerlerde de insanları takip eden kameralar bulunabilir.²⁷⁰

d. Lokasyon Verisi

Konum tabanlı hizmetler, çeşitli bağlamlarda, sosyal ağ ve oyun, eğlence, reklam ve pazarlama, bilgi, navigasyon, ticaret, ödeme, mal ve insan takibi, güvenlik ve acil müdahale hizmetleri dahil olmak üzere çok çeşitli uygulama ve hizmetleri sunmak için konum hakkındaki bilgileri kullanır.²⁷¹

Temelde üç ana yöntem ile lokasyon verisi toplanır. Bunlar; uydu ağı tarafından oluşturulan veriler (GPS), çağrı tabanlı mobil ağ tarafından oluşturulan veriler, çip kart tarafından oluşturulan veriler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Google, lokasyon verisini işlediği üç ana kategoriye; örtük konum bilgisi, internet trafik bilgisi, cihaz tabanlı konum hizmetleri şeklinde tanımlamaktadır.²⁷²

²⁷⁰ Benjamin Jervis Goold, CCTV and Policing: Public Area Surveillance and Police Practices in Britain, Oxford, 2004, s. 14.

²⁷¹ George Danezis, Stephen Lewis and Ross Anderson, How Much is Location Privacy Worth?, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.335.5193&rep=rep1&type=pdf>, s. 2, (E.T.: 27.05.2021).

²⁷² Ustaran, s. 292.

e. Biyometrik Veri

İnsanlara özgü ve ayırt edici özellikleri betimleyen biyometrik veriler, bir kişinin kimliğinin belirlenmesi için kullanılan özelliklerdir ve bu nedenle bu özellikler, özellikle otomatik kimlik doğrulaması gibi sistemler için toplanmaktadır.²⁷³ Hatta bazı durumlarda biyometrik veriler, ilgili kişinin haberi olmadan dahi toplanabilmektedir.

3. Direkt Pazarlama Aktiviteleri

a. Genel olarak

Son yirmi yılda, telekomünikasyon hizmetlerinin sağlanması ve kullanılabilirliğinde yaşanan patlamanın doğrudan bir sonucu olarak, telefonların ve ilgili cihazların kullanımı ve çalıştırılmasıyla ilgili olarak bireylerin mahremiyeti konusunda endişeler ortaya çıkmıştır. Dijital teknolojinin ortaya çıkışı, arayan hattı tanımlamanın mevcudiyeti, internet ticaretinin yükselişi, mobil telefon ve metin mesajlaşma, anlık mesajlaşma, sosyal medya, konum verileri ve çerezler gibi yeni hizmetler ve teknolojiler ile bu tür endişeler çoğalmaktadır.

Bu hizmetler ve teknolojiler de direkt olarak pazarlama faaliyetlerinde kullanılmaya başladı ve dolayısıyla ilgili bu hizmetlerin teker teker düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıktı. Nitekim GDPR ve Özel Yaşamın ve Elektronik İletişimin Korunması Direktifi (ePrivacy Direktifi)²⁷⁴, AB bölgesindeki ilgili aktiviteleri olabildiğince kişisel veri yanlısı olması yönünde düzenlemektedir.

b. Posta Yoluyla Pazarlama Aktiviteleri

Posta pazarlaması, dijital pazarlama olmadığı için ePrivacy Direktifinin gerekliliklerine tabi değildir. Doğrudan pazarlama faaliyeti kapsamındaki iletişim bilgilerinin ve diğer kişisel bilgilerin işlenmesi, elbette, veri koruma yasalarıyla

²⁷³ Jordan Deliversky, Mariela Deliverska, Ethical and Legal Considerations in Biometric Data Usage—Bulgarian Perspective, Health Economics, A Section of The Journal Frontiers in Public Health, Vol.6 , 2018, s. 2-3.

²⁷⁴ Ayrıca bkz. https://edps.europa.eu/data-protection/our-work/subjects/eprivacy-directive_en, (E.T.: 05.05.2021).

düzenlenir. Bu nedenle pazarlamacılar, ulusal veri koruma yasaları ve GDPR kapsamındaki genel gereklilikleri karşıladıklarından emin olmalıdır. Bunlar, yasal işlemenin sağlanmasını, rıza alınması ve geri çekilmesi talebine ve diğer ilgili kişi haklarına ilişkin şeffaflık şartının yerine getirilmesini içerir.

ePrivacy Direktifinde, doğrudan posta pazarlaması göndermek için bireylerin rızasını almak için açık bir gereklilik yoktur. Bununla birlikte, bazı üye devletlerin ulusal kuralları yine de bir rıza gerekliliğini zorunlu kılmaktadır.²⁷⁵ Rıza almadan veri sorumlusunun meşru menfaati şartına dayalı olarak posta pazarlaması yapabilmek için müşterinin zaten devamlı müşteri olması ve bu pazarlama içeriğini zaten beklemesi, ürünün niteliklerinden kaynaklı olarak müşterinin bu tarz ürünün pazarlamasını doğal olarak beklemesi olarak karşımıza çıkar ve eğer kişi rıza vermiyorsa hiçbir şekilde pazarlama faaliyeti yapılamaz.²⁷⁶

c. Telefon Yoluyla Pazarlama Aktiviteleri

Telefonla pazarlama ister sesli ister faksla olsun, oldukça başarılı bir satış tekniği olduğunu kanıtlamıştır. Ama aynı zamanda birçok AB ülkesinde ve başka yerlerde kayda değer sayıda şikâyeteye yol açmaktadır.²⁷⁷

Telefon yoluyla pazarlama ePrivacy Direktifinde kişi ile kişi arasında ise rızayı zorunlu tutmaz lakin otomatik aramalarda kişilerin rızasının alınması zorunludur.

İşletmeler arası (B2B) doğrudan telefon pazarlamasının ele alınması ve izin verilmesi üye ülkeler arasında farklılık gösterir. Bazı üye ülkeler B2B ve işletmeden tüketiciye (B2C) pazarlama arasında ayırım yapmazken, diğerleri B2B pazarlamaya daha rahat bir yaklaşım uygular.

GDPR, bir bireyin kişisel verilerinin doğrudan telefonla pazarlamayı teşvik etmek için işlendiği her durumda geçerli olacaktır ve bu, B2B pazarlama için çalışanların iletişim bilgilerini işlerken de aynı şekilde geçerli olacaktır. Bu nedenle

²⁷⁵ Ustaran, s. 300-301.

²⁷⁶ Ustaran, s. 301.

²⁷⁷ Carey, s. 195.

veri kontrolörleri, bu çalışanlara B2B telefon pazarlaması başlatmadan önce çalışanların kişisel verilerini işlemek için GDPR kapsamında yasal bir temele sahip olmalıdır.²⁷⁸

d. E-mail ve SMS Bazlı Pazarlama Aktiviteleri

Elektronik posta pazarlaması, bir dijital pazarlama biçimidir ve bu nedenle ePrivacy Direktifi'nin gereksinimlerine tabidir. Ek olarak, veri sorumluları, şeffaflık gerekliliği ve yasal işleme gerekliliği dahil olmak üzere elektronik posta pazarlaması göndermek için bireylerin kişisel verilerini işlerken Direktif'in genel uygunluk gerekliliklerini yerine getirdiklerinden emin olmalıdır.

ePrivacy Direktifi m. 2, elektronik posta terimini, alıcı tarafından toplanıncaya kadar ağda veya alıcının terminal ekipmanında saklanabilen bir genel iletişim ağı üzerinden gönderilen herhangi bir metin, ses, ses veya görüntü mesajı olarak tanımlar.²⁷⁹ Bu terimin "teknolojiden bağımsız" tanımı e-posta, SMS ve MMS ile doğrudan pazarlamayı içerecek kadar geniştir ve bu nedenle e-posta pazarlaması için geçerli olan kurallar SMS ve MMS ile pazarlama için de aynı şekilde geçerlidir. Bu tarz pazarlama aktiviteleri yapabilmek için direkt olarak açık rıza gereklidir.²⁸⁰ Her pazarlama mesajında, veri sorumlusu açık ve direkt bir şekilde bu pazarlama mesajlarını almak istemeyenler için ilgili bölümü oluşturmalı ve kişiler direkt olarak bu mesajları alma listesinden çıkabilmelidir. İlgili kişilerin daha önceden ürünü veya hizmeti satın almış olması ya da benzer ürün ve hizmete ilişkin pazarlamalar durumunda artık o kişiden rıza almadan da pazarlama yapılabilir.²⁸¹

e. Fax Yoluyla Pazarlama Aktiviteleri

Faks pazarlaması bir dijital pazarlama biçimidir ve bu nedenle ePrivacy Direktifi'nin gereksinimlerine tabidir. Ek olarak, veri sorumluları, faks pazarlaması

²⁷⁸ Ustaran, s. 303.

²⁷⁹ ePrivacy Direktifi İngilizce tam metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32002L0058>, (E.T.: 15.08.2021).

²⁸⁰ Carey, s. 190.

²⁸¹ Ustaran, s. 304.

göndermek için kişilerin kişisel verilerini işlerken, şeffaflık gerekliliği ve yasal işleme gerekliliği dahil olmak üzere, ePrivacy Direktifi'nin genel uygunluk gerekliliklerini yerine getirdiklerinden emin olmalıdır.

ePrivacy Direktifi, genel olarak, veri sorumlularının, faks pazarlaması göndermek için bireylerden önceden (opt-in) rıza almalarını gerektirir. Elektronik posta pazarlaması için tercihli onayda olduğu gibi, veri sorumluları bunu genellikle bireye kişisel verilerinin toplandığı sırada doğrudan faks pazarlamasını kabul etmelerini isteyen bir adil veri işleme bildirimini veya aydınlatma metni sunarak başarır.²⁸²

f. Lokasyon Bazlı Pazarlama Aktiviteleri

Konum verileri, bir elektronik iletişim ağında veya bir kullanıcının cihazının coğrafi konumunu tanımlayan bir elektronik iletişim hizmeti tarafından işlenen bilgilerdir ve bu, mobil teknolojinin çok yararlı bir yönüdür çünkü böylece mevcut hale gelen çok çeşitli olası işaretleme girişimleri oluşmaktadır.²⁸³ Örnek olarak; bir servis sağlayıcısı veya bir uygulama, kullanıcıdan konum verisini talep eder ve buna göre o uygulamayı kullanmasını sağlar. Özellikle bir mobil cihazın yerinin tam olarak belirlenmesi önemli gizlilik risklerini de beraberinde getirir. Eğer lokasyon verisi anonim işleniyorsa rıza gerekli değildir fakat işlenmesi için her şekilde kişilerin rızası alınmalı, kişilere rızasını geri çekebilme seçeneği her zaman sunulmalı ve adil veri işleme bildirimleri veya aydınlatma metinleri sunulmalıdır.

g. Çevrimiçi Platformlarda Davranış Analizi Yoluyla Pazarlama Aktiviteleri

Çevrimiçi davranışsal reklamcılık, zaman içinde davranışlarının gözlemlenmesine dayalı olarak bireyleri hedefleyen web sitesi reklamcılığıdır.²⁸⁴

²⁸² Ustaran, s. 306-307.

²⁸³ Carey s. 197.

²⁸⁴ Andrew McStay, The Mood of Information: A Critique of Online Behavioural Advertising, London, 2011, s. 4.

Reklam verenlerin, bireylerin beğenileri ve ilgi alanları ve ihtiyaçları ile daha alakalı reklamlar sunmasını sağlar ve çevrimiçi reklamcılığın etkinliğini ve tıklama oranlarını iyileştirir.²⁸⁵

İnternetin bu yeni kullanımları, sosyal ağ siteleri, video paylaşım siteleri, diğer siteler ve bloglar gibi yeni web tabanlı toplulukların ve barındırılan hizmetlerin gelişmesine ve evrimine yol açmaktadır ve küçük çocuklar da dahil olmak üzere genç kullanıcılar arasında çok popüler hale gelen bu platformda oldukça yoğun bir şekilde davranışlar analiz edilmektedir.²⁸⁶ Genellikle web sitesindeki yardımcı teknolojiler ve çerez teknolojisinin desteğiyle beraber bireyin çevrimiçi ortamdaki davranışları tespit edilir ve akabinde buna ilişkin olarak kişiye pazarlama faaliyet yapılır.

ePrivacy Direktifi, çerezin kurulu olduğu cihazın abonesi veya kullanıcısının rızası alınmadıkça ve o kişiye belirli bilgiler verilmedikçe çerezlerin (ve benzeri teknolojilerin) kullanılmasını yasaklar. Bu yasak, bir elektronik iletişim ağı üzerinden bir iletişimin iletimini tek başına gerçekleştirmek amacıyla veya abone veya kullanıcı tarafından talep edilen bir bilgi toplumu hizmetini sağlamak için gerekli kullanımlarda geçerli değildir.²⁸⁷

4. İnternet Teknolojileri ve İletişimleri

a. Genel olarak

İnternet, küresel olarak veri toplama, iletme ve paylaşma yeteneğimizi dönüştürmekte ve internetin potansiyeli, toplumumuzun neredeyse her yönünü temelden değiştiren çok sayıda yeni teknoloji tarafından kullanılmaktadır. Ancak büyük güç ile birlikte büyük de bir sorumluluk gelir. Bu bölümde, çeşitli internet

²⁸⁵ Eline van Zwol, Online Behavioural Advertising: The Congruency Effect Between Advertisements And Information Disclosures, Master Thesis, University of Twente, 2019, s. 7.

²⁸⁶ Agata Jaroszek, Online Behavioural Advertising And The Protection Of Children's Personal Data On The Internet, Wroclaw Review of Law, Administration & Economics, Vol. 4:2, 2015, s. 57.

²⁸⁷ Carey, s. 199.

teknolojileri kategorilerini ve GDPR kavramlarının ve gereksinimlerinin bunlara nasıl uygulandığını inleyeceğiz.

b. Bulut Sistemleri

Bilgi teknoloji yeniliklerinden biri olan bulut bilişim, hala oluşum aşamasındadır ve kaçınılmaz olarak, bir teknolojinin oluşum aşamasında o teknolojinin dikkatlice incelenmesi gerekir.²⁸⁸ Bulut bilişimde “bulut” terimi, “veri merkezi” ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.²⁸⁹

Bir başka tanımla, bulut bilişim (cloud computing), bilgi teknolojisi hizmetlerinin internet üzerinden sağlanmasını ifade eder. Bu hizmetler, bir şirket tarafından kullanıcıları için bir gizlilik bulutunda veya üçüncü taraf tedarikçiler tarafından sağlanabilir.²⁹⁰ Bulut bilişim, kişisel web postasından kurumsal veri depolamaya kadar çok sayıda uygulamaya sahiptir ve farklı hizmet modellerine bölünebilir. Hizmet olarak altyapı, hizmet olarak platform, hizmet olarak yazılım şekillerinde karşımıza çıkabilir.²⁹¹

c. Çerez Sistemleri

Çerezler (Cookies), *“kullanıcının ziyaret ettiği web siteleri tarafından oluşturulan ve Üstün Metin Transfer Protokolü (Hyper Text Transfer Protocol – HTTP) kapsamında aktarımı gerçekleşen küçük dosyalardır.”*²⁹² Kullanıcı bir web sitesine giriş yapar ve kullandığı tarayıcı sunucuya erişim talebini gönderir akabinde sunucu talep sonrası kullanıcı verilerini web tarayıcısına iletir.

²⁸⁸ Nayan B. Ruparelia, Cloud Computing, First Edition, London, 2016, s. 3.

²⁸⁹ Won Kim, Cloud Computing: Today and Tomorrow, Journal of Object Technology, Vol. 8, No. 1, 2009, s. 65.

²⁹⁰ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, Bulut Bilişimde Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, 2016, s. 26.

²⁹¹ Ustaran, s. 317.

²⁹² Hüseyin Can Aksoy, Mesut Halıcıoğlu, AB ve Türk Hukuklarında Çerezler: Kişisel Verilerin Korunması Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 3, S. 1, 2021, s. 63.

Kişi normal bir şekilde bilgisayarını kullanırken, çerez sistemi ile beraber birçok teknik ve kişisel veri çerezin bağlı olduğu üçüncü partiler ve ana sunucu ile paylaşılır. Çerezlerin yanı sıra kullanıcıların sürekli artan çevrimiçi izleme ve profil oluşturma hizmetleriyle başa çıkmasına yardımcı olmak için farklı teknik çözümler önerilmiştir.²⁹³ Fakat en etkili metot çerezler olarak karşımıza çıkmaktadır.

d. Arama Motorları

Arama motorları (search engines), internette bilgi bulan hizmetlerdir ve rutin olarak büyük hacimli verileri işler. Örnek olarak; kullanıcı IP adresleri, çerezler, kullanıcı günlük dosyaları ve üçüncü taraf web sayfaları verilebilir. Arama motorlarının, kullanıcıları hakkında veri işleme amaçlarını ve araçlarını belirlediği ve bu nedenle bu kişisel verilerin sorumlusu olduğu açıktır.

Google Spain'e karşı İspanya Veri Koruma Otoritesi davasında Avrupa Birliği Adalet Divanı, arama motorlarının aynı zamanda üçüncü taraf web sayfalarında yer alan kişisel verilerin denetleyicileri olduğuna karar vermiştir.²⁹⁴ Bu bulgu, kısmen, bir arama motorunun kişisel verilerin genel olarak yayılmasında belirleyici bir rol oynadığı gerçeğine dayanmaktadır ve arama motorları, kişisel verilerin ilgili kişi adına dayalı olarak arama yapan herhangi bir internet kullanıcısı tarafından erişilebilir olmasını sağlamaktadır ve bu nedenle web sitelerinin yayıncılarına kıyasla, verilerin ilgili olduğu kişilerin temel mahremiyet haklarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Daha detaylı inceleyecek olursak, Google Spain ve İspanyol Veri Koruma Otoritesi ve Costeja Gonzalez arasındaki C-131/12 numaralı 13 Mayıs 2014 tarihli kararında konu, bir internet kullanıcısının yaklaşık 16 yıl öncesini ilgilendiren kişisel verilerine ve hukuki meselelerine Google arama motoru ile ulaşılmasıdır.²⁹⁵

²⁹³ Martin Degeling, Christine Utz, Christopher Lentzsch, Henry Hosseini, Florian Schaub, Thorsten Holz, We Value Your Privacy ... Now Take Some Cookies: Measuring the GDPR's Impact on Web Privacy, The Network and Distributed System Security Symposium, 2019, s. 3.

²⁹⁴ Kararın İngilizce tam metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62012CJ0131&from=EN>, (E.T.: 03.06.2021).

²⁹⁵ Öztürk, Altınok-Çalışkan, Seyhan, s. 190.

Çalışmanın içerisinde yer yer değindiğimiz bu karar Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın en popüler kararlarından bir tanesidir.

Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü'ndeki unutulma hakkı kapsamında ilgili kişiler belli başlı kişisel verilerini paylaşmak istemeyebilir ve silinmesini talep edebilir ve özellikle üzerinden çok zaman geçmiş olan kişisel veri paylaşımları, eğer ilgili kişiler istemiyorsa durdurulabilir. Bu biraz da kişisel verilerin geleceğini belirleme hakkı ile de ilgili olup, özünde ilgili kişilerin kişisel verilerinin olabildiğince korunmasını hedefler.

Mahkeme burada kamunun geçmişteki bu kişisel verilere ulaşmasında bir üstün çıkarı olmadığını ifade etmiş, ilgili linklerin, haberlerin ve türevi bilgilerin sonuçlar listesinden kaldırılması gerekliliğini öngörmüştür.

Bu konu üzerinden verilen karar gayet anlaşılabilir bir karardır. Hayatın akışı gereği insanların birtakım kişisel verileri her daim işlenecektir. Lakin hayatlarının belli periyotlarında yaşanan olayları ve bu olaylar ile alakalı kişisel verilerin, kanunlarda öngörülen belirli şartlar halinde ihtiyaç duyulmuyorsa, artık daha fazla muhafaza edilmemesi ve silinmesi gerektiği herkesçe kabul edilebilecek makul bir sonuçtur.

Günümüzdeki kişisel veri farkındalığının artmasıyla beraber Google gibi benzer arama motorları ve bu tarz veri işleyen diğer yapılar sistemlerini kişisel verilerin genel ilkelerine uygun bir şekilde hazırlayacak ve bu tarz gereksiz ve aşırıya kaçan kişisel veri işleme faaliyetleri gerek dijital ortamda gerekse fiziksel ortamda katiyen son bulacaktır.

Aslında detaylı bir şekilde değerlendirildiği zaman özellikle internet ortamında var olan bu tarz kişisel verilerin amaçları gerçekleştirdikten sonra ve kanunda öngörülen başka şartlar kalmadığı hallerde, silinmesi, yok edilmesi veya en azından anonim hale getirilmesi kişisel veri işleyen tüm yapıların temel amacı olup kendi kendine yerine getirmeleri gereken bir harekettir.

e. Nesnelerin İnterneti

Belirli, tek bir tanımı olmamasına karşın, nesnelerin interneti (internet of things), şeyleri veya nesnelerin birbirine küresel bir hesaplama, depolama ve iletişim

çerçevesi içinde bağlanmasıdır.²⁹⁶ Nesnelerin interneti, gömülü sistemler aracılığıyla etkileşim için her nesneyi entegre ederek internetin yaygınlığını artıracak ve bu da diğer cihazlarla olduğu kadar insanlarla iletişim kuran yüksek oranda dağıtılmış bir cihaz ağına yol açacaktır.²⁹⁷

İlk tanımdan anladığımız üzere, nesnelerin interneti, insan yardımı olmadan diğer internet özellikli nesnelerle doğrudan iletişim kurabilen internet özellikli nesneleri ifade eden geniş bir terimdir.²⁹⁸ Çoğu durumda, bu nesneler, çevreleri hakkında bilgi toplamalarına ve daha sonra iletmelerine izin veren sensörlerle de donatılmıştır.²⁹⁹ Bu tür teknolojilerin uygulamaları zaten birçok endüstride ortaya çıkmıştır.

Nesnelerin interneti ortamında kişisel verilerin işlenmesi ihtimali yüksektir. Dolayısıyla bu ortamın güvenliğinin sağlanması çok önemlidir. Birçok nesnenin aynı internete bağlanması veya güncellenmemiş yazılımlar veri sızıntılarına yol açabilmektedir.

f. Mobil Uygulamalar

Akıllı telefonlar ve tabletler gibi internet ortamında etkin mobil cihazların her yerde bulunması, insanlara ve kuruluşlara yeni bir iletişim kanalı olan mobil cihaz uygulamalarını sağlamıştır. Fakat bu uygulamalar, birkaç benzersiz veri koruma endişesi sunar.

Bir uygulamanın kişisel verileri topladığı ve bunları uygulama geliştiricisinin sunucularına geri gönderdiği durumlarda, uygulama geliştiricisi, neyin toplanacağına

²⁹⁶ Samuel Greengard, The Internet of Things, Revised and Updated Edition, London, 2021, s. 14.

²⁹⁷ Feng Xia, Laurence T. Yang, Lizhe Wang, Alexey Vinel, Internet of Things, International Journal of Communication Systems, Vol. 25, 2012, s. 1101.

²⁹⁸ Ustaran, s. 338-339.

²⁹⁹ Jan Holler, Vlasios Tsiatsis, Catherine Mulligan, Stamatis Karnouskos, Stefan Avesand, David Boyle, Internet of Things, First Edition, Oxford, 2014, s. 14.

ve daha sonra nasıl kullanılacağına karar vermekten sorumlu olduğundan, bu verilerin veri sorumlusu olacaktır.³⁰⁰

Bununla birlikte, bir uygulamanın kişisel verileri yalnızca bir kullanıcının mobil cihazında işlediği ve bunları uygulama geliştiricisinin sunucularına veya başka bir yere geri göndermediği durumlarda, Birleşik Krallık'ın ICO'su, cihazın kontrolü ve veriler kullanıcının kendisinde kaldığı için uygulama sahibinin bir veri sorumlusu olmayacağını belirtir. Working Party 29 daha belirsizdir, yalnızca bu senaryoda uygulama geliştiricisinin sorumluluklarının önemli ölçüde sınırlı olacağını belirtir.

Bir örnek verecek olursak; mobil sağlık uygulamaları, mobil telekomünikasyon ve multimedya teknolojilerinin kullanımını ve bunların mobil sağlık hizmeti sunum sistemleriyle entegrasyonunu içeren bir şekilde, “kablosuz teletıp” olarak tanımlanmaktadır ve ilk ortaya çıktığı zamandan bu yana, erişim, kalite, satın alınabilirlik, kaynakların eşleştirilmesi ve davranış normları gibi sağlık sorunlarının üstesinden gelmek için mobil teknolojinin her türlü kullanımını kapsar hale gelmiştir.³⁰¹

³⁰⁰ Ustaran, s. 336.

³⁰¹ Christine Zhenwei Qiang, Masatake Yamamichi, Vicky Hausman, Robin Miller, Daniel Altman, Mobile Applications for the Health Sector, ICT Sector Unit World Bank, 2012, s. 15.

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK ALANINDA KİŞİSEL VERİLER İLE İLGİLİ UYUŞMAZLIKLARDA UYGULANACAK HUKUK

I. YABANCI UNSURLU SÖZLEŞMELERDE KİŞİSEL VERİLER İLE İLGİLİ ORTAYA ÇIKAN UYUŞMAZLIKLARA UYGULANACAK HUKUK

A. GENEL OLARAK

Çalışmanın bu kısmına kadar olan süreçte kişisel veri konsepti anlatılırken, yer yer Türk ve Avrupa Birliği mevzuatı karşılaştırılmış yer yer ise birbirlerinden ayrı bir şekilde ele alınarak bilgi verilmiştir. Bu kısımda ise artık içerisinde yabancı unsur bulunan kişisel veriler ile ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar hakkında yol gösterilecek, hangi hukukun ve genel olarak hangi kuralların uygulanması gerektiği belirtilecektir.

KVKK çerçevesinde düzenlenen hukuki, idari ve cezai sorumluluklar karşında Türk vatandaşı gerçek bir kişi, kişisel verilerinin ihlaline yol açabilecek şekilde karşısına çıkan kullanımlarda veri sorumlusu sıfatındaki Türk kamu kurumlarına ve Türk gerçek veya tüzel kişiliklerine karşı kişilik haklarının ihlal edildiği sebebiyle dava açabilmektedir.

Bunun yanında kişisel verisinin hukuka aykırı olarak işlendiğini belirten kişi eğer bir yabancı devlet vatandaşı ise veya veriyi işleyen veri sorumlusu yabancı bir tüzel kişilik ise bu durumlarda nasıl bir sonuca varmak gerekmektedir? Kişisel verinin muhafaza edildiği, transfer edildiği veya diğer yollar ile işlendiği bölge yabancı bir devletin otorite alanında olabileceği gibi verisi işlenen kişinin vatandaşı olduğu devlet de yabancı bir devlet olabilir.

Böyle durumlarda uygulanacak hukukun tespiti ile beraber karşımıza çıkacak kurallar, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi gibi konular karşımıza çıkacak ve bu bağlamda bize yol gösterecektir.

Sözleşmeler, tüm ticarete merkezi bir rol oynar ve yüzyıllardır böyle olmuştur, elektronik sözleşmeler yalnızca şekil olarak bir yeniliktir, özünde yine aynı nitelikleri

ifade eder.³⁰² Bu ana başlık altında direkt olarak yabancılık unsuru içeren ve kişisel veriler ile ilişkili olan sözleşmeler ile ilgili kurallar ve durumlar bütününe değinilecektir.

B. UYGULANACAK KANUNLAR İHTİLAFI KURALLARI VE UNSURLARI

1. Genel Olarak

Kişisel veriler, nitelikleri gereği olarak birçok farklı disiplinin pratik ve teorik çerçevesinde yer edindiği için kişisel veri ile ilgili yabancı unsurlu uyumsuzluklar ile ilgili birçok farklı kural bulunabilmektedir.

Kanunlar ihtilafı kuralları ise yabancılık unsuru bulunduran uyumsuzlukların kesinleşmiş bir unsurunu “bağlama noktası” yaparak, konu edindiği hukuki uyumsuzlukların belirli bir ülkenin kurallarına yönlendirir.³⁰³

Kişisel veriler ile ilgili olarak karşımıza çıkan ihlaller haksız bir fiil şeklinde ortaya çıkabilecek, bu ihlaller neticesinde ilgili kişiler, Türk hukukunun sağladığı geniş koruma imkanlarından yararlanabilecektir.³⁰⁴ Nitekim, kişilik haklarının saldırıya uğradığını düşünen bu kişiler TMK. m. 24-25 hükümler ile saldırının önlenmesini, sonlandırılmasını ve hukuka aykırılığının tespitini talep edebilecektir.

Ek olarak MÖHUK m. 35 hükmü, kişilik haklarının ihlaline ilişkin düzenlenmiş fakat sadece medya ve diğer iletişim araçları ile kişisel veriler ve kişilik hakkı uyumsuzluklarına uygulanacak şekilde yapılandırılmıştır.³⁰⁵ Bu madde, çalışmanın devamında ayrı olarak detaylı incelenecektir.

³⁰² Dan Jerker B. Svantesson, Private International Law and the Internet, 3rd, Edition, The Netherlands, 2016, s. 20.

³⁰³ Cemal Şanlı, Emre Esen, İnci Ataman-Figanmeşe, Milletlerarası Özel Hukuk, 9. Bası, İstanbul, 2021, s. 32.

³⁰⁴ İlyas Arslan, Kişisel Verilerin Yabancı Unsurlu Sözleşmelere Aykırı Olarak İşlenmesinden veya Korunmamasından Kaynaklanan Uyumsuzluklara Uygulanacak Hukukun Tespiti, İstanbul Hukuk Mecmuası, 79 (1), 2020, s. 144-145.

³⁰⁵ Arslan, s.145.

Bunların yanı sıra pratikte karşımıza çıkan bir diğer konu ise kişisel veriler ile ilgili olan ve yabancılik unsuru taşıyan sözleşmelerdir. Sözleşme kaynaklı borç ilişkileri taraflara irade özgürlüğü tanıyan bir özelliğe sahiptir.³⁰⁶ Taraflar, kanunlardaki sınırlar çerçevesinde sözleşmeyi istedikleri gibi kararlaştırabilir. Lakin bu serbestlik emredici hükümlere, kanuna, kamu düzenine, ahlaka ve kişi haklarına aykırı olamaz.³⁰⁷ MÖHUK çerçevesinde sözleşmelere uygulanacak hukuku gösteren maddeler ise MÖHUK m. 24 ve devamıdır.

İlgili kişi, uyuşmazlığın temelini, kişilik haklarının ihlali olarak değerlendirip MÖHUK m. 35 ile ilerleyebileceği gibi davasını kişisel verilerinin işlenmesinin yabancılik unsuru içeren sözleşmesinin maddelerine de aykırı olduğu gerekçesiyle MÖHUK m. 24-29 ve 32’de yer alan kanunlar ihtilafı kurallarına da dayandırabilir.

2. Bağlama Noktaları

a. Genel Olarak

Yukarıda belirttiğimiz üzere bağlama noktası belirlendiğinde söz konusu uyuşmazlık ilgili bir hukuk sistemini işaret edecektir.³⁰⁸ Bu sayede, yabancı unsur içeren özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanacak hukukun kurallarına erişilmiş olunur. Farklı hukuki işlem ilişki ve fiilleri ifade eden bu soyut hukuk kategorilerine ise bağlama konusu adı verilir.³⁰⁹

Kanun koyucu, belirli başlı şartlar çerçevesinde birtakım menfaatleri gözeterek, her türlü özel hukuk uyuşmazlığı ve alanına ilişkin olarak birtakım bağlama noktaları belirlemiştir.

Bağlama noktalarının neler olacağı, nasıl tespit edileceği konuları o özel hukuk alanında ilgili özel hukuk uyuşmazlığının maddi ve manevi nitelikleri göz önünde

³⁰⁶ Aysel Çelikel, B. Bahadır Erdem, Milletlerarası Özel Hukuk, 17. Bası, İstanbul, 2021, s. 380.

³⁰⁷ Çelikel, Erdem, s. 380.

³⁰⁸ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 32.

³⁰⁹ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 32.

bulundurularak tespit edilecektir. Bunun sayesinde bağlama noktası ile beraber yabancı unsurlu uyuşmazlığa hangi maddi hukukun uygulanacağı kararlaştırılacaktır.

Milletlerarası özel hukuk kapsamında kullanılan en önemli bağlama noktaları sırasıyla vatandaşlık, ikametgâh, mutad mesken ve aşağıda belirtilecek birtakım diğer bağlama noktalarıdır.

Yabancılik unsuru içeren özel hukuk uyuşmazlıklarında Türk hukuku, dahil olduğu Kıta Avrupası Hukuklarında olduğu gibi prensip olarak pozitif kanunlar ihtilafı kuralları ile uyuşmazlıkları değerlendirip keyfilik ve rastgelelikten olabildiğince kaçınarak belirli menfaatleri ve hukuk siyasetini öngörmektedir.

Örnek verecek olursak, kişinin kültürel ve ahlaki özelliklerinin ağır bastığı konularda, vatandaşlığının bulunduğu ülke ile yoğun ilişki içinde bulunduğu farz edilir ve bu gibi durumlarda söz konusu menfaatlerin ve kişilik haklarının korunması açısından vatandaşlık bağı ile bağlı oldukları ülke hukukuna göre uyuşmazlıklar çözülür.

Yukarıda örnek olarak verdiğimiz şekillerde gerçekleşen bağlama noktalarının esas alınması biraz da ülkelerin uyguladıkları genel siyaset ve hukuk siyaseti ile alakalıdır. Günümüzde farklı ülkelerin vatandaşları yurtdışındaki başka ülkelerde yaşamakta olup bu kişilerin yabancılik unsuru içeren uyuşmazlıklarda savunulmasında bağlama noktasının vatandaşlık olarak esas alınması, ilgili kişinin milli hukukunun uluslararası alanda sahne almasına ve efektif olmasına neden olmaktadır.

Ülkelerinde çokça yabancı bulunduran devletlerde ise bu tarz konulardaki bağlama noktaları ikametgâh veya mutad mesken olarak belirlenir ki bu da göç alan ülkelerin siyasi bir karardır ve uygun görülebilir.

Milletlerarası özel hukuk alanında yukarıda belirtilen genel bağlama noktaları haricinde ifa yeri, zararın meydana geldiği yer, tescil yeri, sicil yeri, varma yeri, bulunma yeri, taraflarca seçilen hukuk ve en sıkı ilişkili hukuk gibi diğer bağlama noktaları da değerlendirilmektedir.

b. Vatandaşlık

Bağlama noktası olarak vatandaşlık, söz konusu olduğunda ilgili veya ilgililerin milli hukuku uygulanır. Özellikle aile hukuku ve şahsın hukuku ile ilgili uyuşmazlıklarda prensip olarak vatandaşlık bağlama noktası baz alınır.

Bunun sebebi, ilgili kişilerin yaşadıkları söz konusu uyuşmazlıkları ancak o kişilerin kendi etnik, kültürel kimliklerini ve değerlerini yansıtabildiği hukuk normları ve kuralları ile çözümlemek en doğru ve verimli sonuç olacaktır.³¹⁰

Tabi burada vatandaşlık bağlama noktasının baz alınmasının bir diğer önemli sebebi ise vatandaşlık unsurunun tespiti ve bir kişinin hangi milletten olduğu, uyruğu gibi konularının netleştirilmesi, ikametgâh ve mutad mesken konularının tespitine göre çok daha kolay olmasıdır.

Uygulanacak hukukun belirlenmesi de baz alınacak vatandaşlık kavramı söz konusu olan ilgili ülkenin hukukuna göre belirlenecektir. Bu konu devamlı olarak vatandaşlık bağlama noktasında karşımıza çıkmaktadır. Yabancılık unsuru içeren bir uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk, vatandaşlık bağlama kuralına göre tespit edilecekse öncesi itibari ile beraber kişinin vatandaşı olduğu devletin tespiti gerekmektedir.

Kişinin vatandaşlığı, yabancı bir devlet vatandaşlığı olduğu konusunda tartışmalar mevcutsa, ilgili kişinin vatandaşlığı iddia olunan devletin hukukuna göre belirlenir. Türk vatandaşlığı kazanıp kazanmadığı konusunda bir soru işareti mevcut ise Türk hukukuna göre vatandaşlık konusu netleştirilecektir.

Bir diğer soru ise kişinin vatansız olduğu veya mülteci konumunda oldu durumlarda nasıl hareket edileceğidir. Eğer ilgili kişi vatansız konumunda ise ilk önce ikametgahına, bu yoksa mutad meskenine, bu da yoksa dava tarihinde bulunduğu ülke hukukuna konu bağlanarak ilgili hukuk belirlenecektir.

³¹⁰ Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, Kanunlar İhtilâfi Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve MÖHUK m. 4(1)(b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, S. 1, 2015, s. 114-115.

Bir diğerk örnek ise kişinin birden fazla vatandaşlığı olduğu konularda ortaya çıkar.³¹¹ Eğer kişinin birden fazla vatandaşlığı söz konusu ise vatandaşlık bağlama kuralına göre hukukun belirleneceği durumlarda ne yapılması gerektiği konusunda da gayet pratik kurallar mevcuttur. Buna göre eğer kişinin vatandaşlıkları arasında Türk vatandaşlığı mevcutsa uygulanacak hukukun tayini bakımından Türk vatandaşlığı esas alınır. Bu konu, MÖHUK m. 4/b’de detaylı bir şekilde belirtilmiştir.

Eğer bu vatandaşlıklar arasında Türk vatandaşlığı mevcut değilse diğerk vatandaşlıkları arasında en sıkı ilişkili olduğu devlet vatandaşlığını göre uygulanacak hukuk tespit edilecektir. En sıkı ilişkide ise o vatandaşlığın gerektirdiği genel anlamdaki ve kanuni bütün sorumluluklar, siyasi ve türevi şartları yerine getirip getirmediği gibi konular dikkate alınır.

c. İkametgâh

İkametgâh bir diğerk adıyla yerleşim yeri insanların hayati faaliyetlerini sürdürdüğu yer olarak milletlerarası özel hukuk kapsamında bağlama noktası olarak çok sık bir şekilde kullanılmaktadır.

Bu kavramın bağlama noktası olarak kullanılması gayet düz mantığa uygun olup kişilerin yaşamlarını sürdürdükleri sosyal ve kültürel bağlarını devam ettirdikleri yerleşim yerinin ilgili hukukunun uygulanması gayet makuldür.

Kişilerin, yaşadıkları sosyal ortam, şartlar ve kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi milletlerarası özel hukuk kuralları kapsamında da adil bir yol olup bu senaryoda kişilerin ikametgahının bulunduğu ülke hukukunun uygulanması gayet verimli ve adil bir sonuca ulaştıracaktır.³¹²

³¹¹ Ceyda Süral Efeçinar, Avrupa Birliği Devletler Özel Hukuku Işığında Çifte Vatandaşlık Halinde “Müşterek Milli Hukuk” Bağlama Noktası Nasıl Anlaşılmalıdır?, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 177-178, 2019, s. 1199.

³¹² Erdoğan Göğerk, Devletler Hususi Hukuku Yönünden İkametgah, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 26, S. 3, 1969, s. 242.

TMK m. 19'a göre ikametgâh, kişinin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer olarak tanımlanmıştır. Bir başka ek bilgi olarak TMK m. 21'de yasal ikametgâh kavramına yer verilmiştir. Buna göre çocuğun ikameti anne veya babanın ortak ikametgahı, yoksa çocuğun kendisine bırakıldığını anne veya babanın ikametgahıdır.

Bu örnekten anlaşılabileceği gibi ikametgâh kavramı, Türk hukuku ile diğer hukuklar arasında farklı anlamlara yol açabilmektedir. Çünkü ülkelerin bu tarz terimleri yorumlama metotları birbirlerinden farklıdır. Mesela Kıta Avrupası Hukuklarındaki ikametgâh kavramı ile Anglo Amerikan hukukundaki ikametgâh kavramı arasında da farklar mevcuttur.

Şuna da değinmek gerekir ki Türk Medeni Kanunu'nda tüzel kişiler bakımından da ikametgâh düzenlenmiştir. Dolayısıyla Türk Milletlerarası Özel Hukuku kapsamında değerlendirildiğinde, bu düzenleme önemini sürdürmektedir. Türk Medeni Kanunu'ndaki 51. maddeye göre ise tüzel kişilerin ikametgahı, kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça, işlerinin yönetildiği yerdir.

d. Mutad Mesken

Mutad mesken kavramı ise günümüzde milletlerarası özel hukuka ilişkin sözleşmelerde uygulanacak milli hukuklarda bağlama noktası olarak kullanılan sıkça karşılaşılan terimlerden bir tanesidir.

İlk olarak 19. yüzyılda Alman Hukuku'nda kullanıldığı belirtilen mutad mesken kavramı milletlerarası özel hukuka ilişkin La Haye sözleşmeleri yoluyla devletlerin mevzuatlarına girmiş daha sonraları milletlerarası özel hukuk ile ilgili kanunlarda yer almaya başlamıştır.³¹³

Mutad mesken kavramının efektif bir şekilde kullanılmaya başlanması özünde şu şekilde olmuştur; La Haye sözleşmelerinde milli hukukun bağlama noktası olarak kullanılması ve yerleşim yerinin benimsenmesi diğer devletler tarafından uygulanmasını engellemekteydi. Dolayısıyla ortak bir kavram olarak mutad mesken

³¹³ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 40.

kavramı ortaya çıktı ve mutad meskeni bulunduğu ülke hukuku birçok hukuki ilişkinin çözülmesinde esas bağlama noktası oldu.

Tabi mutad mesken kavramının ortaya çıkmasında birtakım ihtiyaçlar da söz konusu olmuştur. Özellikle yerleşim yeri ve milli hukuk bağlama noktalarının yetersiz kalması, bu terimin ihtiyacına ve kullanılmasına neden olmuştur.

Bunda yerleşim yerinin bağlama noktası olarak kullanılmasında farklı ülkelerin farklı yorumlar oluşturmaları da etkindir. Yerleşim yeri kavramı bu farklı ülkelerin iç hukukuna göre değişik anlamlara sebebiyet verebileceğinden ötürü, mutad mesken kavramı tercih edilmeye başlanmış, çoğu zaman gerçek ve fiili durumu belirtmeyen yerleşim yeri kavramına karşı mutad mesken kavramı uygulanmaya başlanmıştır.

Özellikle milli hukuk kavramı vatansız ve mülteci kişilerin statüsünün tespitinde yeterli olmamaktadır. Örneğin, mültecilerin genel olarak vatansız olmalarından ötürü herhangi bir vatandaşlığa sahip olmamaları veya vatandaşlıklarının çok zor tespit edilmesinden ötürü, milli hukuk bağlama noktası olarak kullanılmaz.

Hukukumuzda, vatansız veya yabancı kişilere mülteci, şartlı mülteci gibi statüler de verilebilir ve bu hallerdeki hukuki değerlendirmeler, kişilerin hangi statüde olduğu göz önünde bulundurularak daha verimli bir şekilde yapılacaktır.³¹⁴

Çok verimli sonuçlara yol açmayacak şahsın statüsünün tespitinde yardımcı olmayacaktır. Bunun gibi sebeplerden ötürü vatansız ve mülteciler için çözüm getirmesi amaçlanan yol, mutad meskenin bağlama hukuku olarak kullanılmasıdır.

Nitekim MÖHUK m. 4/1(a)'da yabancıların vatandaşlık esasına göre belirlenemediği ve yerleşim yerinin tespit edilememesi ihtimalinde mutad mesken bağlama kuralının uygulanacağını belirtmiştir. Buna göre vatandaşlık esasının yetersiz kaldığı ve yerleşim yerinin de bulunamaması halinde bu kurallar uygulanacaktır.

³¹⁴ Aysel Yıldız, Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık, Göç Araştırmaları Dergisi, C. 3, S. 1, 2017, s. 46.

Türk hukukunda uzun bir süre sadece milletlerarası özel hukuk kapsamında kullanılan bağlama noktası mutad mesken, 2011 tarihli HMK ile birlikte Türk Medeni Usul hukukuna da girmiştir.³¹⁵

HMK m. 9'a göre Türkiye'de yerleşim yeri olmayanlar hakkında açılan davalarda davalının mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesi genel yetkili mahkeme olarak kabul edilmiştir. Ek olarak m. 84'te de Türkiye'de mutad meskeni olmayan Türk vatandaşı teminat göstermesi gereken kişiler arasında sayılmıştır. Ek olarak, milletlerarası özel hukuk alanında mutad mesken kavramı son yıllardaki gelişmeler ile beraber en çok çocuk hukuku bakımından önem arz etmektedir.³¹⁶

e. Diğer Bağlama Noktaları

Bu zamana kadar belirttiğimiz bağlama noktaları milletlerarası özel hukuk kapsamında en sık olarak karşımıza çıkan ve uygulanan bağlama noktalarıdır. Bunların haricinde karşımıza çıkan diğer bağlama noktaları ise; işlemin gerçekleştirildiği yer, ifa yeri, haksız fiilin gerçekleştirildiği yer, zararın meydana geldiği yer, bağlama limanı, tescil yeri, varma yeri, bulunma yeri, taraflarca seçilen hukuk, en sıkı ilişkili hukuk, davaya bakan hâkimin hukuku gibi noktalar olarak karşımıza çıkar.

Diğer bağlama noktalarının isimlerinden de anlayacağımız üzere hepsi farklı bir hukuki durum çerçevesinde kullanılacak uygulanacak hukuku işaret eder. Örneğin, yabancı unsurlu eşyalar ile ilgili konularda çıkan uyuşmazlıklarda malın bulunduğu yer hukuku kullanılır.

Bir diğer örnek ise, hava deniz ve raylı taşıma araçları üzerindeki aynı haklar sicil yeri hukukuna göre belirlenir. Yabancı unsurlu haksız fiillerden kaynaklı uyuşmazlıklarda ise haksız fiilin meydana geldiği yer hukuku uygulanacaktır. Başka bir örnek olarak; hâkimin hukuku verilebilir. Bu örneklerde şüphesiz hâkimin en iyi

³¹⁵ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 43.

³¹⁶ Günseli Öztekin Gelgel, 25 Ekim 1980 Tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırma ve Hukuki Yönlerine İlişkin Lahey Sözleşmesi Çerçevesinde Arabuluculuk Uygulaması, Public and Private International Law Bulletin, V. 37, I. 2, 2017, s. 621-622.

bildiği hukuk kendi maddi hukukudur. Bununla ilgili olarak MÖHUK m. 2'deki düzenlemeler verilebilir.

f. Bağlama Noktalarının Vasıflandırılması

Bağlama noktalarının vasıflandırılması konusu bir diğer önemli konu olup karşımıza çıkmaktadır. Buradaki asıl mesele buraya kadar ki belirttiğiniz bağlama noktalarının sonucunda yabancı bir hukuka ulaşılması fakat somut olaya uygulanacak yabancı hukukta bu kavramların nitelik ve içerik olarak farklı olması durumudur.³¹⁷

Önceden de belirttiğimiz gibi Türk hukukunda da kullanılan bu kavramların anlamları ve karşılıkları her zaman diğer devletlerin hukukunda da aynı anlama gelmeyebilir.

Bu tür durumlarda o devletin ve hukukunun o terimleri nasıl yorumladığı ve gündelik hayatta nasıl uyguladığını detaylarıyla anlamak gerekmektedir. Bu sorun, milletlerarası özel hukuk kuralları kapsamında en çok karşılaşılan sorun olarak önümüze çıkar ve adı bağlama noktasının vasıflandırılması sorunudur.

Burada çözüm olarak uygulanacak yol, anlam ve niteliği tartışma konusu olan bağlama noktasının ait olduğu veya içinde yer aldığı ülkenin hukukuna göre çözümlenmesidir.

Örneğin, bu noktaya kadar bahsettiğimiz bağlama noktaları, yabancı unsur bulunduran özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanacak hukuku belirtme amacıyla Türk kanunlar ihtilafı kurallarında yer alır dolayısıyla bu kavramların yorumlanması ve anlamlandırılması için Türk hukukundaki anlamıyla ve nitelikleriyle uygulama yapılması gerekmektedir.

Fakat davada tatbik edilecek yabancı ülke hukuku bu bağlama noktalarından hareketle hâkimin hukukuna veya başka bir ülke hukukuna atıfta, bağlama noktası kavramları bulunduğu ülke hukukuna göre vasıflandırılacaktır.

³¹⁷ Çelikel, Erdem, s. 74-75.

MÖHUK m. 2/3'e göre; uygulanacak yabancı hukuk kuralları başka bir hukuku yetkili kılarırsa yalnız kişi ve aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda dikkate alınacak şekilde uygulanacaktır. Bu hükümle Türk hukukunda iade atıf ve devam eden atıf konuları sadece bu sınırlar çerçevesinde uygulanır.

Bazı durumlarda da milletlerarası özel hukuk kuralları ile ilgili olan konu, kavram ve terimlerde farklı yorumlar ortaya çıkar. Bu yorum kargaşalarının ortaya çıkması da hukuki müesseselerinin farklı ülkeler içerisinde anlam ve içerik olarak aynı olmamasından kaynaklanır.

C. KİŞİSEL VERİLER İLE İLGİLİ UYUŞMAZLIKLARDA SÖZLEŞMESEL SORUMLULUĞA UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ

Öncesinde de belirttiğimiz gibi yabancı unsurlu sözleşmelerden kaynaklı olarak kişilik haklarının ihlal edildiğini düşünen kişi MÖHUK m. 24 ile yabancı unsurlu sözleşmelerden doğacak borç ilişkilerinde uygulanacak genel kanunlar ihtilafı kurallarına dayanırken, MÖHUK m. 25-29 ile diğer birtakım sözleşme türleri için özel kurallar uygulanabilir.

Burada, kişisel veriler ile ilgili olarak genel kural haricinde karşımıza en sık çıkacak sözleşme tipleri MÖHUK m. 26'da belirtilen tüketici sözleşmeleri ile m. 27'de belirtilen iş sözleşmeleridir.

Çalışmanın ilk bölümlerinde de belirttiğimiz gibi kişisel verilerin en yoğun kullanıldığı alanlardan ikisi olarak karşımıza çıkan iş hukuku ve tüketici hukuku ile ilgili konular sözleşmeden kaynaklı ve bir de yabancılık unsuru içeriyorsa MÖHUK'taki özel kanunlar ihtilafı kurallarına gidilecek ve m. 26 ve m. 27 baz alınacaktır. İş yaşamında kişisel veri işlenmesi konusunun öne çıkması daha normal şartlara bağlanabilirken, tüketici hukuku kapsamında kişisel veri işlemelerinin ön plana çıkması özellikle teknolojik gelişmeler ışığında dijitalleşen pazar yerleri³¹⁸ ve gelişen e-ticaret kavramı sayesinde.

³¹⁸ Erkan Akar, E-Ticaret, Sosyal Ticaret, Mobil Ticaret - Pazarlama Temelli Yaklaşım, 4. Baskı, Ankara, 2020, s. 25.

Kişisel veriler kaynaklı yabancı unsurlu sözleşmelerden çıkan uyuşmazlıklar, veri sorumlusu ile verisi işlenen ilgili gerçek kişi arasında çıkabileceği gibi veri sorumlusunun dışardan hizmet almasıyla beraber veri sorumlusu ve veri işleyen arasında da çıkabilmektedir.³¹⁹ Dolayısıyla sözleşmeden çıkan sorunlarda taraflar değerlendirilirken bu konu ayrıca göz önünde bulundurulmalıdır.

D. MÖHUK M. 24 KAPSAMINA GİREN KİŞİSEL VERİLER İLE İLGİLİ SÖZLEŞMELERE UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ

1. Genel Olarak

MÖHUK m. 24/1'e göre taraflar net bir şekilde, sözleşme kaynaklı uyuşmazlıklar için hukuk belirleyebilirler. Ek olarak bu maddeden anlaşılacağı üzere; seçilen hukuk eğer tereddüde yer vermiyorsa, sözleşmede açıkça belirtilmese bile örtülü bir şekilde sözleşmenin hükümlerinden ve halin şartlarından da anlaşılıp tespit edilebilir.³²⁰

Kişisel verilerden kaynaklı uyuşmazlığın sözleşmenin ihlali sonucu doğurup doğurmadığı, yükümlülüğün asli veya yan yükümlülük olduğu gibi konular da bu seçilen hukuk çerçevesinde tespit edilecektir.

Buradaki hukuk seçimi, tarafların bir araya gelerek maddi hukuka ait bir sözleşme ile ilgili hukuk düzeninin seçilmesini ifade eder ve direkt olarak usul hukukuna ait bir akit olarak değerlendirilmez.³²¹

Taraflar, MÖHUK m. 24/2'ye göre seçilen hukuku sözleşmenin tamamına veya bir kısmına uygulanacak şekilde belirleyebilirler. MÖHUK m. 24/3'e göre ise hukuk seçimi her zaman yapılabilir ve üçüncü kişilerin mevcut hakları korunacak şekilde geriye doğru etkilidir.

³¹⁹ Tekin Memiş, Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki İlişkiler ve Sorumluluk Düzeni, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 6, 2017, s. 15.

³²⁰ Gülören Tekinalp, Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları, 13. Bası İstanbul, 2020, s. 288.

³²¹ Ergin Nomer, Devletler Hususi Hukuku, 22. Bası, İstanbul, 2017, s. 321.

2. Yetkili Hukukun Belirlenmesi

Belirtildiği üzere MÖHUK m. 24/1-3 hükümleriyle beraber yabancı unsurlu sözleşmelerde uygulanacak hukukun tarafların hukuk seçimi yoluyla belirleyebilmesi şartları ve çerçevesi belirtilmiştir.

Taraflar açık olarak hukuk seçebilecekleri gibi, sözleşmenin maddelerinden ve mevcut durum özelliklerinden tereddütsüz anlaşılabilecek bir biçimde karşımıza çıkan hukuk kuralları da burada uygulanabilecektir. Seçilen hukuk, bütün kurallar doğrultusunda sözleşmeye etki edecektir.

Sözleşmeyle hiçbir ilişkisi bulunmayan bir ülke hukukunun da seçilmesi mümkün olup, Yargıtay bir kararı ile beraber, yabancılık unsuru bulunmayan sözleşmeye, tarafların anlaşması halinde yabancı bir hukukun uygulanabileceğini geçerli kılmıştır.³²²

3. Yetkili Hukuk Seçimi Yapılmayan Haller

MÖHUK m. 24/4'e göre; taraflar hukuk seçmezse, ek sıkı ilişkili hukuk tespit edilecek ve sözleşmeye uygulanacaktır. En sıkı ilişkili hukuk düzenlemesiyle beraber çeşitli türde ilişkileri bir çatı altında birleştirebilmek amacıyla genel yaklaşımı ifade eden bir yapı kurulmuştur.³²³

Fıkranın devamında karakteristik edim ve borçlusu hakkında bilgi verilmiş, birden çok iş yeri varsa en sıkı ilişkili işyeri hukuku kabul edileceği belirtilmiştir.

Buradaki karakteristik edim tanımı hukuki ilişkinin veya edimin özünde veya doğasın bulunan özellik olarak karşımıza çıkmakta ve ontolojik bir yaklaşımı benimsemektedir.³²⁴ Sözleşme ile yakın ilişkiyi gösteren karakteristik edimin tespiti, tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerde sorun oluşturmuyorken iki tarafa borç

³²² Yargıtay, 11. HD., E. 2006/8585 K. 2006/12877 T. 07.12.2006, Lexpera, (E.T.: 02.10.2021).

³²³ Tekinalp, s. 306.

³²⁴ Fügen Sargın, Karakteristik Edim Teorisine Eleştirel Bir Yaklaşım, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 50, S. 2, 2001, s. 44-45.

yükleyen sözleşmelerde para ediminin karşısındaki edim olarak karşımıza çıkmaktadır.³²⁵

MÖHUK m. 24/4'ün son cümlesi ile ise söz konusu durum ile ilgili bütün şartların sağlanmasına rağmen sözleşme ile daha sıkı ilişkili bir hukuk tespit edilirse, sözleşmenin bu hukuka tabi olacağı belirtilmektedir.

Bu hüküm doğrultusunda sözleşmenin daha sıkı ilişkili olduğu hukukun tespitinde sözleşmedeki dil, ifa yeri, kuruluş yeri, tarafların mutad meskenleri ve yerleşim yeri gibi konular göz önünde bulundurulacak fakat bu kriterlerden herhangi biri tek başına daha yakın bağlantıyı tespit etmek için yeterli olmayacaktır.³²⁶

Dolayısıyla buradan anlaşılacağı üzere, MÖHUK m. 24'te belirtilen karineler her ne kadar yol gösterse de Türk mahkemeleri bununla yetinmeyip ilgili yabancı unsurlu sözleşmenin daha sıkı ilişkili olduğu bir ülke hukuku olup olmadığını araştırması gerekmektedir.

E. MÖHUK M. 26 KAPSAMINA GİREN TÜKETİCİ SÖZLEŞMELERİNE UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ

1. Genel Olarak

Kişisel verilerin işlendiği hallere örnek olarak karşımıza çıkan yegâne hallerden biri sözleşmesel ilişki çerçevesinde sözleşmenin kurulmasına veya ifasına ilişkin olarak işlendiği hallerdir.

Özellikle tüketici hukukunda dijitalleşmeyle gelen değişim, uzaktan kurulan sözleşmeler, elektronik pazar yerleri ve satış öncesi üyelik mekanizmaları birçok farklı kişisel veriyi işlemekte, kişiler satın almadan önce ve sonrasında da dahi birtakım

³²⁵ Ayşe Güvercin Şahan, 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Çerçevesinde Franchise Sözleşmelerine Uygulanacak Hukukun Tayini, Public and Private International Law Bulletin, 38(2), 2018, s. 466.

³²⁶ Hatice Özdemir Kocasakal, Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun MÖHUK m. 24 Çerçevesinde Tespiti ve Üçüncü Devletin Doğrudan Uygulanan Kuralları, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 30, S. 1-2, 2010, s. 60.

farklı kişisel verilerini veri sorumluları ve veri işleyenler ile paylaşmaktadır. Belirtilen bu verilerin korunması, veri sorumluları ve veri işleyenler için çoğu zaman sözleşmesel bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kapitalist ekonomik dönem öncesi üretim sistemleri sadece bireysel üretime dönük ve zorunlu ihtiyaçları karşılarken, sanayi devrimi ile beraber artan üretim, tüketim kavramı ile zorunlu ihtiyaç kavramı arasındaki bağı koparmıştır.³²⁷ Dolayısıyla tüketim şekilleri ve sıklığı ayrı bir seviyeye gelmiş, insanların tüketim perspektifindeki davranış şekilleri farklı bir boyuta ulaşmıştır.

Günümüzde ise dijitalleşen ve globalleşen dünya ile pazar yerleri artık sadece birkaç tık uzakta olup, uzaktan kurulan sözleşmelerin tarafları farklı ülkelerde bulunabilmektedir. Tüketiciler dünyanın herhangi bir yerinden alışveriş yapabildiği gibi satıcılar da farklı lokasyonlardan dijital hizmet verip daha farklı noktalardan da tedarik zincirini sağlamaktadır.

Özellikle uygulamada, çevrimiçi hizmet sağlayan ve mal satan çoğu şirket, aynı zamanda kişisel verileri işledikleri için veri sorumluları ve işleyicileri olarak nitelendirilebilecek şirketlerdir ve bu şirketlerin genel kullanım koşulları, çoğunlukla, yargı yetkisini şirketin kuruluş yerindeki mahkemelere tahsis eden bir sözleşme maddesi içerir.³²⁸

Dolayısıyla bu tarz kurulan sözleşmelerde karşımıza yabancı unsur çıkması normaldir ve bu unsurlar göz önünde bulundurularak ülkemizde hangi hukukun uygulanacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Tüketici sözleşmelerinin konusu yukarıda da belirttiğimiz gibi onu diğer sözleşmelerden ayıran ve TKHK'da belirtilmiş şartları taşıyan sözleşmelerdir.³²⁹

³²⁷ İsmail Yılmaz Aslan, Bankacılar İçin Tüketici Hukuku, İstanbul, 2016, s. 17.

³²⁸ Maja Brkan, Data Protection and European Private International Law, European University Institute Working Paper RSCAS 2015/40, 2015, s. 15.

³²⁹ Betül Tiryaki, E-Tüketici ve Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri 22-23 Aralık 2008 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 2008 s. 92.

Yabancı unsur da taşıdığı tespit edildiğinde direkt olarak MÖHUK m. 26 hükümleri gözetilecektir.

Yabancılık unsuru bulunduran tüketici sözleşmelerinden kaynaklı kişisel veriler nedenli uyuşmazlıklarda MÖHUK m. 26 (1) ve (2) yer alan sübjektif ve objektif bağlama kurallarınca belirlenecektir.

MÖHUK m. 26/3 ise diğer hükümlerden farklı olarak tüketici sözleşmesinin şekline uygulanacak özel bir kanunlar ihtilafı kuralı öngörmüştür. Buna göre; *“İkinci fıkradaki şartlar altında yapılan tüketici sözleşmelerinin şekline, tüketicinin mutad meskeni hukuku uygulanır.”* denmiştir.

Son fıkroda ise uygulanacak hukukun tespiti ile ilgili olmayan, maddenin kapsamına giren tüketici sözleşmelerine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiş ve bu maddelerin, *“paket tur sözleşmeler haricinde, taşıma sözleşmeler ile tüketiciye hizmetin onun mutad meskeninin bulunduğu ülkeden başka bir ülkede sağlanması zorunlu olan sözleşmelere uygulanmayacağı”* belirtilmiştir. Söz konusu bu ilgili maddeler konun devamında daha ayrıntılı bir şekilde irdelenecektir.

2. Tüketici Sözleşmesi Kavramı ve Vasıflandırma

Burada MÖHUK m. 26’nın uygulanıp uygulanmayacağının tespitinden önce dikkat edilmesi gereken asıl olan durum, tarafların arasındaki sözleşmenin tüketici sözleşmesi olup olmadığı konusudur. Bunun tespiti, Türk hukuku kapsamında yapılacak bir vasıflandırma metodu ile sağlanacaktır. Vasıflandırma problemi genel olarak, hukuk düzenlerinin belirli durumları farklı şekilde yorumlamaları ve nitelendirmelerinden ortaya çıkmaktadır.³³⁰

Mahkeme, karşısına gelen uyuşmazlıktaki tüketici sözleşmesinin, Türk maddi hukuku uyarınca ne anlam ifade ettiğini bulmak için başta Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK), akabinde ilgili diğer kanunlar ve yardımcı mevzuat ile sözleşme türünün tüketici sözleşmesi olup olmadığını netleştirecektir.

³³⁰ Nomer, s. 97.

Dolayısıyla TKHK ve MÖHUK'un ilgili maddeleri göz önünde bulundurulduğu zaman MÖHUK m. 26(1) kapsamında tüketici sözleşmeleri sayılması için gereken şartlar belirtilmiştir.³³¹

3. Yetkili Hukukun Belirlenmesi

Türk hukukunda, kanunlar ihtilafı konusunda MÖHUK m. 26 ile beraber yabancı unsur bulunan tüketici sözleşmeleri uyumsuzlukları için ayrı bir düzenleme olduğu görülmektedir.³³² Bu düzenlemede MÖHUK m. 26/4 ile beraber paket tur sözleşmeleri ayrı tutularak, birtakım bazı tüketici sözleşmeleri kapsam dışı bırakılmıştır.

Dolayısıyla burada uygulanacak hukuk tespit edilirken, tüketici sözleşmesinin niteliği göz önünde bulundurularak, yabancı unsur taşımadığı tespit edilecek ve kaynağının kişisel verilerden kaynaklanıp kaynaklanmadığı göz önünde bulundurulacaktır.

MÖHUK m. 26/1 ile detaylı bir inceleme yapacak olursak; buna göre tüketicinin mutad mesken hukukunun emredici hükümlerince sahip olduğu haklar saklı kalmakta olup seçtikleri hukuka tabidir. Burada tüketici sözleşmelerinin tanımı yapılmış olup bunun lazım gelmesinin nedeni, hangi tüketici sözleşmelerinin kapsam içerisinde olduğu ve bununla bağlantılı olarak kimin tüketici olduğu konusunda tereddüte yer verilmemek istenmesidir.³³³

Ek olarak, bu madde ile sözleşmenin diğer taraflarına göre daha zayıf konumda kalabileceği göz önünde bulundurulan tüketicinin aleyhine olabilecek hukuk seçimlerinin yapılmasını engellemek için tüketici sözleşmeleri bakımından sınırlı bir hukuk seçim imkânı tanındığı belirtilmelidir.³³⁴

³³¹ Arslan, s. 153-154.

³³² Nomer, s. 349.

³³³ Çelikel, Erdem, s. 424.

³³⁴ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 351.

Bir örnek verecek olursak, tüketici sözleşmesi kapsamında Fransız bir internet sitesinden alışveriş yapan ve Türkiye’de yaşayan bir Türk vatandaşının, mutad mesken hukuku Türk hukuku olacağı için, bu hukukun emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, tüketici sözleşmesi kapsamında belirlenen hukuk uygulanabilir. Fakat bu emredici hükümlerle ilgili karar verilmesi gerektiği zaman tüketicinin mutad mesken hukukunun hükümleri dikkate alınacaktır.

4. Yetkili Hukuk Seçimi Yapılmayan Haller

MÖHUK m. 26/2 ile karşımıza çıkan haller ise objektif tüketici statüsünün kullanılabilmesini yani tüketicinin mutad meskeni hukukunun uygulanabilmesini bazı özel şartlara bağlamıştır.³³⁵

Buna göre eğer taraflar hukuk seçimi yapmadıysa tüketicinin mutad meskeninin hukuku uygulanacaktır. Maddenin devamında ise ilgili şartlar belirtilmiştir. Tüketicinin mutad mesken hukukunun uygulanması tüketici lehine daha verimli ve kabul edilebilir olacaktır.

Üçüncü fıkra ile ise *“İkinci fıkradaki şartlar altında yapılan tüketici sözleşmelerinin şekline, tüketicinin mutad meskeni hukuku uygulanır.”* konusu belirtilmiştir. Burada belirtilen mutad mesken kavramı; *“kişinin hayat ilişkilerinin merkezini teşkil eden yer olarak tarif edilmektedir.”*³³⁶

Bu maksatla tüketicinin menfaati göz önünde bulundurularak, tüketicinin bulunduğu yer yani hayati aktivitelerinin en sık olduğu bölge hukuku baz alınacaktır.³³⁷ Bu hukukun seçilmesindeki temel mantık, tüketicinin en iyi bildiği hukuk olması ve bu sebeple tüketiciyi en kapsamlı şekilde koruduğu öngörülmesidir.³³⁸

³³⁵ Tekinalp, s. 336.

³³⁶ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 44.

³³⁷ Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, Yabancı Unsurlu Tüketici Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisinin Tayini, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 63 (4), 2014, s. 849.

³³⁸ Zeynep Derya Tarman, Milletlerarası Özel Hukukta Tüketicinin Korunması, Public and Private International Law Bulletin, 39(1), 2019, s. 335.

Mutad mesken hukukunun uygulanabilmesi belirtilen bu özel şartlara bağı olmakla beraber eğer bu şartlardan biri gerçeklemedi ise tüketici sözleşmesi MÖHUK m. 26'ya göre değil m.24'e göre değerlendirilecektir.³³⁹ MÖHUK m. 24 kapsamındaki sözleşmelere uygulanacak hukuk konusuna çalışmanın devamında detaylı bir şekilde değinilecektir.

5. MÖHUK m. 26 Kapsamına Girmeyen Tüketici Sözleşmeleri

MÖHUK m. 26 kapsamına girmeyen tüketici sözleşmeleri ise 4. fıkra da belirtildiği üzere paket turlar hariç hangi sözleşmelere uygulanmayacağını belirtmektedir. Taşıma sözleşmesi veya hizmetin tüketicinin bulunduğu mutad mesken harici hizmetin sağlanmasının zorunlu olduğu sözleşmeler bu kapsamın dışındadır. Dolayısıyla ilgili madde uygulanmayacaktır.

Aslında detaylı bakıldığı zaman, kapsam dışında bırakılan sözleşmeler de tüketici sözleşmeleridir, lakin bunlar daha çok eşyaya ait nitelikleri barındırdıkları için eşyanın taşınmasını kapsayan yabancı unsurlu sözleşme statüsünde değerlendirilip MÖHUK m. 29 kapsamında irdelenecektir.

Burada eşyanın taşınması esas meselede olsa da bu taşıma sözleşmelerinin kurulması esnasından ifasına kadar işlenen birçok kişisel veri olabilir, bu kapsamda tüketici veya taşıtanın kişisel veri kaynaklı eşya taşıma sözleşmeleri uyuşmazlıklarında aykırılıkların tespiti ve uygulanacak hukuk için MÖHUK m. 29 yol gösterecek, buradaki yetkili kılınan hukuk karar verecektir.³⁴⁰

MÖHUK m. 29/1 ile eşya taşınmasına ilişkin sözleşmeler tarafların birlikte belirledikleri hukuk kuralları dahilindedir.

MÖHUK m. 29/2 ise taraflar belirli bir hukuk seçmediyse hangi hukukun uygulanacağını belirtmektedir. Maddenin devamında hukuk seçmek için belirtilen

³³⁹ Nomer, s. 352.

³⁴⁰ Arslan, s. 161.

esas işyerinin kabul edilmesi, taşıma işlerinde geçici olarak işyeri kurulduğu durumlarda oluşan iyi niyet yoksunu uygulamaları engellemektir.³⁴¹

MÖHUK m. 29/3'te ise, tüm şartların taşınması ihtimalinde bile sözleşmeyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması durumunda bu hukukun uygulanacağı belirtilmiştir.³⁴²

Daha sıkı ilişkili hukuk tanımı burada gayet verimli sonuçlara yol açmaktadır. Eğer taraflar arasındaki söz konusu sözleşme ile ilgili daha sık ilişkili olan bir hukuk varsa bunun uygulanması hem sözleşmenin kurulduğu andan itibaren olan hem de ifasına ilişkin olan bütün detayları daha kapsamlı ve sonuç odaklı bir şekilde ele almamızı sağlayacaktır.

F. MÖHUK M. 27 KAPSAMINA GİREN İŞ SÖZLEŞMELERİNE UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ

1. Genel Olarak

Çalışmanın ilk bölümünde de bahsettiğimiz gibi kişisel verilerin sıklıkla işlendiği alanlardan bir tanesi de iş hukuku kapsamında işlenen kişisel verilerdir. Bu başlık altında ise yabancı unsur içeren iş sözleşmelerinden çıkabilecek kişisel veriler ile ilgili uyumsuzluklar ele alınacaktır.

İşçinin, iş veren karşısındaki konumu her zaman eşit olmayabilmekte hatta işçi çoğu zaman, iş veren karşısında güçsüz ve çıkar çatışmasının keskin olduğu durumlarda kalabilmektedir. İşini kaybetme veya işinin etkilenmesinden çekinen işçiler, kişisel verilerine ilişkin alanlarda söz sahibi olamayabilirler. Lakin bu durum aslında tam tersi şeklinde olmalıdır.

TBK m. 417 uyarınca işçinin kişiliğinin ve kişisel verilerinin korunması borcunu da içeren işçinin kişiliğini koruma ve kişiliğine saygı gösterme yükümlülüğü ve bunlara ek olarak İş Kanunu ve KVKK hükümleri çerçevesinde değerlendirdiğimiz

³⁴¹ Tekinalp, s. 340.

³⁴² Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 367.

zaman iş veren, işçinin kişisel verilerini mutlak surette korumalı, gereğinden fazla kişisel veri işlememeli ve amaçla her zaman sınırlı kalmalıdır.

2. Yetkili Hukukun Belirlenmesi

Yabancı unsurlu iş sözleşmelerinden kişisel veriler ile ilgili çıkacak uyuşmazlıklar için MÖHUK m. 27 kapsamında özel bir kanunlar ihtilafı kuralı düzenlenmiştir.

Bu madde ile ekonomik açıdan daha güçsüz olduğu kabul edilen işçinin aleyhine olabilecek bir hukuk seçimi dayatılması engellenmek istediği için öncelikle mutad işyeri hukukunun emredici hükümleri kapsamında sahip olduğu asgari hakları saklı tutulmuş ve bunun üstüne tarafların seçtikleri hukuk belirtilmiştir.³⁴³

Bir başka betimlemeyle, mutad iş yeri hukukunun seçilmesi, işçiyi bilmediği ve öngöremeyeceği bir hukuk ile karşılaşmasını engellemekte ve statüsü gereği hizmet ilişkisi içinde güçsüz olan tarafı asgari unsurları belirterek korumaktadır.³⁴⁴

Tarafların seçtiği hukuk, asgari unsurları sağlayan mutad işyeri hukukunun kapsamından geri kalıyorsa, seçim yapmış olmalarına rağmen, objektif iş sözleşmesi kuralları gereği işçiyi koruyan hükümler uygulanacaktır.³⁴⁵

Bir örnek verecek olursak, Alman bir firma bünyesinde Türkiye'deki ofiste çalışan kişi, mutad iş yeri hukuku Türk hukuku olacağı için bu hukukun emredici hükümlerinin asgari unsurları saklı kalmak kaydıyla sözleşmede taraflarca belirlenen hukuk uygulanacaktır.

İş Kanunu kapsamında emredici hükümler, mutlak ve nispi şekillerde karşımıza çıkıp, bunların totaldeki amacı toplumsal menfaat, üçüncü kişilerin

³⁴³ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 359.

³⁴⁴ Nomer, s. 345.

³⁴⁵ Zeynep Derya Tarman, Yabancılık Unsuru Taşıyan İş Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 59 (3), 2010, s. 533.

menfaati, işçinin ve işverenin menfaati gibi konuları düzenlemektir.³⁴⁶ Emredici hükümlere örnek olarak İK m. 21'in son fıkrası işçinin iş sözleşmesinin geçerli neden olmaksızın sona erdirilmesi durumunda işverenin karşılaşıacağı tazminatları belirtir ve der ki; “...*Bu maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri sözleşmeler ile hiçbir suretle değiştirilemez; aksi yönde sözleşme hükümleri geçersizdir*”.

Buradan anlaşılabacağı üzere iş sözleşmesinin işveren tarafından geçerli sebep gösterilmeden feshedilmesi halinde işçinin alacağı tazminatlar saklı tutulmuş ve değiştirilmeyeceği öngörülmüştür.

3. Yetkili Hukuk Seçimi Yapılmayan Haller

MÖHUK m. 27/2'ye göre taraflar eğer bir hukuk seçmediyse işçinin işini mutad olarak yaptığı iş yeri hukuku uygulanır ve geçici olarak başka yerde yapılması oranın mutad işyeri olarak sayılmasını sağlamaz. Burada işçinin edimini ifa ettiği yer genellikle işletmenin veya işyerinin bulunduğu yer olup objektif kurak mutad işyeri hukuku olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁴⁷

MÖHUK m. 27/3'te ise eğer işçi birden fazla ülkede devamlı olarak çalışıyorsa uygulanacak hukuk için işverenin esas işyerinin mevcut olduğu ülkenin hukuku baz alınacaktır şeklinde belirtilerek işçinin birden fazla ülkede çalışması halinde işverenin esas işyerinin bulunduğu ülke hukuku kabul edilmiştir.

Böylece, havayolu personeli veya uluslararası taşımacılık ve lojistik alanlarında çalışan işçilerin, işlerini devamlı olarak farklı ülkelerde ifa etmesinden kaynaklı iş sözleşmelerinden çıkacak uyuşmazlıklara ilişkin bu madde uygulanacaktır.³⁴⁸

³⁴⁶ Erdem Özdemir, İş Hukukunda Mutlak Emredici Hükümlerin Yeri, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 54, S. 3, 2005, s. 97-105.

³⁴⁷ Tekinalp, s. 332-333.

³⁴⁸ Çelikel, Erdem, s. 437.

Fakat belirtilen bu şartların sağlanmasına rağmen MÖHUK m. 27/4 doğrultusunda eğer iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili bir hukuk mevcutsa sözleşmeye MÖHUK m. 27/2 ve 27/3 hükümleri yerine bu hukuk uygulanabilir.

Bu istisna hükmü ve MÖHUK m. 24/4 uyumludur ve somut olaydaki halin bütün şartlarına karşın objektif bağlama kurallarına göre daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunduğu karar verilmesi halinde hâkim, tespit edilen hukuku sözleşmeye uygulamakta serbesttir.³⁴⁹

G. SÖZLEŞMEYE UYGULANACAK HUKUKUN UYGULANMASINI ENGELLEYEN HALLER

1. Genel Olarak

Kişisel verilerin işlenmesinden kaynaklı ortaya çıkan yabancı unsurlu sözleşme ile ilgili uyuşmazlıklarda, bu zamana kadar belirttiğimiz kanunlar ihtilafı kuralları tatbik edilecek ve söz konusu olaya Türk hukuku mu yoksa yabancı ülke hukuku mu uygulanacağı kararlaştırılacaktır.

Buradaki kanunlar ihtilafı kuralları doğrultusunda uygulanacağı tespit edilen yabancı hukukun bazı hallerde tatbikini engelleyen durumlar mevcuttur. Bunlar sırasıyla MÖHUK m. 5, m. 6 ve m. 31 ile karşımıza çıkan kamu düzenine aykırılık ve doğrudan uygulanan kurallardır.

2. Kamu Düzeni

Toplumlar hem kamu düzeni algıları hem de uygun gördükleri uygulama yöntemleri bakımından farklılık gösterir ve elbette her ikisi de herhangi bir toplumda zaman içinde değişebilir.

Modern toplumlar, gerektiğinde fiziksel güç kullanarak sosyal çatışmaları düzenlemeye yetkili polis denilen uzmanlaşmış kolluk kuvvetlerine almışlardır ve ek olarak, kamu düzeni kurallarının tarafsız bir şekilde uygulanmasını garanti etmesi ve

³⁴⁹ Çelikel, Erdem, s. 438.

askeri güçlerden işlevsel olarak farklılaşması beklenen bir polis aygıtının kurulması, evrensel tarih perspektifinden oldukça yeni bir süreçtir.³⁵⁰

Her devletin olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin de kamu düzenini sağlamak için öngördüğü belirli mekanizmalar ve sistemler mevcuttur. Kamu düzeni, birçok farklı alanı içerisinde barındırdığından bu kavramı her perspektiften değerlendirip düzenlemek gerekmektedir.

Bunlar; idari, ekonomik, sosyal, askeri ve siyasal gibi alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Net olarak tanımı belirlenmemiş olsa da her kanun içerisinde kavram olarak yer edindiğinden somut olayın özelliklerine göre ve ilgili kanunda kullanılış şekline göre yorumlanacak ve bu kavramın içeriği yargı mercilerince tanımlanacaktır.³⁵¹

Özünde kamuoyu, toplumun tümünün ya da o kamusal sorunla ilgilenenleri ifade eder.³⁵² Kamu yararı ise genel yararın bir kamu hizmeti kapsamında uygulanmasıyla belirlenen faydayı ifade eder.³⁵³ Bu kapsamda kamu düzeni, bu unsurların gözetilerek, devamlılığının sağlanması amacıyla devletin koyduğu ve toplum için uyguladığı kurallar bütünüdür korunması olarak yorumlanabilir.

Bu zamana kadar kesin bir tanımı olmayan kamu düzeni, Anayasa Mahkemesi'nin eski bir kararında,³⁵⁴ toplumun huzur ve barışının sağlanması için devletin uygulanmasını gerekli gördüğü bütün kuralları kapsadığı şeklinde bir tanımla karşımıza çıkmaktadır. Özel hukuk çerçevesinde değerlendirdiğimiz zaman kamu düzeni tanımı genellikle, toplumsal menfaat kavramı ile birlikte yapılır.³⁵⁵

³⁵⁰ Wilfried Nippel, Public Order in Ancient Rome, Cambridge, 1995, s. 1.

³⁵¹ Ahmet Fatih Özkan, Ekonomik Kamu Düzeni ve Ekonomik Kolluk Faaliyeti, Ankara Barosu Dergisi, C. 67, S. 4, 2009, s. 77.

³⁵² Mehmet Akad, Bihterin Vural Dinçkol, Genel Kamu Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, 2013, s. 356.

³⁵³ Hasan Nuri Yaşar, İdare Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2014, s. 29

³⁵⁴ İlgili kararın tam metnine ulaşmak için ayrıca bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11685.pdf>, (E.T.: 07.11.2021).

³⁵⁵ Sezin Aktepe Artık, İstinaf Kanun Yolunda Kamu Düzeni Kavramı, TBB Dergisi, S. 13, 2018, s. 261.

Sözleşmeye uygulanacak hukukun uygulanmasını engelleyen hallerden biri olan bu konu, MÖHUK m. 5 ile karşımıza çıkan kamu düzenine aykırılık konusudur. Buna göre kamu düzenine açık bir aykırılık varsa, aykırılık belirten bu hüküm uygulanmayacak ve gerekliyse Türk hukuku uygulanacaktır.

Buradaki kamu düzeni kavramının dikkatle incelenmesi gerekir çünkü kamu düzeni bir devletin sınırları içerisindeki toplumu gerçek anlamda toplum yapan ve bu toplumun kurallar çerçevesinde yaşamasını sağlayan önemli yapıtaşlarından bir tanesidir.

Kamu düzenine gelecek bir hasar, saldırı veya mevcut kuralların değişmesi ihtimali direkt olarak topluma sirayet edecek, bu durum da direkt olarak toplumun yaşamını devam ettirdiği kurallara ve çekirdek hukuki ilkelerine etki ederek, o devletin otoritesine ve meşruluğuna karışacaktır.³⁵⁶

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise devletlerin kamu düzeni algılarının birbirinden farklı olması durumudur ve bir devletin ekonomik, siyasi, dini, askeri ve türevi konularda oluşturduğu ve algıladığı kamu düzeni kavramı, diğer devletlerinki ile benzerlik göstermeyebilir hatta ciddi farklılıklar bile ortaya çıkarabilir.³⁵⁷

MÖHUK m. 5 ile karşımıza çıkan kamu düzenine aykırılık konusu sadece sözleşmelerden çıkan yabancı unsurlu uyuşmazlıklar ile alakalı olmayıp direkt olarak uygulanacak hukuk kapsamındaki bütün ilgili kurallar çerçevesinde karşımıza çıkmaktadır.

Bir devletin ve toplumun mevcut iç kurallarına karışan ve kamunun işleyişini, asayişini ve sağlığını bozan bütün uygulamalar direkt olarak kamu düzenine karşı sayılacaktır. Tabii ki her hal kendi içerisinde kendi fiziki şartları çerçevesinde

³⁵⁶ Onur Can Saatcioğlu, Japon Milletlerarası Özel Hukuk Teori ve Uygulamasında “Kamu Düzeni Müdahalesi”, Public and Private International Law Bulletin, C. 38, S. 1, 2018, s. 151.

³⁵⁷ Nuray Ekşi, Yargıtay Kararları Işığında Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni, Public and Private International Law Bulletin - Prof. Dr. Cemal Şanlı’ya Armağan, C. 40, S. 1, 2020, s. 153.

değerlendirilecek ve kamu düzenine aykırı olup olmadığı anlaşılabacaktır ve bu aykırılığın açıkça belli olduğu yetkili yabancı hukuk kuralları ve hükümleri uygulanmayacak olup, gerekli olduğu takdirde Türk hukuku uygulanacaktır.

Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay tarafından da genel olarak belirtildiği üzere kamu düzeni ile ilgili olan her türlü husus tarafların üzerinden serbestçe tasarruf edemediği konulardandır ve bu konulara ilişkin olarak dışarıdan müdahale kabul edilmez.³⁵⁸

Bu noktaya kadar belirtildiği üzere kamu düzeni, sadece belirli başlı hukuki ilkelerin ve toplumsal kuralların değil, yasama politikalarının ve ilgili amaçların da toplamı olup, devletlerin ve toplumlarının karakterini yansıtmakta, söz konusu amaçların yerine getirilebilmesi için yabancı kanunlar ne olursa olsun uygulanması gerekliliği ile öne çıkmaktadır.³⁵⁹

3. Doğrudan Uygulanan Kurallar

a. Genel Olarak

Doğrudan uygulanan kuralların tanımı genellikle ilgili düzenlemeler içinde mevcut değildir. Zaten doğrudan uygulanan kuralların kapsamı herhangi bir kanun veya milletlerarası sözleşmeler ile sınırlanmaya çalışılırsa doğrudan uygulanan kural olma niteliği gereği kendisiyle çelişecek, kapsamı çok daralacak ve kendi niteliği ile bağdaşmayacaktır.³⁶⁰

Doğrudan uygulanan kurallar ile kamu düzeni kuralları arasında ne kadar bazı benzerlikler olsa da belirli farklılıklar da mevcuttur. Örneğin doğrudan uygulanan kurallar; lex fori ilkesi gereği her türlü durumda istisnasız bir şekilde uygulanacaktır.

³⁵⁸ Erdem, s. 142.

³⁵⁹ Hatice Özdemir, Doğrudan Uygulanan Kuralların Yabancılik Unsuru Taşıyan Sözleşmeler Üzerinde Etkileri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul, 1998, s. 10.

³⁶⁰ Cemre Tüysüz, Milletlerarası Ticari Tahkimde Üçüncü Devletin Doğrudan Uygulanan Kurallarının Tatbiki, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Y. 7, S. 14, 2019, s. 465.

Fakat milletlerarası özel hukukta kamu düzeni konusu devreye girdiği alanlarda ancak, kamu düzenine açıkça bir aykırılık olması halinde değerlendirmeye alınacaktır.

Her iki terim de ülkelerin sosyal, ekonomik, politik ve askeri gibi farklı alanları üzerinde etki sahibi olsa da yukarıda belirttiğimiz farklılıklar göz önünde bulundurularak konunun bu şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Doğrudan uygulanan kuralların doktrinde birçok tanımı mevcuttur. Aşağıda birkaç farklı örnekle belirtilecek bu tanımların özetle işaret ettiği ana konular, bir ülkenin sosyal, politik, ekonomik yapılanması için menfaatleri doğrultusunda gerekli olan ve başka bir kural bütünü veya sözleşmeyle aksi kararlaştırılamayan kurallar bütününe ifade etmektedir. Ülke yapılanması kavramı ise özel çıkarların aksine devletin ihtiyaçları doğrultusunda devlet tarafından gözetilen çıkarlar ve bu kapsamda oluşan bütün durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁶¹

Herkesin bildiği gibi doğrudan uygulanan kurallar, tarafların sözleşmelerine uygulanacak hukuku seçerken aralarında anlaşmaya varamayacakları kurallardır. Bunlar sözleşme ile hariç tutulamaz, değiştirilemez veya sınırlandırılmaz ve her zaman belirli politikaların amacıyla mevcut olarak düşünülür ve bu politikalar, tarafların çıkarlarını geçersiz kılacak kadar önemli olarak kabul edilir.³⁶²

b. Türkiye'nin Doğrudan Uygulanan Kuralları

Yabancı hukukun uygulanmasını engelleyen bir diğer hal ise MÖHUK m. 6 ile karşımıza çıkmaktadır. Burada doğrudan uygulanan kurallara değinilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere eğer söz konusu yabancı hukuk, Türk hukukunun doğrudan uygulanan kuralları kapsamına giriyorsa, direkt olarak bu doğrudan uygulanan kurallar uygulanacaktır. Doğrudan uygulanan ya da müdahaleci kuralları, kamu menfaatinin ağırlıklı olduğu hallerde uygulanan hukuk normları şeklinde tanımlanmaktadır.³⁶³

³⁶¹ Tüysüz, s. 465.

³⁶² Wang Lei, Mandatory Rules of the Rome I Regulation: Not “Old Wine in New Bottles”, Canadian Social Science, Vol. 7, No. 2, 2011, s. 167.

³⁶³ Mustafa Erkan, MÖHUK Madde 31 Bağlamında Türk Hukukunda Doğrudan Uygulanan Kurallara Bakış, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 2, 2011, s. 83-84.

c. Üçüncü Bir Devletin Doğrudan Uygulanan Kuralları

Doğrudan uygulanan kurallar özünde üç şekilde karşımıza çıkar. Bunlar; lex fori, lex causae ve üçüncü devletin hukukundaki doğrudan uygulanan kurallardır. İlk iki sistemde uygulanacak doğrudan uygulanan kurallar zaten yabancılik unsuru olup olmadığına bakılmaksızın her şekilde uygulamaya konacaktır. Üçüncü devletin doğrudan uygulanan kurallarının ise her durumda uygulanıp uygulanamayacağı ile ilgili olarak ilgili kanun ve milletlerarası sözleşmeler incelenmelidir.

MÖHUK m. 6'dan farklı olarak MÖHUK m. 31 ise sadece sözleşmeler ile ilgili olarak, sözleşmenin tabi olduğu hukuk uygulanırken, sözleşmeyle sıkı ilişkili üçüncü devletin doğrudan uygulanan kurallarına etki tanınabileceğini belirtir. MÖHUK m. 31 ile düzenlenen üçüncü bir devletin doğrudan uygulanan kuralları sözleşme ile daha sıkı ilişkisi olduğu tespit edilebilirse ancak o şekilde uygulanabilir.

Söz konusu sözleşmenin dahil olduğu hukuk uygulanırken daha sıkı ilişkili bir ülkenin tespitinin nasıl olacağı ise sözleşmenin mevcut şartları, kuruluşu ve ifası gereği ortaya çıkacak ve bu şartların değerlendirilmesi doğrultusunda eğer daha ilgili bir ülke mevcutsa bunun doğrudan uygulanan kurallarına etki tanınabilecektir.

Ek olarak, sözleşmeye uygulanacak hukuk olarak kararlaştırılan yabancı hukukun belirttiği doğrudan uygulanan kurallar, MÖHUK m.24 vd. hükümlerinin bir gereği olarak, Türk mahkemelerince tatbik edilecektir.

Günümüzde çoğu yabancı unsurlu sözleşmelerde sadece iki ülke değil, birden çok ülke ile ilgili unsurlar mevcut olup, kanunlar ihtilafı kuralları doğrultusunda birden fazla hukuk sisteminin uyumsuzlığa dahil edilip çözümün bu şekilde bulunması zorunlu olabilir.³⁶⁴

Dolayısıyla, kişisel veriler ile ilgili olarak meydana gelen yabancı unsurlu sözleşme uyumsuzlukları hakkında Türk mahkemesi, ilgili sözleşmeye hangi hukukun

³⁶⁴ Mehmet Kösoğlu, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 31. Maddesi: Sözleşme ile Sıkı İlişkili Üçüncü Bir Devletin Doğrudan Uygulanan Kurallarına Etki Tanınması, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 28, S. 1-2, 2008, s. 147-148.

uygulanacağı konusunda araştırmasını titizlikle yapmalı ve doğrudan uygulanan kurallar kapsamında hangi ülkelerin hukukunun tatbik edilmesini gerektiğini tespit etmelidir.

KVKK kapsamında değerlendirildiği zaman örneğin m. 6 kapsamındaki özel nitelikli kişisel veriler, m. 8 ve m. 9 kapsamındaki yurt içi ve yurt dışı veri aktarımı düzenleyen kurallar, m. 17 ve m. 18 kapsamındaki suçlar ve kabahatler ve dolayısıyla TCK'daki m. 135-140³⁶⁵ aralığı ve m. 28'deki istisna maddeleri gibi bazı KVKK konuları doğrudan uygulanan kural niteliğinde kabul edilebileceği için yabancı unsurlu sözleşmeler değerlendirilirken bu mevcut kuralların niteliği her daim göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim burada bahsedilen çoğu kural direkt veya dolaylı yoldan kamu düzeni, sağlığı ve totalde bir kamu yararının korunması amacı öngördüğü için muhakkak değerlendirilmeye alınmalıdır.

H. MİLLETLERARASI YETKİ SÖZLEŞMELERİ

1. Genel Olarak

Sözleşmenin tarafları, aralarında düzenleyecekleri sözleşme türünün şeklini ve içeriğini diledikleri gibi düzenleyebilirler. Kişisel veriler ile ilgili düzenlenecek sözleşmeler de bu şartlara tabiidir. Sözleşme özgürlüğü olarak karşımıza çıkan bu konu kaynağını kişilerin teşebbüs hürriyetlerinden alır.

Kanunlar ihtilafı hukuku alanındaki hukuk seçme özgürlüğüne paralel olarak, milletlerarası usul hukuku alanında da taraflara, uyuşmazlık konusunda başvurulacak yargı merciini seçme özgürlüğü tanınmıştır. Taraflar yabancılık unsuru taşıyan ve kişisel veriler ile ilgili olan sözleşmelere diledikleri şekilde yetkili olarak Türk mahkemelerini veya yabancı mahkemeleri seçebileceklerdir.³⁶⁶

³⁶⁵ TCK m. 135 için ayrıca bkz. Melike Köse Aysun, Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu TCK m. 135, Ankara, 2018.

³⁶⁶ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 501-502.

2. Türk Mahkemelerin Seçilmesi

Kanunlarımızda yabancılık unsuru taşıyan sözleşmelerle ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlıklarda direkt olarak Türk mahkemelerinin seçimini öngören özel bir yetki anlaşmaları düzenlemesi mevcut değildir. Ancak, MÖHUK m. 40 ile beraber Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin iç hukukun yer itibariyle yetki kurallarına göre belirleneceği ifade edilmiş ve HMK'daki yetki anlaşmalarını düzenleyen hükümlere göre düzenlenmiştir.

3. Yabancı Mahkemelerin Seçilmesi

Taraflar, milletlerarası sözleşmeler bakımından iradelerinin öne çıkarılması maksadıyla Türk mahkemelerini seçebildikleri gibi yabancı mahkemeleri de seçebilirler. MÖHUK m. 47/1 burada detaylı bir şekilde belirtmektedir. Buna göre taraflar arasındaki uyuşmazlık ile alakalı yetki konusu mevcut kurallar çerçevesinde belirlenemiyorsa, ilgili yabancılık unsurlu ilişki ve borç ilişkisinden doğan uyuşmazlık için taraflar yetki konusunda anlaşma sağlayabilir ve ilgili şartlar çerçevesinde yabancı devletin mahkemesinin yetkili olarak seçilmesi sağlanabilir.

Bu sayede söz konusu yetki uyuşmazlığı taraflar arasında hızlıca çözüme kavuşturulmuş olacak ve pratik hayatta işleyiş daha hızlı bir şekilde gerçekleşecektir. Nitekim böyle çözümler, uyuşmazlıkların hızla çözülmesi için de ideal metotlardır.

Bu düzenleme, milletlerarası usul hukuku ve ticaretin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmiş, sözleşme tarafları arasındaki ilişkinin doğası gereği uygun buldukları bir hukuk sistemini ve ilgili yargı merciini seçebilmelerini sağlamıştır.³⁶⁷

Yabancı mahkemeyi yetkilendirmek iki sonuç doğuracak bunlardan ilki yabancı mahkemenin yetki tesisini sağlarken ikincisi Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin kaldırılması olarak karşımıza gelecektir.³⁶⁸

³⁶⁷ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 511-512.

³⁶⁸ Nuray Ekşi, Milletlerarası Ticaret Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2015, s. 151.

II. SÖZLEŞME DIŞINDAKİ BORÇ İLİŞKİLERİ

A. HAKSIZ FİİLER VE ÖZEL HAKSIZ FİİLLER

Haksız fiillerden doğan kanun ihtilaflarında yetkili hukuk konusunda çeşitli bağlama kuralları görülür bunlar içinde uygulama alanı bulan ve geleneksel metot olan ise haksız fiilin vuku bulduğu yer hukukudur.³⁶⁹ Türk hukukunda da benimsenen kural bu olmuştur ve haksız fiiller ilgili konular MÖHUK m. 34 ile bu şekilde karşımıza çıkmaktadır.³⁷⁰

Özel haksız fiil kuralları ise belli şartlar altında işlenmiş olan haksız fiiller hakkındaki durumları düzenlemektedir. Bu özel kanunlar ihtilafı kuralları MÖHUK m. 23, m. 35-38 arasında yer almaktadır ve bu kapsama giren konular için bu kurallar uygulanmak zorunda olup, bu kapsama girmeyenler ise MÖHUK m. 34'teki genel kurala göre belirlenecektir.³⁷¹

B. MEDYA VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI YOLUYLA VEYA KİŞİSEL VERİLER ÜZERİNDEN GERÇEKLEŞEN KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNE UYGULANACAK HUKUK

1. Genel Olarak

Özel haksız fiil kuralları altında düzenlenen medya ve kitle iletişim araçları yoluyla veya kişisel veriler üzerinden gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukuka ilişkin konu MÖHUK m. 35 ile karşımıza çıkmaktadır.

Burada zarar görenin seçimine göre uygulanacak hukuk belirlenecektir. Bu düzenleme, zarar görenin menfaatlerinin korunması doğrultusundaki uygulanacak hukuk konusunda handikapta kalmaması için zarara görene seçimlik haklar tanınmıştır.

³⁶⁹ Çelikel, Erdem, s. 466.

³⁷⁰ Sibel Özel, Haksız Fiillere Uygulanacak Hukukun “Daha Sıkı İlişkili Hukuk” Temelinde Belirlenmesi, Public and Private International Law Bulletin, 41(2), 2021, s. 489.

³⁷¹ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 389.

MÖHUK m. 35/2 ise kişilik hakkı ihlal edilen kişinin cevap hakkının yayının yayınlandığı ülke hukukuna dahil olduğu belirtilir ve ayrıntıları gösterilir. Buradaki bağlama noktası; dergi, gazete gibi yayınların basıldığı yer veya radyo veya televizyon gibi programın yapıldığı yer hukukudur.³⁷²

Tekrardan değinmek gerekir ki KVKK m. 5/2(d) ve GDPR m. 9/2(e) maddeleri kapsamında kişisel verilerini alenileştiren yani halka açıkça duyuran kişiler, bu alenileştirme işlemini basın yoluyla veya dijital yollar ile de yapabilmektedirler.³⁷³

Genel anlamıyla alenileştirme, kişinin ilgili verilerinin toplum ile yani kamuoyu ile paylaşılması olarak belirtilmektedir.³⁷⁴ Ayrıca ilgili kişinin kişisel verilerinin hangi kişisel verilerini ne amaçla işlediğinin tespit edilmesi de alenileştirmeyi kanıtlamak için gereken ayrı unsurlardır. Alenileştirme amacını aşan veya farklı şekillerde kullanılırsa, KVKK'ya aykırılık oluşacaktır.

Dolayısıyla bu şekilde sahipleri tarafından alenileştirilen kişisel verilerin, sahiplerinin alenileştirdiği amaçla doğru orantılı olarak rızası dışında kullanılabilmesinden ötürü bu kişisel verilerin kullanılması durumları, belirtilen düzenlemeler kapsamında ihlal olarak değerlendirilmeyecektir.

Bazı durumlarda ise veri sorumlusunun meşru menfaati ağır basabilmekte ve alenileştirilmiş kişisel veri meşru amaçlar için kullanılabilir. Örneğin, bir iş başvurusunda, söz konusu başvuru değerlendirilirken kişinin sosyal medyada paylaşmış olduğu bir konu iş hayatı ile ilgili risk teşkil ediyorsa o veriyi işlemek, KVKK m. 5/2(f)'ye göre veriyi işleyen için hukuka uygun kabul edilebilir.³⁷⁵ Bu

³⁷² Çelikel, Erdem, s. 476.

³⁷³ Çiğdem Ayözger Öngün, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil, 2. Baskı, İstanbul, 2019, s. 29-30.

³⁷⁴ Alenileştirme kavramı için ayrıca bkz. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6843/-ALENILESTIRME-HAKKINDA-KAMUOYU-DUYURUSU>, (E.T.: 06.10.2021).

³⁷⁵ Nafiye Yücedağ, Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXV, S. 2, 2017, s. 780-781.

örnekte iş başvurusu için açılan duyuruda, ilgili kişinin başvurmuş olması halinde aleni yani herkese açık bilgilerinin işleneceğinin ilgili veri sorumlusu veya veri işleyen tarafından ayrıca belirtilmesi gereklidir.³⁷⁶

Bu tarz durumlarda eğer kişisel veri işleyen yapı kişisel verilerin aleni olanlarını işleyeceğini önceden veri sahibine yani ilgili kişiye bildiriyorsa bu verilerin işlenmesi uygundur.

Alenileştirme kavramının bu niteliği yukarıda da belirttiğimiz üzere kişisel verilerin dijital medya ve kitle iletişim araçları yoluyla yayılmasında ön plana çıkacaktır. Daha önceden de belirttiğimiz gibi kişisel verilerin işlendiği sosyal medya mecraları, internet ortamları ve türevi platformlarda devamlı olarak kişisel veriler alenileştirilmektedir. Bu alenileştirme halleri bazen direkt yazılı olarak bazen bir fotoğraf veya resim şeklinde görsel olarak, bazense sesle desteklenip işitsel olarak gerçekleşmektedir.

Günümüzde dijital ve internet ortamlarındaki paylaşılmış kişisel veriler göz önünde bulundurulduğu zaman, insanlar kendileriyle alakalı farklı kişisel verileri birtakım farklı yollarla açığa çıkarmakta hatta bunları görsel ve işitsel verilerle beraber desteklemektedirler.

Hal böyle olunca bu paylaşımlar sonucu alenileştirilen kişisel veriler birçok üçüncü odağın hedefi olmakta, veriler farklı türdeki amaçlar için yetkisi olmayan kişilerce işlenmekte, arşivlenmekte veya paylaşılmaktadır.

Bu paylaşımlara izin veren dijital ve internet platformları, sorumluluklarını olabildiğince net bir şekilde belirtip kendi platformlarını kullanacak gerçek kişileri kişisel verilerini bu şekilde alenileştirmesi halinde ne gibi sonuçlar ortaya çıkacağı konusunda önceden bilgilendirmelidir.

Bu tarz uygulamaları ve platformları kullanan gerçek kişilerin her ne kadar sonuçlarını kapsamlı bir şekilde tahmin edebileceği öngörülüyorsa da KVKK ve

³⁷⁶ WP29, Opinion 2/2017 On Data Processing At Work, s. 11, <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/610169>, (E.T.: 10.10.2021).

GDPR kapsamında gerekli bilgilendirmeler bu kişilere yapılmalı ve dolayısıyla kişiler olası sonuçlar hakkında aydınlatılmalıdır.

Bu tarz durumlarda her ne kadar bilgilendirme gerektiği şekilde yapılsa da ve rızalar buna göre alınsa da söz konusu kişisel veri akışının sağlandığı internet ve dijital platformlar sorumluluktan tam anlamıyla kurtulamaz. Her halükârda kişisel verilerin korunması adına teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlüdürler ve olabildiğince dijital ve fiziksel önlemleri alıp söz konusu kişisel verilerin günümüz şartları ve teknolojisine uygun bir şekilde korunmasını sağlamakla yükümlüdürler.

Örnek verecek olursak aydınlatmanın ve rızanın gerekliliklerinin yerine getirildiği bir senaryoda ilgili sosyal medya platformu sahibi şirketin yeteri kadar güvenlik önlemi alınmadığı tespit ediliyorsa ve söz konusu kişisel veri ihlalinin bu güvenlik önlemlerinin azlığından kaynaklı olarak ortaya çıktığı tespit edilebiliyorsa burada sorumluluk, direkt olarak verilerin işlendiği platformun sahibi olan bu şirket üzerinde kalacaktır.

2. Kişisel Verilerin İşlenmesi veya Kişisel Veriler Hakkında Bilgi Alma Hakkının Sınırlandırılması Yolu ile Kişiliğin İhlal Edilmesi

MÖHUK m. 35/3'e göre maddenin ilgili bölümleri, kişisel verilerin işlenmesi veya bilgi alma konuları hakkında kişiliğin ihlal edilmesi durumlarında da uygulanır. Buradan anlaşılan kural, kişisel verilerin işlenmesi veya kişisel veriler hakkında bilgi alma ile ilgili olduğu zaman ve buradan kişilik hakkının ihlal edilmesi sonucu doğduğu zaman buna ilişkin taleplerde maddenin birinci fıkrası uygulanacaktır.

Öyle ki günümüzde çoğu kişisel veri işleme faaliyetleri dijital yollarla yapılmakta, internet ortamı veya diğer elektronik ortamlar kapsamında kişisel veri sızıntıları ve ihlalleri gerçekleşmektedir. Özellikle pratikte en çok karşımıza çıkan ihlal şekli internet ile olup, internet yoluyla kişisel haklarına saldırın vasıflandırılması da haksız fiil olarak yapılmaktadır.³⁷⁷ Haliyle MÖHUK m. 35/3 kapsamında kişisel veri kaynaklı ihlaller de bu şekilde değerlendirilecektir.

³⁷⁷ Esra Tekin, Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlâlinde Sorumluluk, Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2020, s. 129.

Gerek elektronik ticaret uygulamalarının gelişmesi gerekse diğer bilgisayar ve mobil uygulamaların günümüzde daha kapsamlı bir şekilde yer tutması, kişisel veriler ile ilgili olayların gündeme gelmesi konusunda önemli destekleyici nedenlerdir.

İnsanlar artık günümüzde neredeyse her işi mobil uygulamalar ve telefon üzerinden veya bu şekilde olmuyorsa bilgisayar ve bilgisayar uygulamaları üzerinden yapmakta dolayısıyla bu işlemlerin her birinde farklı kişisel verilerini paylaşmakta ve dolayısıyla her dakika kişisel verilerin işlenmesine izin vermektedirler.

Her ne kadar günümüzde işlenen kişisel verilerin çoğu dijital ve çevrimiçi ortamlarda gerçekleşse de birçok kişisel veri de fiziki ortamlarda yani, kâğıt üzerinde işlenmektedir. Belirttiğimiz üzere birçok kişisel veri ihlalleri bu dijital ve çevrimiçi ortamlarda gerçekleşiyor olsa da kişisel veri ihlalleri sadece bu ortamlarda değil diğer fiziki ortamlarda da gerçekleşebilir.

Verilen bu izinlerin kanuna uygunluğu hem veri sorumluları hem veri işleyenler hem de verisi işlenen ilgili kişiler için çok büyük önem taşımaktadır. Pratikteki uygulamaların kanun çerçevesinde gerçekleşmesi kişisel veriler açısından hem şirketlerin menfaatine hem de kişisel verisi işlenen kişilerin menfaatinedir.

Dolayısıyla kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlıklar televizyon, radyo veya basın gibi yollarla veya internet ve benzeri diğer araçlar ile gerçekleşmesi durumunda, bu ihlallerin yabancılık unsuru da taşıdığı göz önünde bulundurulduğu zaman, kanunlar ihtilafı kuralı olarak MÖHUK m. 35'teki ilgili hükümler uygulanacaktır.

Yukarıda bahsettiğimiz şekilde MÖHUK m. 35/1 kapsamında zarar görenin seçimine göre uygulanacak hukuk belirlenecektir. Madde 35'teki belirtilen bu ihlal, kaynağını özel nitelikteki haksız fiillerden alabileceği gibi aynı zamanda sözleşmelerden kaynaklı olarak da ortaya çıkabilir. Yani burada aynı anda hem sözleşmeden kaynaklı bir ihlal olabileceği gibi hem de haksız fiillerden kaynaklı bir ihlal ortaya çıkabilir, dolayısıyla uygulanacak hukuk seçilirken söz konusu bu niteliklerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Burada tekrardan hatırlatmak gerekir ki kişisel verilerin işlenmesi kapsamında birçok farklı faaliyet bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak, kişisel verilerin

muhafazası, toplanması, değiştirilmesi, transfer edilmesi, silinmesi, yok edilmesi, kopyalanması ve benzeri birçok örnek verilebilir.

Kişisel veriler hakkında bilgi alma hakkı ise direkt olarak ilgili kişi hakkı ve talepleri çerçevesinde değerlendirilecek dolayısıyla ilgili kişinin kendisi ile bağlantılı olan kişisel verileri hakkında ileri sürebileceği birtakım hakları ifade edecektir. Bu haklar çalışmanın başında da belirttiğimiz gibi ancak belli şartlar altında sınırlanabilecek, çoğu zaman ilgili kişi, kişisel verilerine ilişkin haklarını sorunsuz bir şekilde kullanabilecektir.

Bu belirli şartlar sağlanmadan ilgili kişi taleplerinin yerine getirilmemesi konusu hem idari açıdan sorunlara yol açacak hem kişinin kişilik haklarının ihlali ile sonuçlanacak hem de bir de yabancı unsur içeriyorsa MÖHUK kurallarına dahil olup bu kapsamda değerlendirilecektir.

III.GDPR NEZDİNDE UYGULANACAK HUKUKUN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. BÖLGESEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ile alakalı olarak tartışılan en önemli konularından bir tanesi, tüzüğün sınır ötesi etkisinin değerlendirilmesi konusudur. Tüzük içerisindeki bölgesel kapsam maddesine göre tüzük, Avrupa Birliği içerisinde bulunan veri sorumluları veya veri işleyenlerin kişisel verilere ilişkin faaliyetlerine uygulanmaktadır. İşleme faaliyeti AB dışında gerçekleşse dahi söz konusu yapılar AB içerisindeyse GDPR kapsamında sorumludur.

Buna ek olarak birlik içerisinde bulunan ilgili kişilerin kişisel verilerinin ilgili kişiye bir ödeme yapılmasına gerek olup olmadığına bakılmaksızın birlik içerisindeki söz konusu veri sahiplerine mal ya da hizmetlerin sunulması veya davranışları birlik içerisinde gerçekleştiği ölçüde bu davranışların izlenmesi durumlarında yine bu tüzük uygulanır.

Buradan anlaşılacağı üzere üçüncü bir ülkeden Avrupa Birliği içerisindeki kişilere mal ya da hizmetlerin sunulması veya bu kişilerin Avrupa Birliği içerisindeki

davranışların izlenmesi direkt olarak Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün kapsama alanına girmektedir.³⁷⁸

AB dışından uygulama konusunda; ilgili kişisel verilere Avrupa Birliği sınırları içerisinde ulaşılmasının tek başına yeterli olmadığı belirtilmektedir ve söz konusu mal ve hizmetlere ilişkin sunulma şartlarında sunumdaki dil, kullanılan para birimi gibi birçok farklı kriter tespit edilmektedir.³⁷⁹

Bu duruma bir örnek verecek olursak Türkiye'de kurulu bir veri sorumlusu veya veri işleyen Almanya'da sunduğu sosyal medya platformuna ilişkin mobil uygulaması ile direkt olarak Alman vatandaşlarının kişisel verisini işleyeceği için bu tüzüğün kapsamı altındadır.

Dolayısıyla Türkiye'de kurulu olan bu veri sorumlusu hem Türkiye'deki yerel mevzuatı şartlarını yerine getirmekle yükümlü olacak hem tüzük kapsamındaki şartların yerine getirilmesinden sorumlu tutulacak hem de bazı durumlarda Almanya'daki yerel kişisel verileri ilişkin olan mevzuatın şartlarını yerine getirmek durumunda kalacaktır.

Burada göze çarpan konu, Türkiye'nin Avrupa Birliğinde içerisinde üye devlet olarak yer almamasına rağmen Türkiye'deki bir veri sorumlusunun Avrupa Birliği ülkelerinin bir araya gelerek netleştirdiği ve oluşturduğu GDPR'ı dikkate alması ve pratikteki uygulamalarını bu düzenlemenin gösterdiği hukuki çerçeve sınırlarında düzenlemesi gerekliliğidir.

Avrupa Birliği yapısı gereği birçok Avrupa bölgesindeki devletlerden yani üye devletlerden oluştuğu için bu yapı çerçevesinde hazırlanan kurallar bütününe bahsedilen bu ülkeler kapsamında kullanılmasından daha doğal bir sonuç yoktur.

³⁷⁸ Mesut Serdar Çekin, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, İstanbul, 2018, s. 33.

³⁷⁹ Cansu Akgün Tekgöl, Brüksel Ibis Tüzüğü ile Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde Kişisel Verilerin İhlaline İlişkin Özel Hukuk Uyuşmazlıklarında Milletlerarası Yetki Kuralları, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(1), 2019, s. 261.

Lakin bu düzenlemelerin ister tüzük olsun ister mevzuat kapsamında diğer yardımcı düzenlemeler olsun üçüncü ülkelerin yetki alanına ve hukukuna müdahale ettiği zaman bir kargaşa ve ihlal durumu yaratacağı kesindir.

Devletler uluslararası hukukun esasları gereği egemenliklerini korumak ister ve içişlerine karışılmaması ilkesi doğrultusunda kendi uyguladığı kurallara ve otoritesine müdahale edilmemesini öngörür.³⁸⁰

Bir devletin düzenleme yetkisi; kendi bölgesindeki ve topraklarındaki olaylar, kişiler veya şeyler ve buna ek olarak kısmen kendi topraklarında olan sınır ötesi olaylar da dahil olmak üzere ülke içinde etkileri olan dışsal olayları kapsamaktadır.³⁸¹

Her devlet kamu düzenini sağlamak amacıyla kamu yararını gözeterek özünden gelen otoriteye dayanır ve kamu yetkisini kullanır ve toplumun sağlıklı ve huzurlu bir şekilde yaşayabilmesi için bu yetkileri ve uyguladığı kuralları muhafaza eder.

Devletler diğer devletleri de ilgilendirdiğini düşündüğü uluslararası meseleler ve uyuşmazlıklar hakkında gerekirse bir araya gelip kendi iç işleyişlerini bozmayacak şekilde milletlerarası sözleşmeler düzenlerler veya milletlerarası organizasyonlar oluşturarak söz konusu durumları daha büyük bir çerçevede ele alarak çözmeye çalışırlar.

GDPR sadece Avrupa Birliği'nde geçerli olup, milletlerarası platformda bununla ilgili kabul edilen bir sözleşme bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu tüzüğün Avrupa Birliği'ni aşan sınır ötesi etkisi üçüncü taraf devletlerin iç hukukuna dolaylı veya örtülü kabul edilebilecek bir şekilde müdahale ettiği şeklinde değerlendirilebilir.

Bu durumun çıkaracağı problemlere misal verecek olursak; üçüncü taraf ülkelerin de kendi kanunlarını kendi yetki sınırlarını aşan şekilde sınır ötesi kapsamda oluşturduğunu farz edersek, her ülkenin kendi iç mevzuatında başka ülkenin iç

³⁸⁰ Melda Sur, Uluslararası Hukukun Esasları, 8. Baskı, İstanbul, 2014, s. 119.

³⁸¹ Alex Mills, Rethinking Jurisdiction in International Law, British Yearbook of International Law, Vol. 84, No. 1, 2014, s. 196.

mevzuatını göz önünde bulundurması gerektiği kritik bir hukuk düzeni oluşabileceğini söyleyebiliriz.

Eğer ülkeler yani devletler belli başlı konuların düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyse, bir araya gelip milletlerarası sözleşmeler ve anlaşmalar ile bu konuyu düzenlemelidirler.

Aksi taktirde kanaatimizce, her ülkenin kendi perspektifinde değerlendirip oluşturduğu kanunları diğer ülkenin şartlarını göz önünde bulundurmadan diğer ülkelerdeki üçüncü kişilere de uyguladığı ve buna zorunda bıraktığı bir düzenleme şekli, küresel anlamda kaotik ve kompleks bir hukuk düzeni oluşturur ve bu düzen hiçbir şekilde devamlı olamaz.

B. AVRUPA BİRLİĞİ SINIRLARI İÇERİSİNDE ETKİSİ

Bu tüzüğün Avrupa Birliği'nde uygulama şekli ise biraz daha farklıdır. Daha önceden de belirttiğimiz gibi Avrupa Birliği'nde tüzük öncesi yürürlükte olan Veri Koruma Direktifi, Avrupa Birliği'ndeki belirli başlı ülkelerin farklı yorumlaması neticesinde kişisel veri hukuku kapsamında yeknesaklığı sağlayamamıştır.

Bu birliğin sağlanamaması neticesinde üye devletler bir araya gelip yeni bir düzenleme oluşturulması konusunda hemfikir olmuş, bu yeni kişisel veri düzenlemesi ise tüzük niteliğinde hazırlanıp Avrupa Birliği'nde yürürlüğe konmuştur. Böylece söz konusu kurallar tek bir çatı altında toplanmış ve Avrupa Birliği'nde uygulanmaya başlanmıştır.

Tüzük şeklinde yürürlüğe giren bu yeni düzenleme, üye devletlerin manevra alanını kısıtlamış belli başlı konularda serbestlik ve seçim tanırken genel anlamda kuralları dikte etmiştir. Bu tüzük ile beraber Avrupa Birliği ülkeleri yerel mevzuatlarını, hızlı bir şekilde tüzüğe uygun hale getirmiş ve yıllarca süren çaba sonunda kişisel veriler alanında Avrupa Birliği'nde temel bir yaklaşım oluşturulmuştur.

Bu tekliğin sağlanması ile beraber Avrupa Birliği vatandaşlarının kişisel verileri, temel hak ve özgürlükleri çerçevesinde ciddi ve kapsamlı bir koruma altına

alınmış, Avrupa Birliği içerisindeki kişisel veri transferlerinin ve veri akışlarının engellenmemesi ve sorunsuz bir şekilde devam edebilmesi sağlanmıştır.³⁸²

Avrupa Birliği'nde veri akışının sıkıntısız bir şekilde gerçekleşmesi, başta ticari hayatı oldukça olumlu bir şekilde etkilemiş, özellikle iş hayatında alanı daha çok kişisel veriler ile ilgili olan yapıların pratikte karşılaştığı sorunlar minimuma indirgenerek efektif bir iş ortamı ve veri aktarım süreçleri sağlanmıştır.

Veri aktarımı konusunda Avrupa Birliği dışındaki ülkeler ile olan uygulama ise biraz daha farklıdır. Transfer yapılacak üçüncü ülkenin Avrupa Birliği Komisyonu tarafından bir yeterlilik kararı ile onaylanması gerekmektedir.

Yeterlilik karar kriterleri çerçevesinde bu karara uygun olan ülkeler ile Avrupa Birliği içerisindeki ülkeler arasında kişisel veri transferleri sorunsuz bir şekilde yapılabilmektedir. Lakin yeterlilik kararı bulunmayan ülkeler ile kişisel veri transferi yapabilmek için bu tüzük kapsamındaki transfer ile ilgili diğer şartlarının, duruma göre biri veya birkaçının yerine getirilmesi gerekmektedir.

Örnek verecek olursak Türkiye henüz Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yeterlilik kararı kriterlerini taşıyan bir ülke olarak değerlendirilememiş dolayısıyla kişisel veri transferinde henüz güvenli ülkeler arasında sayılmamıştır. Avrupa Birliği'ndeki bir taraf ile Türkiye'deki bir taraf arasında kişisel veri aktarımların sağlanabilmesi için belirttiğimiz şekilde, tüzükteki ilgili maddelerin gereklilikleri yerine getirilmeli ve Türkiye tarafında da Türkiye'den yurtdışına aktarılabilecek verilere ilişkin şartların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Her halükârda bu tarafların birbirleri ile kişisel veri aktarımı veya kişisel veri transferini ilişkin sözleşmeler imzalaması ve olabildiğince ilgili diğer düzenlemelere de uyması gerekmektedir.

C. GDPR'IN UYGULANABİLİRLİĞİ VE SONUÇLARI

Elektronik veri işlemedeki büyük ilerleme ve internetin ortaya çıkışı, veri işlemeyi basitleştirmektedir ve bunun dışında dünya ekonomisinin aktörlerinin kişisel verilerin ekonomik değerini fark etmesiyle birlikte her pazarda hatırı sayılır bilgi akışı

³⁸² Oğuz Şimşek, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, 2008, s. 72-73.

artmaktadır ve dolayısıyla bu kombinasyon, gerçek ve/veya tüzel kişilere üçüncü şahısların verilerine ulaşmaları konusunda adeta baskı yapmaktadır.³⁸³

Bu ihtiyaçlarla beraber ülkemizde olduğu gibi dünyanın her yerinde de kişisel verilere ilişkin düzenlemeler oluşturulmuş, bu düzenlemeler de birtakım sorulara cevap olursak belirli başlı problemler de yaratmıştır.

Özellikle GDPR'daki bu sınır ötesi yetkisinin kullanılabilmesi durumu ve sorunu ile alakalı olarak belirli başlı görüşler mevcuttur. Bu görüşler doğrultusunda sınır ötesi etki sorunu çözümlenmeye çalışılmaktadır.

Bu görüşlerden biri, GDPR'ın uluslararası alanda kişisel verilerin korunması hukukuna büyük ölçüde etki edeceği, küresel anlamda rol model olacağı, dolayısıyla düzenlemenin korunması ve uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir.³⁸⁴

Bir diğer görüş ise, GDPR'ın ülke dışı etkisi ile alakalı sorunlar olduğunu, uluslararası alanda görülmemiş seviyede bir sınır ötesi etkisi ile donatılan bu düzenlemenin ülkelerin yetkilerinin çatışması sonucunda zor bir şekilde uygulanacağı ve hukuki belirsizlik meydana getireceğini belirtmektedir.³⁸⁵

Başka bir görüş ise GDPR'daki etki alanına ilişkin düzenlemelerinin gayet yerinde olduğunu fakat uygulanmasının zor olduğunu ve pratik açıdan bu noksanlıkların giderilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Başkaca bir görüş ise de GDPR düzenlenirken zaten düzenleyiciler, bu uygulama zorluğunun farkındaydı buna rağmen caydırıcılık amacı taşıması doğrultusunda ve kişisel verilerin önemsendiğini belirtilerek meşruiyet kazanma amacıyla böyle bir uygulama düzenlendiğini ifade etmektedir.³⁸⁶ Tabii ki görüşler

³⁸³ İlke Gürsel, Protection of Personal Data In International Law and The General Aspects of The Turkish Data Protection Law, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 1, 2016, s. 41.

³⁸⁴ Ufuk Dal, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Ülke Dışı Uygulama Yetkisi ve Bu Yetkinin Uluslararası Hukukta Meşruiyeti, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C.1, S.1, 2019, s. 30.

³⁸⁵ Ayrıca bkz. E. J. Kindt, Why Research May No Longer Be The Same: About the Territorial Scope of the New Data Protection Regulation, Computer Law & Security Review, Vol. 32, I. 5, Pages 729-748, 2016.

³⁸⁶ Dal, s. 31.

bunlar sınırlı kalmamış, GDPR’ın taslak olarak hazırlandığı süreden bu yana kadar birçok başkaca yorum ve görüş ileri sürülmüştür.

Tekrardan ifade etmek gerekir ki Avrupa’daki temel yaklaşım; kişisel verilerin korunması hakkı ile beraber serbest bilgi akışının kolaylaştırılması veya bilgi edinme özgürlüğü hakkı ile düşünce ve ifade özgürlüğü hakkının dengelenmesidir.³⁸⁷ Yani kişisel verinin temel haklara dayanan özü korunurken, verilerin serbest dolaşımı da olabildiğince sağlanmalıdır.

Lakin bu kişisel verilerin serbest dolaşımı ve kişisel verilerin korunması konusu sağlanırken çok geniş ve sınır dışı iddialardan kaynaklanabilecek uluslararası ilişkiler sorunlarının ortaya çıkması muhtemeldir, dolayısıyla bir ülke ne kadar geniş toprak dışı iddialarda bulunursa, uluslararası sürtüşmeye neden olabilecek şekilde diğer devletlerin egemenliğine müdahale etmesi o kadar olasıdır.³⁸⁸

Örnek verecek olursak; 2014 yılında, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Google Spain davasında ses getiren bir şekilde AB veri koruma mevzuatını yabancı bir hizmet sağlayıcıya uyguladı. O zamanki Veri Koruma Direktifi’nin, bir ABD şirketi olan Google için, kısmen Google’ın bir AB üye devletinde bir kuruluş olması nedeniyle belirli gerekçelerle geçerli olduğuna karar verdi.³⁸⁹

Dava, bir veri sahibinin silme hakkını (“unutulma hakkı”) doğruladı ve Avrupa Birliği dışındaki internet kullanıcıları için dikkate değer sonuçlara yol açtı. 2016 yılında ise GDPR ile birlikte Avrupa Birliği kişisel veri koruma yasalarının bu geniş kapsamı daha da güçlendirildi.

³⁸⁷ Mistale Taylor, The EU’s Human Rights Obligations In Relation To Its Data Protection Laws with Extraterritorial Effect, International Data Privacy Law, Vol. 5, No. 4, 2015, s. 254.

³⁸⁸ Christopher Kuner, Fred H. Cate, Christopher Millard, Dan Jerker B. Svantesson, The Extraterritoriality of Data Privacy Laws—An Explosive Issue Yet to Detonate, International Data Privacy Law, Vol. 3, No. 3, 2013, s. 148.

³⁸⁹ Cedric Ryngaert, Mistale Taylor, THE GDPR as Global Data Protection Regulation?, Symposium on The GDPR and International Law, Vol. 114, 2020, s. 5-6.

D. SINIR ÖTESİ ETKİNİN HUKUKİ TEMELLERİ

1. Bölgesellik İlkesi

Bölgesellik ilkesi, yargı yetkisinin en yaygın temelidir ve yaygın olarak devlet egemenliğinin bir tezahürü olarak kabul edilmektedir. En basit haliyle, bölgesellik ilkesi, bir devletin bölgesel sınırlar içinde meydana gelen davranışlar üzerinde yargı yetkisine sahip olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte hem özel hem de nesnel uzantıları mevcuttur.

Özel bölgesellik, bir devletin, tamamen o devletin sınırları içinde gerçekleşen davranışlar üzerindeki yargı yetkisini tanımlar. Nesnel bölgesellik, bir devletin, o devletin topraklarında yalnızca kısmen meydana gelen davranışlar üzerindeki yargı yetkisini ifade eder.

Özellikle, bölgesel bir yargı yetkisi kavramı, teamül hukuku (common law) ülkelerinde derinden kök salmıştır. Bunun İngilizce konuşulan yargı alanlarında görülmesinin bir nedeni, jüri tarafından yargılanma ihtiyacı ve jürinin suçun işlendiği topluluğun bir parçası olduğunun kabul edilmesidir.

Bir İngiltere davası olan Treacy - DPP davasında³⁹⁰, davalı Almanya'daki bir kadına, İngiltere'den yazdığı bir mektupla şantaj girişiminde bulunmuştur. İngiliz yasaları, bir kişinin, tehditlerle yersiz bir talepte bulunması durumunda şantaj yapmaktan suçlu olduğunu belirtmektedir. Davalı, İngiltere'de böyle bir talepte bulunmadığını ileri sürmüştü, ancak Lordlar Kamarası (House of Lords), mektubu İngiltere'de yazdığında talepte bulunduğunu belirterek, aynı fikirde olmadığını göstermiştir. Bu, söz konusu faaliyet olan şantajın İngiltere'de başladığını ve başka bir bölgede tamamlanmış veya tamamlanmış olmasına rağmen İngiliz Hukuku'nun uygulandığı özel bölgesellik ilkesinin açık bir örneğidir.

Bölgesel kapsam olarak adlandırılmasına rağmen, GDPR'ın uygulama alanı, açıkça fiziksel bölge ile sabitlenmekten uzaklaşmaktadır. Avrupa Veri koruma

³⁹⁰ Kararın İngilizce tam metni için ayrıca bkz. <https://www.uniset.ca/other/cs2/1971AC537.html>, (E.T.: 06.11.2021).

Direktifi'nin geniş bir uygulama alanı mevcutken, GDPR'ın potansiyel olarak daha da geniş bir kapsamı vardır. Yalnızca bir veri sahibinin kuruluş yeri yerine, olası bir yargı kancası olarak bir veri işleyenin de kuruluş yerini düzenlemektedir. Ayrıca, GDPR'ın uygulanması için veri işlemenin mutlaka AB'de gerçekleşmesi gerekmediğini de açıkça belirtilmiştir.

2. Etki Doktrini

Etki doktrini, sınır ötesi yargı yetkisinin yasalaştırılması için özellikle tartışmalı bir konudur. Bu kavram, nesnel bölgesellik ilkesinin bir uzantısıdır. Bazı devletler, yurtdışındaki vatandaşların, hatta etkilenen devletin vatandaşı olmayanların bile davranışlarının etkileri, bir devlet içinde hissedildiğinde bu doktrinin uygulandığını iddia eder.³⁹¹ Etki doktrini, rekabet ve ticaret hukuku alanları gibi birçok farklı alanda etkisini göstermektedir.

Bu doktrin, devletlere, eğer ilgili davranışın kendi topraklarında bir etkisi varsa, ülke dışında meydana gelen davranışlar üzerinde yargı yetkisi iddia etmelerine izin verir. Etki doktrini, nesnel bölgesellik ile kolaylıkla karıştırılabilir. Ancak, suçun hiçbir kurucu unsurunun iddiada bulunan devletin sınırları içinde yer almaması bakımından nesnel bölgesellikten farklıdır.

Örneğin Almanya devletinde uygulanacak olarak hazırlanan mevzuat, Fransa devletinin bölgesi içinde veya sınırları içinde bir etkiye sahip olarak geçerli olması durumudur.

Etki doktrini temelinde sınır ötesi yargı yetkisinin bir iddiası olarak vücut bulmaktadır. Sadece kendi topraklarında etki yaratan suçlar temelinde olacak şekilde bu yargı yetkisi, çeşitli devletler tarafından talep edilmiştir.

Etki doktrininin kapsamı, özellikle salt ekonomik bir etkinin yeterli olacağı önermesiyle ilgili olarak tartışmalıdır. Düzenleyici devletin yargı yetkisini

³⁹¹ Najeeb Samie, The Doctrine of "Effects" and the Extraterritorial Application of Antitrust Laws, Lawyer of the Americas, Vol. 14, No. 1, 1982, s. 23.

genişletirken, etki doktrini, bu genişlemeden etkilenebilecek diğer devletlerin çıkarlarını korumak için kapsamlı bir ereve sağlayamaz.

Buna göre, etki doktrini, sınır ötesi yargı yetkisini ileri sürmek için en tartışmalı temellerden biridir. Kapsamı iyi ifade edilmemiştir ve kötüye kullanıma açıktır. Küreselleşmiş bir dünyada, bir şey diğerlerini etkileyebilir ve bu nedenle; sınır ötesi yargı temelleri ve kuralları tarafından kabul olunmayacak bir davranışta meşru bir yargı yetkisine sahip bir devlet hayal etmek oldukça güçtür.³⁹²

Bununla birlikte, Avrupa Komisyonu, Ticaret Yönergelerinin etkisinde, hem 101. hem de 102. maddelerin, taahhütlerin nerede olduğuna veya anlaşmanın nerede yapıldığına bakılmaksızın, anlaşma veya uygulamanın bir anlaşma veya uygulama için geçerli olduğunu belirtmektedir. Anlaşma ya AB içinde uygulanır ya da AB içinde etkiler yaratır.³⁹³

Yukarıdaki madde yargı teşekkülüne esas teşkil etmekte olup, "*nitelikli etkiler*" doktrini olarak anılmaktadır ve nitelikli etkiler doktrini, en azından TFEU m. 102 ve AB Birleşme Tüzüğü kapsamındaki davalarla ilgili olarak, uygulama doktrinine yargı yetkisi tesis etmek için alternatif bir temel olarak Avrupa Birliği Genel Mahkemesi tarafından onaylanmıştır.

Rekabet hukuku çerçevesinde ise Gencor Ltd. v. Comission davası³⁹⁴ örnek verilebilir. En azından Komisyon'un, bölgesellik ilkesinin ötesine geçmeye ve tamamen açık olmasa da etki doktrinini hesaba katmaya açık olduğunu kanıtladığı ilk

³⁹² Sang Woo Lee, A Study on the Extraterritorial Application of the General Data Protection Regulation with a Focus on Computing, Dissertation Submitted to China University of Political Science and Law in partial fulfillment of the requirement for the degree of Ph.D, China, 2018, s. 184.

³⁹³ Sukarmi Sukarmi, Hassan Qaqaya, Fransiska A. Susanto, Rika Kurniaty, The Qualified Effects Doctrine in the Extraterritorial of Competition Law Application: An Indonesia Perspective, Sriwijaya Law Review, Vol. 5, I. 2, 2021, s. 197.

³⁹⁴ İlgili dava hakkındaki kararın İngilizce tam metni için ayrıca bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61996TJ0102&from=GA>, (E.T.: 06.11.2021).

dava, Gencor davasıydı.³⁹⁵ Bu dava, Güney Afrikalı bir şirket ile İngiliz bir şirketin, diğer bir Güney Afrikalı şirket üzerinden kontrol kurması amacıyla birleşmesini içeriyordu. İlgili tüm şirketler AB'ye platin ve rodyum ihraç ediyordu. Komisyon birleşmeyi engelledi, çünkü bu durum, dünya platin ve rodyum pazarında baskın bir duopol pozisyonunun oluşmasına yol açacaktı ve sonuç olarak AB içinde de etkin rekabet önemli ölçüde engellenmiş olacaktı.

GDPR'ın AB'de ikamet edenlerin davranışlarını izleme konusundaki maddesi, etki doktrini kapsamına girer ve buradaki dış davranışın AB'nin özel yargı alanında etkisi vardır ve bu madde hem nesnel ülkesellik ilkesine hem de etki doktrinine girmekte olup, hedeflediği asıl amaç; veri sorumlularının kendilerini AB toprakları dışında kurarak AB hukukunun erişiminden kaçmalarını önlemektir.³⁹⁶

Etki doktrini ile ilgili asıl sorun, veri işlemenin etkisinin hissedildiği yerlerin tespit edilmesi güçlüğüdür. Bu etkinin ne kadar önemli veya zararlı olduğunu ve bu kararı kimin vereceğini ölçmek de ayrıca zordur. Bu konular yalnızca spekülatif olabilecek GDPR hükümlerinden ziyade, yargı alanındaki somut ihtilaf örneklerinde daha çok karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, kişisel verilerin korunması hukukunda, yurtdışındaki bir eylem ile bir etki arasında gerçek bir bağlantı kurmak zordur.

Dijital ve siber alanda, bir devlet ile bir eylem veya ihmal arasındaki bağlantının fiziksel dünyadakinden daha yüksek bir eşiğe ulaşması gerekir. Bunun nedeni, internet erişimi olan herkesin teorik olarak her web sitesine erişebilmesi ve bu eylemi ayırım gözetmeksizin kurabilmesidir.

Bu nedenle, kişisel verilerin korunması kanunları açısından etki doktrini çok açık uçlu olduğu için yukarıda da belirttiğimiz belirli başlı görüşler çerçevesinde eleştirilmektedir.

³⁹⁵ Peter Behrens, The Extraterritorial Reach of EU Competition Law Revisited – The “Effects Doctrine” Before The ECJ, Discussion Paper, No. 3/16, Europa-Kolleg Hamburg, Institute for European Integration, Hamburg, 2016, s. 11.

³⁹⁶ Lee, s. 203-204.

Bazı görüşlere göre de etki doktrini internette tamamen reddedilmelidir.³⁹⁷ İnternet ortamındaki belirsizlik, kişisel verilere ilişkin olarak yapılan ihlallerin hareket yeri ve sonuç alanı gibi konuların keskin olarak belirlenememesinden ötürü bu düşünce savunulmaktadır.

Bir başka görüşe göre ise etki doktrininin sınırlanması gerektiği belirtilmektedir. Yargı yetkisi iddiasında bulunan devlet üzerinde etkileri olan yurtdışındaki davranışa dayalı bölgesel yargı yetkisinin, devlet içinde olumlu bir etkisinin olmadığı, aksine yalnızca olumsuz bir etkisinin olduğu ileri sürülmektedir.³⁹⁸ Çünkü bir devlet içinde istenen bir sonuca ulaşamamak, o devletin umutlarını ya da beklentilerini gerçekleştirememe sonucunu oluşturacaktır.

Sonuç olarak, etki doktrini, nesnel bölgesel ilke düşüncesiyle sınır ötesi etkiyi desteklemek için kullanılmaktadır ve GDPR m. 3'te belirtilen bölgesel kapsam maddesinin ilgili bölümleri gücünü bu kavramdan almaktadır.

Buraya kadar belirtilen konular dikkatle incelendiği zaman, GDPR'ın sınır ötesi etkisi değerlendirildiği zaman temelini aslında etki doktrininden aldığı kolayca ortaya çıkacaktır. Bundan sonraki başlıklarda ise bu sınır ötesi yetki milletlerarası özel hukuk kuralları kapsamında değerlendirilip daha net bir şekilde ayrıntılarıyla ortaya konulacaktır. Lakin burada da belirtmek gerekir ki GDPR'ın bu sınır ötesi etkisi yukarıda belirttiğimiz şekilde etki doktrininden kaynaklanmaktadır.

Etki doktrini gereği ilgili konu, düzenlendiği ülke hukuk sisteminin kapsamı içerisinde sınırlanmayıp bu konunun sınır ötesinde de ilgili olabilecek konularla ilgili uygulanmasını öngörmektedir. Yani bir devletin sınırları içerisinde düzenlenmiş birtakım kurallar bütünüünün başka devletlerde de uygulanması anlamına gelir.

³⁹⁷ Thomas Schultz, Carving up the Internet: Jurisdiction, Legal Orders, and the Private/Public International Law Interface, The European Journal of International Law, Vol. 19, No. 4, 2008, s. 815.

³⁹⁸ Stanley D. Metzger, The "Effects" Doctrine of Jurisdiction, American Journal of International Law, Vol. 61, I. 4, 1967, s. 1015-1016.

Devletler milletlerarası durumlar ve hukuk uyuşmazlıkları bakımından ortaya çıkan belirli başlı olaylarda genellikle kendi iç hukuklarına karışılmamasını öngörmektedirler. Devletlerin amaçları, kendi otorite ve yetki sınırları çerçevesinde kurallarını vatandaşlarına eşit ve adil bir şekilde uygulayabilmektir.

Etki doktrini, ifade ettiği anlamlar gereği devletlerin kurallarının yer yer birbiri ile çelişmesine, karışmasına ve karşı karşıya gelmesine neden olmaktadır. Zaten kendi otoritelerine müdahale istemeyen devletler bir de kendileri için önemli olan milletlerarası olaylarda yargı sistemlerine ve uygulayacakları kurallara karışıldığını görünce otoritelerini kaybetmiş hissine kapılırlar ve yerel mevzuatlarının etkisiz kaldığı izleniminin yaratıldığı düşüncesiyle hareket ederler.

Hiçbir devlet, uluslararası arenada iç hukuk kurallarının saygı görmediği ve bir başka devletin veya milletlerarası organizasyonun kurallarının uygulandığı bir senaryo ile karşılaşmak istemez. Aksine her devlet uluslararası mecralarda ve platformlarda kendisine saygı duyulmasını, iç hukukunun olabildiğince aktif bir şekilde uygulanmasını, hatta uluslararası mecralarda da iç hukukunun milletlerarası hukuk kuralları vasıtasıyla uygulanabilmesini görmek ister.

Kişisel veriler dünyasında da bu konu aynı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Türkiye'deki kişisel verilerin korunması mevzuatı her ne kadar Avrupa Birliği'ndeki kişisel verilerin korunması mevzuatı ile ve özellikle GDPR ile paralel olarak düzenlenmişse de devletler, diğer ülkelerle olan bu uyumu sağlarken kendi özelliklerini ve otoritelerini korumayı hedeflemektedirler.

Türkiye'de özellikle bazı alanlarda kişisel verilerin korunması ile ilgili hususları kendi sistemiği, hukuk prensipleri ve toplum düzeninin gereklilikleri doğrultusunda irdelemiş ve kuralları buna göre hazırlayıp yürürlüğe koymuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde Türkiye'deki ve Avrupa Birliği'ndeki mevzuat karşılaştırılırken ve bu konularda bilgi verilirken söz konusu farklılıklar ortaya çıkmış, ülkemizin kişisel veriler dünyasına yaklaşımı gerek mevzuattan verilen bilgiler gerekse kurul ve yargı kararlarıyla ortaya konmuştur.

Bu yapılırken göze çarpan birtakım farklılıkların nedeni tabii ki Türkiye'nin kişisel veriler dünyasına olan yaklaşımı ve kişisel veriler ile alakalı bu kuralların ülke

nezdinde pratikte ne kadar uygulanıp değerdendirilebileceğine bağlı olarak gözümüze çarpmaktadır.

Özellikle yurtdışına veri aktarımı konusunda farklılık gösteren mevzuatlar, ülkenin mevcut teknolojik ve idari şartlarının geleceğe dönük olarak pratik hayatta ne kadar uygulanabileceği göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur.

Hal böyleyken ve birtakım farklılıklar gayet net bir şekilde anlaşılabilecek durumdayken, GDPR'ın etki doktrini kapsamında sınır ötesi etkiye sahip olması dolayısıyla Avrupa Birliği'nin kendi mevzuatına uygun olarak kişisel verilerin işlenmesini beklemesi Türkiye'nin ortaya koyduğu bu farklılıkların üstünü örtmektedir.

Çalışmanın bütünü içerisinde genel olarak verdiğimiz örnekleri destekleyecek bir örnek daha verecek olursak; Türkiye'deki mevzuata uyum sağlayan bir veri sorumlusunun Avrupa Birliği yani GDPR kapsamındaki faaliyetleri gerçekleştirmesi doğrultusunda Avrupa Birliği mevzuatına uygun olarak veri işlemesi ve gereklilikleri yerine getirmesi ihtimalinde Türk mevzuatı belli bir seviye ikinci planda kalacaktır.

Aslında olması gereken GDPR'ın uygulama alanının üçüncü devletlerin iç hukuku ve uygulamaları ile karşılaştığı senaryolarda ortak bir yolun bulunması ve bu şekilde hareket edilmesidir. Lakin pratikte bu o kadarda mümkün olmayıp devletlerin böylesine kapsamlı hukuki konularda anlaşmaya varması kolay olmamaktadır.

Teknolojiyle beraber mevcut sistemler ve uygulamalar geliştikçe, kişisel veriler dünyasındaki uygulamalar ve kurallar da değışecek, birbirine yakın gelişmişlikte olan devletlerin uygulayacakları kurallar bütünü ortak bir fayda ve menfaatler doğrultusunda birleşebilecektir.

Ülkemizdeki atılımlar ve gelişmeler neticesinde gelecekteki uygulamalara sadece kişisel verilerin korunması ile alakalı olanlar değil, bütün hepsini kapsayacak şekilde teknolojik bir uyum sağlamak mümkün olacak ve bu uyumla beraber devletlerin ve iç hukuk sistemlerinin karşı karşıya geldiği senaryolar azalacaktır.

3. Vatandaşlık İlkesi

Vatandaşlık veya kişilik ilkesi, bir devletin kendi vatandaşları ve bazı durumlarda sınırları dışında hareket eden sakinleri üzerinde yargı yetkisine sahip olması anlamına gelir.

İlkenin aktif ve pasif olarak iki ana biçimi vardır. Bu ilke, ilgili davranışın kendi toprakları dışında gerçekleşmiş olabileceği durumlarda bile, bir devletin vatandaşları üzerinde sınır ötesi yargı yetkisine izin verir.

Vatandaşlığa dayalı iddialar, genel olmaktan ziyade geleneksel olarak geçici olmuştur. Bu ad hoc iddialar genellikle ulusal güvenlik suçlarıyla ilgili olmuştur ve bununla birlikte, uluslararası terörizm ve diğer uluslar ötesi suçların yükselişi, devletlerin milliyet temelinde sınır ötesi yargı yetkisi iddia etme konusunu hızlandırmıştır.

Bu ilke, geleneksel vatandaşlık ve milliyet modellerinin küreselleşmenin hızla gerçekleşmesi neticesinde değiştirildiği göz önüne alındığında; kimin ulusal olarak kabul edileceğine dair soruları gündeme getirmektedir. Uluslararası hukuk, vatandaşlığı veren devletin belirli uluslararası yükümlülükleri ihlal etmemesi koşuluyla, genellikle vatandaşlık verilmesine karşı tarafsızdır.

Aktif vatandaşlık, bir devletin yurt dışındaki vatandaşlarının davranışları üzerindeki yargı yetkisini ifade eder.³⁹⁹ Devletler, aktif vatandaşlık ilkesini, doğrudan ülke dışı yargı yetkisinin en güçlü temeli olarak görürler. Bu ilke, vatandaşlarının iadesini yasaklayan devletler tarafından büyük ölçüde itimat edilir.

Örneğin, vatandaşların iadesine ilişkin yasak ile sınır ötesi cezai yargı yetkisinin geniş iddiası arasında bir bağlantı olduğu öne sürülmüştür. Bu ilke, dar, kişisel çıkarlarla ilgili bölgesel çıkarlardan daha geniş bir kolektif çıkara doğru bir evrimin simgesidir.

³⁹⁹ J.A. Zerk, Extraterritorial. Jurisdiction: Lessons for the Business and Human Rights Sphere from Six Regulatory Areas, Corporate, Harvard University, Social Responsibility Initiative Working Paper No. 59, 2010, s. 8.

Vatandaşlık ilkesinin bu ikinci ayağı olan pasif vatandaşlık ise, bir devletin, failden çok mağdurun kendi vatandaşı olduğu gerekçesiyle bir suçluyu ülke dışında cezalandırma yetkisine atıfta bulunur.⁴⁰⁰ Pasif vatandaşlık ilkesinin varlığı ve kullanımı, belki de özellikle tartışmalıdır ve bölgesel temelli düzenleme sistemlerine özel bir meydan okumadır.

Örneğin, bir kişi yurt dışındayken, göreceli haysiyet ve güvenlik duygusuna anlamlı bir şekilde katkıda bulunabilecek tek ceza hukuku sistemi, bölgesel devletin ceza hukukudur. Ayrıca, pasif vatandaşlık ilkesi yasal belirsizlik yaratma potansiyeline sahiptir.

A devletindeki bir kişinin eylemde bulunduğu B'nin uyruğundan haberdar olmayabileceği ve bu nedenle davranışının değerlendirileceği yasal çerçeveyi değerlendirebilecek durumda olmayacağı bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Bireysellik ve kişinin kişiliğini geliştirmesi arasında güçlü bağlar vardır. Kişisel verilerin korunması hakkı, mahremiyet hakkının bir alt kümesi ve karşılığı olarak bir kişilik hakkıdır.⁴⁰¹

Bir bireyin kişisel verileri, tüzel kişi ile yakından ilişkilidir. Kişiliğe dayalı yargı yetkisi, bir kişinin bireyselliğine, uyruğuna ve kişiliğine de bağlıdır. Bu, sınır ötesi yargı yetkisi için geçerlidir, çünkü birinin kişisel verileri genellikle birden fazla yargı alanında kontrol edilmekte, işlenmekte ve saklanmaktadır. Gerçek bir kişinin farklı yargı alanlarında yer alması durumu burada ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle, birinin kişisel verileri ilgili uyumsuzluklar potansiyel olarak vatandaşlık/kişilik ilkesini tetikleyebilir. Bu, AB vatandaşının temel veri koruma hakkını koruma amacını yerine getirirken, düzenleyiciler için kişisel verilere aşırı erişim teşkil etmektedir. Bu aşırı erişim, AB dışı ülkelerle yargı alanında gerilimlere yol açabilmektedir.

⁴⁰⁰ Alejandro Chehtman, *The Philosophical Foundations of Extraterritorial Punishment*, Oxford, 2010, s. 67.

⁴⁰¹ González Fuster, Gloria, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, Belgium, Cham, 2014, s. 23-24.

4. Koruyucu İlke

Koruyucu ilke, uluslararası hukukçular için ceza yargılamasının uygulanmasını gerektiren referans ilkelerden bir diğeridir.⁴⁰² Koruyucu ilke, ulusal çıkarlarına karşı işlenen suçlar için düzenleyici bir devlet tarafından sınır ötesi yargı yetkisi iddialarını haklı çıkarmak için başvurulur.

Bu, o devletin güvenlik, bütünlük, egemenlik veya hükümet işlevlerini içerebilir ve özellikle, bir devlet koruma ilkesine güvenerek hareket edebilir çünkü güvenliğini veya ulusal çıkarlarını tehdit eden eylemler, gerçekleştirildikleri devlette yasa dışı olmayabilir.

Bu tür yargı yetkisinin yaygın örnekleri arasında, A Devletinin B Devletinde hareket eden bir yabancıyı casusluk, kalpazanlık, göçmenlik, dolandırıcılık, silah kontrol yasaları ve konsoloslar önünde yalan yere yemin etmekten kaynaklanan durumlar yer almaktadır.

5. Evrensellik İlkesi

Evrensellik ilkesi, fiilin nerede meydana geldiğine veya faillerin milliyetine bakılmaksızın, ciddi uluslararası suçlar üzerinde yargı yetkisi ileri sürme hakkını ifade eder.⁴⁰³ Teoride, bazı suçların uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturacak kadar zahmetli olduğu, tüm devletlerin kendi zamanaşımı ve yaptırımlarında meşru bir çıkara sahip oldukları kabul edilir.

Düzenleyen devletle, örneğin failin veya mağdurun uyruğu gibi bir miktar bağlantı talep eden diğer sınır ötesi yargı yetkisi gerekçelerinden farklı olarak, bu ilke her devlete bir hak sağlar ve bazı uluslararası suçların kovuşturulması için temel teşkil etmektedir.

⁴⁰² Robert Staal, International Conflict of Laws - The Protective Principle in Extraterritorial Criminal Jurisdiction, University of Miami Law Review, V. 15, No. 4, 1961, s. 428.

⁴⁰³ Yoram Dinstein, The Universality Principle and War Crimes, International Law Studies, V. 71, 1998, s. 18.

Örneğin, uluslararası hukuk her devlete korsanlık ve köle ticareti konusunda yargı yetkisi verme yetkisi verir, çünkü bu suçlar uzun zamandır insanlığın düşmanı olarak kabul edilen prototip suçlardır. II. Dünya Savaşı sonrası savaş suçlarının ve insanlığa karşı suçların soruşturulması ve kovuşturulması da evrensellik ilkesine dayanmaktadır.

Evrensel yargı yetkisiyle ilgili herhangi bir tartışma, terimin kullanıldığı farklı şekillerde karmaşıklaşır. En genel anlamıyla evrensel yargı yetkisi, davranışları tamamen veya kısmen kovuşturma yürüten devletin toprak sınırlarının dışında gerçekleşen bir aktör üzerinde, yargı yetkisi iddiasına atıfta bulunur.⁴⁰⁴

E. SINIR ÖTESİ KİŞİSEL VERİLERE UYGULANACAK HUKUK İLE YARGI YETKİSİ ARASINDA DEĞERLENDİRME

1. Genel Olarak

Yargı kavramı, egemen devlet ile birey arasındaki hukuki ilişkide merkezi bir rol oynamaktadır. Devletin birey üzerindeki gücünü veya yetkisini ifade ederek böyle bir yasal ilişkinin varlığını belirlemektedir. Dolayısıyla, bir devletin belirli bir birey üzerinde yargı yetkisi yoksa, o bireyi kendi yasalarına ve yasal süreçlerine tabi tutma konusunda yasal yetkisi yoktur.

Yine de devlet iktidarının bir vekili olarak yargı yetkisi, başka bir yasal ilişki türünü de tanımlar, yani devletin diğer egemen devletlerle olan ilişkisini tanımlar ve bu bağlamda konu, kapsamlı bir şekilde ulusal yargı, yerel yargı veya basitçe egemenlik olarak adlandırılabilir.

Bir devletin yetki alanı dışındaki kişi veya şeylere karşı en güçlü güç iddiası, doğal olarak, münhasıran kendi yetki alanı içindeki kişilere veya şeylere ilişkindir. Burada belirtilen, iç hukuk kuralları ile beraber genel olarak devletin özünden gelen otoritedir.

⁴⁰⁴ Lee, s. 192.

Yargı yetkisi farklı şekillerde karşımıza çıkabilir. Bir devlet tarafından uygulandığında farklı yargı yetkisi türleri arasında ayırım yapmak için iki yaklaşım vardır. Birinci yaklaşım yöntemi, yasama yetkisi ile yürütme yetkisi arasında ayırım yapmaktır.

Yasama yetkisi, bir devletin yasasını belirli kişilere veya koşullara uygulanabilir hale getirme yetkisini ifade eder. Yürütme yetkisi ise bir devletin, örnek verecek olursak; kişileri bu yasaları çiğnedikleri için tutuklama, gözaltına alma, kovuşturma, mahkûm etme ve cezalandırma yoluyla bu yasaları uygulamak için hareket etme yetkisini ifade eder.

Diğer yaklaşım yöntemi, yasama, yürütme ve yargı yetkisi arasında ayırım yapmaktır. Yasama yetkisi, yasama organının belirli kişilere veya koşullara uygulanan yasaları yapma yetkisini ifade eder. Yargı yetkisi, mahkemelerin belirli durumlarda kanunu uygulama yetkisiyle ilgilenir. Yürütme yetkisi, yürütmenin yasama veya mahkemelerden kaynaklanan yasaları veya kararları uygulama yetkisini ifade eder.

Yetkililer genellikle yasama yetkisinin bir tür kuralcı yargı yetkisi olduğunu ve yürütme yetkisinin bir tür icra yetkisi olduğunu kabul eder. Bu çalışmada, sınır ötesi yargı yetkisi üç tür yargı yetkisine ayrılmıştır.

En azından kavramsal olarak, az önce açıklanan her üç yargı biçimi de bölge dışı olarak uygulanabilir. Ülke dışılık veya sınır ötesi etki terimi, genel olarak, bir ulus devletin kendi sınırları dışında meydana gelen davranışlar üzerinde yargı yetkisini kullanmasını ifade eder. Bununla birlikte, icra yetkisi genellikle yabancı topraklara genişletilirken, bu tür bir faaliyet genel olarak polisin veya askeri hareketin sonucudur. Bu nedenle, sınır ötesi yargı yetkisinin değerlendirilmesi, tüm bu konuları kapsayacak şekilde yapılmalı ve yargı yetkisinin genişleme kapasitesi net bir şekilde ölçülerek karar verilmelidir.

Milletlerarası sınır ötesi veya ülke dışı yargı yetkisinin karşımıza çıkan bu türleri, sadece GDPR kapsamında değil, uluslararası arenada yetkisi kendi alanının dışına çıkan tüm mevzuatlar ve uygulamalar kapsamında yol gösterici olan temel yaklaşımlardır.

2. Yasama Yetkisi

Sınır ötesi yargı yetkisi, bir devletin çeşitli yasal, düzenleyici ve yargısal kurumlar aracılığıyla, kendi toprakları dışındaki aktörler ve faaliyetler üzerindeki yetkisini kullanma yeteneğini ifade eder.

Yetki hukukunda, en çok dikkat yasama yetkisine ayrılmıştır. Genel olarak, uluslararası hukukun yasama yetkisine yaklaşımı hakkında iki görüş vardır. İlk görüşe göre, Lotus davasında⁴⁰⁵ PCIJ tarafından benimsenen ilkeye göre, devletler ilke olarak, aksini yasaklayan bir kural tanımlanmadıkça, belirli bir durum üzerinde kural koyucu yargı yetkisini kullanmakta özgürdürler.⁴⁰⁶

Bir başka adıyla Bozkurt-Lotus davası olarak adlandırılan bu dava; Lahey Uluslararası Adalet Divanı nezdinde karara bağlanan, Türkiye ile Fransa arasında, 2 Ağustos 1926 tarihinde gerçekleşen, Ege denizi açıklarındaki Türk vapuru Bozkurt ile Fransız vapuru Lotus'un çarpışmasıyla Türk gemisinin batması ve 8 Türk vatandaşının hayatını kaybetmesi sonucu Bozkurt'un kaptanı ile Lotus'un nöbetçi kaptanının İstanbul Mahkemeleri tarafından tutuklanması neticesinde başlayan ve devamında uluslararası olaya dönüşen bir davadır.⁴⁰⁷

7 Eylül 1927 tarihinde ise Lahey Adalet Divanı toplanıp söz konusu olay ile ilgili kararını vermiştir. Buna göre söz konusu kararda; Lozan Barış Antlaşması'nın ilgili bölümleri ve maddeleri kapsamında, Türkiye'nin bağımsızlığını ve kendi otoritesinden gelen yetkilerini kullandığı ve kapitülasyonların kaldırıldığı bir

⁴⁰⁵ Kararın İngilizce tam metni için bkz. http://www.worldcourts.com/pcij/eng/decisions/1927.09.07_lotus.htm, Fransızca orjinal metni için ayrıca bkz. https://www.icj-cij.org/public/files/permanent-court-of-international-justice/serie_A/A_10/30_Lotus_Arret.pdf, (E.T.: 20.11.2021).

⁴⁰⁶ An Hertogen, Letting Lotus Bloom, The European Journal of International Law, Vol. 26, No. 4, 2016, s. 902.

⁴⁰⁷ Durmuş Tezcan, Bozkurt-Lotus Davasının Önemi ve Yeri, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları, C. II, S. 4-5, 1994-1995, s. 268.

memleketin söz konusu yargı yetkisini bu şekilde kullanabilmesinin normal olduğu, aykırı bir uygulamanın olmadığı belirtilmiştir.⁴⁰⁸

Lahey Adalet Divanı, söz konusu suçun, hayali olarak Fransız toprağı olarak kabul edilen Lotus Gemisi tarafından işlendiğini, ancak söz konusu olayın etkilerinin hayali Türk toprağı olarak kabul edilen Bozkurt gemisinde görüldüğünü ve bu yüzden Türk adli makamlarının bu suçu kovuşturmaya yetkisinin olduğunu ve bir geminin açık denizlerde başka bir ülke gemisi aleyhinde işlediği suçun, iki ayrı devlet toprağında işlenmiş gibi değerlendirilir prensibini kabul ettiğini belirtmiştir.⁴⁰⁹

Lahey Adalet Divanı, almış olduğu bu karar ile birlikte Türkiye'nin bir ihlal gerçekleştirmediğini belirtmiş ve Türk tezinin bu kapsamda doğru ve haklı olduğunu kabul etmiştir. Kuruluşunun üçüncü yılında Türkiye'nin bu dava üzerine verdiği önem çok büyük olup, Lozan Barış Antlaşması sonrası kaldırılan kapitülasyonların artık Türkiye'de dolaylı yollar dahil olmak üzere hiçbir şekilde uygulanamayacağını perçinleyen ve Türkiye'nin bağımsızlığını uluslararası arenada tekrardan kanıtlayan çok önemli bir uluslararası karardır.

Bu karar ile beraber kabul edilen Türk tezi, uluslararası arenada, Lotus prensibi veya Lotus ilkesi şeklinde adlandırılacak kavramı doğurmuştur. İlke, uluslararası hukukta rızaya dayalı bir yaklaşımı öngörür ve bir devletin egemenliğini kullanma özgürlüğünün yalnızca söz konusu devletin rıza gösterdiği yasaklayıcı kurallarla sınırlandırıldığını öne sürer. Bir yasağın yokluğunda, bir devlet, eylemine izin veren belirli bir temele ihtiyaç duymadan uygun gördüğü şekilde hareket etmekte özgürdür.⁴¹⁰

Bu temelde, devlet egemenliğinin, hukuk dışı bir değer olduğu kabul edildiğinde, uluslararası hukukta Lotus ilkesinde ifade edilen izin veren yaklaşımın, doğrudan bir sonuç olarak ortaya çıktığı açıktır. Egemenlik, yalnızca bir devletin kendi

⁴⁰⁸ Alper Ersaydı, Bozkurt-Lotus Davası ve Genç Türkiye'nin Hukuksal Yetkinliği, Tarih Okulu Dergisi, C. 2010, S. VI, 2010, s. 39-40.

⁴⁰⁹ Alper Ersaydı, s. 39-40.

⁴¹⁰ An Hertogen, s. 902.

rızasının var olması halinde, özgürlüğü üzerindeki yasal kısıtlamaları haklı çıkarabilir ve bir devletin herhangi bir yasal normla bağlı olmaya rıza göstermediği durumlarda, söz konusu durum varsayılan olarak bu devletin egemenliğine ve dolayısıyla hareket özgürlüğüne tabidir.⁴¹¹

Bununla birlikte, bazı yorumcular bu yaklaşımın, açık denizlerde sınır ötesi yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin davaların aksine, genel olarak uluslararası hukuk kapsamındaki davalara uygulanıp uygulanmadığını da sorgulamaktadır.

İkinci görüş ise, bir devletin, izin veren kurallar böyle bir uygulamayı desteklemediği sürece, yasama yetkisini kendi toprakları dışına genişletemeyeceğidir. Bu görüşün savunucuları, devletlerin, yasaklayıcı bir norma dayalı yargı yetkisinin uygulanmasına itiraz etmeyi diğer devletlere bırakmak yerine, yasama yetkisini bu müsamahakâr temeller üzerinde uygulamalarını haklı gösterme eğiliminde olduklarını ileri sürerler.

Buna göre, sınır ötesi yargı yetkisi iddialarına, yalnızca yargı yetkisini ileri sürmek isteyen devlet ile yerleşik yargı temellerinden birine giren düzenlenmiş kişiler veya davranışlar arasında bir bağ olması durumunda izin verilir.

3. Yürütme Yetkisi

Bir devlet kendi yasalarını, muhtemelen ülke dışında dayattığında, mantıksal olarak aynı zamanda bu yasaların uygulanmasını da ister. Yürütme veya uygulama yetkisi, bir devletin yasalara uymaya zorlama yetkisini kullanma yetkisi anlamına gelir.⁴¹² Bu tanım, mahkemeler yoluyla veya yürütme, idari, polis veya diğer yargı dışı eylemler yoluyla yasalarına veya yönetmeliklerine uymayı teşvik etme veya zorlama veya uymamayı cezalandırma yetkisinden daha dardır.

⁴¹¹ Marco Vöhringer, State Jurisdiction and the Permissiveness of International Law: Is the Lotus Still Blooming?, LSE Law Review, Vol. VII, 2021, s. 33.

⁴¹² Celal Büyük, Yasama Yürütme Yargı: Platon'dan Montesquieu'ya Devletin Fonksiyonlarına Genel Bir Bakış, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, C. 10, S. 1, 2010, s. 160.

Mahkemenin Lotus davasında kararlaştırdığı gibi, devletler, kanunlarını ülke dışına etkili düzenleme yetkisine sahip olsalar bile, uluslararası geleneklerden veya bir sözleşmeden türetilen müsamahakâr bir kural dışında, kendi kanunlarını kendi toprakları dışında uygulama hakkına sahip değildir. Buna göre, uygulama ancak bölgesel önlemler yoluyla gerçekleştirilebilir. Örnek olarak; topraklarda gönüllü olarak bulunan bir kişiyi tutuklamak veya davalının bölgede bulunan malına el koymak verilebilir.

Çoğu zaman, uluslararası iş birliği veya yurtdışında bulunan varlıklara karşı yerel bir mahkeme kararının uygulanması gerekecektir. Bu tür bir iş birliği her zaman mümkün değildir, bu da devletlerin bazen uluslararası hukuku ihlal ederek neden sınır ötesi yaptırım önlemlerine başvurduğunu açıklamaktadır. Sınır ötesi uygulama yasağının yurtdışında bulunan bilgisayar ağlarında teknolojik uzaktan aramalar için de geçerli olup olmadığı henüz tam olarak çözülmemiştir.

4. Yargı Yetkisi

Yargı tarafından kullanılan yargı yetkisi hem hukuk hem de ceza davalarında tipik olarak yargıya dayalı yetki terimleriyle ifade edilir. Yargı yetkisi, bir devletin, özellikle mahkemelerinin veya idari mahkemelerinin süreçleri yoluyla, kişilere veya eşyalara kanun uygulama yetkisi olarak tanımlanır.

Burada yargı yetkisi, bir devletin yasalarının erişiminden ziyade mahkemelerin yargı yetkisine atıfta bulunur ve davalının söz konusu devletin mahkemelerine götürülme beklentisiyle ilgilidir. Yargı fonksiyonunun işlevinin ve etkisinin tam anlamıyla anlaşılması için yasama ve yürütmenin de dikkatli bir şekilde irdelenip anlaşılması gerekmektedir.⁴¹³ Yargı yetkisinin ilkeleri, kanunlar ihtilafında iyi gelişmiştir. Avrupa'da, medeni ve ticari konularda, yargı yetkisi esas olarak davalının ikamet ettiği veya ikamet ettiği yere bağlıdır. ABD'nin kendi adına, tarihsel olarak yargı yetkisine ilişkin daha liberal kuralları mevcuttur.

⁴¹³ Bülent Beder, Mehmet Altundiş, Yasama ve Yürütme Fonksiyonlarının Yargı Bağımsızlığına Müdahalesi, Yasama Dergisi, S. 13, 2009, s. 86.

Sınır ötesi yargı yetkisi, bir devletin kendi yargı yetkisine, yukarıda tartışıldığı gibi yurt dışında ortaya çıkan durumlarla ilgili kararlar alma yetkisi atfedebileceği şeklinde açıklanabilir. Bu, ya cezai prosedürlerin yurtdışında işlenen fiiller için mahkûmiyete yol açabileceği ya da hukuk mahkemelerinin ülke dışı durumlarla ilgili davalarda karar vermeye yetkili olduğunu beyan ettiği durumlarda ortaya çıkar.

Bir devlet ayrıca, ulusal toprakları dışındaki kişileri, mülkleri veya davranışları düzenleyen normlar oluşturan, sınır ötesi bir etkiye sahip olmayı amaçlayan mevzuat kabul edebilir, yani kural koyucu sınır ötesi yargı yetkisini tanıyabilir. Örneğin, belirli davranış biçimlerinin nerede olursa olsun suç teşkil edeceğini öngörebilir ve bu tür suçları işlediğinden şüphelenilen kişinin ulusal ülkede bulunması halinde bu tür suçları kovuşturmaya çalışabileceğine karar verebilir veya buna benzer şekilde belirli başlı faaliyetlerin hangi şartlar altında düzenlenmesi gerektiği konularında birtakım kritik kurallar düzenleyebilir.

Bu örneklerin her ikisinin de gösterdiği gibi, bu tür ülke dışı yasaların herhangi bir etkililiğinin olup olmayacağı, ilgili devletin, sınır ötesi yasaları kabul etmiş olan devlet fiilen etkin bir kontrole sahip olmadığı sürece, bu tür yasaları yürürlüğe koymada diğer devletlerin iş birliğini güvence altına alma yeteneğine bağlıdır.

Yasamaya bağlı sınır ötesi yargı yetkisinin kullanılması ise diğer devletlerin, özellikle de bölgesel devletlerin egemenliğini en az tehdit eden sınır dışı yargı yetkisi türüdür ve etkinliği, bölgesel devletin başka bir devletin sınır ötesi mevzuatına izin verip vermeyeceğine bağlıdır.

F. MÖHUK KAPSAMINDA DEĞERLENDİRME

1. Genel Olarak Değerlendirme

GDPR ve sınır ötesi etkisi değerlendirildiği zaman yukarıda bahsettiğimiz gibi farklı görüşler doğrultusunda farklı sonuçlar ortaya çıkacaktır. Sadece Avrupa Birliği'nde değil, Avrupa Birliği üyesi olmayan üçüncü taraf ülkelerde de etkisi olması günümüzde birtakım sorunlara yol açmaktadır.

MÖHUK m. 2'ye göre yabancı hukukun uygulanması konusu düzenlenmiş olup, buna göre hâkim, *“Türk kanunlar ihtilafı kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku resen uygular”* ifadesine yer verilmiştir.

Maddenin devamı, “*Yabancı hukukun tespitinde hakim taraflardan yardım isteyebilir. Olayla ilgili olarak tüm araştırmalara rağmen yabancı hukukun tespit edilememesi halinde Türk hukuku uygulanır.*” şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Bir örnek verecek olursak, Türkiye’de işletmesi bulunan bir veri sorumlusu Fransa’daki vatandaşları insanları hedef alan bir uygulama geliştirdiğinde bu uygulama kaynaklı veri işleme faaliyetlerine haliyle oranın lokal kanunlarına ve GDPR’ın kapsamında olduğu için GDPR şartlarına uygun olarak yerine getirmesi gerekmektedir.

Zaten burada, kullanıcılar ile arasındaki sorunlarda, kullanıcılar yabancı olduğu için direkt olarak yabancı unsur bulunduğu göz önünde bulundurulur ve MÖHUK kuralları gereği ilgili hukuk belirtilecektir.

GDPR bu olayın en başında, daha MÖHUK kurallarının uygulanmasına izin vermeden veya sırayı beklemeden, sınır ötesi etkisi ile beraber üye olmayan devletlerdeki bireyleri, şirketleri, veri işleyenleri ve veri sorumlusu yapıları ve ilgili diğer sorumluları direkt olarak kendi kuralları bünyesine dahil etmiş, bu ilgili devletlerin iç hukuk sistemindeki kuralları göz önünde bulundurmadan belli başlı birtakım kuralları dikte etmiştir.

Bir önceki başlıkta belirtilen bazı görüşler doğrultusunda ortaya çıktığı üzere, böylesine bir düzenlemenin bu düzenlemeye taraf olmayan üçüncü taraf devletlerde yarattığı etki başlı başına bir karışıklık ortamı oluşturmaktadır. Devletlerin daha kendi iç hukuk sisteminin gerekliliklerini yerine getiremeden ve kendi otorite ve güçlerini sistemlerinde kullanmadan direkt olarak dışarıdaki bir başka ülkenin düzenlemesine uyum sağlamasının beklenmesi adaletsiz bir yaklaşım olacaktır.

Devletlerin kendi emredici hukuk kuralları, doğrudan uygulanan kuralları ve kamu düzeni gibi iç hukuk nüansları göz önünde bulundurulmadan uluslararası sözleşme niteliğinde bile olmayan bu tarz düzenlemelere uygun hareket etmesinin beklenmesi Avrupa Birliği’nin tek taraflı çıkarlarını gözetebilecek ve kurallarının uygulanmasını zorladığı bir hukuki ortam yaratacaktır.

Yukarıdaki örnekte bahsedildiği gibi bir devlet, kendi hukuk kuralları bünyesinde, yabancı unsurlu ve kişisel veriler ile alakalı olan uyuşmazlığı

değerlendiremedikten ve MÖHUK kapsamında uyuşmazlığın yerini tespit edemedikten sonra ve her şeyin öncesinde o devletin, direkt olarak bir başka devletin veya uluslararası organizasyonun kurallarını uygulamayı gözetmesi, hukuk sistemlerinin gerçeklerinden ve pratik hayattan oldukça uzaktır.

GDPR'ın bahsedilen sınır ötesi etkisinin uygulanması bir kenara, MÖHUK kurallarının yabancı bir hukuku yetkili görmesi halinde bile bu hukuk doğru bir şekilde uygulanamıyorsa, bu hukuk hiçbir önem taşımaz. *“Adalet, bir hukukun doğru olarak uygulanması ve bu uygulamanın denetim altında yapılmasını gerektirir.”*⁴¹⁴

Özetle, devletlerin yapısı ve otoritesinin kaynağı gereği ilk olarak iç hukuk kuralları göz önünde bulundurulacaktır. Sonrasında ise konumuz gereği, yabancı unsur taşıyan kişisel verilerden kaynaklı uyuşmazlıklarda ise hangi devletin özel hukuk kurallarının uygulanacağını belirten MÖHUK kuralları dikkate alınacaktır.⁴¹⁵

2. Uluslararası Anlaşmalar Perspektifinde Değerlendirme

Bu sorunlara çözüm olarak bir başka öneri ise uluslararası anlaşmalardır. Bunlar, uluslararası kuruluşlar için anlaşmalar, uluslararası sözleşmeler, sözleşmeler, nihai eylemler, tüzükler, protokoller, paktlar ve anayasalar gibi bir dizi farklı adla karşımıza çıkabilir ve genellikle bu farklı isimlerin uluslararası hukukta yasal bir önemi yoktur.

Uluslararası anlaşmalar iki taraflı, yani iki taraf veya çok taraflı, yani birkaç taraf arasında olabilir ve bir anlaşma genellikle yalnızca anlaşmanın taraflarını bağlar.⁴¹⁶ Bir anlaşma, anlaşmada belirtilen yürürlüğe girme koşulları karşılandığında yürürlüğe girer. İkili anlaşmalar genellikle her iki taraf da belirli bir tarih itibarıyla bağlanmayı kabul ettiğinde yürürlüğe girer.

İkili anlaşmanın birçok avantajı vardır. Bunlardan ilki, taraflar açısından uygulanması daha kolay olan en verimli ve etkili yol gibi görünmektedir. Örneğin,

⁴¹⁴ Çelikel, Erdem, s. 171.

⁴¹⁵ Nomer, s. 4

⁴¹⁶ Yücel Acer, İbrahim Kaya, Uluslararası Hukuk: Temel Ders Kitabı, 3. Baskı, Ankara, 2013, s. 36.

T.C. Anayasası m. 90'a göre, *“usulüne göre yürürlüğe sokulmuş uluslararası antlaşmaların kanun hükmünde olduğunu”* belirtmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere antlaşmaların uygulanabilir niteliği, ülkeler arasındaki belirsizliklerin giderilmesinde oldukça yardımcı olacaktır.⁴¹⁷

Anlaşmazlık zorlukları, ikili anlaşmalar söz konusu olduğunda bir sorun değildir, çünkü yalnızca birkaç ülke yer aldığından, anlaşmazlığın çözümü zaman alıcı veya çekişmeli olmayacaktır. Daha önce belirtildiği gibi, GDPR'ın sınır ötesi etkisi, yabancı veri koruma düzenlemeleri üzerinde daha farklı bir etkiye sahiptir.

AB'de veya AB dışında iş yapan kuruluşlar gelecekteki yasal değişikliklere dikkat etmelidir. Bu durumda, GDPR kapsamındaki daha geniş yetki kapsamına ilişkin belirsizliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu nedenle, AB ve diğer üçüncü taraf ülkeler arasında, GDPR için uluslararası iş birliğini değerlendirmek faydalı olabilir.

Yetki çatışmasını ve egemenliğin ihlalini önlemek için bu tür faaliyetlerin düzenlenmesine uyum sağlamak için bir anlaşma şeklinde olabilir ve temel olarak, önerilen anlaşma, kişisel verilere ilişkin GDPR'a uygulanacak araçların yanı sıra yasal çerçevelerin ve yönergelerin nasıl geliştirileceğini de içermelidir.

GDPR'daki bu etki kapsamı ve yarattığı belirsizlik, özellikle AB çalışma grupları tarafından netleştirilmek üzere mercek altındadır.⁴¹⁸ GDPR'daki geniş bir yetki alanı yaklaşımının olumsuz sonuçlarından kaçınmak, kişisel verilerin doğasını korumak ve kötüye kullanımını ele almak için, bu tür çabaların tüm dünya kapsamında hızlandırılması gerekmektedir.

⁴¹⁷ Ali İbrahim Akkutay, Uluslararası Antlaşmaların Türk İç Hukukundaki Konumu Ve Etkileri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XI, S.1-2, 2007, s. 416.

⁴¹⁸ Lee, s. 351.

IV. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN MİLLETLERARASI USUL HUKUKU

A. MİLLETLERARASI USUL HUKUKU KAVRAMI VE İÇERİĞİ

*“Milletlerarası Usul Hukuku kavramı yabancı unsurlu özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanacak yargılama usulüne işaret etmek üzere kullanılmaktadır.”*⁴¹⁹ Günümüzde yabancı unsurlu özel hukuk uyuşmazlıklarında yol gösterecek uluslararası bir düzenleme bulunmamaktadır dolayısıyla ülkeler, yabancılik unsuru taşıyan milletlerarası özel hukuk uyuşmazlıklarında ortaya çıkacak yargısal faaliyeti kendi milletlerarası usul hukuku kuralları ile şekillendirecektir.

Burada belirtmek gerekir ki kanun koyucular, yabancı unsurlu milletlerarası özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanacak kuralları düzenlerken, toplumun ihtiyaçları ile beraber uluslararası toplumun ortak değerleri ve uluslararası anlaşmaları dikkate alacaktır.

Çalışmanın bu bölümüne kadar incelediğimiz konular göz önünde bulundurulunca özellikle GDPR’ın sınır ötesi etkisinin geniş alanı, MÖHUK kurallarımızı gözetmeden ülkemize de etki etmekte ve gelecekte GDPR’ı baz alarak verilecek yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konularında da ayrı soru işaretleri doğurmaktadır.

Yukarıda belirtilen söz konusu MÖHUK kuralları diğer bütün dallarda olduğu gibi kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak ortaya çıkan durumlarda da etkinliğini korur. Dolayısıyla kişisel verilere ilişkin çıkan uyuşmazlıklarda veya yabancı mahkeme kararlarının tanınması durumlarında da yine bu kurallar baz alınacaktır.

B. VASIFLANDIRMA VE LEX FORİ PRENSİBİ

Milletlerarası usul hukuku kavramlarında vasıflandırma, lex fori prensibi doğrultusunda yapılır.⁴²⁰ Lex fori prensibi ise daha önceden belirttiğimiz gibi

⁴¹⁹ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 407.

⁴²⁰ Ergin Nomer, Milletlerarası Usul Hukuku, 2. Bası, İstanbul, 2018, s. 38.

kendisine başvurulana mahkemenin tabi bulunduğu hukuk, hâkimin hukuku olarak karşımıza çıkar.⁴²¹ Buradaki amaç bir hukuki kavramın bağılı bulunduğu hukuk alanının tespit edilmesi ve bunun temel gayesine göre fonksiyonlarının belirlenmesidir.

C. TÜRK MAHKEMELERİNİN GENEL OLARAK YARGI YETKİSİ VE MİLLETLERARASI YETKİSİ

Yargı yetkisi genel olarak, devletlerin egemenlik haklarının bir sonucu, bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletler, kural olarak ülkeleri üzerinde bulunan herkesin ve her şeyin hakkında yargı yetkisini kullanabilir.⁴²² Bazı durumlarda yargı yetkisi, yargı bağıışıklığı ve yargı muafiyeti olarak adlandırılan özel durumlarda devletlerin yargı yetkisi olmayabilir.

*Genel olarak yetki, bir davaya hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirler.*⁴²³ Uluslararası yetki, bir davaya hangi devletin mahkemelerinin bakacağını belirlerken, iç yetki; bir dava ile ilgili olarak belirli bir devletin sınırları içinde hangi yerdeki mahkemenin ilgileneceğini belirler.⁴²⁴

D. MİLLETLERARASI YETKİ SİSTEMİ

1. Genel Olarak

Milletlerarası yetki konusunda Türk mahkemelerinin ne zaman yetkili olacağı MÖHUK ve uluslararası sözleşmeler vasıtasıyla belirlenecektir. Milletlerarası sözleşmelerin hükümlerinin saklı olduğu MÖHUK m. 1 ile beraber belirtilmiştir.

Buradan anlaşılacağı üzere milletlerarası sözleşmenin kapsamına giren bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda bu sözleşmenin hükümleri MÖHUK'a nazaran önceliğe sahip olacaktır.⁴²⁵

⁴²¹ Nomer, s. 17.

⁴²² Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 425.

⁴²³ Çelikel, Erdem, s. 565.

⁴²⁴ Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku, 25. Baskı, Ankara, 2014, s. 130.

⁴²⁵ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 457.

Türk hukukunda, yabancı unsurlu bir uyuşmazlığın hangi hukuka göre belirleneceği konusunu, genel ve özel milletlerarası yetki kuralları kapsamında olmak üzere iki farklı şekilde değerlendirilir.⁴²⁶

2. MÖHUK'taki Genel Yetki Kuralı

MÖHUK'taki genel yetki kuralı m. 40 ile karşımıza çıkmaktadır. Yabancı unsurlu uyuşmazlıklar çerçevesinde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, iç hukukun yer itibariyle ilgili yetki kuralları doğrultusunda belirli olacaktır.

Burada HMK ve TMK'nın ilgili maddeleri uygulanacaktır. HMK m. 5'e göre mahkemelerin yetkisinin dahil olduğu alanlar belirtilir. Bu maddenin düzenlenmesi ile beraber yetkiye ilişkin kuralların kesin yetki kapsamında sayılmadığı hallerde genel yetki kuralı ile beraber seçimlik bir yetki kuralı oluşturacaktır. Bu sebeple özel kanunlardaki yetki ile ilgili olan bölümler ayrıca saklı tutulmuştur ve ilgili maddedeki diğer kanunlar tanımıyla belirtilmek istenen konular Anayasa ve uluslararası antlaşmaları da kapsayacak biçimde, kollektif ve kapsamlı bir anlamda kullanılmaktadır.⁴²⁷

Genel yetkili mahkeme kavramı ise HMK m. 6/1 ile birlikte karşımıza çıkmaktadır. Bu kural genel olarak bütün davalar için geçerli olup, kesin yetki halleri haricinde uygulanmaktadır.⁴²⁸ Buradan ayrıca, yerleşim yeri kavramının, gerçek kişiler ile beraber tüzel kişiler için de geçerli olduğu anlaşılmaktadır.⁴²⁹

Genel yetki kuralının atıfta bulunduğu alanlara birkaç örnek olarak; davalının yerleşim yeri veya mutad meskeni mahkemesi, çekişmesiz yargı işlerinde yetkili

⁴²⁶ Zeynep İstemi, Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Milletlerarası Yetki, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020, s. 49.

⁴²⁷ Ali Cem Budak, Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 11. Baskı, Ankara, 2017, s. 40.

⁴²⁸ Recep Aşit, Kişilik Hakkı İhlallerinde Yetkili Mahkemeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 23, S.2, 2017, s. 472.

⁴²⁹ Ceyda Süral, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 100, 2012, s. 171.

mahkemeler ve haksız fiillerden doğan uyuşmazlıklarda yetkili mahkemeler verilebilir.

3. MÖHUK'taki Özel Yetki Kuralı

MÖHUK m. 41 ve 46 aralığında ise Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi ile ilgili özel kurallar karşımıza çıkmaktadır. Kişisel veriler ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek yetki konuları daha çok MÖHUK m. 44 ile m. 46 arasında karşımıza çıkmaktadır.

Buna göre iş sözleşmesi ve iş ilişkisi ile ilgili davalarda MÖHUK m. 44 şartlar çerçevesinde hangi mahkemelerin yetkili olduğunu belirtilir. İşçi mutaden Türkiye’de çalışıyorsa Türkiye’de bulunan yer mahkemesi yetkilidir. Alternatif olarak hangi mahkemelerin yetkili olduğu ise kanunun devamında sırasıyla sayılmıştır. Burada amaç işverene karşı daha zayıf konumda olan işçinin korunması olup, açılacak davalarda işçi lehine ve aleyhine açılacak davalar arasında ayrıma gidilmiştir.⁴³⁰

Tüketici sözleşmesine ilişkin davalar MÖHUK m. 45’te belirtilmiştir. Buna göre tüketicinin seçimlik haklarına bağlı olarak yetkili, Türkiye’deki işyeri, yerleşim yeri veya mutad mesken mahkemesidir. Tüketicie karşı açılacak ise bu sefer yetkili mahkeme yine mutad mesken mahkemesi olup tüketicinin Türkiye’deki mutad meskeni baz alınacaktır.

Burada yukarıda da belirttiğimiz gibi tüketicinin zayıf konumda olmasından kaynaklı böyle bir seçimlik haklar bütünü mevcuttur. Tüketici ya kendi yerleşim yeri veya mutad meskeni mahkemesinde ya da karşı tarafın işyeri, yerleşim yeri veya mutad meskenindeki Türk mahkemelerinde dava açabilir.⁴³¹

Sigorta sözleşmelerine ilişkin davalar ise MÖHUK m. 46 ile düzenlenmiştir. Burada sigorta eden, sigorta ettiren ve ilgili şubeler bazında bir değerlendirme yapılmış olup bunları baz alarak yetkili mahkeme belirlenecektir. Sigorta

⁴³⁰ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 497.

⁴³¹ Nomer, s. 122.

sözleşmelerinde de haliyle kişisel veri işlenebileceği için bu konulara ayrıca dikkat etmek gerekir.

Şunu da belirtmek gerekir ki yetki anlaşmalarını ve sınırlarını düzenleyen MÖHUK m. 47/2’de “44, 45 ve 46 ncı maddelerde belirlenen mahkemelerin yetkisi tarafların anlaşmasıyla bertaraf edilemez.” denmiştir. Dolayısıyla belirtilen bu maddeler tarafların anlaşmasıyla yani yetki sözleşmesiyle bertaraf edilemez.⁴³²

Sonuç olarak, kişisel veri işleyen sözleşme tiplerinde kişisel verilerin işlenme şartları ve şekilleri baz alınıp hangi sözleşme şartları ve dolayısıyla yetki kuralları kapsamında değerlendirileceği net bir şekilde ortaya konulmalıdır.

V. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ

A. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİNDE ARANAN KOŞULLAR

1. MÖHUK’a Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi

Devletler yapılarından gelen güçlerini ve egemenliklerini organları ve dolayısıyla kurumları vasıtasıyla kullanır bu yapılar yetkili oldukları devlet egemenliği doğrultusunda aksiyon alarak işlemlerini gerçekleştirir. Devletler çoğu zaman diğer devletlerin kendi iç işlerine karışmasını ve kendi kurallarına müdahale edilmesini tercih ve müsaade etmez.

Devletler, pek tabi yargı bağımsızlığına sahip olduklarından yargılama ve ilgili işlemler kendi kanunlarına göre yapılır. Özellikle mahkeme kararları devletlerin kendi sınırları içerisinde geçerlidir, yani bir devlette alınan yargı kararı ile diğer devlette bir sonuç almak çoğu zaman mümkün değildir. Kişisel verilere ilişkin olan yabancı mahkeme kararlarında da bu durum aynı şekilde varlığını sürdürmektedir.

⁴³² Nomer, s. 121.

Diğer ülke mahkemelerinin kararlarının Türkiye’de hüküm doğurabilmesi için bu kararlarının tanınması veya tenfizi yani kabülü gerekmektedir.⁴³³ Tanıma kararı kesinleşmiş bütün mahkeme kararları için verilebilirken, tenfiz ise yabancı mahkemelerce verilen eda kararları kapsamında Türkiye’de icra edilebilmeleri için verilebilir ve tanıma davası veya tenfiz davasının açılıp açılmayacağı konusunda yabancı mahkeme ilamının içeriğine ve detaylarına bakılarak karar verilecektir.⁴³⁴ Tenfiz kararının verilmesine ilişkin haller MÖHUK m. 50 ile belirtilmiştir. Tanıma kararına ilişkin haller ise MÖHUK m. 58 kapsamında karşımıza çıkmaktadır.

2. Ön Koşullar

a. Genel Olarak

Madde 50’de belirtilen şartlar özünde, tanıma ve tenfizin ön koşullarını belirtmektedir. Buna göre tenfiz veya tanıma için öncelikle yabancı bir devlet mahkemesinin verdiği bir mahkeme kararının bulunması ve yabancı mahkeme kararının hukuk davalarına ilişkin olması ve kararın kesinleşmiş olması gerekmektedir.⁴³⁵

Burada belirtilmelidir ki Türk hukukunda sadece mahkeme kararının verildiği ülkenin şekil ve maddi anlamında kesinleşmiş mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi mümkündür.

MÖHUK M. 53/1(b) kapsamında ilgili mahkeme kararının kesinleştiğine ilişkin belgeleri veya yazıları davacı ispatlamak zorundadır. Dolayısıyla davacı ilgili belgeleri dilekçesini eklemelidir.

Bu ön koşulların her birinin gereklilikleri kabul edilebilir ölçüde sağlandığı takdirde, ilgili bu yabancı mahkeme kararlarının tanınması veya tenfizi ancak o zaman mümkün olacaktır.

⁴³³ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 623.

⁴³⁴ Nuray Ekşi, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, 2. Baskı, İstanbul, 2020, s. 5-6.

⁴³⁵ Mehmet Köle, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanıma ve Tenfizinde Usul, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 34, 2016, s. 44.

b. Yabancı Bir Devletin Mahkemesi Tarafından Verilmiş Bir Kararın Bulunması

İlk konu haliyle ilgili yabancı kararın yabancı bir devlet mahkemesi tarafından verilmesidir. Buna göre bu kararın bir mahkeme kararı olup olmadığı ilgili ülke hukukuna göre belirlenir. Ek olarak, yabancı ülkede mahkeme kararı olarak kabul edilen ilgili kararı tanıyacak veya tenfiz edecek ülkenin hukukuna göre de mahkeme kararı olarak nitelendirilmelidir.

Bunların yanında milletlerarası sözleşmeler ile özel olarak belirtilmiş veya özel kanunlar ile ayriyeten düzenlenen konularda, müsaade edildiği sürece yabancı idari makamların verdiği kararların da tanınması ve tenfizi mümkündür.

Kararı tanınacak veya tenfiz edilecek ülkenin uluslararası hukuk alanında tanınıp tanınmamasının teknik olarak bir önemi yoktur. Devletler bir başka devletin yargı merciinin vermiş olduğu kararları tanıyıp tenfiz edebilirler. Bu işlem o devletin tanındığı anlamına gelmeyip sadece kararın tanınmasını ifade etmektedir.⁴³⁶

Belirttiğimiz üzere kural olarak sadece yabancı mahkemelerin kararları tanınabilir veya tenfiz edilebilir. Bu mahkeme kararı, mahkemece konunun nasıl bir sonuca yani hükme bağlandığını gösteren belgedir ve bu nedenle mahkemelerce verilen diğer tip belgeler bu konuya dahil olmayabilir.⁴³⁷

Türk hukukunda, hukuk davaları ile ilgili olarak kesinleşmiş yabancı mahkeme kararları tanınıp tenfiz edilebilir. Yabancı mahkemelerin tenfiz ve tanıma işlemlerinin tekrardan tenfizi ve tanınması mümkün olmaz yani tenfizin tenfizi Türk hukukunda mümkün değildir.⁴³⁸

⁴³⁶ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 637.

⁴³⁷ Musa Aygöl, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri, Public and Private International Law Bulletin, V. 31, I. 2, 2011, s. 89.

⁴³⁸ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 639.

c. Yabancı Mahkeme Kararının Hukuk Davalarına İlişkin Olması

Öncesinde de belirttiğimiz gibi yabancı mahkeme kararlarının konusu hukuk davalarına ilişkin konuları kapsamalıdır. Madde 50'nin ikinci fıkrasında ise ceza kararlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında tenfiz kararı verilebileceği ifade edilmiştir.

İkinci fıkrada belirtilen bu konuların karar hükümlerinin tespitinin taşıdığı niteliğe göre tespit edilmesi gerekmekte olup, bu tespitin vasıflandırma işlemi ile yapılması ve kural olarak lex foriye göre yapılması kabul edildiğinden kararın hukuk davasına ilişkin olup olmadığını Türk hukukuna göre belirlenecektir.

Kanunun belirtmesi doğrultusunda hukuk davalarına ilişkin olma konusunu kesinleştirebilmek için aranan şartlar yabancı mahkeme kararının hukuk, ticaret, iş mahkemesi gibi alanlarda verilmesini zorunlu olmayıp, özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlığı çözmek için verilmiş olduğunun kanıtlanması yeterlidir.

Tanınacak kararlara ilişkin olarak maddi hukuk ait taleplerinde tanınması ve tenfizi mümkündür. Bununla beraber yabancı mahkemenin ceza kararları içerisinde yer alan tazminat ve ilgili diğer kişisel haklarla ilgili taleplerinde tanınması ve tenfizi mümkündür.

d. Kararın Kesinleşmiş Olması

Bu maddeden çok rahat bir şekilde anlaşılabilir ki yabancı bir mahkeme kararının tanınması ve tenfizi ancak o mahkeme kararının verildiği ülkede kesinleşmiş olması şartına bağlı olarak gerçekleştirilebilir.

Burada amaç gayet basittir. Kesinleşmemiş bir yabancı mahkeme kararının olası sonuçlarından tarafların korunması gerekmektedir. Daha henüz yargılama süreçleri devam ediyorken, o karar hakkında sanki kesinleşmiş ve hüküm konulmuşçasına tanıma ve tenfiz işlemi yapılırsa hem hukuki açıdan hem pratik hayatta birçok hata yapılmış olacak dolayısıyla sakat bir işlemler bütünü doğmuş olacaktır.

Türk hukukundaki temel mantalite kararın yargı organlarınca verilmiş olması ve ülkedeki ilgili tüm yargı yollarının taraflar tarafından kullanılıp tüketilmiş olması

sonucunda kesin bir karar verilmesidir. Bu karar, öyle ki kesinleştikten sonra bir daha tekrardan hâkimin önüne gelemeyecek ve yargılama konusu olamayacaktır.⁴³⁹

Belirtilmesi gereken bir diğer konu ise yabancı mahkeme kararlarının icra edilebilirlik konusudur. Buna göre yabancı mahkeme kararının icra edilebilmesi özelliği bazı durumlarda kesinleşme aramamaktadır. Yani karar kesinleşmeden de icraya konulabilir. Türk hukukunda da bazı şartlar çerçevesinde kararlar henüz kesinleşmeden ve kesinleşme şehri oluşmadan icraya konabilir.

Lakin Milletlerarası Özel Hukuk kapsamında bir kararın icraya konulabilmesi özelliği tek başına tanıma veya tenfiz için yeterli değildir.⁴⁴⁰ Dolayısıyla icraya konulabilirlik olsa bile söz konusu yabancı mahkeme kararının kesinleşmesi, kesinleştiğine ilişkin bir şerh veya belgenin bulunması gerekmektedir.

Ek olarak şunu belirtmek gerekir ki yabancı mahkemelerin verdiği ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları geçici bir tedbir niteliğinde olduğundan tanıma ve tenfizi söz konusu değildir. Lakin verilen böyle bir karar ihtilaf konusunu kesin olarak halletmiş ise MÖHUK m. 50 kapsamında tanıma ve tenfize müsait olduğu kabul edilebilir.⁴⁴¹

Yabancı ülkelerde verilen mahkeme kararlarının kesinleştiğine ilişkin belgeler birtakım farklılık göstermekte bazı ülkelerde ayrı bir belge olup, bazı ülkelerde ek veya ara kararda belirtilen, bazı ülkelerde ise tescil ve depo edildiği resmi bürodan alınan veya karşı tarafın avukatının bir yeminli beyanı ile oluşturulan belgelerdir.⁴⁴²

⁴³⁹ Banu Şit, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kesinleşme Şartı, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1, 2011, s. 62.

⁴⁴⁰ Nomer, Devletler Hususi Hukuku, s. 509.

⁴⁴¹ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, 644.

⁴⁴² Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, 645.

3. Esas Koşullar

a. Genel Olarak

Tanım ve tenfiz esas koşulları ise MÖHUK m. 54 kapsamında belirtilmiştir. Bunlar sırasıyla alt başlıklarda belirtilecektir. MÖHUK m. 54 kapsamındaki esas koşullar yerine getirilmez ise yabancı mahkeme kararlarının tanınması veya tenfizi mümkün olmayacaktır, dolayısıyla bu sınırlar çerçevesinde koşullar gerçekleştirilmelidir.

b. Kararın Verildiği Ülke ile Türkiye Arasında Karşılıklılık Bulunması

Özel şartlardan olan karşılıklılık ilkesi özünde milletlerarası özel hukuk ilişkileri kapsamında devletlerin karşılıklı olarak devam ettirdiği ilişkiler çerçevesinde kararlarını başka ülkede tenfiz ettirilmesi ihtiyacı bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Taraf ülkeler kendi aralarında tanımaya ve tenfize ilişkin bir sözleşme kapsamında bu işlemleri gerçekleştirebileceği gibi kendi iç düzenlemelerinde de tanıma ve tenfize yer verebilirler.⁴⁴³ Karşılıklılığı belirten bir sözleşme veya bir iç düzenleme bulunmaması halinde bile, o ülke ile tenfiz edecek bir ülke arasında tenfizin müsaade edilmesi ve uygulanması fiili olarak ispatlanabiliyorsa karşılıklılık unsurunun yerine getirildiği öne sürülecektir.

Türkiye birçok devlet ile karşılıklı olarak mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konularında sözleşmeler imzalanmıştır. Bu sözleşmeler haricinde bir diğer konu ise belirttiğimiz gibi fiili karşılıklılıktır. Bunun nasıl kanıtlanacağı konusu ise her zaman çok basit olmayabilir. Tespitinin en mantıklı yolu Türk mahkemesi kararlarının o ülkenin sınırları çerçevesinde uygulanıp uygulanmadığını kanıtlamaktır. Her ne kadar Türk mahkemesi resen fiili karşılıklılık olup olmadığı konusunu araştırmakla yükümlü olsa da çoğu zaman bu pratikte sonuç vermeyecek dolayısıyla tarafların fiili karşılıklılık konusunu delillendirecek ilgili belgeleri ve mahkeme kararlarını bulması

⁴⁴³ Çelikel, Erdem, s. 739.

ve yargıya yardımcı olması gerekecektir. Yargılamanın sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi açısından bu araştırmalar çok büyük önem taşımaktadır.

Bunlara ek olarak hukuki bir karşılıklılıktan bahsedebilmek için kararın verildiği yabancı ülke ile Türk mahkemesi kararlarının eşit veya yakın şartlarda karar veriyor olması gerekmektedir. Yabancı ülkedeki bu tenfiz şartları Türk hukukundakine eşit veya benzer olmalıdır. Eğer yabancı ülke hukukunun kararları sadece anlaşma ve sözleşme bulunan ülke hukuklarını ilgilendiriyor ise bu tarz ülkelerin kararlarında tenfizden bahsedilemez. İki hukuk sistemi arasındaki şartların benzerlik veya denklik mevcudiyeti varsa burada karşılıklılıktan söz edilebilir. Nitekim Yargıtay'da İsviçre ve Alman Mahkemesinde verilen kararların tenfizine ilişkin davalarda hukuki karşılıklılığı böyle yorumlanmıştır.⁴⁴⁴

c. Kararın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Giren Bir Konuda Verilmemiş Olması ve Yabancı Mahkeme'nin Kendisini Aşırı Yetkili Görmemiş Olması

Türk mahkemelerinin yetki sınırları çerçevesinde yer bulan durumlarda yabancı mahkeme kararları tenfiz edilemez. İç hukuktaki kamu düzenine dayanan kesin yetki kurallarından hangilerinin münhasır nitelikte olduğu kanunda belirtilmemiş, doktrin yorumu ile karar verilmesi gerekmiştir.

Bir yetki kuralının yabancı mahkeme kararının tenfizini engelleyebilmesi, söz konusu uyuşmazlığın mutlak şekilde sadece Türk mahkemelerinde görülmesinin kararlaştırılması şartıyla mümkün olur. Dolayısıyla yetki kuralı, sadece Türk mahkemelerinin yetkili olduğunu belirtiyor ve bunu amaçlıyorsa burada münhasır yetki söz konusu olacak dolayısıyla tanıma ve tenfiz mümkün olmayacaktır.

İç kanunlardaki kamu düzeni düşüncesine dayanan bir kesin yetki kuralının uygulanabilmesi için kesin olarak bu hedefe uygun olan daima yetkili bir mahkemenin bulundurulması gerekmektedir.⁴⁴⁵

⁴⁴⁴ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 651.

⁴⁴⁵ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 661.

Yabancı mahkemenin kendisini aşırı yetkili görmüş olması konusu ise adından da anlaşılacağı üzere yabancı bir ülkenin diğer bir ülkenin iç hukuk sistemine ve otoritesine etki edecek şekilde ve milletlerarası standartlara aykırı bir karar vermesi olarak karşımıza gelmektedir.⁴⁴⁶

Çalışmanın öncesinde de bahsettiğimiz gibi devletler otoritelerini ve güçlerini kendi prensipleri ve iç düzenleri doğrultusunda muhafaza etmeyi ve kullanmayı öngörürler, dolayısıyla dışarıdan gelecek bir müdahalenin varlığı hiçbir şekilde kabul edilemez. Burada da yabancı bir ülkenin verdiği yabancı mahkeme kararı eğer kararın verildiği bu ülkeye aşırı bir yetki bütünü veriyorsa söz konusu kararın tanınması ve tenfizi diğer ülke için mümkün olmayacaktır.

d. Kararın Türk Kamu Düzenine Açıkça Aykırı Olmaması

Çalışmanın belli bölümlerinde karşımıza çıkan kamu düzeni, devletler için çok önemli ve dokunulmaz bir kavram olup özünde o devlet sınırları içerisinde yaşayan kişilerin ve diğer yapıların kamu hukuku ve özel hukuktan doğan ilkeler çerçevesinde uyması gerektiği kuralları belirtmektedir.

Yabancı mahkemenin verdiği kararın Türk kamu düzenine aykırı olması için Anayasa ve temel hukuk kuralları dahil, toplumun kabul ettiği bütün kurallar bütününe ve gündelik hayatta kabul edilen temel prensiplerine aykırı olması gerekmektedir.⁴⁴⁷

Bu şartları sağlayan söz konusu yabancı kararları, kamu düzenine aykırı olacağından ötürü ve hukuk sisteminde birtakım belirli başlı karışıklıklar yaratacağından ötürü tanınması ve tenfizi mümkün değildir.

Tenfize ilişkin kararın kamu düzenine uygun olup olmadığı karar metninde yer alan hüküm fıkrası üzerinden yapılacak bir değerlendirme ile ortaya çıkacaktır. Yabancı mahkeme karara konu hükümler göz önünde bulundurulduğunda, burada esas olan kararda temel alınan hukuk değil kararın temel alınmasıyla bu hükmün

⁴⁴⁶ Tekinalp, s. 432.

⁴⁴⁷ Ayhan Dolunay, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni, Yıldırım Uler'e Armağan Yakın Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2014, s. 46.

uygulanacağı ülkedeki ortaya çıkacak sonuç göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmasıdır.⁴⁴⁸

Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki Türk mahkemesi tarafından verilen ve kesinleşmiş bir kararla yabancı mahkemenin verdiği bir kararın çelişmesi neticesi de direkt olarak kamu düzenine aykırılık olarak değerlendirilebilir.

Kamu düzenine aykırılık MÖHUK m. 54/1(c) ve (ç) kapsamında özel bir öneme sahip olup hâkim tarafından resen araştırılması gerekmektedir dolayısıyla davalının itirazı aranmayacaktır.⁴⁴⁹

e. Davalının Savunma Haklarına Uygun Olarak Verilmiş Olması

MÖHUK m. 54/1(ç) ile belirtilen konu, söz konusu durumda kendisi aleyhine tenfiz istenen kişinin hiçbir şekilde savunmasının alınmaması, mahkemeye çağrılmaması ve gıyabında karar verilmesi gibi birtakım durumların varlığı halinde söz konusu tarafın itiraz etmeye hakkı vardır. Eğer davalının belirtilen bu savunma hakları engellenirse söz konusu karara her zaman itiraz edebilir çünkü savunma hakkına her şart altında saygı gösterilmeli ve bu hakkın tatbik edilmesi sağlanmalıdır.

Burada belirtilen şartların herhangi birine uygun hareket edilmemiş olması ihtimalinde, hakkında tenfiz istenen karşı taraf davaya itiraz edebilecektir. Fakat bu savunma haklarına uygun olarak davranmama, riayet etmeme durumlarında kanun davalının itirazını dikkate almaktadır. Yani mahkemelerce resen değil ancak davalının itirazı üzerine dikkate alınacaktır.

*“Savunma haklarına riayet edilip edilmediği esas davanın görüldüğü ülke hukukuna göre belirlenecektir.”*⁴⁵⁰ O yer kanunları tanımını, direkt olarak bunu ifade etmektedir.

⁴⁴⁸ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 678.

⁴⁴⁹ Tuğçe Nimet Yaşar, Türk Mahkemelerinde Yabancı Hukukun Uygulanması, Public and Private International Law Bulletin, Volume: 33, Issue: 2, 2016, s. 99.

⁴⁵⁰ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, s. 690.

Bazı durumlarda yabancı ÷lkeye yargılaması savunma haklarını sınırlayıcı zorlaştııcı nitelikte kurallar belirlemiş olabilir. Bu tarz durumlarda her ne kadar savunma haklarına uygun hareket edilmiş gözükse de teknik olarak savunma hakkına riayetsizlikten bahsedilebilir. Fakat bunu kanıtlanması ayrı bir çaba gerektirecektir çünkü yabancı mahkemenin tarafsız olmaması ve ayrımcı bir muamele yapması konusu soyut olarak değil somut olarak ispatlamalıdır.

4. Yabancı Mahkeme veya Makamlarca Verilen Kararların Milletlerarası Sözleşmelere Göre Tanınması ve Tenfizi

a. Kişisel Verilere İlişkin Olarak Değerlendirme

Söz konusu tanıma ve tenfiz işlemlerini kişisel verilerin korunması perspektifinde değerlendirdiğimiz zaman, özünde pek bir şey fark etmeyecektir. İçerisinde kişisel verilere ilişkin unsurlar bulunduran yabancı mahkeme kararları da MÖHUK'un belirttiğimiz bu maddeleri kapsamında değerlendirilecek ve ilgili ön koşulları ve esas koşulları taşıdığı halde tanınması ve tenfizi mümkün olacaktır.

Yabancı ÷lkelerin kişisel verilerin korunması ile ilgili verdiği mahkeme kararları bir yana Avrupa Birliği Adalet Divan'ı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği kararlar da bu söz konusu şartlar kapsamında değerlendirilmelidir.

b. Milletlerarası Sözleşmelere Göre Değerlendirme

Tanıma ve tenfiz bazı milletlerarası sözleşmeler kapsamında da gerçekleştirilebilmektedir. Bu milletlerarası sözleşmeler, taraflara direkt olarak tanıma ve tenfize ilişkin yetki vermekte ve buna göre hükümler içermektedir. Eğer böyle bir sözleşme mevcutsa tanıma ve tenfiz için ilk önce bu sözleşme şartları göz önünde bulundurulacak sonrasında ise MÖHUK'un ilgili hükümlerine bakılacaktır.

Bu sözleşmeler kanuna kıyasla daha basit şartlar içermektedir. Lâkin sözleşmenin şartları daha kompleks hükümler içeriyorsa genel kanun niteliğindeki MÖHUK devreye girer ve davacı lehe olan bu şartlardan yararlanabilir.

Milletlerarası sözleşmelerin düzenlenmesinin tanıma ve tenfiz de yarattığı en pratik yol karşılıklılık şartıdır. MÖHUK m. 54/1(a)'ya göre aranan karşılıklılık şartı

milletlerarası sözleşmenin imzalanmasıyla beraber taraflar arasında sağlanmış olup kararların tenfizinde ve tanınmasında bu konuya bakılmayacaktır.

Bazı milletlerarası sözleşmelerde sözleşme kapsamına giren tanıma ve tenfiz işlemleri için sözleşmeyi yapan ülkenin kanununa atıf yapılmış, bazılarında ise özel tanıma ve tenfiz şartlarına yer verilmiştir.

Bazı milletlerarası sözleşmelere örnek verecek olursak; Hukuk Usulüne Dair 1954 Tarihli Sözleşme, Uluslararası Karayoluyla Eşya Taşıma Sözleşmesi, Uluslararası Demiryolu Taşımalarına İlişkin Sözleşme, Petrol Kirliliğinden Doğan Zararlara İlişkin Hukuki Sorumluluk Hakkında Sözleşme, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair La Haye Sözleşmesi örnek verilebilir.

Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmeleri iç hukukuna dahil etme yöntemi, TBMM'nin ilgili milletlerarası sözleşmenin onaylanmasını uygun bulduğuna ilişkin bir kanun çıkarması ile mümkündür. Dolayısıyla bu dahil etme işlemleri, ilgili milletlerarası sözleşmelerin uygun bulunduğu dair kanunların yürürlüğe girmesi ile gerçekleşir.

B. YABANCI MAHKEME KARARLARININ TANINMASINA VE TENFİZİNE ENGEL SEBEPLER

1. MÖHUK'a Göre Tanıma veya Tenfize Engel Sebepler

MÖHUK m. 55/2'ye göre ancak belirli şartlar halinde tenfize ve yabancı mahkeme kararına itiraz edilebilir. Söz konusu sebeplerin ayrıntıları ortaya konacak şekilde konu aydınlatılmalıdır. Bu itirazlar, tenfiz şartlarının mevcut olmaması ve kararın yerine getirilmesine engel durumların oluşması halinde öne sürülebilir.

Tanıma ve tenfize engel haller bu şekilde belirtilmiştir. Buna göre yabancı mahkeme kararlarının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş olması ve yabancı kararın yerine getirmesine engel bir sebebin ortaya çıkmış olması durumlarında ilgili tanıma veya tenfiz işlemine itiraz edilebilir.

Kararın ifasından kastedilen konu yabancı mahkeme kararının verildikten sonra ifanın gerçekleşmesidir. Bu halde uyuşmazlık konusu, taraflar arasında

halledildiği için verilen mahkeme kararının da bir hükmü olmayacaktır veya etkisi tam olmayacaktır.

Yabancı kararın yerine getirilmesine engel konudan kasıt ise; hukuki nitelik taşıyan sebeplerdir. Dolayısıyla fiili sebeplerden ziyade hukuki sebepler dikkate alınacaktır. Örneğin kararın verildiği ülke hukukunda icra veya tenfiz için belli bir süre varsa ve bu süre geçirilmişse söz konusu kararın yerine getirilmesinde bir engel durum olarak tenfiz davasında karşımıza çıkacaktır.

2. Doğrudan Uygulanan Kuralların Tanıma ve Tenfize Etkisi

Uygulanacak hukuk ana başlığında da değindiğimiz doğrudan uygulanan kurallar, bir devletin sınırları kapsamında olan ve direkt olarak temel alınması gereken kuralları işaret eder. Türk hukuku kapsamında doğrudan uygulanan kurallara aykırı bir yabancı unsurlu uyuşmazlık varsa, direkt olarak doğrudan uygulanan kurallar baz alınacaktır. Hiçbir şekilde bu kurallara aykırı uygulamalar veya üçüncü taraf ülkelerin kanunları uygulanamaz.

Tanım ve tenfiz konusunda bu durumu yorumlamak gerekirse yine aynı sonuca ulaşılabilecek ve eğer yabancı bir mahkeme kararının tanım veya tenfizi söz konusu olursa ve bu ilgili karar Türk hukukunun doğrudan uygulanan kuralları ile çelişecek veya engelleyecek sonuçlar doğurursa, net bir şekilde o karar ile ilgili tanım ve tenfiz işlemleri yapılmayacaktır.

Bunun sebebi gayet kolay bir şekilde yorumlanabilir. Şöyle ki, yabancı bir ülkenin mahkeme kararı nasıl kamu düzenine aykırı olmayacağı öngörülüyorsa doğrudan uygulanan kurallar da en az bu seviyede önemli olup bir devletin ve toplumun işleyişini ilgilendiren baz unsurları barındırır.

Bu kuralları sarsan veya varlıklarını tehdit eden uygulamalar ve kararlar hiçbir şekilde o ülke tarafından kabul edilemez. Çünkü kabul edildiği takdirde o ülkede bulunan söz konusu kurallar bütünü keskin bir şekilde sarsılacak ve devletlerin o konuya ilişkin olarak otoritesinde açıklar oluşacaktır.

SONUÇ

Küreselleşen dünyanın ve teknolojinin gelişmesi ile beraber bireylerin korunması gereken farklı alan ortaya çıkmaktadır. Kişisel verilerin korunması ise bu konular arasında giderek artan önemi ve kapsamı ile neredeyse tüm dünyayı kasıp kavurmaktadır.

Kişisel veriler, mahiyetleri gereği bireylerin direkt olarak özel hayatlarını ilgilendirmekte, bir diğer yandan da büyük bir maddi değer ifade etmektedir. Bireylerin özel hayatlarının ve kişisel verilerinin gizliliği sağlanırken aynı zamanda makul olan en uygun ölçüde kişisel verilerin bu ekonomik değerinden de yararlanılmalı, iş hayatının ve iş akışının sekteye uğramaması için belirli sınırlar ve metotlar çerçevesinde kişisel verilerin işlenebilmesi sağlanabilmelidir.

Konu üzerinde yıllarca süre gelen tartışmalar neticesinde başta Avrupa olmak üzere dünyanın çoğu yerinde çeşitli çalışmalar sürdürülmüş, anayasal ve yasal düzenlemeler oluşturularak kişisel veri kavramı metinlere dahil edilmiştir. Uygulanan bu kurallar yıllar içerisinde gelişmiş ve evrilmiş, pratikte edilen pozitif ve negatif tecrübeler ile harmanlanarak günümüz düzenlemelerine ulaşılmıştır.

Özellikle Avrupa Birliği, kişisel veriler kavramının gelişmesinde oldukça katkı sağlamış, dünyanın bu alandaki ilerleyişine öncü olmuştur. Nitekim Avrupa Birliği, kendi bünyesinde, insanların yaşadığı gündelik hayat ve iş hayatı problemlerini çözebilmek için birçok farklı düzenleme hazırlamış, kişisel verilerin manevi ağırlığı ile maddi potansiyeli arasında denge sağlamaya çalışmıştır. Bu sayede, birlik içerisinde kişisel verilerin serbest dolaşımı sağlanırken aynı zamanda üye devlet vatandaşlarının kişisel verilerinin mahremiyeti de sağlanmış, kişisel veri işleyen yapıların iş modelleri bu düzenlemelere göre sağlanmıştır.

Türkiye de ise kişisel verilerin korunması konusunun temeli çok eskilere dayanmamaktadır. Zira ilk olarak, 2010 yılında Anayasanın Özel Hayatın Gizliliği maddesine kişisel verilerin korunması hakkı eklenmiş, akabinde 2016 yılında ise Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Türkiye, bu düzenlemeleri hazırlarken Avrupa Birliği'nin hazırladığı düzenlemeleri örnek almış, Avrupa Birliği ile uyum sürecinin bir parçası olarak, kişisel veriler ile ilgili düzenlemeleri kendi mevzuatına uygun bir şekilde hazırlayıp, yürürlüğe koymuştur.

Olabildiğince kapsamlı bir şekilde düzenlenmeye çalışılan KVKK, yardımcı mevzuat ile beraber desteklenmiş, dünyanın kabul ettiği kişisel veriler ile ilgili ilkeler ışığında yol gösterici ve belirleyici bir kanun halini almıştır. Nitekim kişisel verilerin korunması sadece KVKK ile değil Türk hukukundaki diğer kanunlarla da sağlanmaktadır.

KVKK'nın etkisi ise zamanın ilerlemesi ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu'nun etkinliğinin artması ile beraber Türkiye çapında oldukça hissedilmeye başlanmıştır. Uygulama çerçevesi, temel ilkeleri, kişisel veri işleme şartları, ilgili kişi hakları, kişisel verilerin silinmesi konusu, kişisel veri transferleri, teknik ve idari tedbirler ve denetim ve yaptırım sistemleriyle bir bütün olarak KVKK'yı ele alındığı zaman gayet yeterli olduğu lakin gelecekte daha ayrıntılı bir hale gelebileceği öngörülmektedir.

Hukukumuzda, özel hukuk ve kamu hukuku çerçevesinde karşılaşılan birçok kişisel veriye ilişkin problemler KVKK'nın yol göstermesi ile beraber diğer kanunlar ve yardımcı mevzuat yoluyla çözümlenmekte, doktrin ve içtihat, bu tecrübelerden yararlanarak düzenlemelerimizi daha da ileriye götürmektedir.

Özellikle son yıllarda gerek Kişisel Verileri Koruma Kurumu kararları gerekse yargı kararları, kişisel verilerin korunması alanındaki uygulamaların nasıl olacağı konusunda ilgili herkese yol göstermektedir. Nitekim kişisel veri işleyen şirketler, kişiler ve diğer yapılar belirli birtakım kişisel verilerin korunması ve gizlilik politikaları oluşturmuş, yükümlülüklerini yerine getirebilmek için pratikte kullanılan aydınlatma metinleri ve açık rıza metinlerine kadar birçok uygulamayı tekrardan gözden geçirmiştir.

Ülkemizde de giderek artan kişisel veri farkındalığı, kişisel veri işleyen bu yapıları, uygulamalarını gözden geçirmeleri konusunda ayrıca tetikleyen bir diğer etken olmuştur.

Kanımızca bu farkındalığın yayılma hızı her ne kadar tatmin edici seviyede olmasa da KVKK'nın uygulanmaya başladığı zaman aralığı göz önünde bulundurulduğunda oldukça kabul edilebilir gözükmektedir.

Avrupa Birliği'ndeki en önemli ve kritik düzenleme ise 2016 yılında hazırlanan General Data Protection Regulation olmuştur. AB'nin kişisel veriler alanında geçmişte yaşadığı tecrübeler, düzenlemelerini daha da kusursuz hale getirmeleri için oldukça yardımcı olmuştur. Nitekim GDPR bunun en güçlü kanıtı olup, etkisi AB sınırlarının da dışına ulaşmış, Brezilya'dan, Güney Afrika'ya, Türkiye'den Kanada'ya kadar pek çok önemli ülke düzenlemelerine rol model olmuştur.

GDPR'nin yanında haliyle birçok yardımcı mevzuatta mevcut olup, bu mevzuatlarda günümüz şartlarına göre değerlendirilip güncellenmektedir. Bu güncellemeler ile birlikte GDPR, AB içerisinde daha tutarlı bir hale gelmekte ve geleceğe dönük olarak ayrıntıları daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmektedir.

Özellikle GDPR'nin uygulama çerçevesi, temel ilkeleri, kişisel veri işleme şartları, ilgili kişi hakları, kişisel verilerin silinmesi konusu, teknik ve idari tedbirler ve denetim ve yaptırım sistemleri oldukça tutarlı bir şekilde düzenlenmiş, farklı mekanizmaların birbiri ile uyum içerisinde çalıştığı GDPR kişisel veriler alanında en iddialı düzenleme olarak karşımıza çıkmıştır.

AB içerisinde ise kişisel verilere ilişkin en önemi alanlar; internet teknolojileri işçi işveren ilişkileri, izleme ve takip aktiviteleri, direkt pazarlama aktiviteleri olarak karşımıza çıkmakta, kişisel veriler bu alanlar için hem bir cevher olup hem de bir tehlike arz etmektedir.

Teknolojinin ilerlemesi ve farklı dijital ve elektronik sistemlerin gelişmesi ile beraber bireylerin dijital ortamlardaki kişisel verileri daha da önemli bir hale gelmiştir. Bireylerin kişisel verileri, en ufak işlemde en komplike işleme kadar kullanılmakta, dolayısıyla yansıttığı değerler göz önünde bulundurulduğu zaman bu verileri kullanacak yapılar için paha biçilmez bir değeri ifade etmektedir.

Söz konusu bu kişisel verilerin kontrolsüz bir şekilde işlenmesi hem bireylerin kişilik haklarına aykırı hem de bu veriyi işleyen yapılar için haksız yere aleyhe ve lehe sonuçlar doğuracaktır. Dolayısıyla bu işlemler, belirli başlı hukuki ilkelere tabii tutulmuş, ilgili kişilerin de bu faaliyetlerden haberdar olması sağlanmış ve teknik ve idari güvenlik önlemleri ile de somut çerçevesi çizilerek, işleme faaliyetlerinin daha sağlıklı bir şekilde uygulanması sağlanmıştır.

Burada GDPR ile sağlanmaya çalışılan aslında sadece klasik bir hukuki kurallar bütünüünün uygulanması ve düzenin sağlanması değildir; buradaki amaç, kişisel veriler konseptinin dünyaya tanıtılması ve kişisel veri farkındalığının tüm bireylerde oluşmasını sağlayarak, tüm yapıların bu farkındalık içerisinde kişisel verilere yaklaşmasını sağlayan bir kültür oluşturmaktır.

Bu özelliği ile diğer düzenlemelerden ayrılan GDPR, kişisel verilere ilişkin toplumsal bir bilinç ve refleks oluşturma açısından ilk önce AB içerisinde keskin bir şekilde uygulanmaya başlanmış, ardından tüm dünyayı etkisi altına almıştır.

Haliyle belirlenen bu hedefler doğrultusunda birtakım sorunlu ve tartışmalı durumlar da ortaya çıkmıştır. Özellikle GDPR'ın sınır ötesi etkisi, bölge dışı niteliği birçok tartışmaya sebep olmuş, bunun mümkün olup olmayacağı konusu doktrinde farklı görüşlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu sınır ötesi etki, farklı durumlara yol açmış, devletlerin bağımsızlıklarını ve iç hukuk kurallarını, üçüncü taraf ülke ve oluşumların müdahalesine açmıştır.

Kanımızca, milletlerarası özel hukuk kuralları kapsamında değerlendirildiğinde devletlerin bağımsızlıklarına, otoritesine ve iç hukuk kurallarına bu şekilde dolaylı yoldan müdahale edilmemelidir. GDPR, bölgesel kapsam maddesiyle aslında her ne kadar AB vatandaşlarını korumayı hedeflemişse de AB dışındaki ülkelerin içindeki kişisel veri işleyen yapıları da kendi kurallarına uyması konusunda zorunlu tutmakta ve buna göre yönlendirmektedir.

Devletlerin bağımsızlıklarına ve otoritelerine saygı gösteren en ideal metot, kişisel veriler ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar konusunda, ilgili devletlerin, milletlerarası özel hukuk kuralları kapsamında ayrıntılı bir şekilde konuyu değerlendirmesi ve uyuşmazlık konusunu çözecek hukuku bu kurallara göre belirlemesidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Ağaoğlu, Cahit**, Arbitration in Merger and Acquisition Transactions, Ankara, 2016.
- Akad, Mehmet / Dinçkol, Bihterin Vural**, Genel Kamu Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, 2013.
- Akar, Erkan**, E-Ticaret, Sosyal Ticaret, Mobil Ticaret - Pazarlama Temelli Yaklaşım, 4. Baskı, Ankara, 2020.
- Akgül, Aydın**, Kişisel Verilerin Korunması Açısından İdarenin Hukuki Sorumluluğu ve Yargısal Denetimi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2013.
- Akıntürk, Turgut / Karaman, Derya Ateş**, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku İkinci Cilt, 15. Baskı, İstanbul, 2013.
- Arnall, Anthony / Chalmers, Damian**, The Oxford Handbook of European Union Law, First Edition, Oxford, 2015.
- Aslan, İsmail Yılmaz**, Bankacılar İçin Tüketici Hukuku, İstanbul, 2016.
- Avrupa Konseyi / Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi**, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8 Rehberi, 2019.
- Ayözger, Ayşe Çiğdem**, Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2016.
- Aysun, Melike Köse**, Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu TCK m. 135, Ankara, 2018.
- Bajaj, Kamlesh K. / Nag, Debjani**, E-Commerce, Second Edition, New Delhi, 2005.
- Boardman, Ruth / Mullock, James / Mole, Ariane**, Bird & Bird Guide to the General Data Protection Regulation, 2017.

- Bozkurt, Habip**, Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, 2019.
- Budak, Ali Cem / Karaaslan, Varol**, Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2018.
- Budak, Ali Cem**, Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 11. Baskı, Ankara, 2017.
- Carey, Peter**, Data Protection - A Practical Guide to UK and EU Law, Fifth Edition, 2018.
- Chehtman, Alejandro**, The Philosophical Foundations of Extraterritorial Punishment, Oxford, 2010.
- Cini, Michelle / Borragán, Nieves Pérez-Solórzano**, European Union Politics, Fifth Edition, Oxford, 2016.
- Claes, Erik / Duff, Antony / Gutwirth, Serge**, Privacy and the Criminal Law, First Edition, Oxford, 2006.
- Çekin, Mesut Serdar**, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, İstanbul, 2018.
- Çelikel, Aysel / Erdem, B. Bahadır**, Milletlerarası Özel Hukuk, 17. Bası, İstanbul, 2021.
- Çokmutlu, Metin**, Türk Ceza Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2014.
- Değirmencioğlu, Müge**, Milletlerarası Ticari Tahkimde Patolojik Tahkim Anlaşmaları ve Hibrit Tahkim Anlaşmaları, İstanbul, 2021.
- Dinç, Engin**, Kişisel Verilerin Korunmasında Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye'nin Durumu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, 2006.
- Ekşi, Nuray**, Milletlerarası Ticaret Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2015.

- Ekşi, Nuray**, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, 2. Baskı, İstanbul, 2020.
- Erdem, H. Ercüment**, Hukuk Postası 2017, 1. Baskı, İstanbul, 2017.
- González Fuster, Gloria**, The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU, Belgium, Cham, 2014.
- Goold, Benjamin Jervis** CCTV and Policing: Public Area Surveillance and Police Practices in Britain, Oxford, 2004.
- Greengard, Samuel**, The Internet of Things, Revised and Updated Edition, London, 2021.
- Güneş, Ahmet M.**, Avrupa Birliği Hukukuna Giriş, 1. Baskı, İstanbul, 2013.
- Henkoğlu, Türkay**, Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması, Ankara 2015.
- Henkoğlu, Türkay**, Hassas Bilgi Varlıklarının ve Kişisel Verilerin Hukuksal Düzenlemeler ile Korunması ve Bu Kapsamda Üniversiteler İçin Bilgi Güvenliği Politikasının Geliştirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2015.
- Hodson, Dermot / Peterson, John**, The Institutions of the European Union, Fourth Edition, Oxford, 2017.
- Holler, Jan / Tsiatsis, Vlasios / Mulligan, Catherine / Karnouskos, Stamatis / Avesand, Stefan / Boyle, David**, Internet of Things, First Edition, Oxford, 2014.
- IT Governance Privacy Team**, EU General Data Protection Regulation (GDPR) – An Implementation and Compliance Guide, Fourth Edition, 2020.
- İstemi, Zeynep**, Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Milletlerarası Yetki, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Karaçay, Vildan**, Türk Vergi Yargısında Kanun Yolları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.

- Kassim, Hussein / Peterson, John / Bauer, Michael W. / Connolly, Sara / Dehousse, Renaud / Hooghe, Liesbet / Thompson, Andrew**, The European Commission of the Twenty-First Century, First Edition, Oxford, 2013.
- Kaya, Ferman**, E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları, 1. Baskı, Ankara, 2016.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu**, 100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Ankara, 2019.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu**, Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi, Ankara, 2019.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu**, Kişisel Veri Güvenliği Rehberi (Teknik ve İdari Tedbirler), Ankara, 2018.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu**, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Sıkça Sorulan Sorular, Ankara, 2019.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu**, Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, Ankara, 2019.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu**, Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Rehberi, Ankara, 2018.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu**, Madde ve Gerekçesi ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, Ankara, 2019.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu**, Madde ve Gerekçesi ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, Ankara, 2019.
- Kruegle, Herman**, CCTV Surveillance: Video Practices and Technology, Second Edition, Oxford, 2007.
- Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder**, Medeni Usul Hukuku, 25. Baskı, Ankara, 2014.
- Küzeci, Elif**, Kişisel Verilerin Korunması, 3. Baskı, Ankara, 2019.

- Lee, Sang Woo**, A Study on the Extraterritorial Application of the General Data Protection Regulation with a Focus on Computing, Dissertation Submitted to China University of Political Science and Law in partial fulfillment of the requirement for the degree of Ph.D, China, 2018.
- McStay, Andrew**, The Mood of Information: A Critique of Online Behavioural Advertising, London, 2011.
- Mutlu, Muhammet Sefa**, Kişisel Verilerin Soruşturma Evresinde İşlenmesi ve İnsan Hakları Kapsamında Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, 2019.
- Nippel, Wilfried**, Public Order in Ancient Rome, Cambridge, 1995.
- Nomer, Ergin**, Devletler Hususi Hukuku, 22. Bası, İstanbul, 2017.
- Nomer, Ergin**, Milletlerarası Usul Hukuku, 2. Bası, İstanbul, 2018.
- Nugent, Neill / Rhinard, Mark**, The European Commision, Second Edition, London, 2015.
- Nugent, Neill**, At The Heart of The Union: Studies of the European Commission, First Edition, London, 1997.
- Oğuzman M. Kemal / Barlas Nami**, Medeni Hukuk, 19. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.
- Oğuzman, M. Kemal / Öz, M. Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt – 1, 12. Baskı, İstanbul, 2014.
- Öngün, Çiğdem Ayözger**, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil, 2. Baskı, İstanbul, 2019.
- Özdemir, Hatice**, Doğrudan Uygulanan Kuralların Yabancılik Unsuru Taşıyan Sözleşmeler Üzerinde Etkileri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul, 1998.
- Özkan, Oğulcan**, Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2020.

- Öztürk, Bahri / Çalışkan, Elif Altınok / Seyhan, Serkan**, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı, Ankara, 2021.
- Öztürk, Bahri**, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara, 2016.
- Reiners, Wulf / Turhan, Ebru**, EU-Turkey Relations, Switzerland, 2021.
- Robinson, Neil / Graux, Hans / Botterman, Maarten / Valeri, Lorenzo**, Review of the European Data Protection Directive, First Edition, California, 2019.
- Ruparelia, Nayan B.**, Cloud Computing, First Edition, London, 2016.
- Saurugger, Sabine / Terpan, Fabien**, The Court of Justice of the European Union and The Politics of Law, First Edition, London, 2017.
- Sur, Melda**, Uluslararası Hukukun Esasları, 8. Baskı, İstanbul, 2014.
- Svantesson, Dan Jerker B.**, Private International Law and the Internet, 3rd Edition, The Netherlands, 2016.
- Şanlı, Cemal / Esen, Emre / Ataman-Figanmeşe, İnci**, Milletlerarası Özel Hukuk, 9. Bası, İstanbul, 2021
- Şimşek, Oğuz**, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, 2008.
- Şişkin, Dilan Şerife**, Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Güvenliği Ve Kişisel Verilerin Korunması: Ankara'daki Üniversite Kütüphanelerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2020.
- Tanör, Bülent / Yüzbaşıoğlu, Necmi**, 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, 13. Bası, İstanbul, 2013.
- Tekin, Esra**, Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlâlinde Sorumluluk, Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2020.

- Tekinalp, Gülören**, Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları, 13. Bası İstanbul, 2020.
- Turan, Metin**, Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması, 2. Baskı, Ankara, 2019.
- Turhan, Ayşe Melek**, Kişiliğin Korunması ve Veri Koruma Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Ustaran, Eduardo**, European Data Protection Law and Practice, Portsmouth, 2018.
- Uyarer, Sinem Göçmen**, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, 2019.
- Wallace, Helen / Pollack, Mark A. / Roederer-Rynning, Christilla / Young, Alasdair R.**, Policy-Making in the European Union, Eighth Edition, Oxford, 2020.
- Wessels, Wolfgang**, The European Council, First Edition, London, 2016.
- Yaşar, Hasan Nuri**, İdare Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2014.
- Yılmaz, Berrak**, Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2019.
- Yüksel, Armağan Ebru Bozkurt**, Bulut Bilişimde Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, 2016.
- Zafer, Hamide**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, İstanbul, 2013.
- Zwol, Eline van**, Online Behavioural Advertising: The Congruency Effect Between Advertisements And Information Disclosures, Master Thesis, University of Twente, 2019.

Makaleler

- Akıncı, Ayşe Nur**, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, Çalışma Raporu 6, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı, 2017.
- Akkurt, Sinan Sami**, Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesine ve COVID-19 Pandemisi Sürecinde Mobil Uygulamalarla Paylaşılmasına Hukukî Bir Bakış, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Hukuk Özel Sayısı Yıl:19 Sayı:38, 2020.
- Akkurt, Sinan Sami**, Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış, Kişisel Verilerin Korunması Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, 2020.
- Akkutay, Ali İbrahim**, Uluslararası Antlaşmaların Türk İç Hukukundaki Konumu ve Etkileri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XI, S.1-2, 2007.
- Aksoy, Hüseyin Can / Halıcıoğlu, Mesut**, AB ve Türk Hukuklarında Çerezler: Kişisel Verilerin Korunması Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 3, S. 1, 2021.
- Akyiğit, Ercan**, İş Hukuku, 11. Baskı, Ankara, 2016.
- Arnold, Christine / Sapir, Eliyahu V. / Zapryanova, Galina**, Trust In The Institutions of The European Union: A Cross-Country Examination, European Integration Online Papers, Special Mini-Issue 2, Vol. 16, 2012.
- Arslan, İlyas**, Kişisel Verilerin Yabancı Unsurlu Sözleşmelere Aykırı Olarak İşlenmesinden veya Korunmamasından Kaynaklanan Uyuşmazlıklara Uygulanacak Hukukun Tespiti, İstanbul Hukuk Mecmuası, 79 (1), 2020.
- Artık, Sezin Aktepe**, İstinaf Kanun Yolunda Kamu Düzeni Kavramı, TBB Dergisi, S. 13, 2018.
- Aşıkoğlu, Şehriban İpek**, Veri Sorumlularının Aydınlatma Yükümlülüğü -Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda-, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 2, 2019.

- Aşıit, Recep,** Kişilik Hakkı İhlallerinde Yetkili Mahkemeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 23, S.2, 2017.
- Atasoy, Kemal,** Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016.
- Atlı, Turan,** Kişisel Verilerin Önleyici, Koruyucu ve İstihbari Faaliyetler Amacıyla İşlenmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, 2019.
- Aydoğdu, Yasin,** Kamu İdaresinde Kişisel Verilerin Korunması, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 1, 2021.
- Aygül, Musa,** Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfiz Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri, Public and Private International Law Bulletin, V. 31, I. 2, 2011.
- Başalp, Nilgün,** Avrupa Birliği Veri Koruması Genel Regülasyonu’nun Temel Yenilikleri, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 21, S.1, 2015.
- Başara, Gamze Turan,** Kişisel Veri İşleme Sözleşmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 8, S. 16, 2020.
- Beder, Bülent,** Mehmet Altundiş, Yasama ve Yürütme Fonksiyonlarının Yargı Bağımsızlığına Müdahalesi, Yasama Dergisi, S. 13, 2009.
- Behrens, Peter,** The Extraterritorial Reach of EU Competition Law Revisited – The “Effects Doctrine” Before The ECJ, Discussion Paper, No. 3/16, Europa-Kolleg Hamburg, Institute for European Integration, Hamburg, 2016.
- Bilir, Faruk,** Kişisel Verilerin Korunması Kişinin Kendisinin Korunmasıdır, Röportaj, TRT Akademi, C. 6, S. 11, 2021.
- Birnhack, Michael D.,** The EU Data Protection Directive: An Engine Of a Global Regime, Computer Law & Security Review, 24, 2008.
- Brkan, Maja,** Data Protection and European Private International Law, European University Institute Working Paper RSCAS 2015/40, 2015.

- Büke, Kamil Kenan**, İnsan Hakları Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Önerisi, Journal of Health and Sport Sciences (JHSS), C. 3, S. 1, 2020.
- Büken, Nüket Örnek / Ünsal, Çağrı Zeybek**, Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Biyomedikal Alana Yansımaları Açısından Değerlendirilmesi, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 2, 2017.
- Büyük, Celal**, Yasama Yürütme Yargı: Platon'dan Montesquieu'ya Devletin Fonksiyonlarına Genel Bir Bakış, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, C. 10, S. 1, 2010.
- Bygrave, Lee A.**, Privacy and Data Protection in an International Perspective (The article is an updated and extended version of the author's earlier work on point: see Bygrave, L.A., Privacy Protection in a Global Context – A Comparative Overview, Scandinavian Studies in Law 2004, Vol. 47, p. 319–348.), 2010.
- Çankaya, Hürol / Ekiz, Cengiz**, Biyopolitik Açidan Kişisel Verilerin Korunması, Memleket Siyaset Yönetim (MSY), C. 13, S. 29, Haziran 2018.
- Çelik, Yeşim**, Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 8, S. 32, 2017.
- Çetin, Hakan**, Kişisel Veri Güvenliği ve Kullanıcıların Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, C. 14, S. 29, 2014.
- Çetli, Elif / Özkoçak, Vahdet**, Kayıt Altına Alınmış Kişisel Verilerin Adli Bilimlerde Kullanımı, Eurasian Academy of Sciences Eurasian Art & Humanities Journal, C. 10, 2018.
- Dal, Ufuk**, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Ülke Dışı Uygulama Yetkisi ve Bu Yetkinin Uluslararası Hukukta Meşruiyeti, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C.1, S.1, 2019.
- Danezis, George / Lewis, Stephen / Anderson, Ross**, How Much is Location Privacy Worth?, University of Cambridge, Computer Laboratory, 2005.
- Degeling, Martin / Utz, Christine / Lentzsch, Christopher / Hosseini, Henry / Schaub, Florian / Holz, Thorsten**, We Value Your Privacy ... Now Take

Some Cookies: Measuring the GDPR’s Impact on Web Privacy, The Network and Distributed System Security Symposium, 2019.

Deliversky, Jordan / Deliverska, Mariela, Ethical and Legal Considerations in Biometric Data Usage—Bulgarian Perspective, Health Economics, A Section of The Journal Frontiers in Public Health, Vol.6, 2018.

Deniz, Miray Özer, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Arabuluculuğa Hâkim Gizlilik İlkesinin Birlikte Değerlendirilmesi, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 2, S. 1, 2020.

Dinstein, Yoram, The Universality Principle and War Crimes, International Law Studies, V. 71, 1998.

Dolunay, Ayhan, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni, Yıldırım Uler’e Armağan Yakın Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2014.

Dülger, Murat Volkan, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması, Yaşar Hukuk Dergisi, C.1, S.2, 2019.

Dülger, Murat Volkan, İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, 2018.

Dülger, Murat Volkan, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 2, 2016.

Dülger, Murat Volkan, Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.1, S. 2, 2015.

Efeçinar, Ceyda Süral, Avrupa Birliği Devletler Özel Hukuku Işığında Çifte Vatandaşlık Halinde “Müşterek Milli Hukuk” Bağlama Noktası Nasıl Anlaşılmalıdır?, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 177-178, 2019.

- Ekşi, Nuray**, Yargıtay Kararları Işığında Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni, Public and Private International Law Bulletin - Prof. Dr. Cemal Şanlı'ya Armağan, C. 40, S. 1, 2020.
- Erarslan, Sevgi**, Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması Sorunu: Açık Rıza Kapsamında Bir Değerlendirme, Kırıkkale Hukuk Mecmuası, C.1, S.1, 2021.
- Erbaş, C. Gökhan**, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında İşçinin Elektronik Ortamda Gözetlenmesi, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 2, 2017.
- Erdinç, Göksu Hazar**, Ölçülülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 2, S. 1, 2020.
- Erkal, Atila**, Avrupa Genel Veri Koruma Düzenlemesi Bağlamında Memurların Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı, Anayasa Yargısı, C. 37, S. 2, 2020.
- Erkan, Mustafa**, MÖHUK Madde 31 Bağlamında Türk Hukukunda Doğrudan Uygulanan Kurallara Bakış, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 2, 2011.
- Eroğlu, Şahika**, Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C. 35, S. 2, 2018.
- Ersaydı, Alper**, Bozkurt-Lotus Davası ve Genç Türkiye'nin Hukuksal Yetkinliği, Tarih Okulu Dergisi, C. 2010, S. VI, 2010.
- Gelgel, Günseli Öztekin**, 25 Ekim 1980 Tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırma ve Hukuki Yönlerine İlişkin Lahey Sözleşmesi Çerçevesinde Arabuluculuk Uygulaması, Public and Private International Law Bulletin, V. 37, I. 2, 2017.
- Gellert, Raphael / Gutwirth, Serge**, The Legal Construction of Privacy and Data Protection, Computer Law & Security Review, 29, 2013.

- Goddard, Michelle**, The EU General Data Protection Regulation (GDPR): European Regulation That Has a Global Impact, International Journal of Market Research, Vol. 59, Issue 6, 2017.
- Göğer, Erdoğan**, Devletler Hususi Hukuku Yönünden İkametgah, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 26, S. 3, 1969.
- Gözmener, Selma Bezirgan / Şenol, Selmin / İntepeler, Şeyda Seren**, Hemşirelik Öğrencileri İçin Kişisel Sağlık Verilerinin Kayıt ve Korunması Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, C. 12, S. 1, 2019.
- Güçlütürk, Osman Gazi**, Blokszincir Üzerinde Depolanan Verilerin Kişisel Veri Niteliği ve Silinemezlik, Yok Edilemezlik Sorunu, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 2, 2019.
- Gülmez, Didem Buhari / Colella, Diğdem Soyaltın**, Avrupa Bütünleşmesi Çalışmalarında Derogasyonlar Meselesi, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, C. 18, S. 2, 2019.
- Gürsel, Esin / Düğmeci, Fatih**, Yapısal Anlamda Türkiye Kişisel Verileri Koruma Kurumu'na İlişkin Bir Değerlendirme, R&S - Research Studies Anatolia Journal, C. 1, S. 2, 2018.
- Gürsel, İlke**, Protection of Personal Data In International Law and The General Aspects of The Turkish Data Protection Law, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 1, 2016.
- Hamamcioğlu, Esra**, Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 35, 2018.
- Henkoğlu, Türkay**, Kişisel Verileriniz Ne Kadar Güvende? Bilgi Güvenliği Kapsamında Bir Değerlendirme, Arşiv Dünyası Dergisi, S. 17-18, 2017.
- Hert, Paul De / Papakonstantinou, Vagelis / Malgieri, Gianclaudio / Beslay, Laurent / Sanchez, Ignacio**, The Right To Data Portability in the GDPR: Towards User-Centric Interoperability of Digital Services, Computer Law & Security Review, 2018.

- Hert, Paul De / Papakonstantinou, Vagelis**, The New General Data Protection Regulation: Still A Sound System For The Protection of Individuals?, Computer Law & Security Review, Vol. 32, 2016.
- Hert, Paul De / Papakonstantinou, Vagelis**, The Proposed Data Protection Regulation Replacing Directive 95/46/Ec: A Sound System For The Protection Of Individuals, Computer Law & Security Review, Vol. 28, 2012.
- Hertogen, An**, Letting Lotus Bloom, The European Journal of International Law, Vol. 26, No. 4, 2016.
- Homer, Zuzana**, The Employer's Control Mechanism and Its Implementation in The Workplace, Central European Journal of Labour Law and Personnel Management, Vol., No, 2, 2020.
- Hunton, Lucas Bergkamp / Brussels, Williams**, Eu Data Protection Policy The Privacy Fallacy: Adverse Effects Of Europe's Data Protection Policy In An Information-Driven Economy, Computer Law & Security Report, Vol. 18, No. 1, 2002.
- İzgi, M. Cumhur**, Mahremiyet Kavramı Bağlamında Kişisel Sağlık Verileri, Türkiye Biyoetik Dergisi, C. 1, S. 1, 2014.
- Jaroszek, Agata**, Online Behavioural Advertising And The Protection Of Children's Personal Data On The Internet, Wroclaw Review of Law, Administration & Economics, Vol. 4:2, 2015.
- Jay Hoofnagle, Chris Jay / Sloot, Bart van der / Borgesius, Frederik Zuiderveen**, The European Union General Data Protection Regulation: What it is And What it Means, Information & Communications Technology Law, Vol. 28, No. 1, 2019.
- Kantarci, Öget / Özalp, Murat / Sezginsoy, Cenk / Özaşkın, Ozan / Cavlak, Cihan**, Dijitalleşen Dünyada Ekonominin İtici Gücü: E-Ticaret, TÜSİAD, 2017.
- Kara, İlker**, Dijital Verilerin İmha Süreçlerinin Tanımlanması ve Uygulama Yönünden Değerlendirilmesi, Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi, C. 3, S. 2, 2019.

- Karakul, Selman**, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Sağlık Hakkı – I, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 2, 2016.
- Kartal, Mustafa Tevfik**, Kişisel Verilerin Korunması: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme, Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, C. 4, S. 1, 2018.
- Kaya, Cemil**, Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 69, S. 1-2, 2011.
- Ketizmen, Muammer / Kart, Aslıhan**, Kişisel Veri ve Rekabet Hukuku Kapsamında “Big data”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 1, 2019.
- Kılıç, Hilal / Atalay, Emine / Yurtsever, Ahmet Esad**, Büyük Veri (Big data) ve Müşteri İlişkileri Yönetimi (CRM) İşbirliğinin Pazarlama İletişimi Stratejilerindeki Rolü: Büyük Ölçekli Özel Bir Banka Örneği, Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 3, S. 2, 2019.
- Kılınç, Doğan**, Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 61, S. 3, 2012.
- Kim, Won**, Cloud Computing: Today and Tomorrow, Journal of Object Technology, Vol. 8, No. 1, 2009.
- Kindt, E. J.**, Why Research May No Longer Be The Same: About the Territorial Scope of the New Data Protection Regulation, Computer Law & Security Review, Vol. 32, I. 5, Pages 729-748, 2016.
- Koca, Mahmut**, İlhan Üzülmüş, Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (TCK m. 135), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C. 21, Özel S., 2019.
- Kocasakal, Hatice Özdemir**, Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun MÖHUK m. 24 Çerçevesinde Tespiti ve Üçüncü Devletin Doğrudan Uygulanan Kuralları, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 30, S. 1-2, 2010.

- Konecki, Mario / Kedmenec, Irena / Kuruvilla, Abey**, Economic and Social Development, 47 th International Scientific Conference on Economic and Social Development, Book of Proceedings, 2019.
- Korkmaz, Ali**, İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 16, S. 1, 2014.
- Köle, Mehmet**, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanıma ve Tenfizinde Usul, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 34, 2016.
- Kösoğlu, Mehmet**, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 31. Maddesi: Sözleşme ile Sıkı İlişkili Üçüncü Bir Devletin Doğrudan Uygulanan Kurallarına Etki Tanınması, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 28, S. 1-2, 2008.
- Kuner, Christopher / Cate, Fred H. / Millard, Christopher / Svantesson, Dan Jerker B.**, The Extraterritoriality of Data Privacy Laws—An Explosive Issue Yet to Detonate, International Data Privacy Law, Vol. 3, No. 3, 2013.
- Kuner, Christopher**, The European Commission's Proposed Data Protection Regulation: A Copernican Revolution in European Data Protection Law, Bloomberg BNA Privacy and Security Law Report, 2012.
- Kupec, Václav / Písař, Pavel**, The Employer's Control Mechanism and Its Implementation in The Workplace, Central European Journal of Labour Law and Personnel Management, Vol. 3, No. 2, 2020.
- Kurtz, Christian / Semmann, Martin / Böhmman, Tilo**, Privacy by Design to Comply with GDPR: A Review on Third-Party Data Processors, Twenty-fourth Americas Conference on Information Systems, New Orleans, 2018.
- Kutlu, Önder / Kahraman, Selçuk**, Türkiye'de Kişisel Verilerin Korunması Politikasının Analizi, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, C. 5, S. 4, 2017.
- Küzeci, Elif**, Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması, Bilişim Dergisi, S. 128, 2011.

- Lambrecht, Anja**, E-Privacy Provisions and Venture Capital Investments in the EU, Centre for European Policy Studies, 2017.
- Lei, Wang**, Mandatory Rules of the Rome I Regulation: Not “Old Wine in New Bottles”, Canadian Social Science, Vol. 7, No. 2, 2011.
- Li, He / Yu, Lu / He, Wu**, The Impact of GDPR on Global Technology Development, Journal of Global Information Technology Management, Vol. 22, No. 1, 2019.
- Malkoç, Ebru Şensöz / Değirmencioğlu, Müge**, Milletlerarası Ticari Tahkimde Hibrit Tahkim Kızlarının Geçerliliği, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 27, 2021.
- Manav, A. Eda**, İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, S. 2, 2015.
- Mantelero, Alessandro**, The EU Proposal for a General Data Protection Regulation and the Roots Of The ‘Right To Be Forgotten’, Computer Law & Security Review, Vol. 29, 2013.
- Martensen, Malte / Börgmann, Kathrin / Bick, Markus**, The Impact of Social Networking Sites on the Employer-Employee Relationship, 24th Bled eConference eFuture: Creating Solutions for the Individual, Organisations and Society June 12 - 15, Bled, Slovenia, 2011.
- McDermott, Yvonne**, Conceptualising The Right to Data Protection in an Era Of Big Data, Big Data & Society 1–7, 2017.
- Memiş, Tekin**, Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki İlişkiler ve Sorumluluk Düzeni, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 6, 2017.
- Mészáros, Peter**, The Employer's Control Mechanism and Its Implementation in The Workplace, Central European Journal of Labour Law and Personnel Management, Vol. 3, No. 2, 2020.
- Metzger, Stanley D.**, The “Effects” Doctrine of Jurisdiction, American Journal of International Law, Vol. 61, I. 4, 1967.
- Moussa, Mahmoud**, Monitoring Employee Behavior Through the Use of Technology and Issues of Employee Privacy in America, SAGE Open, Vol. 5, No. 2, 2015.

- Oğuşgil, Vahap Atilla,** AB'ye Üye Devletlerde Veri Koruma ve Denetleme Kurumlarının Bağımsızlığı ve Olası Türkiye Örneği, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 14, S. 2, 2014.
- Oğuz, Habip,** Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 0, S. 3, 2013.
- Oğuz, Sefer,** Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, C. 13, S. 2, 2018.
- Olca, Emre / Can, Özgü,** Ulusal ve Uluslararası Yönetmeliklerde Kişisel Sağlık Verisi Mahremiyetinin Korunması, Konferans Notları, Uluslararası Bilgi Güvenliği ve Kriptoloji Konferansı, Amerika, 2014.
- Orak, Beşir,** Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2019.
- Ömeroğlu, Abdullah,** Kişilik Haklarının Alkaya-Türkiye Davası Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Hukukuna Göre İncelenmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl 8, S. 15, 2020.
- Özçelik, Gülüm Bayraktaroğlu,** Kanunlar İhtilâfı Hukukunda Olumlu Vatandaşlık İhtilâflarının Çözümü ve MÖHUK m. 4(1)(b) ve (c) Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, S. 1, 2015.
- Özçelik, Gülüm Bayraktaroğlu,** Yabancı Unsurlu Tüketici Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisinin Tayini, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 63 (4), 2014.
- Özdemir, Erdem,** İş Hukukunda Mutlak Emredici Hükümlerin Yeri, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 54, S. 3, 2005.
- Özel, Sibel,** Haksız Fiillere Uygulanacak Hukukun “Daha Sıkı İlişkili Hukuk” Temelinde Belirlenmesi, Public and Private International Law Bulletin, 41(2), 2021.

- Özkan, Ahmet Fatih**, Ekonomik Kamu Düzeni ve Ekonomik Kolluk Faaliyeti, Ankara Barosu Dergisi, C. 67, S. 4, 2009.
- Palmirani, M.**, Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2018: The Thirty-first Annual Conference, Amsterdam, 2018.
- Pandit, Harshvardhan J. / O’Sullivan, Declan / Lewis, Dave**, Queryable Provenance Metadata For GDPR Compliance, Procedia Computer Science, 137, 2018.
- Polater, Salih**, Kişisel Verilerin Reklam Amaçlı İşlenmesinde Hukuka Uygunluk Sebepleri, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 1, 2019.
- Politou, Eugenia / Michota, Alexandra / Alepis, Efthimios / Pocs, Matthias / Patsakiss, Constantinos**, Backups And The Right To Be Forgotten in The GDPR: An Uneasy Relationship, Computer Law & Security Review 34, 2018.
- Purtova, Nadezhda**, The Law of Everything. Broad Concept Of Personal Data And Future of Eu Data Protection Law, Law, Innovation And Technology, 2018 Vol. 10, No. 1, 2018.
- Qiang, Christine Zhenwei / Yamamichi, Masatake / Hausman, Vicky / Miller, Robin / Altman, Daniel**, Mobile Applications for the Health Sector, ICT Sector Unit World Bank, 2012.
- Ryngaert, Cedric / Taylor, Mistale**, THE GDPR as Global Data Protection Regulation?, Symposium on The GDPR and International Law, Vol. 114, 2020.
- Saatcioğlu, Onur Can**, Japon Milletlerarası Özel Hukuk Teori ve Uygulamasında “Kamu Düzeni Müdahalesi”, Public and Private International Law Bulletin, C. 38, S. 1, 2018.
- Samie, Najeeb**, The Doctrine of "Effects" and the Extraterritorial Application of Antitrust Laws, Lawyer of the Americas, Vol. 14, No. 1, 1982.
- Sargın, Fügen**, Karakteristik Edim Teorisine Eleştirel Bir Yaklaşım, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 50, S. 2, 2001.

Schoutheete, Philippe de / Wallace, Helen, The European Council, Groupement D'etudes Et De Recherches Notre Europe, 2002.

Schultz, Thomas, Carving up the Internet: Jurisdiction, Legal Orders, and the Private/Public International Law Interface, The European Journal of International Law, Vol. 19, No. 4, 2008.

Sevilay, Uzunalli, Genel İşlem Şartlarının Haksız Rekabet Hükümleriyle Denetlenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013.

Shabani, Mahsa / Borry, Pascal, Rules For Processing Genetic Data For Research Purposes In View Of The New EU General Data Protection Regulation, European Journal of Human Genetics, 26, 2018.

Smar, Hasan, Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme, Yayma veya Ele Geçirme Suçu (TCK Md. 136), Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 2, S. 1, 2020.

Staal, Robert, International Conflict of Laws - The Protective Principle in Extraterritorial Criminal Jurisdiction, University of Miami Law Review, V. 15, N. 4, 1961.

Sukarmi, Sukarmi / Qaqaya, Hassan / Susanto, Fransiska A. / Kurniaty, Rika, The Qualified Effects Doctrine in the Extraterritorial of Competition Law Application: An Indonesia Perspective, Sriwijaya Law Review, Vol. 5, I. 2, 2021.

Sullivan, Clare, EU GDPR or APEC CBPR? A Comparative Analysis of The Approach of The Eu and Apec To Cross Border Data Transfers And Protection of Personal Data in The Iot Era, Computer Law & Security Review, Vol. 35, 2019.

Sultanlı, İntizar, Anayasal Bir Hak Olan Kişisel Verilerin Korunması Hakkı ve Mahremiyet ile İlişkisi, Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, C. 4, S. 1, 2021.

Süral, Ceyda, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisine Etkisi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 100, 2012.

- Şahan, Ayşe Güvercin**, 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Çerçevesinde Franchise Sözleşmelerine Uygulanacak Hukukun Tayini, Public and Private International Law Bulletin, 38(2), 2018.
- Şen, Ersan**, Ceza Yargılaması Süreci, TBB Dergisi, S. 97, 2011.
- Şit, Banu**, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kesinleşme Şartı, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1, 2011.
- Tamburri, Damian A.**, Design Principles for The General Data Protection Regulation (GDPR): A Formal Concept Analysis And Its Evaluation, Information Systems, 91, 2020.
- Tarman, Zeynep Derya**, Milletlerarası Özel Hukukta Tüketicinin Korunması, Public and Private International Law Bulletin, 39(1), 2019.
- Tarman, Zeynep Derya**, Yabancılaşma Unsuru Taşıyan İş Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 59 (3), 2010.
- Taştan, Furkan Güven / Saruhan, Utku**, Açık Bankacılık: Kişisel Verilerin Korunmasına Bir Tehdit Mi?, <https://academia.edu>, 2020.
- Taylor, Mistale**, The EU's Human Rights Obligations In Relation To Its Data Protection Laws with Extraterritorial Effect, International Data Privacy Law, Vol. 5, No. 4, 2015.
- Tekgöl, Cansu Akgöl**, Brüksel 1bis Tüzüğü ile Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde Kişisel Verilerin İhlaline İlişkin Özel Hukuk Uyuşmazlıklarında Milletlerarası Yetki Kuralları, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(1), 2019.
- Terziev, Venelin / Petkov, Marin / Krastev, Dragomir**, Sources Of European Union Law, International E-Journal of Advances in Social Sciences, Vol. VII, Issue 19, 2021.
- Tezcan, Durmuş**, Bozkurt-Lotus Davasının Önemi ve Yeri, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları, C. II, S. 4-5, 1994-1995.

- Tiryaki, Betül**, E-Tüketici ve Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri 22-23 Aralık 2008 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 2008.
- Tombaloğlu, Nermin**, Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Yararı Kavramı, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S.1, 2014.
- Tüysüz, Cemre**, Milletlerarası Ticari Tahkimde Üçüncü Devletin Doğrudan Uygulanan Kurallarının Tatbiki, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Y. 7, S. 14, 2019.
- Uçak, Murat**, Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 3, S. 1, 2021.
- Vemou, Konstantina / Karyda, Maria**, An Evaluation Framework for Privacy Impact Assessment Methods, The 12th Mediterranean Conference on Information Systems (MCIS), Corfu, Greece, 2018.
- Voss, W. Gregory**, European Union Data Privacy Law Reform: General Data Protection Regulation, Privacy Shield, and the Right to Delisting, The Business Lawyer, Vol. 72, No. 1, 2017.
- Vöhringer, Marco**, State Jurisdiction and the Permissiveness of International Law: Is the Lotus Still Blooming?, LSE Law Review, Vol. VII, 2021.
- Xia, Feng / Yang, Laurence T. / Wang, Lizhe / Vinel, Alexey**, Internet of Things, International Journal of Communication Systems, Vol. 25, 2012.
- Yaşar, Tuğçe Nimet**, Türk Mahkemelerinde Yabancı Hukukun Uygulanması, Public and Private International Law Bulletin, Volume: 33, Issue: 2, 2016.
- Yayla, Ahmet**, Fiili veya Hukuki İmkansızlığın İdari İşleme Etkisi Üzerine Bir Deneme, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 2, 2015.
- Yıldız, Ayselin**, Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık, Göç Araştırmaları Dergisi, C. 3, S. 1, 2017.
- Yücedağ, Nafiye**, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 1, S. 1, 2019.

Yücedağ, Nafiye, Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXV, S. 2, 2017.

Zerk, J.A., Extraterritorial. Jurisdiction: Lessons for the Business and Human Rights Sphere from Six Regulatory Areas, Corporate, Harvard University, Social Responsibility Initiative Working Paper No. 59, 2010.

İnternet Kaynakları

<http://hudoc.echr.coe.int>, (E.T.: 24.10.2021).

http://www.worldcourts.com/pcij/eng/decisions/1927.09.07_lotus.htm, (E.T.: 20.11.2021).

<https://ec.europa.eu/>, (E.T.: 31.08.2021).

https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/international-dimension-data-protection/standard-contractual-clauses-scc_en, (E.T.: 10.08.2021).

<https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/610169>, (E.T.: 10.10.2021).

<https://edps.europa.eu>, (E.T.: 04.09.2021).

<https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=en>, (E.T.: 03.06.2021).

https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_en, (E.T.: 25.06.2021).

<https://gdpr-info.eu>, (E.T.: 11.07.2021).

<https://iapp.org/resources/article/eu-member-state-dpia-whitelists-and-blacklists/>, (E.T.: 21.06.2021).

<https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/consent/what-is-valid-consent/>, (E.T.: 03.07.2021).

<https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/key-definitions/what-is-personal-data/>, (E.T.: 04.05.2021).

<https://mevzuat.gov.tr>, (E.T.: 20.07.2021).

<https://sozluk.gov.tr>, (E.T.: 11.06.2021).

<https://tr.langenscheidt.com/>, (E.T.: 12.06.2021).

[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-107-5725?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-107-5725?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true), (E.T.: 05.09.2021).

<https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, (E.T.: 09.09.2021).

<https://www.bundeskartellamt.de>, (E.T.: 08.12.2021).

https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf, (E.T.: 25.06.2021).

<https://www.icj-cij.org/>, (E.T.: 20.11.2021).

<https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/mevzuat/avrupa-birligi-genel-veri-koruma-tuzugu-gdpr-turkce-ceviri>, (E.T.: 05.06.2021).

<https://www.kvkk.gov.tr>, (E.T.: 25.07.2021).

<https://www.lexpera.com.tr>, (E.T.: 24.10.2021).

<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>, (E.T.: 18.08.2021).

<https://www.unicef.org/turkey/media/7941/file/%C3%87HDS%20ve%20%C4%B0htiyari%20Protokoller,%20Usul%20Kurallar%C4%B1%20ile%20%C3%87ocuk%20Haklar%C4%B1%20Komitesi%20Genel%20Yorumlar%C4%B1.pdf>, (E.T.: 15.06.2021).

<https://www.uniset.ca>, (E.T.: 06.11.2021).

https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1, (E.T.: 11.06.2021).

